

РЕЗЮМЕТА

НА НАУЧНИТЕ ТРУДОВЕ И ПУБЛИКАЦИИТЕ В НАУЧНИ СПИСАНИЯ И СБОРНИЦИ

НА ДОЦ. МАРИНЕЛА ИВАНОВА ГРУДЕВА, ДП

Медицински университет „Проф.д-р Параскев Стоянов“ - Варна

представени за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „Професор“
в научна област 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика
специалност „Терия на възпитанието и дидактика“
(период 2007 – 2019 година)

Представените научни трудове и публикации са общо 87 броя (в т.ч. 1 автореферат)
Разпределени са в ДВЕ ЧАСТИ:

ПЪРВА ЧАСТ:

Научни трудове и публикации в научни списания и сборници **ВКЛЮЧЕНИ** в справката за минимални изисквания за заемане на академична длъжност „Професор“, съгласно ЗРАС в Република България, от 2018 г.

ВТОРА ЧАСТ: научни трудове и публикации в научни списания и сборници, **НЕВКЛЮЧЕНИ** в справката за минимални изисквания за заемане на академична длъжност „професор“, съгласно ЗРАС в Република България, от 2018 г.

ПЪРВА ЧАСТ:
научни трудове и публикации в научни списания и сборници
ВКЛЮЧЕНИ
в справката за минимални изисквания за заемане на академична длъжност „Професор“

ПОКАЗАТЕЛИ	Самост. автор	I-ви автор	II-ри автор	III-ти автор	IV-ти Автор
------------	---------------	------------	-------------	--------------	-------------

Критерий А: 1. Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ (автореферат)	1*	-	-	-	-
Критерий В: 3. Хабилигационен труд - монография	1	-	-	-	-
Критерий Г: 6. Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация	Бълг. език	-	-	-	-
Критерий Г: 6. Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация	Чужд език	1	1	-	-
Критерий Г: 7. Статии и доклади, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове	Бълг. език	3	1	-	-

Критерий Г: 7.Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове	Чужд език	12	-	-	-	-
Критерий Е: 20.Публикуван университетски учебник или учебник, който се използва в училищната мрежа	Бълг. език	-	-	-	-	-
Критерий Е: 21.Публикувано университетско учебно пособие или учебно пособие, което се използва в училищната мрежа	Бълг. език	1	-	-	-	-

ОБЩО: 20

ВТОРА ЧАСТ:

научни трудове и публикации в научни списания и сборници,

НЕВКЛЮЧЕНИ

в справката за минимални изисквания за заемане на академична длъжност „Професор“

Критерий Г: 6.Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация	Бълг. език	-	1	1	-	-
Критерий Г: 6.Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация	Чужд език	-	-	-	-	-
Критерий Г: 7.Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове	Бълг. език	16	10	7	1	-
Критерий Г: 7.Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове	Чужд език	3	12	8	-	1
Критерий Г: 9 Студии	Бълг. език	-	1	-	-	-
Критерий Е: 20.Публикуван университетски учебник/книга или учебник, който се използва в училищната мрежа	Бълг. език	1	3	-	-	-
Критерий Е: 21.Публикувано университетско учебно пособие или учебно пособие, което се използва в училищната мрежа	Бълг. език	1	1	-	-	-

ОБЩО: 67

ЦИТИРАНИЯ В ПУБЛИКАЦИИ НА ДРУГИ АВТОРИ:

Цитирания или рецензии в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове	-
Цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране	50
Цитирания или рецензии в нереферирани списания с научно рецензиране	34

ОБЩО: 84

РЕЗЮМЕТА

НА НАУЧНИ ТРУДОВЕ И ПУБЛИКАЦИИ В НАУЧНИ СПИСАНИЯ И СБОРНИЦИ

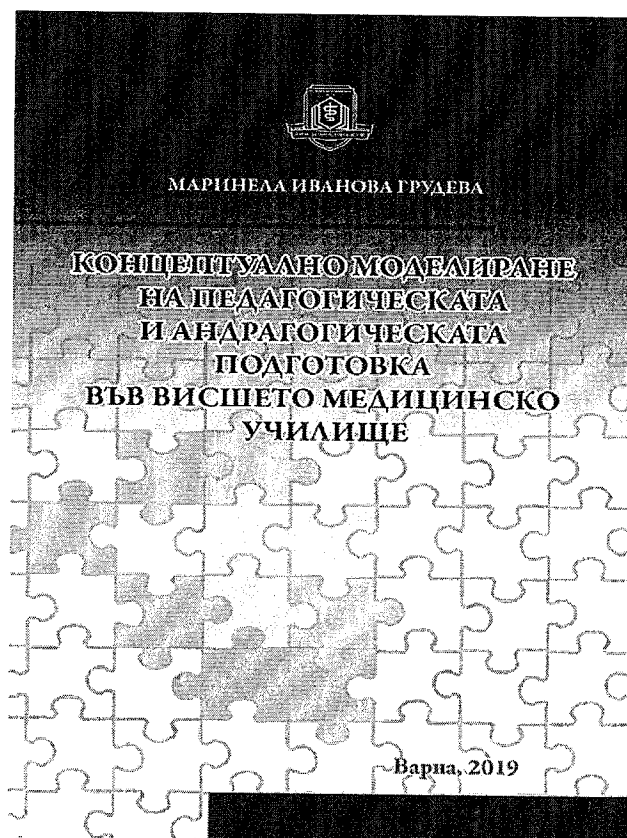
ВКЛЮЧЕНИ

В СПРАВКАТА - ОБРАЗЕЦ, ЗА МИНИМАЛНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНА ДЛЪЖНОСТ „ПРОФЕСОР“, СЪГЛАСНО ЗАКОНА ЗА РАЗВИТИЕ НА АКАДЕМИЧНИЯ СЪСТАВ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ОТ 2018 ГОДИНА

По група показатели В

3. Публикуван хабилитационен труд - монография

1. Грудева, М. (2019). Концептуално моделиране на педагогическата и андрагогическата подготовка във висшето медицинско училище. ISBN 978-619-221-218-6. Варна., Изд. Медицински университет „Проф.д-р Параскев Стоянов“ – Варна, общо 175 стр.

Резюме:

Монографичният труд е структуриран в четири части. Съдържателно е изпълнен в обем от 174 стр. Онагледен е с 4 таблици и 6 схеми. Включва 7 приложения. Използваната литература включва 137 източника. В монографичния труд се поставя акцент върху изясняването на проблема за същността и състоянието на педагогическата и андрагогическата подготовка във висшето медицинско училище, който все повече се откроява като значим както в европейски, така и световен мащаб. Въпреки, че е поставян многократно на вниманието на държавните власти и академичните ръководства, проучван е и е анализиран задълбочено и до днес, той не е намерил своето глобално и трайно решение. Още в началото на новото столетие, в търсенето на пътища за справяне с новите проблеми и предизвикателства, човечеството потърси изходна опора в образованието, съзирайки в него основен ключ към прогреса. Тази целеустременост се открие като фундамент в европейската политика за постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. По отношение модернизацията и развитието на висшето образование, като особено ценна се откроява инициативата на Европейския съюз „Младеж в движение“, чиято цел се свързва именно с подобряване постиженията на образователните системи и улесняване навлизането на млади хора на пазара на труда. В този аспект на разбиране на проблема, за подобряване на постиженията на образователните системи се очертават задълженията на страните-членки на Европейския съюз, произтичащи от Европейската квалификационна рамка и концепцията за учене през целия живот. Логиката на проследяване на процесите на промяна, изискват: задълбочено разглеждане на основни стратегически документи, които очертават насоките за развитие на висшето образование; анализ на редица нормативни документи, които уреждат механизмите за получаване на педагогическа и андрагогическа подготовка, в условията на висшето медицинско образование, както и достъпните, в процеса на изследването, информационно – методически източници. Въз основа на задълбочен триаспектен анализ на проблема се стига до извода, че е необходимо да се предприемат по-глобални действия стъпки за неговото решаване, макар и на университетско равнище. Такива стъпки се открояват в двата авторски модела, публикувани в монографията. Единият модел е на Център за комплексна педагогическа и андрагогическа подготовка в Медицински университет – Варна, а другият е на курс в дистанционна форма на обучение. И двата модела са апробирани на практика. В монографията са представени техните актуализирани варианти, съобразени с етапа на общественото развитие и потребностите на реалния потребител на тяхната дейност. Монографията е насочена към по-широк кръг от специалисти, които не са безразлични към проблема и/или осъществяват преподавателска дейност във висшите медицински училища, както и такива, които функционално изпълняват ролята на обучители /преподаватели/. Монографията би могла да се ползва и от студенти, с по-широк кръгзор на своите научни интереси или от тези, които проявяват афинитет към преподавателската дейност.

Abstract:

The monographic work is structured in four parts. Content is filled in volume by 174. It is illustrated with 4 tables and 6 schemes. Includes 7 applications. The literature used includes 137 sources. In monographic work is placed focus on clarifying the problem of the nature and the state of pedagogical and andragogistic preparation in the higher medical school, which increasingly stands out as significant in both European and global scale. Although it has been repeatedly put to the attention of the state authorities and academic guides, studied and analysed in depth and until today, it has not found its global and permanent solution. In the beginning of the new century, in the search for ways to deal with the new problems and challenges, mankind sought a foothold in education, discovering in it a major key to progress. This purposefulness has emerged as a foundation in European policy for achieving smart, sustainable and inclusive growth. With regard to the modernisation and development of higher education, the European Union's "Youth on the Move" initiative is particularly valuable, the aim of which is to improve the performance of education systems and to facilitate the entry of young people in the labour market. In this aspect of understanding the problem of improving the achievements of education systems, the obligations of the EU Member states stemming from the European qualifications framework and the

concept of lifelong learning are outlined. The logic behind the tracking of change processes require an in-depth consideration of key strategic documents outlining the guidelines for the development of higher education. In the analysis are subjected to a range of normative documents, which regulate the mechanisms for obtaining pedagogical and andragogic preparation in the conditions of higher medical education, as well as the accessible, in the course of the study, the information- methodological sources. Ultimately, on the basis of the in-depth three-aspect analysis of the problem, it is concluded that there is a need to take more global steps to address the problem, albeit at university level. Such steps stand out in two author models published in the monography. One of the models is the center for complex pedagogical and andragogic preparation at the Medical university – Varna and the other is a course in distance form of training. Both models have been amated in practice. The monography presents their updated models, tailored to the stage of public development. The monography is aimed at a wide range of specialists who are not indifferent to the problem and/or perform teaching activities in higher medical schools, as well as those who function as trainers/trainers. The monography could also be used by students, with a broader view of their scientific interests or those who show an affinity for teaching.

По група показатели Г

6. Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация.

ПЪЛНОТЕКСТОВИ ПУБЛИКАЦИИ НА ЧУЖД ЕЗИК

2. **Grudeva, M. (2011).** Social aspects extra curricular activities for youth. /Scientific Conference with international participation. /Trakia Journal of Sciences, Vol. 8, Suppl. 3., ISSN 1313-3551 (online) ISSN 13 13 - 7069 (print). Stara Zagora., pp. 400-405 (Web of science). **общо 6 стр.**

Резюме:

В статията се разкриват социалните аспекти на извънучилищната дейност, въз основа на задълбочен теоретичен анализ на проблема. Изяснява се понятието „социална дейност“, чрез проучване на различни научни становища и многообразие от нейни определения, като: „дейност на обществото“, „държавна дейност“, „помагаща дейност“ и т.н. Откроява се основната цел на социалната дейност - личностната промяна в мислите, чувствата, нагласите и поведението, най-вече на децата, като самостоятелна ценност със собствени интереси и права. Очертава се проекцията на специфичните особености на социалната дейност върху извънучилищната, най-вече въз основа на разбирането, че възпитателната дейност (в т.ч. и извънучилищната) е също социален феномен. Като доказателство за това разбиране се привеждат научнообосновани факти. Изясняването на извънучилищната дейност, като вид социална дейност се свързва и с разкриването на същността на понятието „социална общност“ и в частност „детска общност“, която се изгражда и консолидира около дадена обединяваща идея. Разкрива се силата на влиянието на общественото мнение върху устойчивостта на детската общност и на отделната детска личност. За по-пълното изясняване на проблема се разглежда спецификата на „малката група“. Разглежда се и проблемът за същността на свободното време. Обръща се внимание на разбиранията за „свободно“ (незаето) и за „несвободно“ (заето) време; за т. нар. „бюджет на времето на един ученик“; „учебно време“ и „неучебно време“, за „обществено необходимо време“ и „индивидуално учебно време“ и т.н. Доказва се, че свободното време се намира в пряка зависимост както от цялостната организация на учебно-възпитателния процес, така и от цялостния процес на планиране и реализиране на извънучилищната дейност. Стига се до извода, че действително извънучилищната възпитателна дейност е многообразно, сложно и интерактивно явление, носител на огромен социален заряд, а свободното време се явява широко поле за нейната практическа реализация, което я прави пространствено измерима.

Ключови думи: социална дейност, извънучилищна дейност, социална общност, свободно време

Abstract:

The article reveals the social aspects of extracurricular activities, based on a thorough theoretical analysis of the problem. The concept of "social activity" is clarified by examining various scientific opinions and diversity of its definitions, such as: "activity of society", "state activity", "assisting activity", etc. The main objective of social activity is highlighted - personal change in thoughts, feelings, attitudes and behaviors, especially of children as a self-worth with their own interests and rights. The projection of the specific features of social activity on extracurricular activities is outlined, mainly based on the understanding that educational activity (including extracurricular activities) is also a social phenomenon. Scientifically justifiable facts have been substantiated as evidence of this understanding. The clarification of extracurricular activities, as a kind of social activity, is also associated with revealing the essence of the term "social community" and in particular "children's community", which is being built and consilibles around a unifying idea. The influence of public opinion on the sustainability of the children's community and the individual child's personality is revealed. For a fuller clarification of the problem, the specifics of the "small group" are considered. The problem of the nature of free time is also addressed. Attention is drawn to the understandings of 'free' (unemployed) and 'non-free' (busy) time; for the so-called "budget of the time of a student"; "school time" and "non-teaching time"; for "public time" and "individual school time", etc. It is proved that free time is directly dependent on the overall organization of the educational process and the overall process of planning and implementation of extracurricular activities. It comes to the conclusion that the actual extracurricular activity is a diverse, complex and interactive experience, which has a huge social charge, and leisure time is a wide field for its practical realization, which makes it spatially measurable.

Keywords: *social activity, extracurricular activities, social community, free time*

3. Грудева, М., Й.Димитрова. (2018). Стратегическите направления повишения професионализма на преподавателите в висшите училища, през XXI век. Обосновката на проблема се свързва със сериозните предизвикателства, пред които е изправено човечеството още в началото на новото столетие. На фона на тази ситуация се очертава обективната необходимост от постоянно овладяване на нови знания и умения, които да помогнат на човека да се ориентира в сложната динамика на промените. Като условие и средство за справяне с очертаната ситуация се откроява образованието. Подчертава се позицията на Европейския съюз, Съвета Европа и ЮНЕСКО по този въпрос, а именно – необходимост от преход към нова образователна парадигма „образование през целия живот“ („lifelong learning“). Началото на оформянето на тази парадигма се свързва с 60-те години, а нейното приемане, като основен принцип на образователните реформи, в световен мащаб, със средата на 70-те години на миналия век. Това обстоятелство насочва съвременната научна мисъл към развитието на такова висше образование, което да стимулира и да развива творческия потенциал на обучаващите се за постигане на по - голяма ефективност на личностната и професионалната реализация. Всичко това фокусира изследователския интерес към разглеждането на два основни документа: Стратегията за развитие на висшето образование в Република България (2014 – 2020) и Националната стратегия за учене през целия живот (2014 – 2020), в качеството им на ориентири за развитието на висшето образование у нас. Съдържанието им се подлага на задълбочен анализ, за да се докаже авторската теза, че те очертават и основните направления за повишаване професионализма на преподавателите във висшите училища, с цел гарантиране на качествено висше образование. Основание за това твърдение се открива в Концепцията за учене през целия живот, която отразява последователността и непрекъснатостта на

Резюме:

В доклада се разглеждат, открояват и анализират стратегическите направления, свързани с повишаване на професионализма на преподавателите във висшите училища, през XXI век. Обосновката на проблема се свързва със сериозните предизвикателства, пред които е изправено човечеството още в началото на новото столетие. На фона на тази ситуация се очертава обективната необходимост от постоянно овладяване на нови знания и умения, които да помогнат на човека да се ориентира в сложната динамика на промените. Като условие и средство за справяне с очертаната ситуация се откроява образованието. Подчертава се позицията на Европейския съюз, Съвета Европа и ЮНЕСКО по този въпрос, а именно – необходимост от преход към нова образователна парадигма „образование през целия живот“ („lifelong learning“). Началото на оформянето на тази парадигма се свързва с 60-те години, а нейното приемане, като основен принцип на образователните реформи, в световен мащаб, със средата на 70-те години на миналия век. Това обстоятелство насочва съвременната научна мисъл към развитието на такова висше образование, което да стимулира и да развива творческия потенциал на обучаващите се за постигане на по - голяма ефективност на личностната и професионалната реализация. Всичко това фокусира изследователския интерес към разглеждането на два основни документа: Стратегията за развитие на висшето образование в Република България (2014 – 2020) и Националната стратегия за учене през целия живот (2014 – 2020), в качеството им на ориентири за развитието на висшето образование у нас. Съдържанието им се подлага на задълбочен анализ, за да се докаже авторската теза, че те очертават и основните направления за повишаване професионализма на преподавателите във висшите училища, с цел гарантиране на качествено висше образование. Основание за това твърдение се открива в Концепцията за учене през целия живот, която отразява последователността и непрекъснатостта на

процеса на овладяване на ключови компетентности в образователните институции, а оттук подчертава възловата роля на преподавателя и значението на неговия професионализъм, по отношение ефективността на процеса. Преподавателят се идентифицира като личност, която осъществява особен вид труд – педагогически и извършва особен вид дейност – педагогическа. Във връзка с това, понятието „професионализъм“ се изяснява в контекста на съвременното разбиране на термина „компетентност“ (в т.ч педагогическа компетентност). Приема се, че професионализмът на преподавателя, във висшето училище, включва комплекс от качествени характеристики, чиято степен на владение гарантира качеството на подготовката на студентите, от една страна. От друга страна, предпоставя тяхната успешна самореализация и саморазвитие. Във връзка с професионалната подготовка на преподавателя, във висшето медицинско училище се открояват и подлагат на критичен анализ реални примери от образователната практика. Що се отнася до педагогическата подготовка на преподавателите във висшето медицинско училище се стига до извода, че тя все още е на вербално – дефинитивно равнище, отколкото на равнището на осъзната потребност. В заключение се обръща внимание на факта, че проблемът за педагогическата подготовка на медицинските специалисти е открит като реална необходимост от Световната здравна организация, още през първата половина на миналия век. Акцентира се върху предприетите практически мерки за нейното удовлетворяване, чрез разработването и разпространяването на методическо ръководство за педагогическата подготовка на медицинските специалисти – преподаватели. Въпреки, че голяма част от съдържанието на това ръководство намира отражение в съвременните учебници по „Медицинска педагогика“ и „Методика на практическото обучение“, то остава популярно все още сред сравнително тесен кръг от специалисти. Заедно с това се обръща внимание на факта, че все още няма ясно изразена държавна политика за глобалното решаване на този въпрос, както и ясно разписана нормативна база.

Ключови думи: учене през целия живот, висше образование, преподавател, професионализъм, компетентност, професионална компетентност.

Abstract:

The article examines, highlights and analyses the strategic directions related to increasing the professionalism of teachers in higher schools in the 21st century. The rationale behind the problem is associated with the serious challenges that mankind faces in the beginning of the new century. Against the backdrop of this situation stands out the objective need for constant mastery of new knowledge and skills to help the person to orientate in the complicated dynamics of change. Education is highlighted as a basic condition and tool for dealing with the delineated situation. The position of the European Union, the Council of Europe and UNESCO on this issue is underlined, namely the transition to a new educational paradigm "lifelong learning". The beginning of the shaping of this paradigm was linked to the 60 years in the last century, and its adoption as a fundamental principle of educational reforms globally-the mid-70 years in the last century. This fact directs the modern learned thought to the development of such higher education, which will stimulate and develop the creative potential of learners to achieve greater effectiveness of personal and professional realization. All this directs the investigative interest in the examination of two main documents: the strategy for development of the education in the Republic of Bulgaria (2014 – 2020) and the national Strategy for Lifelong Learning (2014 – 2020), as benchmarks for the higher education in Bulgaria. Their content is subjected to an in-depth analysis to prove the authorship thesis that they also outline the main directions for increasing the professionalism of teachers in higher schools, in order to ensure quality higher education. This claim is based on the concept of lifelong learning, which reflects the consistency and continuity of the process of mastering key competences in educational institutions. Stands out the nodal teacher and the importance of its professionalism in terms of the effectiveness of this process. The teacher is identified as a person who carries out a special kind of work – pedagogical and carries out a special type of activity – pedagogical. In this respect, the concept of professionalism is linked and clarified in the context of the modern meaning of the term "competence". It is assumed that the professionalism of the teacher, in the Higher school, includes a complex of quality characteristics, whose degree of proficiency guarantees quality preparation and realization of the students on the one hand. On the other hand, it makes its successful self-realization and self-development. In connection with the professional preparation of the teacher in the higher medical school stand out and critically analyse real examples of the educational practice

in it. As regards the pedagogical training of teachers in higher medical school, it is concluded that it is still verbal – a definitive level rather than at the level of conscious need. A question of willingness on the part of academic guidance rather than a conscious need. In conclusion, attention is drawn to the fact that the problem of pedagogical preparation of the medical specialists is highlighted by the need of the World Health Organization in the first half of the last century. Emphasis is placed on the practical measures taken to address it, through the development and dissemination of methodological guidance for the pedagogical training of healthcare professionals – lecturers. Although most of the content of this manual is reflected in modern textbooks on "Medical pedagogy" and "Methodology of practical training", it remains popular still among a relatively narrow range of specialists. Along with this, attention is drawn to the fact that there is still no pronounced state policy for the global resolution of this issue, as well as a clearly spelled out normative basis.

Key words: *lifelong learning, higher education, teacher, professionalism, competence, professional competence.*

По група показатели Г

7. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове

ПЪЛНОТЕКСТОВИ ПУБЛИКАЦИИ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

4. Грудева, М. (2009). Хуманизацията и демократизацията на учебния процес във висшето училище през погледа на студентите, обучаващи се в специалност „Управление на здравните грижи”. /Сборник с научни статии по проблема „Хуманизация и демократизация на университетското образование”– четвърта книга. ISBN 978-954-490-072-4. Изд. „ЕКС –ПРЕС” – Габрово,София., с.186 - 191, общо 6 стр.

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за хуманизацията и демократизацията на учебния процес във висшето училище. Разкрива се като процес, който не протича изолирано от общия процес на хуманизация и демократизация на обществения живот, но в същото време притежава своя специфика. Носител е на характеристики, които го идентифицират като относително самостоятелен процес, който се осъществява в условията на автономна образователна среда. Подкрепя се становището, според което, в рамките на учебното заведение, процесът се осъществява като: ефективна организация на педагогическата дейност и взаимоотношения; на висока духовна и физическа активност на преподаватели и студенти; на усвояване на социален опит; на съзнателно самоизменение на личността. Анализът на различни научни виждания и становища за формирането на хуманността като личностно качество дава основание да се направи извод, че най-същественото в този процес е овладяването на знания за хуманизма, които да се превърнат в реална предпоставка за хуманизация на отношенията в общността и за формиране на хуманността като личностно качество. Самото осъществяване на такава дейност изисква наличие на висока нравствена култура и отношения, които да се характеризират с взаимно зачитане и уважение. За по-задълбоченото изясняване на проблема, въз основа на изводи от други авторски изследвания се осъществява проучване на мнението на студенти, по отношение на хуманизацията и демократизацията на учебния процес във висшето медицинско училище. Респондентската група се състои от общо 40 студенти от специалност „Управление на здравните грижи” (13 от ОКС „Бакалавър” – I курс и 27 от ОКС „Магистър” - I курс). Основният метод на проучване е анкетният. Анкетата включва 20 въпроса. Анализът на получените резултати позволява да се направи извод, че от гледна точка на студентите от специалност „Управление на здравните грижи” – I курс, ОКС „Бакалавър” и ОКС „Магистър”, в Медицински университет – Варна протича процес на хуманизация и демократизация на учебния процес. Въпреки, че получените резултати не могат да се приемат като база за реална оценка и генерални изводи за състоянието на процеса хуманизация и демократизация на учебния процес в университетската общност, като цяло, те са

достатъчно обнадеждаващи, за да повишат мотивацията за по-задълбочено и по-прецизно изследване на проблема.

Ключови думи: *хуманизъм, хуманизация, демократизация, възпитание с хуманна насоченост*

Abstract:

The article examines the problem of humanisation and democratisation of the learning process in the Higher school. It is revealed as a process that is not proceeding in isolation from the general process of humanization and democratisation of public life, but at the same time possesses its own specificity. It is the bearer of characteristics that identify it as a relatively independent process that takes place in the context of an autonomous educational environment. The opinion is supported, according to which, within the educational establishment, the process is carried out as: effective organisation of pedagogical activities and relationships; of high spiritual and physical activity of teachers and students; of mastering social experience; Self-change of personality. The analysis of various scientific views and opinions on the formation of humanity as personal quality gives reason to conclude that the most important thing in this process is the mastery of knowledge about humanism, which will become a real prerequisite for humanization of community relations and the formation of humanity as a personal quality. The mere realisation of such an activity requires the existence of a high moral culture in the community as a whole and a relationship that is characterised by mutual respect and respect. For a more depth clarification of the problem, on the basis of conclusions from other authors' studies, a study of the opinion of students is carried out, regarding the humanisation and the democratisation of the educational process in higher medical school. The respondent group includes a total of 40 students from the first course of specialty "Healthcare management" (13 from the qualification degree "Bachelor" and 27 of the the qualification degree "Master"). The main method of investigation is the questionnaire. The survey contains 20 questions and is an integral part of the study of the problem: "Humanization and democratisation of the educational process in universities", under a bilateral treaty between the Republic of Bulgaria and the Republic of Belarus. The analysis of the obtained results gives reason to conclude that from the point of view of the students of the specialty "Management of health care" in the Medical University – Varna is undergoing a process of humanisation and democratization of the learning process. Although the results obtained cannot be considered as the basis for a real assessment and general conclusions about the state of the humanisation process and the democratisation of the learning process in the university community as a whole, they are hopeful enough to increase our motivation for a more depth and more precise examination of the problem.

Key words: *humanism, humanization, democratisation, education with a humane focus*

5. Грудева, М., Г.Рагъовска. (2013). Удовлетвореността от труда като резултат от добрия психоклимат в сестринския екип. /Международна научна конференция "Образование, наука, икономика и технологии". /Академично списание „Управление и образование“, Том IX (5), ISSN 13126121. Изд. Университет „Проф. Асен Златаров“, Бургас., с.62-70, **общо 9 стр.**

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за удовлетвореността от труда, като резултат от добрия психоклимат в сестринския екип. Разкрива се същността на психологическия климат като детерминанта на взаимоотношенията в дадена общност, група, екип. В условията на медицинския екип, той се възприема като мощен социално-психологически фактор, който допринася за качеството на реализация на медицинския труд и ефективността на лечебната дейност. Осъзнаването на тясната връзка и зависимост между психологическия климат и удовлетвореността от труда, в професионалния медицински екип и в частност в сестринския, предполага открояването на идеята за осъществяване на проучване с цел: да се докаже, че удовлетвореността от труда е пряко детерминиран резултат от психологическия климат и факторите, които го обуславят, в отделенията с терапевтична, хирургическа, детска и интензивна насоченост в УМБАЛ „Св.Марина“ и МБАЛ „Св.Анна“ в гр. Варна. Обект на изследването е състоянието на факторите, обуславящи психоклимата в професионалния сестрински екип, в изброените отделения.

Предметът включва установяването на състоянието на факторите, които обуславят психологическия климат в посочените отделения. Обхват на проучването: 80 медицински сестри, работещи в отделенията с терапевтична, хирургическа, детска и интензивна насоченост в УМБАЛ „Св.Марина“ и МБАЛ „Св.Анна“ в гр. Варна. Основни методи: документален, социологически, статистически, анализ и обобщение. За обработката на резултатите се използва програмен продукт IBM SPSS 15, както и алтернативен анализ за разработка на качествено-измеримите признаци. Анализът на получените резултати показва, че възможността за избор на отделение за професионална реализация оказва благоприятно влияние върху психоклимата. Условието на труд и добрата организация са също сред факторите, обуславящи добрия психоклимат, респективно удовлетвореността от труда. Сред благоприятните фактори се открояват близката възраст и приятелските отношения. С по-голямо положително въздействие върху психоклимата се открояват отношенията по хоризонтала. Всичко това дава основание да се приеме, че психоклиматът в сестринския екип, в посочените отделения е действително фактор, който обуславя удовлетвореността от труда в тях.

Ключови думи: *психоклимат, сестрински екип, професионален екип, удовлетвореност от труда, професионална реализация*

Abstract:

The article examines the problem of labour satisfaction as a result of the good psychosocial climate in the nursing team. It reveals the nature of the psychological climate, as the determinant of relationships in a community, group, team. In the conditions of the medical team, it is perceived as a powerful socio-psychological factor, which contributes to the quality of realization of medical work and the effectiveness of the healing activity. Awareness of the close relationship and correlation between the psychological climate and labour satisfaction, in the professional medical team and in particular in nursing, makes the emphasis on the idea of conducting a study in order to: to prove that the satisfaction of the labor is directly deterministic result of the psychological climate and the factors that determine it, in the departments with therapeutic, surgical, pediatric and intensive orientation at the University General Hospital for active treatment "St. Marina" and "St. Anna " General Hospital for active treatment in Varna. The subject of the survey is the state of the factors justifying the climate in the professional nursing team in the listed wards. The subject matter includes the determination of the state of the factors justifying the psychological climate in the specified compartments. Scope of study: 80 medical sisters working in the wards with therapeutic, surgical, pediatric and intensive orientation at the University General Hospital for active treatment "St. Marina" and "St. Anna " General Hospital for active treatment in Varna. Basic methods: documentary, sociological, statistical, analysis and generalization. An IBM SPSS 15 software product is used to process the results, as well as an alternative analysis for the development of qualitative and measurable signs. The analysis of the obtained results shows that the possibility of choosing a department for professional realization favorably affects the climate. Working conditions and good organization are also among the factors justifying the good mental climate, respectively satisfaction with labor. Among the favorable factors stand out the close age and friendly relations. With a greater positive impact on the climate, the relations in the horizontal stand out. All this gives reason to assume that the psycho-climate in the nursing team, in these wards is an actual factor that determines the satisfaction of the labor in them.

Key words: *psychological climate, nursing team, professional team, labour satisfaction, professional realization*

6. Грудева, М. (2014). Педагогическата квалификация на преподавателите медицински специалисти – проблеми и решения. /Сб. от конференция с международно участие „Квалификация и кариерно израстване на преподавателите във висшето училище“ ISBN 978-619-90349-1-0., Изд. Милива, Благоевград, с. 72-77, общо 6 стр.

Резюме:

В доклада се разкриват проблемите на педагогическата квалификация на преподавателите - медицински специалисти, въз основа на задълбочен анализ на съвременните предизвикателства и изисквания, които

се открояват пред висшето образование. Очертават се възможностите за тяхното разрешаване. Открояват се отговорностите, особено на преподавателите, които подготвят съвременните специалисти, по отношение на повишаване на собствената им професионална компетентност. Отчитайки сложността на интерпретацията на понятието „професионална компетентност“ се разглеждат подробно различни негови съдържателни аспекти. Подчертава се, че самото овладяване на многообразие от компетентности, изисква създаването на високотехнологична среда за професионално обучение, изготвяне на нови учебни програми, въвеждане на електронни и дистанционни системи за обучение, прилагане на съвременни методи и подходи, осъвременяване на функциите и ролите на преподавателите и студентите и не на последно място, повишаване на педагогическата компетентност на целия преподавателски състав. Прегледът на нормативната база, показва ограничен периметър на регламентираност на този вид подготовка. Като такъв документ се посочва Наредба № 26 за устройството и дейността на детските ясли и детските кухни и здравните изисквания към тях. Включените в нея изисквания определят по-скоро индиректно потребността от педагогическа подготовка на медицинската сестра и акушерката, работещи в детската ясла. Подобно обстоятелство се наблюдава и в Наредбата за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка,“ за образователно-квалификационна степен „бакалавър.“ В нея се акцентира върху учебни дисциплини, които осигуряват, макар и незначителна по количество, педагогическа подготовка. По-ясна е регламентацията на педагогическата подготовка на студентите, обучаващи се по специалността „Управление на здравните грижи“ и за двете образователно-квалификационни степени. Интерпретира се доказателствената информация по тази констатация. Обръща се внимание на факта, че в медицинския университет се обучават студенти и по други специалности, за които в учебните планове не са включени дисциплини осигуряващи педагогическа подготовка. Откроява се като пример своеобразен парадокс при педагогическата подготовка на лекарите, която е откроена и регламентирана като необходимост, но не е разработена като технология и методика за осъществяване. Като вариант, за по-цялостно решаване на проблема се предлага създаването на университетска школа за следдипломна педагогическа подготовка. В основата на разработването на квалификационната програма на тази школа се поставя компетентностният подход. Основните дейности в програмата се предлагат да се осъществяват чрез различни по степен на трудност и съдържание курсове. Подобно решение на проблема разкрива всъщност възможностите за практическото приложение и на концепцията за учене през целия живот.

Ключови думи: педагогическа квалификация, следдипломна подготовка, педагогическа школа

Abstract:

The article reveals the problems of pedagogical qualification of teachers-medical professionals, based on a thorough analysis of the contemporary challenges and requirements that stand out in the higher education. The possibilities for their resolution are outlined. The process of increasing responsibilities is highlighted especially for teachers who prepare modern specialists in terms of increasing their own professional competence. Taking into account the complexity of the interpretation of the concept of professional competence, different substantive aspects of the term are examined. It is stressed that the mere mastery of a variety of competences requires the creation of a high-tech environment for vocational training, the development of new curricula, the introduction of electronic and distance learning systems, the application of modern methods and approaches, updating the functions and roles of teachers and students and not least, enhancing the pedagogical competence of the entire teaching staff. The review of the normative basis shows a limited perimeter of the regularity of this type of preparation. One of these documents is Ordinance №26 on the device and the activity of nursery and children's kitchens and the health requirements for them. The requirements included in it define rather indirectly the need for pedagogical preparation of the nurse and midwife working in the children's nursery. This circumstance is also observed in the neredbata for the uniform state requirements for acquiring higher education in the specialties "Nurse" and "Midwife," for a bachelor's degree.

It focuses on teaching disciplines that provide, albeit insignificant in quantity, pedagogical training. The clearer regulation of the pedagogical training of students in the specialty "Health Care Management" is highlighted for

both degrees of education. The presence of regulation and in-depth practical pedagogical training of these specialists is underlined. However, attention is drawn to the fact that students and other specialties are trained in the Medical university, for which there is no pedagogical training provided for in the curricula. A peculiar paradox is also found in the preparation of doctors, for whom a need for such preparation is regulated, but not the ways in which it is carried out. Option for a more comprehensive solution of the problem is proposed, through the establishment of a university school for postgraduate pedagogical training. The basis of the qualification programme shall be the competency approach. The main activities include varying degrees of difficulty and content courses. A similar solution to the problem reveals the practical application and the concept of lifelong learning.

Key words: *pedagogical qualification, postgraduate training, pedagogical school*

7. Грудева, М. (2015). Място на педагогиката в обучението на здравните специалисти./ Конференция с международно участие „Съвременни предизвикателства пред педагогическата наука“. ISBN 978-954-07-3937-3. УИ „Св.Климент Охридски“, София с. 360-365, **общо 6 стр.**

Резюме:

В доклада се очертават състоянието и проблемите на педагогическата подготовка и педагогическата компетентност на здравните специалисти. Аргументират се предпоставките, които налагат нов поглед и нов подход към тяхното осъществяване. Акцентира се върху съвременната интерпретация на понятието „компетентност“, в по-широкия и по-всеобхватен аспект на неговото разбиране. Подобен подход се прилага и при изясняването на понятието „професионална компетентност“, за открояване на неговите специфични характеристики. Смесовото изясняване на термините „компетентност“ и „професионална компетентност“ водят логически към извода, че в своята цялост те отразяват фактически качеството на образованието (на подготовката) на съвременния здравен специалист, което от своя страна се определя както от конкурентноспособността на специалиста, от една страна, така и от степента на удовлетвореност на потребителя, от друга. Въз основа на това разбиране, от контекста на съдържанието на термина „професионална компетентност“ се извежда педагогическата. Основните аргументи за това се търсят и откриват в реалната медицинска практика, която изобилства от педагогически ситуации, обуславящи участието в или провеждането на обучение, от страна на здравните специалисти, най-често на пациенти и техните близки. Всичко това показва ясно, че в своята практическа дейност, всеки здравен специалист изпълнява роли, свързани с планирането, организирането и осъществяването на процес на обучение (преподавател, треньор, тютор, наставник, ментор, фасилитатор, консултант и т.н.). Овладяването на тези роли е невъзможно без наличието на целенасочена, системна и научнообоснована педагогическа подготовка още в процеса на обучение във висшето медицинско училище. Осъзнаването на това обстоятелство на национално равнище намира конкретика в практическото решаване на проблема за специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ с ОКС „Бакалавър“, както и за специалността „Управление на здравните грижи“ с ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“. Това решение се основава на Наредбата за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалностите "Медицинска сестра" и "Акушерка" за образователно-квалификационна степен "бакалавър" и Наредбата за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалността "Управление на здравните грижи," за образователно-квалификационните степени "магистър" и "бакалавър." Според изискванията на тези наредби, в учебните планове на посочените специалности са включени учебни дисциплини с минимален хорариум, които осигуряват тяхната педагогическата подготовка. Анализът на нормативните документи, които регламентират педагогическата подготовка на студентите от посочените специалности дава основание за оформянето на обективен извод, че тези наредби отразяват, но не решават проблема с педагогическата подготовка на здравните специалисти, тъй като засягат подготовката само на три специалности: „Медицинска сестра“, „Акушерка“ и „Управление на здравните грижи,“ а в медицинските университети и в медицинските колежи се осъществява обучение по много други специалности, като: „Медицина“, „Дентална

медицина“, „Фармация“, „Здравен мениджмънт“, „Обществено здравеопазване“, „Зъботехник“, „Рентгенова лаборант“, „Медицински лаборант“, „Рехабилитатор“, Инспектор по обществено здраве“ и др. Основателно се разглежда и въпросът за включването на студентите от тези специалности във форми за допълнително обучение, а на преподавателите - в курсове за следдипломна подготовка. Заедно с това, обаче се поставя и въпросът за необходимостта от осъществяването на по-задълбочена педагогическа подготовка, чрез създаване на действен механизъм, който да гарантира устойчивост на получените знания и умения, и да доведе до осъществяването на ефективен учебно - образователен процес.

Ключови думи: педагогическата подготовка, компетентност, педагогическата компетентност, здравни специалисти, следдипломна подготовка

Abstract:

The article outlines the state of the problem of pedagogical training and pedagogical competence of healthcare professionals. The prerequisites that require a new look at their realization are justified. It focuses on the modern interpretation of the concept of competence, in the broader and more comprehensive aspect of its understanding. Such an approach applies also to the clarification of the concept of professional competence, to highlight not its specific characteristics. The meaningful clarification of the terms 'jurisdiction' and 'professional competence' lead to the conclusion that, in their entirety, they reflect the quality of the education (the preparation) of the modern health professional, which in turn is determined The professional's competitiveness, on the one hand, and the degree of user satisfaction. Based on this understanding, pedagogical is displayed from the context of the content of the term "professional competence". The main arguments for this are sought in the real medical practice, which abounds in pedagogical situations, justifying participation in or conducting training by health professionals, most often of patients and their relatives, and on the other hand the very specificity of the training process in higher medical schools and medical colleges requires that a greater proportion of the teaching staff be with medical education. All this clearly demonstrates that in its practical activity, every health professional has mastered and implemented roles related to the planning, organisation and implementation of a training process (teacher, trainer, mentor, facilitator, consultant, etc.). Mastering these roles is impossible without the presence of a targeted, systematic and scientifically sound pedagogical yet in the process of training in higher medical school. The awareness of this circumstance at national level finds the specifics in the practical solution of the problem for the specialties "Nurse" and "Midwest" Bachelor, as well as the specialty" Management of health care "with" Bachelor " and Master's educational-qualification degrees. This decision is based on the ordinance on the uniform State requirements for acquisition of higher education in the specialties "Nurse" and "Midwife" for the Bachelor's degree and the ordinance on the uniform state requirements for acquisition of higher education in the specialty "Health Care Management," for educational-qualification degrees "Master" and "Bachelor." According to the requirements of these regulations, the curriculum of these specialties includes subjects with a minimum workload, which provide their pedagogical training. The analysis of the normative documents, which regulate the pedagogical preparation of the students of these specialties, warrants an objective conclusion that these ordinances reflect but do not solve the problem of pedagogical preparation of Healthcare professionals, as they concern the preparation of only three specialties: "Nurse", "Midwife" and "Health Care Management," and in medical universities and in medical colleges training is taking place in many other specialties, such as: "Medicine", "Dental Medicine", "Pharmacy", "Healthcare Management", "Public Health", "Dental Technician", "X-ray technician", "Medical Laboratory technician", "Rehabilitator", "Inspector of Public Health", etc. The question of including students of these specialties in further training forms and of teachers in postgraduate courses is also considered. However, it also raises the question of the need to carry out more in-depth pedagogical training, by creating an effective mechanism to ensure the sustainability of the knowledge and skills obtained, and to lead to the realisation of educational process.

Key words: training, competence, pedagogical competence, health professionals, postgraduate studies

8. Грудева, М. (2008). Гуманизация и демократизация в современных учебных заведениях. /Международной научно-практической конференции: „Роль университетов в поддержке гуманитарных научных исследований”. ISBN 978-5-87954-440-4. Изд. Издательство ТГПУ им Л.Н. Толстого, Тула, Россия, с.156-159, общо 4 стр.

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за хуманизация и демократизация на съвременните учебни заведения, като неразделна част от процеса на обновление на обществените отношения. Разкрива се неговата връзка и зависимост с обществените процеси, а заедно с това се открояват специфичните му белези, които го разкриват като уникален. Акцентира се върху разкриването на връзката между процеса на демократизация и процеса на хуманизация, които следва да се превърнат в съществена характеристика на дейността на различните видове и степени училища. Подробно се разглеждат два основни компонента на процеса. Първият е възпитанието, което се откроява като един от основните фактори за формирането и развитието на личността. За да се разкрие в дълбочина същността на феномена се разглеждат две основни понятия - “възпитание” и “социално формиране”. Въз основа на това се стига до доказването на научния извод, че възпитанието се намира не само в тясна връзка със социалната среда, но и активно прониква в нея. По този начин, то изпълнява конкретна обществена задача - да приведе поведението на личността в съответствие с изискванията на обществото, във вид на социална норма или идеал. Във връзка с изпълнението на тази задача се откроява фактът, че чрез възпитанието се осъществява такова въздействие върху личността, което се характеризира със съзнателност и целенасоченост. Вторият компонент – хуманизмът се разкрива с многообразието от своите проявления. Хуманизмът се разглежда и разкрива като всевечна идея за усъвършенстването на човека, която стои в основата на процеса за хуманизация и се възприема като културна мисия на всяко учебно заведение. В този аспект на разсъждения, хуманизмът се определя и като неразделна част от базиса на съвременното образование и възпитание, тъй като включва съдържателно целите на демокрацията. Анализът на различните научни възгледи и идеи за формирането на хуманността като личностно качество дава възможност да се направи извод, че най-същественото в процеса на хуманизация е овладяването на знания за същността на хуманизма и превръщането им в реална предпоставка за хуманизация на отношенията, в различните видове училища и в обществото като цяло. Всичко това е предпоставка и за друг извод, а именно, че между процесите хуманизация и демократизация съществува дълбока връзка и ясно изразена зависимост.

Ключови думи: хуманизъм, хуманизация, демократизация, съвременни учебни заведения

Abstract:

The report examines the problem of humanisation and democratisation of modern educational institutions as an integral part of the process of renewal of public relations. It reveals its connection and dependence on the public processes, and along with it stands out its specific characteristics that reveal it as unique. Emphasis is placed on revealing the link between the demeterization process and the humanisation process, which should become an essential feature of the activities of the different types and grades of schools. Two main components of the process are considered in detail. The first is upbringing, which stands out as one of the main factors for the formation and development of personality. To reveal in depth the essence of the phenomenon is considered two basic concepts-"upbringing" and "social formation". On this basis, it is to prove the scientific conclusion that education is not only in close connection with the social environment, but also actively penetrates it. Thus, it performs a specific public task-to bring the behavior of personality in accordance with the requirements of society, in the form of social norm or ideal. In connection with the implementation of this task, the fact that the upbringing is carried out is such an impact on the person, which is characterized by consciousness and purposefulness. The second component – Humanism is revealed with the diversity of its manifestations.

Humanism is seen and revealed as a timeless idea for the perfection of man, which underlies the process of humanisation and is perceived as a cultural mission of every educational establishment. In this aspect of reasoning, humanism is also defined as an integral part of the basic of modern education and upbringing, as it includes meaningful objectives of democracy. The analysis of the different scientific views and ideas for the formation of humanity as personal quality makes it possible to conclude that the most essential in the process of humanisation is to learn about the nature of humanism and to make them a real prerequisite for humanisation of relations, in different types of schools and in society as a whole. All this is a prerequisite for another conclusion, namely that between the processes of humanization and democratisation there is a deep connection and a pronounced dependence.

Keywords: *humanism, humanization, democratisation, modern educational institutions*

9. Грудева, М. (2008). Гражданское образование и воспитание молодого человека в контексте проблемом компетентности. /Международной научно-практической конференции: „Компетентностний подход в высшем профессиональном образовании: теория, методология, технологии”/. ISBN 5-93579-049-2. Москва., с.201- 204, **общо 4 стр.**

Резюме:

В доклада се разглеждат проблемите на гражданското образование и възпитание, в контекста на проблема за компетентността. Обосноваването на изследователския интерес към този проблем се осъществява въз основа на съдържанието на книгата „Първата глобална революция“ (Доклад на Съвета на Римския клуб – 1991г.), под авторството на А.Кинг и Б.Шнайдер. Акцентира се върху изключително оптимистичния извод на авторите, че човечеството, на този етап на своето развитие, разполага с изключително голямо количество от знания, опит, ресурси и съзнание, което е в състояние да му помогне да изведе света, в който живее към процъфтяване. За съжаление, обаче, гениалните достижения на човешката мисъл, в началото на новото столетие, все още се сблъскват с ярко изразени негативни явления. Откроява се проявата и нарастването на разрушителна агресия и насилие, особено сред децата. Идентифицира се наличието на процес на задълбочаваща се духовна пропаст между поколенията. Констатира се отслабване на връзката и взаимодействието между социалните фактори, които носят отговорност за възпитанието на децата и младежта. Като основна причина за наличието на подобни явления и тенденции се посочват най-вече сътресенията, съпътстващи прехода от тоталитарно към демократично управление на обществото, които се приемат за неизбежни. Голяма част от проблемите на новото столетие се свързват и с образованието и с възпитанието на младото поколение. Проблеми, които се очертават най-вече като отговорност, стояща пред училището, като важен фактор, който е натоварен с мисията да осигурява качествено и високоефективно образование и възпитание на младото поколение. Заедно с това, обаче, то следва да бъде подпомагано и от държавата и от другите социални фактори, за да може да се справи успешно с тази задача. В условията на съвременното демократично общество, от училището се очаква да се превърне в обществен център за образование и култура, тъй като се приема, че само при тези обстоятелства, то може да способства за формирането и развитието у младите хора на гражданско самосъзнание, в основата на което стои познанието за ценностите на демократичното общество. Постигането на една такава цел е свързано и с проблема за компетентното преподаване на правата на човека и правата на детето. За неговото изясняване се открояват параметрите на компетентността (по становище на Вяра Гюрова), които, според авторката се намират в пряка зависимост с областите на професионалната компетентност на преподавателя по правата на детето и правата на човека. Въз основа на анализ на различни литературни източници се стига до извода, че високото равнище на компетентността по преподаването на правата на човека и правата на детето е в пряка зависимост от общата професионална компетентност на преподавателите – педагози във висшите и средни училища, които следва да притежават компетентности в различни научни области, както и да се стараят да бъдат позитивен пример за гражданско поведение на своите ученици и студенти.

Ключови думи: гражданско образование, възпитание, социални фактори, училище, компетентност, професионална компетентност

Abstract:

The article addresses the problems of civic education and training in the context of the problem of competence. The justification of the research interest in this problem is based on the contents of the book "The First Global Revolution" (Report of the Council of the Club of Rome-1991), under the authorship of A. King and B. Schneider. Emphasis is placed on the extremely optimistic conclusion of the authors, that mankind, at this stage of its development, has an extremely large amount of knowledge, experience, resources and consciousness, which is able to help him to bring the world in which he lives to thrive. The manifestation and growth of destructive aggression and violence are highlighted, especially among children. The existence of a process of deepening spiritual divide between generations is identified. A weakening of the relationship and the interplay between social factors, which are responsible for educating children and youth, is noted. The main reason for the existence of such phenomena and trends is to mention the turmoil, accompanying the transition from totalitarian to democratic governance of society, which are considered unavoidable. A large part of the problems of the new century are also associated with education and the upbringing of the young generation. Problems, which are mostly the responsibility of the school, as an important factor, which is entrusted with the mission to provide quality and high-efficiency education and upbringing of the young generation. However, it should also be supported by the state and other social factors in order to be able to cope successfully with this task. In the context of modern democratic society, the school is expected to become a public centre for education and culture, as it accepts that only under these circumstances can it contribute to the formation and development of young people in civil self-awareness, at the heart of which is the knowledge of the values of a democratic society. Achieving such a goal is also related to the problem of the competent teaching of human rights and the rights of the child. For its clarification the parameters of competence in the opinion of V.Gyurova are distinguished, which according to the author are directly dependent on the areas of professional competence of the teacher on the rights of the child and human rights. Based on the analysis of various literature sources and opinions, it is concluded that the high level of competence in the teaching of human rights and the rights of the child is directly dependent on the general professional competence of teachers – teachers in higher and secondary schools. They should have competence in different scientific fields, as well as endeavour to be a positive example of civil behaviour for their pupils and students.

Key words: civic education, education, social factors, school, competence, professional competence

10.Грудева, М. (2009). Педагогические аспекты профессиональной подготовки студентов медицинских вузов. /Международной научно-практической конференции: „Роль университетов в поддержке гуманитарных научных исследований.” ISBN 978-5-7954-499-2. Изд. Издательство ТГПУ им Л.Н. Толстого, Тула, Россия, с.67 – 70, **общо 4 стр.**

Резюме:

В доклада се споделя личен преподавателски опит от процеса на осъществяване на ефективна професионална подготовка на студенти, обучаващи се медицински университет - Варна. Подчертава се фактът, че върху качеството на професионалната подготовка силно влияние оказват, не само условията за обучение във висшето училище, но и други фактори. Открояват се някои съществени проблеми, като например, проблемът с адаптацията и мотивацията към овладяването на специалност и професия. Разкрива се връзката между двата процеса. Осъществените изследвания върху проблема показват, че у голяма част у студентите съществува дълбока вътрешна мотивация към учебната дейност: повече от 70% посещават редовно лекционни и семинарни занятия; изпълняват безупречно и отговорно задачите за самостоятелна работа; подготвят се добросъвестно за изпити. Но, съществува и друга група студенти, чиято вътрешна мотивация към учебната дейност е значително по-ниска. Независимо от това, че групата е малобройна се откроява необходимостта от обръщане на сериозно внимание върху повишаване на

мотивацията, тъй като става въпрос за специалисти, които предстои да работят в болнична среда. Споделят се някои ефективни решения, които се вземат от ръководството на Медицински университет – Варна по този въпрос, като: прилагане на индивидуален подход; включване в изследователска работа; включване в творчески проекти; даване публичност на добрите постижения на студентите и др. Като особено ефективно средство, в процеса на решаване на тези проблем се откроява обучението по педагогическите дисциплини, които включват практически ориентирано и разнообразно съдържание. В този аспект на разсъждения, интерес представлява акцентиранието върху формирането на практически умения. Тази дейност се осъществява в рамките на педагогическа практика (педагогически стаж). Дейност, която се ръководи от наставници – действащи медицински сестри или акушерки. Въз основа на задълбочено наблюдение върху адаптацията и мотивацията на студентите се установява, че тези от тях които се обучават в магистърски програми, в задочна форма са мотивирани много повече и се адаптират много по-бързо от студентите, които се обучават в редовна форма. Този извод подчертава първоначалната авторска теза, че професионалната ориентация на младите хора, след завършване на средно образование не винаги се осъществява правилно. А у студентите, обучаващи се задочно вече е наличен професионален опит, формирани са устойчиви мотиви и интереси към овладяването на конкретна специалност. Анализът на резултатите от семестриалните изпити, също потвърждават този извод. В доклада се споделя, също така, че се отделя значително внимание върху правилното структуриране на учебното съдържание по педагогическите дисциплини, особено за студентите, обучаващи се в редовна форма, с цел повишаване на техния интерес и качеството на професионалната им подготовка. Внимание се отделя и на организацията и провеждането на преддипломния педагогически стаж, който се явява логически обособен завършек на бакалавърската и магистърската програма по специалност „Управление на здравните грижи,“ тъй като самата защита на стажа предоставя възможност за по-обективно оценяване на равнището на педагогическите знания и умения на студентите. При анализа на писмената и устната защита на педагогическия стаж се установява, че студентите и от бакалавърската и от магистърската програми допускат много близки по вид и количество грешки. Във връзка с това се подчертава, че в реалния процес на обучение се обръща внимание както на качеството на семинарните упражнения, така и на практическите. В заключение се прави обобщение, че педагогическата подготовка на студентите, във висшите медицински училища е изключително важна част от цялостната им професионална подготовка и притежава особен жизненонеобходим хуманистичен характер.

Ключови думи: *адаптация, мотивация, професионална подготовка, педагогическа подготовка, педагогически стаж*

Abstract:

The article shares personal teaching experience from the process of effective vocational training of students, training Medical University in Varna. It underlines the fact that the quality of professional training strongly influences not only the conditions for higher school training but also other factors. There are some significant problems, such as the problem of adaptation and motivation to mastering specialty and occupation. The connection between the two processes is disclosed. The research carried out on the problem shows that a large part of the students has a profound intrinsic motivation to the school activity: more than 70% attend regular lectures and seminars; perform their self-employment tasks flawlessly and responsibly; prepare in good faith for the iztites. However, there is another group of students whose intrinsic motivation towards learning is significantly lower. Despite the fact that the group is slender, it is the need to pay serious attention to increasing motivation, as it is about professionals who are about to work in a hospital environment. Some effective solutions are shared, which are taken by the management of the Medical University in Varna on this subject, as: implementation of individual approach; inclusion in research work; inclusion in creative projects; giving publicity to the good achievements of the students, etc. As a particularly efficient tool, in the process of solving these problems, training in pedagogical disciplines is highlighted, which include practical and diverse content. In this aspect of reasoning, interest is the emphasis on the formation of practical skills. This activity is carried out in

the framework of pedagogical practice (pedagogical traineeship). Activity which is managed by mentors – acting nurses or midwives. Based on in-depth monitoring of the adaptation and motivation of students, it is found that those of them who are trained in master programmes, in part-form, are motivated much more and adapt much more quickly than students who are trained in regular form. This conclusion highlights the original author's thesis that the professional orientation of young people, after completion of secondary education, is not always carried out properly. And in the students, trainers absentia already have professional experience, formed a persistent motives and interests in mastering a specific specialty. The analysis of the results of the tuition exams also highlighted this conclusion. The report agrees that considerable attention is paid to the proper structuring of the educational content in pedagogical disciplines, especially for students who are learners in regular form, in order to increase their interest and the quality of professional their preparation. Particular attention is paid to the organization and conducting of the pre-graduate pedagogical internship, which is a logically distinct conclusion of the Bachelor and Master's program in the specialty "Management of health care". The protection of the traineeship itself provides an opportunity for objectively evaluating the level of pedagogical knowledge and skills of students. In the analysis of the written and oral protection of the pedagogical experience, it was found that students and bachelor and Masters programmes allowed very similar types and amounts of errors. In this context, it is stressed that attention is paid to the quality of the seminar exercises and to the practical. In conclusion, it is summarized that the pedagogical training of students in higher medical schools stands out as an essential part of their overall professional training and possesses a particularly vitally necessary humanistic character.

Key words: *adaptation, motivation, vocational training, pedagogical training, pedagogical experience*

11. Грудева, М. (2010). Педагогическая компетентность и педагогическая готовность медицинских сестер работающих в детских яслях. /VI –я Международная научно- практическая конференция: „Учитель, преподаватель, тренер“. ISBN 978 594 051 038 3, ISBN 978 594 051 048 2. Изд. Оперативной полиграфии МГ ППУ, Москва, Россия, с. 49 – 52, **общо 4 стр.**

Резюме:

В доклада се представят резултати от локално изследване за определяне наличието и равнището на преподавателските умения на студенти от специалност „Управление на здравните грижи.“ Насочването към проблема се аргументира с постоянно нарастващите изисквания на съвременното общество към качеството на здравеопазването, а оттам и към промените в световната и националната философия по отношение на планирането и организацията на професионалната подготовка на тези кадри, с особен акцент върху педагогическата. Това обстоятелство се отнася към функционалната ангажираност на медицинските специалисти с осъществяването на обучение на пациенти, на техните близки и/или на студенти. Подчертава се, че тази подготовка обичайно се осъществява в условията на Висше медицинско училище, а преди години и на Медицински колеж. По отношение качеството на подготовката се извежда многообразие от въпроси, свързани с качеството и ефективността на медицинското образование, сред които: съответстват ли получаваните във висшето училище педагогически знания на съвременните постижения на педагогическата теория и практика; съответстват ли педагогическите умения на изискванията за ефективно планиране, организация и реализация на процеса на обучение; съответства ли индивидуалната творческа мотивация на специалистите на изискванията за осъществяване на резултатна научно-изследователска и експериментална дейност; съответстват ли психолого-педагогическите умения на изискванията за емпатия и емоционална устойчивост; съответства ли специализираната подготовка на изискването и т.н. Отговорите на тези и други въпроси дават възможност за промяна в разбирането за същността, функциите, ролите и задачите на преподавателя, въз основа на влиянието, което оказват променящите се обществени потребности и новата социална поръчка към образователните институции. Във връзка с това се формулира следната цел: да се установи равнището на преподавателските умения на студентите от специалност «Управление на здравните грижи». Обект на изследване са грешките, допускани при методическите разработки на конкретни занятия. Предмет на изследването е процесът на

установяване на вида и количеството грешки в методическите разработки на студентите, обучаващи в специалност «Управление на здравните грижи.» Обхватът включва 100 методически разработки, избрани на случаен принцип (по 50 за специалността в ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“). Акценти на изследването са: формулировка на учебни цели; подбор методи за обучение и контрол; планиране и организиране на предварителната подготовка на преподавателя; разработка на тесте за контрол – III и IV равнище; съставяне на различни учебни задачи; организиране на самостоятелната работа на студентите; определяне на специфичните характеристики на студентските групи. Анализът на включените в изследването разработки, по откритите акценти показва, че най-много грешки се допускат по при формулирането на подцелите (в 50% от разработките на магистрите и близо в 60% от разработките на бакалаврите). Най-съществената грешка при подбора на методите е във връзка с пропускането на избора на наблюдението като метод за обучение (40% при бакалаврите и 50% при магистрите). Останалите грешки се отнасят също до пропускането на някои основни методи за обучение: обяснение, изложение, работа в малка група и др. (съответно от 10 до 30% и при двете групи разработки). Друга група грешки се открояват при разработването на тестовете за контрол, в най-голяма количество в разработките на бакалаврите - 40% и т.н. Основният извод, който се налага е, че е необходимо да се обърща специално внимание на допусканите грешки тъй като това дава негативно отражение на методическите разработки, особено при защита на преддипломния педагогически стаж. За преодоляването на тази негативна констатация са представени комплекс от мерки, заедно с разработването и прилагането на модел за планиране, организиране и провеждане на учебно-практическо занятие и клинична практика. Представени са резултати от апробацията на модела, които от своя страна дават основание за оформянето на извод, че е необходими да се прави периодичен анализ на резултатите от преддипломния педагогически, с цел свеждане до минимум на допусканите грешки.

Ключови думи: педагогическа компетентност, педагогически дисциплини, педагогическа правоспособност, преддипломна педагогическа стаж, методическа разработка

Abstract:

The article presents the results of a local study to determine the availability and level of teaching skills of students in the specialty "health care management". The focus of the problem is on the constantly growing demands of modern society to the quality of healthcare, and hence to the changes in the world and national philosophy regarding the planning and organisation of professional training of these staff, with a particular focus on pedagogical. This circumstance stands out in relation to the functional engagement of the healthcare professional with the training of patients, their relatives and/or students. It is stressed that this preparation is usually carried out in the conditions of Higher medical school and Medical college. With regard to the quality of this preparation stands out a variety of questions: do the received in the Higher school have pedagogical knowledge at the level of contemporary achievements of pedagogical theory and practice; are pedagogical skills consistent with the requirements for effective planning, organisation and realization of the learning process; does the individual creative motivation of the requirements for performing research and experimental activities correspond; are psycho-pedagogical skills consistent with the requirements for empathy and emotional sustainability; specialised preparation of the requirement, etc. The responses to these and other questions allow for a change in the understanding of the nature, functions, roles and tasks of the teacher, based on the influence of changing societal needs and the new social order towards educational institutions. In this context, the following objective has been formulated: to establish the level of teaching skills of students in the specialty of Health care management. The object of research is the mistakes that are allowed in the development of specific classes. The subject of the survey is the process of establishing the type and amount of errors in the methodological developments of the students, trainers in the specialty "Healthcare management." The scope includes 100 methodological developments randomly selected (50 For the specialty in the "Bachelor" and "Master" qualification degree. The highlights of the study are: formulation of learning objectives; selection of training and control methods; planning and organizing the preliminary preparation of the teacher; development of a deck for control – III and IV level; drawing up different teaching assignments; organising students' self-

work; identifying the specific characteristics of student groups. The analysis of the studies included in the research, on the highlighted accents shows that the most errors are allowed in the formulation of the sub-goals (in 50% of the development of the Masters and close in 60% of the development of the order). The most significant error in the selection of methods was in relation to the omission of the selection of the observation as a method of training (40% for order and 50% in the Masters). The remaining errors also concern the omission of some basic methods of training: work, exposure, working in a small group, etc. (respectively 10 to 30% in both development groups). Another group of errors is highlighted in the development of the control tests, in the largest amount in the order's development-40%, etc. The main conclusion that is needed is that special attention needs to be paid to the mistakes that are allowed as this gives negative impact of methodological developments, especially in the protection of pre-graduate pedagogical experience. To overcome this negative finding are presented a set of measures, together with the development and implementation of a model for planning, organizing and conducting a training and practical exercise and clinical practice. The results of the model's modeling are provided, which in turn justify the conclusion that it is necessary to perform periodic analysis of the results of the pre-graduate pedagogical in order to minimise the mistakes made.

Key words: *pedagogic competence, pedagogical disciplines, pedagogical aptitude, pre-graduate pedagogical experience, methodological development.*

12. Грудева, М. (2011). Интегративен подход в обучението на здравните кадри за постигането на висока професионална компетентност. /VI-я Международна научно - практическа конференция "Непрерывное образование учителя технологии: интегрированный подход". ISBN 978 -5- 7432 – 0712-1. Изд. ИПЦ „Гарт“ ИП Качалин А.В., Ульяновск, Россия, с. 57 – 58, общо 2 стр.

Резюме:

В доклада се изяснява влиянието на интегративен подход, в обучението на здравните кадри за постигането на висока професионална компетентност, въз основа на извеждането на акценти от по-обширно теоретично изследване на проблема. Още в самото начало се разкрива смисловото значение на понятието «интеграция» - възобновяване, възстановяване, изпълване и неговата етимология, свързана с думата integer (цяло/цялост), която има значение на състояние на свързаност на отделни диференцирани части и функции на дадена система в нейната цялост, а също така и процес, който води към такова състояние. Откроява се фактът, че при съотнасянето на това понятие към обучението, все още не може да се говори за наличие на единно научно становище. За оформянето на авторската позиция по проблема се търси опора в научните схващания на двама от доайените на българската педагогическа наука - М. Герасков и М. Андреев. От гледна точка на разглеждането на проблема за качествената подготовка на здравните кадри, в контекста на изискването за формиране на висока професионална компетентност, неизбежно се стига до разкриването на връзката му с проблема за прилагането на интегративния подход, като гаранция за постигане на цялостност (системност) на този процес. Това обстоятелство налага извеждането на доказателства за връзката и зависимостта между интегративния подход и професионалната компетентност, в частност и с педагогическата. Като изключително важен проблем, във връзка с постигането на основната цел на доклада се откроява необходимостта от разглеждането на интеграцията, в обучението на здравните кадри, като проблемно ориентирана познавателна дейност. Друг важен аспект на разглеждането е осмислянето на ефективния преход от теорията към практиката, в процеса на формирането на професионалната компетентност. Следващият аспект на разглеждане на интеграцията в обучението е формирането на „продуктивно мислене“, т.е. намиране на ефективни решения, базирани както на рационални, така и на нестандартни, творчески идеи и т.н. Основният въпрос, който възниква в процеса на изясняване на проблема е как да се организира учебният процес, така, че да отговаря в своята цялост на изискванията, предявявани от интегративния характер на учебните дисциплини и в частност на педагогическите. Отговор на въпроса се открива в същността и приложимостта на интерактивните методи на обучение, тъй като те почиват върху активни действия, изискват изграждането на партньорски взаимоотношения, както и активен диалог между преподавател и

студент/студенти/. В заключение се прави извод, че общата, базова подготовка на здравните кадри, като цяло и в частност тяхната педагогическа подготовка, съдържат и реализират всички разновидности (направления) на интеграцията в обучението и допринасят за формирането на висока професионална компетентност, съобразно изискванията на съвременното общество.

Ключови думи: интеграция, интегративен подход, професионална компетентност, педагогическа компетентност, интерактивни методи, продуктивно мислене

Abstract:

The article clarifies the impact of an integrative approach in training health professionals to achieve high professional competence, based on the highlight of a broader theoretical study of the problem. At the outset, the meaning of the term "integration" is revealed-the regeneration, restoration, filling and its etymology associated with the word integer (whole/integrity), which is relevant to the state of connectivity of individual differentiated Parts and functions of a system in its entirety, as well as a process that leads to such a condition. It is highlighted that the existence of a single scientific opinion cannot yet be said in referencing this notion of training. For the formation of an avtroskate position on the problem is sought support in the scientific beliefs of two of the founders of the Bulgarian pedagogical sciences - M. Geraskov and M. Andreev. In the light of the examination of the problem of qualitative training of health professionals, in the context of the requirement to form a high professional competence, it is inevitable to reveal its connection with the problem of the implementation of The integrative approach as a guarantee of achieving the integrity (systemality) of this process. This requires the alignment and examination of evidence of the relationship and the correlation between the integrative approach and professional competence, in particular with the pedagogical ones. As an extremely important problem, the achievement of the main objective of the report highlights the need to consider integration, in the training of health professionals as a problem-oriented cognitive activity. Another important aspect of the examination is the consideration of the effective transition from theory to practice, in the process of shaping professional competence. The next aspect of examining integration in training is the formation of "productive thinking", i.e. finding effective solutions based on both rational and unconventional, creative ideas, etc. The main question that arises in the process of clarifying the problem is how to organize the curriculum process so that it responds in its entirety to the requirements that are brought about by the integrative nature of the academic disciplines and in particular the pedagogical ones. The correct answer is found in the essence and applicability of the interactive learning methods, as they rest on active actions, require the building of partnership relationships, as well as active dialogue between teacher and student/students/. In conclusion, it is concluded that the general basic training of health professionals, in general and in particular their pedagogical training, contains and implements all the forms (strands) of integration in training and contributes to the formation of high professional competence, in accordance with the requirements of modern society.

Key words: integration, integrative approach, professional competence, pedagogical competence, interactive methods, productive thinking

13. **Grudeva, M. (2011).** Humanistic ideas bulgarian revival as baseline guidance for self - assessment of contemporary teacher. /Zbomik prispevkov z medzinarnodneho cuklu konferencii: "Cesty demokracie vo vychove a vzdelavani XIII" a "Ways of Demokrcacy in Education XIII". OZ V4., ISBN 978 – 80- 89443-10-9. Bratislava., Slovakia, pp.98-105, общо 8 стр.

Резюме:

В доклада се разкрива ролята на хуманистичните идеи на Българското Възраждане, като базисен ориентир за самооценка на съвременния учител. Проблемът се обосновава чрез задълбочен анализ на исторически факти, които трасират развитието на хуманистичните стремежи на българския народ към свобода, достойнство и справедливост и носи дълбок обективен смисъл - подготовката за общонароден процес на духовно възраждане, като се започне с делото на светите братя Кирил и Методий, премине се през история славянобългарска и се стигне до началото на XX век, когато възниква първата

самостоятелна българска школа, с изградена цялостна концепция за хуманистично образование и възпитание, под ръководството на Димитър Кацаров. Задълбоченият анализ на теоретичните възгледи и разсъждения за приноса на българската възрожденска педагогическа мисъл, в развитието на връзката възпитание – хуманизъм дава основание да се направи извод, че той е изключително голям и значителен не само в национален мащаб, но извън неговите граници. Независимо от констатацията, че Българското възраждане закъснява с близо с хилядолетие от Европейския Ренесанс, то се откроява като носител на всички характерни особености на европейския рационализъм - вяра в моралната сила на знанието и убеденост, че само знаещият човек е достоен за свобода. Разкриват се отличителните особености на Българското възраждане, които отразяват дълбоката връзка между борбата за духовно извисяване, просвета и култура и борбата за национална и църковна независимост. Откроява се ролята на българското учителство и духовенство, в процеса на това мощно възродително движение, както и на неговите ярки представители, които в по-голямата си част са книжовници, писатели, научни дейци, общественици и радатели за национална независимост, култура и просвета. Значимо внимание се отделя на ролята, която играе в процеса на културното израстване и утвърждаване на българската народност, българското училище, което се утвърждава, в този период, като своеобразен духовен център за просвета и култура. Всичко това дава основание да се приемат и разглеждат като необходим базисен ориентир за самооценка на съвременния учител, въз основа на ясно открити основания за това: съвременното общество, отново поставя на дневен ред въпроса за взаимовръзката между образованието и възпитанието на младото поколение, въз основа на идеите на хуманизма; научната мисъл се обръща все по-често към идеите на българските просветители и будители, за да преоткрие онези нравствени ценности, които да й дадат стимул да поведе борбата срещу духовната разруха; българското учителство все по-настоятелно проучва, анализира и обобщава новите явления и тенденции сред децата и младежта и се опитва да конкретизира и дефинира същността на съдържанието, методите и формите на възпитанието и образованието в условията на демокрация и т.н. Държавната власт и училищните ръководства съсредоточават усилията си върху подобряването на „качеството учител“ (т.е. върху създаването на все по-благоприятни условия за неговото лично и професионално развитие и израстване (здравословно състояние, професионално усъвършенстване, кариерно развитие, морално и материално стимулиране, научна и творческа изява и др.). Всичко дава основание хуманистичните идеи на Българското Възраждане да се приемат категорично като базисен ориентир както за цялостно преосмисляне на критериите за оценка и самооценка на труда на съвременния учител. Затвърждава се убеждението, че тези идеи са в състояние да подпомогнат общите усилия за хуманизирането и демократизирането и на образованието и на обществото като цяло.

Ключови думи: хуманизъм, хуманизиране, демократизиране, възраждане, образование

Abstract:

The article reveals the role of the humanistic ideas of the Bulgarian Renaissance as a basic guide for self-assessment of the modern teacher. The problem is justified by an in-depth analysis of historical facts, which are tracing the development of the humanistic aspirations of the Bulgarian people to freedom, dignity and justice and has a profound objective meaning-preparation for a popular process of spiritual revival, starting with the work of the holy brothers Cyril and Methodius, pass through History Slavonic-Bulgarian and come to the beginning of the Twentieth century, when the first independent Bulgarian school arose, with a complete concept of humanistic Education and upbringing, under the leadership of Dimitar Katzarov. In depth analysis of theoretical opinions and reflections on the contribution of the Bulgarian renaissance pedagogical thought, in the development of the relationship upbringing – humanism gives reason to conclude that it is extremely large and significant not only in, but beyond its borders. Despite the finding that the Bulgarian renaissance was late with the millennium of the European renaissance, it stands out as a bearer of all the peculiarities of European rationalism-faith in the moral power of knowledge and conviction that only the person you know is worthy of freedom. The distinctive features of the Bulgarian revival are revealed, reflecting the deep connection between the struggle for spiritual elevation, enlightenment and culture and the struggle for national and church independence. The role of the Bulgarian

teaching and clergy is highlighted, in the process of this powerful revival movement, as well as of its bright representatives, who for the most part are bookworkers, writers, researchers, public figures and supporters of national independence, culture and enlightenment. Significant attention is paid to the role played in the process of cultural growth and affirmation of Bulgarian nationality, the Bulgarian school, which is established in this period as a peculiar spiritual center for enlightenment and culture. All this gives reason to accept and consider as a necessary basic reference for self-assessment of the modern teacher, on the basis of clearly identified reasons for this: modern society, once again raises the question of the relationship between the education and upbringing of the young generation, based on the ideas of humanism; scientific thought is becoming more and more common to the ideas of the Bulgarian illuminators and leaders to rediscover those moral values that give it an incentive to lead the fight against spiritual ruin; Bulgarian training increasingly urges, analyzes and summarizes the new phenomena and trends among children and youth and tries to specify and define the essence of the content, methods and forms of education and education in the context of democracy, etc. State authorities and school guides focus their efforts on improving the "teacher quality" (i.e. the creation of increasingly favorable conditions for his personal and professional development and advancement (health status, professional improvement, career development, moral and material stimulation, scientific and creative expression, etc.). Everything gives reason for the humanistic ideas of the Bulgarian renaissance to be taken firmly as a basic orientation for the full rethinking of the criteria for evaluation and self-assessment of the work of the modern teacher. The belief is solidified that these ideas are capable of helping the common efforts to humanizing and democratizing and education and society as a whole.

Key words: *humanism, humanization, democratisation, revival, education*

14. Гружева, М. (2011). Формирование преподавательских умений у студентов специальности „Управление деятельности здравоохранения“. /XII-я Международная научная конференция“Демократизация учебного процесса в высшей училище.“ ISBN 978-80-89443-00-0. Изд. Университет Коменски., Братислава, Словакия, с.227-231, общо 5 стр.

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за процеса на формиране на преподавателски умения у студентите, обучаващи се по специалност „Управление на здравните грижи“ в Медицински университет - Варна. Още в началото се открояват съвременните изисквания към системата на здравеопазването, по отношение на качеството на предлаганите здравни услуги. Подчертава се, че част от тези изисквания засягат и педагогическата подготовка на здравните специалисти, разбираана и разглеждана във функционален аспект. Казано по друг начин, от съвременния здравен специалист се очаква да овладее ролята на обучаващ (на преподавател, на учител), като в перспектива, тази роля може да намери приложение както в академична, така и в реална клинична среда. Разглеждането на педагогическата подготовка на здравните специалисти, като необходимост, дава основание да се твърди, че тя следва да е неразделна част от тяхната професионална компетентност. Това обстоятелство откроява широк кръг от въпроси, на които следва да се отговори адекватно. А отговорите, съвсем не са двусмислени. Те открояват необходимостта от целенасочена, системна и добре организирана педагогическа и андрагогическа подготовка на студентите, които се подготвят да овладеят тази роля и качествено да я изпълняват. В този смисъл на разбиране на проблема се открояват теоретичните и практическите форми на обучение, които подпомагат неговото решаване. Споделят се резултати от целенасоченото наблюдение върху самостоятелното изпълнение на различни практически задачи от студентите, обучаващи се в тази специалност и се анализират най-често допускани грешки. Заедно с това се обръща внимание на факта, че изводите от разглеждането на този проблем водят до създаването на два модела. Първият отразява методически конструкт на учебно-практическо занятие, а вторият – методически конструкт на клинична практика. Подчертава се, че и двата модела са апробирани, още през същата година на своето създаване, в условията на преддипломен педагогически стаж. Резултатите от апробацията дават основание да се направи извод, че е необходимо да се изготвя периодичен анализ на

резултатите, особено от провеждането на преддипломния педагогически стаж, който като финализираща процеса на обучение, форма дава възможност за сравнителна най-обективна оценка на педагогическата компетентност и готовност на студентите, завършващи специалност „Управление на здравните грижи“ да осъществяват ефективна преподавателска дейност

Ключови думи: процес на формиране, преподавателски умения, педагогическа и андрагогическа компетентност, професионална компетентност, студенти, здравни грижи

Abstract:

The article examines the problem of the process of formation of teaching skills in the students, who are trainees in the specialty "Health care management" at the Medical university in Varna. Already at the beginning the modern requirements of the health care system are distinguished in terms of quality of the offered health services. It is stressed that some of these requirements also concern the pedagogical preparation of health professionals, understood and addressed in a functional aspect. To put it another way, the modern health professional is expected to master the role of a learner (lecturer, tutor), as in perspective, this role can be applied in both an academic and a real clinical environment. The examination of the pedagogical training of healthcare professionals gives us reason to claim that it should form an integral part of their professional competence. This circumstance highlights a wide range of issues that should be adequately addressed. And the answers are not ambiguous at all. They highlight the need for purposeful, systematic and well-organized pedagogical and andragogical preparation of students who are preparing to master this role and the quality to perform it. In this sense, the understanding of the problem highlights the theoretical and practical forms of training that facilitate its resolution. They share the results of purposeful observation on the independent implementation of the various practical tasks of the students who are learners in this specialty. The type and frequency of errors they make is analysed. In addition, attention is drawn to the fact that the lessons learnt from the examination of this problem lead to the creation of two models. The first one reflects a methodical construct of a study and practical occupation, and the second-a methodical construct of clinical practice. It is underlined that both models are being tried, already in the same year of their creation, in the context of a pre-graduate pedagogical experience. The results of the approbation give rise to the conclusion that it is necessary to draw up a periodic analysis of the results, especially from the conduct of the pre-graduate pedagogical experience, which, as a finalisation of the training process, allows for comparative most objective assessment of the pedagogical competence and readiness of students graduating from the specialty "Healthcare management" to carry out effective teaching activity.

Keywords: process of formation, teaching skills, pedagogical and andragogic competence, professional competence, students, health care

15. Grudeva, M. (2012). Pedagogical competence of health staff in the context of the idea of learning in all life. / International Conference entitled: "The Competence of the Contemporary Teacher" and for the Jubilee of prof. Kazimierz Żegnałek's 50 years of career and 20 years of getting the professor title which takes place. Tom I. ISBN 978-83-934036-8-4 in Publishers UPH – Siedlcah., Siedlce, Polish, p.208 – 211, **общо 4 стр.**

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за придобиване и развитие на педагогическата компетентност на здравните специалисти, в контекста на идеята за учене през целия живот, чрез изграждане на център за педагогически услуги в Медицински университет – Варна. Акцентира се върху многозначността на понятието „компетентност“ и в частност на понятието „професионална компетентност“. Обръща се внимание на съвременното тълкуване на двете понятия, които се явяват смислов изразител на такава съвкупност от знания, умения и навици, надхвърлящи рамките на строго професионалните. Подчертава се фактът, че ключова роля в промяната на разбирането за компетентността на съвременните специалисти, играе промяната в общественото съзнание. В този аспект на разбиране на проблема се разглежда промяната в съзнанието на академичната общност и ръководството в Медицински

университет – Варна, по отношение на формирането на педагогическата компетентност на студентите, обучаващи се в специалностите: „Медицинска сестра“, „Акушерка“, „Управление на здравните грижи“ и „Социални дейности“. Прави се сравнителен анализ за установяване на акцентите в теоретичната и практическата подготовка на студентите от изброените специалности, който се приема като база за определяне насоката и равнището на формиране на педагогическата компетентност на здравните специалисти. Като обективна научна опора на теоретичното изследване на проблема се приема становището на: Н.Кудрявая, Е.Уколова, Н.Смирнова, Е.Нолошина и К.Зорин, според което в практическата дейност на здравните специалисти съществува многообразие от ситуации, които изискват притежаването на такава компетентност. Една от тези ситуации се свързва с открояването на влиянието на процеса на хуманизация и демократизация върху утвърждаването на социалния характер на медицинската професия. Друга ситуация се създава при решаването на специфични задачи, изискващи задълбочена педагогическа подготовка. Третата ситуация се отнася до решаването на конкретни практически задачи, свързани с тясно професионалната дейност. Отчитането на тези специфични особености на компетентността и в частност на професионалната педагогическа компетентност на здравните специалисти, води до разработването на идея за изграждане на център за педагогически услуги, в полза на академичния състав и здравните специалисти. В заключение се прави обобщение, че формирането на педагогическата компетентност на здравните специалисти, в рамките на собствен център за осъществяване на такава дейност, ще бъде изключително ефективно и полезно и ще отговаря на концепцията за учене през целия живот.

Ключови думи: компетентност, професионална компетентност, педагогическа компетентност, център за педагогически услуги.

Abstract:

The article examines the problem of acquiring and developing the pedagogical competence of health professionals, in the context of the idea of lifelong learning, by building a center for pedagogical services at the Medical University – Varna. Emphasis is placed on the multisignificance of the notion of 'competence', in particular the concept of 'professional competence'. Attention is drawn to the modern interpretation of the two concepts, which represent a meaningful expression of such a set of knowledge, skills and habits that go beyond the strictly professional ones. It underlines the fact that a key role in changing the understanding of the competence of modern professionals plays a change in the public mind. In this aspect of understanding the problem is considered the change of consciousness of the academic community and a guide at the Medical University – Varna, regarding the formation of pedagogical competence of the students learners in the specialties: "Nurs", "Midwife", "Health care management" and "Social activities". A comparative analysis is made to identify the highlights of the theoretical and practical training of students of the listed specialties, which is taken as a basis for determining the direction and level of formation of the pedagogical competence of Healthcare professionals. An objective scientific support of the theoretical examination of the problem is found in the opinion of: N. Kudryavaya, E. Ukolova, N. Smirnova, E. Noloshyina and K. Zorin, according to which the practical activity of health professionals there is a variety of situations that require the possession of such competence. One of the situations is associated with highlighting the impact of the process of humanisation and democratisation on promoting the social nature of the medical profession. Another situation is solving specific tasks requiring profound pedagogical training. The third situation concerns the resolution of specific practical tasks related to their close professional activity. Taking into account these specific features of competence and in particular the professional pedagogical competence of healthcare professionals leads to the realization of the idea of building a centre for pedagogical services for the benefit of the academic staff and healthcare professionals. In conclusion, it is concluded that the formation of pedagogical competence of health professionals, in the framework of their own centre for carrying out such activities, will be extremely effective and useful and will be consistent with the concept of lifelong learning life

Key words: competences, professional competence, pedagogical competence, centre for pedagogical services

16.Грудева, М. (2012). Effective interaction between the subject of study in medical university as a determinant of their self-development./Международная научная конференция: «Проблемы инновационности, конкурентоспособности и саморазвития личности в условиях модернизации педагогического образования». ISBN 978-5-93962-540-1. Изд. ЦИТ., Казань, Татарстан, с.133-137, общо 5 стр.

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за ефективното взаимодействие между субектите на процеса обучение във висшето медицинско училище, в качеството му на детерминанта на тяхното развитие. Още в началото се правят уточнения, свързани с открояването на спецификата на процеса обучение в медицинските университети, които го отличават от традиционния. Една от тези характерни особености на процеса, която се определя в доклада и като приоритетна е наличието на трети субект в процеса на обучение – пациент. Самото понятие „субект“ се интерпретира в педагогическия смисъл на неговото разбиране, а именно като личност, която участва активно в процеса на обучение и осъществява взаимодействие с другите личности в него. Основавайки се на научно-обоснования извод, че субектността на човека се проявява в неговата дейност, в процеса на неговото общуване и взаимодействие с другите хора се приема за необходимо на първо място да се разкрият особеностите на дейността на преподавателя, най-вече в условията на практическото обучение в реална клинична среда. Подчертава се, също така, че на всеки един етап от развитието на медицинското образование у нас, основните професионални качества на преподавателя постоянно се променят и обогатяват. Обстоятелство, което усложнява изпълнението на социалната поръчка от страна на медицинските училища. Усложнението се обяснява с факта, че дейността на преподавателя е публична (открита за обществото) и оценявана от обществото, тъй като той реално осъществява взаимодействие не само със студентите, но и с други субекти и фактори както в академична, така и в извънакадемична среда. Обстоятелство, което налага подробно разглеждане и изясняване на основните качества, които трябва да притежава съвременния преподавател. На следващо място в доклада се разглеждат и специфичните особености на студента, като субект на процеса на обучение. Изяснява се проблемът за неговото формиране като субект на учебния процес. Разглеждат се и се открояват спецификата, особеностите, ролята и функциите и на третия субект в процеса на обучение - пациента. Открояват се ролята и мястото и на здравните специалисти в процеса на привличането на пациента като субект. Потвърждава се авторската теза, че изграждането на ефективно взаимодействие между трите субекта, включени в процеса на обучение във висшето медицинско училище, както и активното участие на здравни специалисти в него е ясно открояема детерминанта. Именно поради това се поставя акцент върху синтезирано разкриване на основните характеристики на педагогическото взаимодействие, в условията на реалната клинична среда. Подчертава се неговото значение като предпоставка за максимално разгръщане на творческия потенциал и активност не само на преподавателите, но и на обучаващите се в нея. В заключение се стига до извода, че за да може педагогическото взаимодействие да се откроява все по-ясно като детерминанта за саморазвитието на субектите във висшето медицинско училище, следва да се обърща внимание и на взаимодействието между преподавателите и здравните специалисти, работещи в клиничните бази както по отношение на планирането, организацията и провеждането на практическото обучение, така и по отношение на предоставянето на обективна информация за специфичните особености на пациента, като трети субект.

Ключови думи: *взаимодействие, педагогическо взаимодействие, преподавател, студент, пациент, здравен специалист*

Abstract:

The article examines the problem of effective interaction between the subjects of the training process in higher medical school as the determinant of their development. Already at the beginning are made clarifications related

to the highlighting of the specifics of the process training in medical universities, which distinguish it from the traditional. One of these characteristic features of the process, which is defined in the report and as a priority is the presence of a third entity in the patient training process. The mere notion of 'entity' is interpreted in the pedagogical sense of its understanding, namely as a person who actively participates in the learning process and interacts with other personalities in it. Based on the scientifically justified conclusion that human subjective is manifested in its activity, in the process of its communication and interaction with other people it is considered necessary in the first place to reveal the peculiarities of the activity of the lecturer, especially in the context of practical training in a real clinical environment. It is also stressed that at every stage of the development of medical education in Bulgaria, the basic professional qualities of lecturers are constantly changing and enriching. A circumstance that complicates the performance of the social procurement by medical schools. The complication is explained by the fact that the activity of the teacher is public (open to the public) and judged by society, as it effectively interacts not only with the students but also with other actors and factors in both academic and environment. A circumstance that requires a detailed examination and clarification of the basic qualities that the modern lecturer must possess. Next, the report also examines the specific characteristics of the student as a subject of the learning process. The problem of its formation as a subject of the learning process is clarified. The specifics, peculiarities, roles and functions of the third entity in the training-patient process are considered and stand out. The role and the place of health professionals in the process of attracting the patient as an entity stand out. The author's thesis is confirmed that building effective interaction between the three entities involved in the training process in higher medical school, as well as the active participation of health professionals in it, is clearly identified determinant. This is why emphasis is placed on the synthesis of the main characteristics of the pedagogical interaction, in the context of the real clinical environment. It underlines its importance as a prerequisite for maximising the creative potential and activity of the teachers, but also the learners. In conclusion, it is concluded that in order for the pedagogical interaction to be increasingly evident as the determinant of the self-development of subjects in higher medical school, attention should also be paid to the interaction between lecturers and health professionals working in clinical bases, both in terms of planning, organisation and implementation of practical training, and in providing objective information on the patient's specific characteristics, such as third entity.

Key words: *interaction, pedagogical interaction, teacher, student, patient, healthcare professional*

17. Грудева, М. (2012). Преподавател как водещ субект в процесете на обучение. /VII – я Международна научно-практическа конференция „Роля на университетите и музеите в провеждането на гуманитарни научни изследвания“. ISBN 978-5-87954-754-2 (Т. 1), ISBN 978-5-87954-745-0. Изд. ТГПУ им. Л.Н.Толстого., Тула, Россия, с. 34-37, общо 4стр.

Резюме:

В доклада се разкриват основни качества, функции и роли на преподавателя, които го определят като водещ субект в процеса на обучение във висшето училище. Основа на разсъжденията и формирането на авторската теза е научното определение на понятието „субект“, в широк смисъл на неговото разбиране, в рамките на педагогиката като активна дейност и взаимодействие, в реалния процес на обучение. В условията на висшето училище, това взаимодействие се осъществява най-вече между преподавател и студент. Независимо от съвременното разбиране и разглеждане на това явление (като отношения и действия на равноправни субекти), ролята на преподавателя в него се определя като водеща. Приема се и се разглежда като основателно становище на В.Нишева, че водещата роля на преподавателя се изразява най-вече в подпомагането на студентите да овладяват необходимите им знания, умения и навики. Обстоятелство, което от своя страна извежда на преден план потребността от развитието на неговите личностни и професионални качества, тъй като именно чрез тях преподавателят може да формира и усъвършенства личността на студента. В потвърждение на това становище се разглеждат и становищата на други автори, като: Ал.Лакюрски, Е.Пенчева, М.Михайлов, Н.Колева, Ст.Жекова и др., обосновани въз основа на задълбочени изследвания на проблема за професионалните и

личностните качества на преподавателя. В доклада се разглеждат подробно четири групи качества, които се отнасят непосредствено към ефективността на преподавателската дейност, като: общителност с елементи на емпатия, творчеството, като личностна черта, педагогическа наблюдателност и емоционална устойчивост. Откроява се фактът, че високият професионализъм на преподавателя се намира в тясна връзка и зависимост с проблема за педагогическото ръководство на процеса на обучение, основано на педагогически такт и педагогическо майсторство. Отбелязва се, че майсторството се отличава с изключителна сложност, тъй като преподавателят работи с различни хора, всеки от които е носител на своя специфика, способности, начин на мислене, темперамент, воля, характер. Подчертава се, също така, че в условията на висшето медицинско училище, като специфична среда за обучение, педагогическото майсторство следва да се търси в резултатите, свързани с ежедневната изява на нравствената позиция на студентите. Споделя се разбирането, че оптимизацията на педагогическия процес зависи изцяло от основните функции на преподавателя, които в своята цялост дават основание комплексността да се определи и разглежда като основна характеристика на осъществяваната от него професионална дейност. Стига се до извода, че многообразието от функции, които усвоява и реализира съвременният преподавател води до овладяването и реализирането на също толкова голямо разнообразие от роли, както и че преподавателят, като цяло и в частност във висшето медицинско училище упражнява професия е изключително сложна, трудна и комплексна и професия. Нейното овладяване изисква не само добра професионална подготовка, но и наличие на комплекс от личностни и професионални качества.

Ключови думи: *субект, водач субект, взаимодействие, преподавател, личностно-професионални качества.*

Abstract:

The article reveals key features, functions and roles of teacher that define it as a leading entity in the process of higher school education. The basis of reasoning and the formation of the author's thesis is the scientific definition of the notion of entity, in the broad sense of its understanding, within the pedagogy. From here begins the construction of the foundation of his understanding as an active activity and interaction, in the real process of training. In the conditions of the Higher school, this interaction takes place between a teacher and a student. Never the less, a modern understanding of the pedagogical interaction, undoubtedly the role of the teacher remains the leader. It is accepted and considered as a legitimate opinion of the teacher that the role of the student is mainly expressed in helping students to master the necessary knowledge, skills and habits. A fact which in turn brings to the fore the need for the development of his personal and professional qualities, because it is through them that the teacher can form and refine the personality of the student. In confirmation of this opinion, the opinions of other authors are considered, such as: Al. Lakyurski, E. Pencheva, M. Mihaylov, N. Koleva, St. Zhekova, etc., which, based on their extensive research on the problem, come to the determination of the professional and personality qualities of the lecturer. The report examines in detail four sets of attributes that relate directly to the effectiveness of the leading factor's teaching activity, namely: sociability with elements of empathy, creativity, as a personal trait, pedagogical and emotional sustainability. It stands out that the high professionalism of the teacher is in close association with the problem of pedagogical leadership of the learning process based on pedagogical tact and pedagogical mastery. It is noted that the mastery of the teacher is distinguished by the utmost complexity, as it works with different people, each of which is the bearer of its specificity, abilities, way of thinking, temperament, will, character. It is stressed that in the conditions of medical education, as a specific learning environment, pedagogical mastery should be sought in the results related to the daily manifestation of the moral position of the students. It is understood that the optimisation of the pedagogical process depends entirely on the main functions of the teacher, which in their entirety give reason to talk about complexity as a key characteristic of the profession he has pursued. The variety of functions, which the modern lecturer mastered and realizes, leads to the mastering and realization of an equally large diversity of roles. In conclusion, it is concluded that the teacher, in general and in higher medical school in particular, is not only a leading entity in the learning process, but also that the profession he pursues is extremely complex, difficult and

complex. Its mastering and exercising requires not only good professional training, but also mastery of a complex of personal and professional qualities.

Key words: *entity, lead entity, interaction, lecturer, personal-professional qualities*

18.Грудева, М. (2012). Состояние мотивации студентов за учебу и приложения профессиональной компетентности. /VII – я Международная научно-практическая конференция «Роль университетов и музеев в проведении гуманитарных научных исследований» (Т.1). ISBN 978-5-87954-754-2 ISBN 978-5-87954-745 - 0. Изд. ТГПУ им. Л.Н.Толстого., Тула, Россия с.148 – 151, **общо 4 стр.**

Резюме:

В доклада се разглежда състоянието на мотивацията на студентите за учебна дейност и придобиване на професионална компетентност, въз основа на теоретичен анализ и анализ на резултати от емпирично изследване. Открояват се особеностите на възрастния човек, като обучаващ се. Разкрива се фактът, че отношението на възрастните към избора на даден вид обучение е вътрешно мотивирано от ред обстоятелства, сред като: осъзната потребност от обучение; реална оценка на личната изгода от ученето; отчитане на състоянието на миналия опит; конкретна ситуация, с която следва да се справи; необходимост от общуване (или уединение) и др. Отбелязва се, също така, че решението на възрастния за включването в даден процес на обучение е свързано и с избора на време, място и форма. Въз основа на откритите специфики на възрастния, като обучаващ се прави паралел със специфичните характеристики на студента, за да се докаже, че той попада в категорията „възрастен обучаващ се“. Акцентира се върху научнообоснования факт, че самият възрастов период, в който студентът се обучава във висшето училище се определя като основен за окончателното формиране на неговия характер и интелект. Въз основа на това, ясно се откроява необходимостта, всеки преподавател да отчита не само първоначалната мотивация за учене и придобиване на професионална компетентност на студентите по дадена специалност, но и периодично да проверява нейното състояние. Това убеждение мотивира осъществяването на локално изследване, в условията на медицински университет – Варна. Основната цел на изследването е да се определи състоянието на мотивацията към учебната дейност и придобиването на професионална компетентност на студенти, обучаващи се във втори курс на специалностите „Медицинска сестра“и „Акушерка“. Обектът е: мотивацията на студентите от посочени в целта на изследването курс и специалност. Предметът включва процеса на установяване състоянието на мотивацията на обособената респондентска група, която включва общо 40 студенти от посочените курс и специалности. Основните методи на изследване са: документален, социологически, статистически, анализ и обобщение. От анализа на получените резултати и анализа на литературните източници се стига до потвърждаване на авторската теза, че студентите, като възрастни обучаващи се, сами могат да правят избор на специалност, време място и форма на обучение. Установява се, че предварителната информация за качеството на обучение във висшето училище също оказва влияние върху професионалното ориентиране на кандидатите. Откроява се фактът, че голяма част от предварителните очаквания на студентите, от качеството на обучение във висшето училище, съвпадат с реалността. Отношението между преподавателите и студентите и между самите студенти се определят по-скоро като хуманни. Независимо от факта, че студентите определят своята роля по създаването на ефективно общуване помежду си като значима, те признават водещата позиция на своя курсов ръководител при формирането на добър психоклимат и хуманни отношения в тяхната група и курс. Голяма част от респондентите определят първоначалния си избор на професия като правилен и имат нагласа след приключване на висшето си образование да работят по избраната специалност.

Ключови думи: *субект, възрастен обучаващ се, студент, мотивация, професионална компетентност, преподавател*

Abstract:

The article examines students' motivation for learning activities and acquiring professional competence, based on theoretical analysis and results of empirical research. The peculiarities of the adult man are distinguished as a learner. It is revealed that the attitudes of adults to the choice of a given type of training are internally motivated by a number of circumstances, including: a conscious need for training; real assessment of the personal gain of learning; taking into account the status of past experience; specific situation to be dealt with; need for communication (or privacy), etc. It is also noted that the decision of the adult for inclusion in a training process is related to the choice of time, place and form. Based on the highlighted specificities of the adult as a learner, a parallel to the student's specific characteristics is made to prove that he falls under the adult learner category. The scientifically justifiable fact is underlined that the very age period in which the student is educated in the Higher school is defined as the primary for the final formation of his character and intellect. On this basis, it clearly stands out the need for each teacher to take into account not only the initial motivation to learn and acquire professional competence of students in a particular specialty, but also to periodically check her condition. This conviction motivates the realization of local research, in the conditions of the Medical university – Varna. The main purpose of the study is to determine the state of motivation for the academic activity and the acquisition of professional competence of students, trainees in the second course of the specialties "Nurse" and "Midwife". The object is: the motivation of the students from the target of the study course and specialty. The subject includes the process of establishing the state of motivation of the divisional respondent group, which includes a total of 40 students of the specified course and specialties. Basic methods of research: documentary, sociological, statistical, analysis and generalization. From the analysis of the results obtained and the analysis of the literary sources came to the confirmation of the authorship thesis that students, as adult learners, make themselves a choice of specialty, place time and form of study. Preliminary information on the quality of training in the Higher school has an impact on the career guidance of candidates. A large part of the preliminary expectations of students, from the quality of education in the Higher school, coincide with reality. The relationship between teachers and students and among students themselves is defined more as humane. Despite the fact that students define their role in the creation of effective communication with each other as significant, they recognize the leading position of their coursework in the formation of good psychoclimate and humane relations in their group and course. A large number of respondents also determine their initial choice of profession as correct and have an attitude after completing their higher education to work on the chosen specialty.

Key words: *subject, adult learner, student, motivation, professional competence, teacher*

19.Грудева, М. (2012). Концептуална основа за повишаване на педагогическата и андрагогическата компетентност на кадрите в системата на здравеопазването. /VII-ой Международной заочной научно-практической конференции «Непрерывное образование учителя технологии: вызовы XXI века». ISBN 978-5-7432-0732-9. Изд.ИПЦ „Гарт“ ИП Качалин А.В., Ульяновск, Россия, с.14-16, **общо 3 стр.**

Резюме:

В доклада се откроява концептуалната основа за повишаване на педагогическата и андрагогическата компетентност на кадрите в системата на здравеопазването. Основания за насочването към разглеждането на този проблем се откриват най-вече от акта на присъединяване на Република България към Европейския съюз. Със своя подпис, под присъединителния протокол, нашата страна изразява съгласие и приема отговорност за осъществяване на редица промени във всички сфери на обществения живот, в т.ч. в сферата на образованието и обучението, в посока синхронизиране на равнището на знанията и ключовите компетентности на съвременните специалисти. В този смисъл, всяка една образователна институция, в сферата на медицинското образование е задължена да разработи своя концепция за реализиране на идеята за учене през целия живот (непрекъснато обучение). По този начин тя се задължава да съблюдава, от една страна, ключовите основи на нейното разбиране в Европейски контекст, а от друга страна - принципите и разпореденията на Националната стратегия за учене през

целия живот. Заедно с това, в доклада се подчертава, че всяка концепция следва да се съобразява и с Конституцията на съответната страна (в случая Република България), Закона за висшето образование, Кодекса на труда, Различни наредби за висшето образование по конкретни специалности и вътрешно-нормативните документи на съответното висше училище. В този аспект на разсъждения се приема като изключително важно, при определянето на концептуалните основи на практическата реализация на идеите за непрекъснато обучение, да се отчитат противоречията, които съществуват между теоретическата и практическата подготовка на съвременните специалисти, в условията на университетското и колежанското образование. Основен акцент, в това отношение се поставя върху овладяването на педагогическите и андрагогическите знания и умения, теоретичните и практико-приложните аспекти и на други социални науки, както и на дейностите за използването на тези знания и умения в различна, от тази на конкретната професионална област, среда. Откроява се изискването към този вид подготовка на кадрите от системата на здравеопазването, в условията на т.нар. базово висше образование, да се постави изцяло в ползването на академичните ръководства, като цел и отговорност. Авторската позиция, по отношение на решаването на проблема се изразява в представянето на примерен модел на концепция, която е пряко свързана и с основната мисия на университета. В заключение се изразява мнение, че една такава концепция може да послужи като база за осъществяване на допълнително вътрешноуниверситетско образование, адекватно на общоевропейските идеи за непрекъснато обучение и по този начин да помогне за комплексното решаване на проблема и за непрекъснатата педагогическа и андрагогическа подготовка на действащия преподавателски състав.

Ключови думи: педагогическа и андрагогическа компетентност, концепция, система на здравеопазването, висше образование

Abstract:

The article highlights the conceptual basis for enhancing the pedagogical and andragogistic competence of the personnel in the healthcare system. The reason for directing the examination of that problem is to be found, above all, by the act of accession of the Republic of Bulgaria to the European Union. With its signature, under the accession protocol, our country agrees and accepts responsibility for making a number of changes in all spheres of public life, including in the field of education and training, mainly related to the level of knowledge and key competencies of modern specialists. In this sense, every educational institution in the field of medical education is obliged to develop its conception for the realization of the idea of lifelong learning (continuous training). In doing so, it undertakes to respect, on the one hand, the key foundations of its understanding in the European context and, on the other hand, the principles and dispositions of the national strategy for lifelong learning. In addition, the report stresses that any concept should also comply with the Constitution of the country concerned (in this case Republic of Bulgaria), the Higher education act, the labour code, different regulations for higher education in specific and the internal normative documents of the respective Higher school. This aspect of reasoning is considered to be of utmost importance, in defining the conceptual foundations of the practical realization of the ideas for continuous learning, to take into account the contradictions that exist between the theoretical and practical. Preparation of modern specialists, in terms of university and college education. The main focus in this regard is on mastering pedagogical and andragogian knowledge and skills, theoretical and practical-applied aspects and other social sciences, as well as activities for the use of this knowledge and skills in different, that of the specific professional field, environment. The requirement for this type of preparation of the frames of the healthcare system is highlighted, in the terms of the so-called. Education, to be placed entirely in the sight of academic guidance, such as purpose and responsibility. The author's position, in terms of solving the problem, consists in the presentation of an exemplary model of conception, which is directly related to the main mission of the university. In conclusion, it is considered that such a concept could serve as a basis for further inter-university education, adequate to the pan-European ideas for continuous learning and thus help the complex To solve the problem and the continuous pedagogical and andragogistic preparation of the current teaching staff.

Key words: pedagogical and andragogic competence, conception, system of health, higher education

По група показатели Е

21. Публикувано университетско учебно пособие или учебно пособие, което се използва в училищната мрежа

20.Грудева, М. (2011). Процесът обучение във висшето медицинско училище. /Учебно пособие. ISBN 978-954-8576-24-6. Варна., Изд. „МООРЕА”, **общо 166 стр.**

Резюме:

В съдържателно и структурно отношение, учебното пособие „Процесът обучение във висшето медицинско училище”, следва логиката на темите, включени в тематичните планове на учебните програми по дисциплините „Медицинска педагогика” и „Методика на обучението по практика”, включени в обучението на специалност „Управление на здравните грижи” – ОКС „Бакалавър” и ОКС „Магистър” и „Принципи и методика на обучението”, включена в обучението на специалностите „Медицинска сестра” и „Акушерка” в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” – Варна. Пособието е разработено в две части: *Първа част:* „Специфични характеристики на процеса обучение във висшето медицинско училище.” Разкрива същността и спецификата на процеса обучение във висшето медицинско училище. Поставя акцент върху планирането, организирането и осъществяването на ефективен процес на обучение. Разкрива субектните роли на основните участници в процеса: преподавател, студент, пациент. Акцентира върху основните методи и форми на обучение, както и върху детерминантите, които ги обуславят. *Втора част:* „Методика на обучението по практика” съдържа информация, отнасяща се изясняване на методическите основи на практическото обучение на здравните кадри, в областта на здравните грижи: целепологане, подбор и структуриране на учебно съдържание; подбор на методи и средства; избор на организационна форма на обучение; планиране и организиране на теоретични и практически занятия; разработване на алгоритми за обучение и тестове за контрол; методи и форми за контрол и оценка на знанията, уменията и навиците на студентите. Основополага формирането на умения за планиране, организиране и провеждане на практическо обучение на студенти, обучаващи се в специалностите „Медицинска сестра” и „Акушерка.” След всяка тема и в двете части са формулирани въпроси за самоконтрол и самоподготовка. Учебното пособие има за цел да подпомогне студентите в подготовката им за упражнения и семестриални изпити, по посочените учебни дисциплини. Учебното пособие е предназначено и за студенти, обучаващи се в специалностите „Медицинска сестра” и „Акушерка” за разширяване на педагогическата им подготовка по учебна дисциплина „Принципи и методика на обучението”, както и от други студенти, които имат интереси в областта на медицинската педагогика и методиката на практическото обучение.

Abstract:

In meaningful and structural terms, the educational tool "The process of training in higher medical school" follows the logic of the topics included in the thematic curriculum of the curriculum in the disciplines "Medical pedagogy" and "Methodology of training in practice", included in the training of the specialty "Management of health care" - Bachelor "and "Master" qualification degree, and "Principles and methodology of training", included in the training of the specialties "Nurse" and "Midwife" at the Medical University "Prof. Dr. Paraskev Stoyanov – Varna. Tool has been developed in two parts: **Part One:** "Specific characteristics of the process training in higher medical school." Reveals the essence and specificity of the process training in higher medical school. Focuses on planning, organising and implementing an effective learning process. Reveals the subjective roles of the main participants in the process: teacher, student, patient. It focuses on the basic methods and forms of training, as well as on the determinants that determine them. **Part Two:** "Methodology of training in practice" contains information concerning clarification of the methodological foundations of practical training of health professionals in the field of health care: definition, selection and structuring of training content; selection of

methods and means; choice of organizational form of training; planning and organizing theoretical and practical exercises; development of training algorithms and control tests; methods and forms of control and assessment of students' knowledge, skills and habits. Begins the formation of skills for planning, organizing and conducting practical training of students, trainees in the specialties "Nurse" and "Midwife". After each topic in both parts are formulated questions about self-control and self-preparation. The educational tool aims to assist students in their preparation for exercises and semester exams, in the specified subjects. The educational tool is also intended for students who are learners in the specialties "Nurse" and "Midwife" to expand their pedagogical training in the discipline "Principles and methodology of training", as well as from other students who have interests in the field of medical pedagogy and the methodology of practical training.

II. РЕЗЮМЕТА НА НАУЧНИ ТРУДОВЕ И ПУБЛИКАЦИИ В НАУЧНИ СПИСАНИЯ И СБОРНИЦИ

НЕВКЛЮЧЕНИ

В СПРАВКАТА - ОБРАЗЕЦ, ЗА МИНИМАЛНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНА ДЪЛЖНОСТ „ПРОФЕСОР“, СЪГЛАСНО ЗАКОНА ЗА РАЗВИТИЕ НА АКАДЕМИЧНИЯ СЪСТАВ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ОТ 2018 Г.

Критерий Г:

6. Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация.

ПЪЛНОТЕКСТОВИ ПУБЛИКАЦИИ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

1. Донева, Н., М. Грудева. Здравната култура на учениците в контекста на стратегията на световната здравна организация за промоция на здравето. /Сп. „Стратегии на образователната и научната политика. ISSN 1314–8575 (Online), ISSN 1310–0270 (Print) София. (служебна бележка), **общо 12 стр.**

Резюме:

В статията се представя задълбочен теоретичен анализ на проблема за формирането на здравната култура на учениците, идентифициран като изключително актуален на съвременния етап на общественото ни развитие, в контекста на стратегията на Световната здравна организация за промоция на здравето. Анализът допринася за изясняването на смисловото значение на понятието „здравна култура“, въз основа на търсенето на опора в съставлящите го думи „здравна“ („здрав“, „здраве“) и „култура“. Разглеждат се основни концепции, разработени въз основа на еволюцията в разбиранията за здравето и разпространени в световен мащаб, като: биомедицинска, екологична, психосоциална и холистична. Откроява се научно-изследователският интерес към холистичната концепция, тъй като тя обединява в себе си всички идеи и разбирания за здравето, а това, от своя страна, създава обективна предпоставка тя да бъде възприета от Световната здравна организация (СЗО) за основополагаща в разработването на стратегията „Здраве за всички“. Разглеждането на феномена здраве, през призмата на холистичната концепция, води до открояването на четири негови основни измерения: физическо здраве; психично здраве и емоционално здраве. Обръща се внимание на факта, че именно въз основа на това разбиране, СЗО дефинира здравето в три проекции: като състояние на комплексно физическо, психическо, емоционално, интелектуално и социално благополучие; като водещо до намаляване на смъртността, заболяемостта и уврежданията и като ресурс, който прави възможен ежедневието живот, а не е цел на живота. Разглеждат се и се

анализират различни авторски дефиниции за здравната култура. Въз основа на това се прави обобщение, че здравната култура представлява съвкупност от придобити знания, формирани умения, навици, качества и ценности, свързани със запазването, укрепването и възстановяването на личното и общественото здраве, посредством позитивно отношение към здравето като ценност и незаменим ресурс. Разкрива се идейната основа на разработването и прилагането на модел за промоция на здравето. Въз основа на проучването и анализа на различни съвременни литературни източници, свързани с разглеждания проблем, както и резултати от множество международни проекти се стига до извода, че здравната култура, в крайна сметка е следствие от целенасочен, системен, организиран и продължителен по време процес на здравно образование и здравно възпитание, което кореспондира изцяло с основната функция и цели на стратегията за промоция на здравето. Оттук следва и друг важен извод, че здравната култура на учениците е следствие от системно и целенасочено здравно възпитание и здравно обучението. В заключение се прави обобщение, че здравната култура не обхваща само медицинската страна на въпросите, касаещи здравето, а включва в себе си и нормите за труд, морал, общественото поведение, обучение, възпитание и др. Нейното формиране е продължителен и сложен процес, който е детерминиран от множество фактори, сред които като водещи се открояват: родителите, учителите, училището, личният лекар, обществото.

Ключови думи: *здраве, здравна култура, промоция на здравето, ученици*

Abstract:

The article presents a thorough theoretical analysis of the problem of shaping the health culture of the students, identified as very topical in the modern stage of our public development, in the context of the strategy of the World Health Promotion Organisation. The analysis begins by clarifying the content of the term "health culture", based on the search for support in the words "health" ("physical health", "mental health") and "culture". The main concepts developed on the basis of the evolution of health understandings and widespread worldwide, such as: biomedical, environmental, psychosocial and holistic, are considered. The scientific and research interest in the holistic concept is highlighted, as it unites all ideas and understandings of health, which in turn creates an objective prerequisite for it to be adopted by the World Health Organization (WHO) for development of the "Health for all" strategy. Examining the health phenomenon, through the prism of the holistic concept, leads to the highlighting of four of its main dimensions: physical health; mental health and emotional health. Attention is drawn to the fact that, on the basis of this understanding, the WHO defines health in three projections: as a state of complex physical, mental, emotional, intellectual and social well-being; as leading to a reduction in mortality, morbidity and disability and a resource that makes daily life possible rather than a goal of life. Various author definitions of the health culture are considered and analyzed. On this basis, a distinction is made that health culture is a collection of acquired knowledge, skills, habits, qualities and values related to the preservation, strengthening and restoration of personal and public health through positive attitude towards health as a value and an indispensable resource. The conceptual basis for the development and implementation of a health promotion model is revealed. Based on the study and analysis of various modern literary sources related to the problem under consideration, as well as the results of many international projects, it is concluded that the health culture is ultimately a consequence of a targeted, systematic, organized and lengthy process of health education and health care, which corresponds entirely to the main function and objectives of the strategy for promotion of health. It follows another important conclusion that the health culture of the students is a consequence of systematic and purposeful health education and health training. In conclusion, we can summarize that the health culture doesn't cover only the medical side of health issues but also includes the norms of labour, morality, social behaviour, training, education, etc. Its formation is a long and complex process, which is determined by a number of factors, among which as leading stand out: parents, teachers, school, GP, society.

Keywords: *health, health culture, health promotion, students*

2. **Грудева, М., Н. Донева** (2019). Равнище на формираност на здравната култура на учениците в гимназиален етап. /Сп. Педагогика ISSN 1314–8575 (Online), ISSN 1310–0270 (Print) (Web of science). София. *(служебна бележка)*, **общо 14 стр.**

Резюме:

В статията се разглежда проблемът за равнището на формираност на здравната култура на учениците, определено въз основа на локално емпирично изследване, в конкретна училищна среда, по различни компоненти. Прави се кратък преглед на ангажираността на нашата страна с опазването на здравето на децата, респективно учените, чрез приемането на различни нормативни документи, участие в европейски инициативи и реализиране на национални и локални програми. Вниманието се насочва към открояването на нерешени проблеми, които създават предпоставка за развитието на неблагоприятни тенденции по отношение здравето и здравословния начин на живот на учениците. Формулира се основната цел на изследването: да се установи равнището на формираност на здравната култура на ученици, обучаващи се в гимназиален етап. Очертава се кръг от задачи за постигане на поставената цел. За обект на изследването се определя здравната култура на ученици, обучаващи се в гимназиален етап на Средно училище за европейски езици (СУЕЕ) „Св. Константин-Кирил Философ“ – гр.Русе, а за негов предмет - установяване на равнището на формираност на здравната култура. В изследването участват общо 201 ученици от осми, девети и десети клас, от които 100 момичета и 101 момчета. Изследването се осъществява с помощта на следните методи: документален, социологически, статистически, графичен, анализ и обобщение. За установяване равнището на формираност на здравната култура на учениците в гимназиален се разработва инструментариум: анкетна карта, която съдържа 29 въпроса (25 от затворен и 4 от отворен вид). Начинът на формулировка на въпросите предоставя възможност за посочване на повече от един отговор. Въз основа на отговорите, респондентите се обособяват условно в три групи. Първата група - разбира смисъла и съдържанието на здравословния начин на живот и се стреми да се придържа към всички негови принципи. Втората група - разбира смисъла на ЗНЖ, спазва голяма част от неговите принципи, осъзнава неблагоприятните последици от вредните навици, но въпреки това продължава да присъства в ежедневието им. Третата група - демонстрира липса на знания по въпросите, касаещи здравето, както и пълна демотивираност за водене на ЗНЖ и липса на желание за промяна в начина си на живот. Въз основа на задълбочения анализ на резултатите от анкетното проучване се стига до извода, че равнището на познавателния компонент на здравната култура, на включените в изследването ученици е много високо, независимо от наличието на ниски оценки за ролята на училището като информационна и мотивационна среда. Заедно с това се затвърждава убеждението, че училището има потребност от подкрепа в процеса на утвърждаването си като здравословна среда. Заедно с това, то следва да разгърне потенциала от възможности на извънкласните форми на дейност. Би било добре да се предостави възможност на учениците да станат сами инициатори и организатори на различни кампании за утвърждаване на здравето като ценност и начин на живот. Важно е да се преосмисли и възможността за адаптиране на учебните програми, в посока повишаване здравната култура на учениците.

Ключови думи: *здраве, здравна култура, промоция на здравето, ученици*

Abstract:

The article examines the problem of the level of education of the students' health culture, determined on the basis of a local empirical study, in a specific school environment, on different components. A brief overview of the commitment of our country to the protection of the health of children, respectively scientists, through the adoption of various normative documents, participation in European initiatives and realization of national and local programs. Attention is drawn to the highlighting of unresolved problems which create a prerequisite for the development of adverse trends in health and the life-style of the students. The main objective of the study is to establish the level of health culture formation of high school students. A range of tasks for the purpose is

outlined. The research site defines the health culture of students who are learners in the upper secondary school for European languages and for its object - to establish the level of their health culture - total of 210 (from 8th, 9th and 10th classes) of which 100-girls and 101-boys. The research is carried out using the following methods: documentary, sociological, statistical, graphic, analysis and the ordinance. To establish the level of education of the students in the upper secondary school, a toolbox is being developed: a questionnaire that contains 29 questions (25 out of closed and 4 of an open form). The way in which the questions are drafted provides an opportunity to indicate more than one answer. Based on the replies, respondents were conditionally differentiated into three groups. The first group - understands the meaning and content of a healthy lifestyle and strives to adhere to all its principles. The second group-understands the meaning of the healthy lifestyle, observes a large part of its principles, realizes the adverse effects of harmful habits, but nevertheless continues to be present in their daily lives. The third group demonstrates a lack of knowledge on health issues, as well as a complete demotivarity for the management of healthy lifestyle and lack of willingness to change it. On the basis of the in-depth analysis of the results of the survey, it is concluded that the level of the cognitive component of the health culture of the students surveyed is very high, despite the existence of low evaluations of the role of the school as an informational and motivational environment. Along with this solidified the conviction that the school has a need for support in the process of affirmation as a healthy environment. It would be good to give students the opportunity to become themselves initiators and organizers of various campaigns to promote health as a value and a way of life. It is also important to rethink the possibility of adapting curricula, in the direction of raising the health culture of students.

Keywords: *health, health culture, health promotion, students.*

По група показатели Г

7. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове

ПЪЛНОТЕКСТОВИ ПУБЛИКАЦИИ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

3. Грудева, М. (2007). Проблеми и предизвикателства при подготовката на младия човек за семеен живот и приемна грижа. /Обществена дискусия: „Отговорното родителство“. ISBN 978-954-92159-1-5. Изд. Община Варна, с. 41 - 46, **общо 6 стр.**

Резюме:

В доклада се разглеждат предизвикателствата и проблемът за подготовката на младия човек за семеен живот и приемна грижа. Акцентира се върху семейството като важен компонент в структурата на всяко общество и неговите отговорни социални функции. Открояват се настъпилите през последните години, процеси на промяна на традиционния вид и облик на семейството. Подчертава се наличието на тенденции за намаляване на раждаемостта, увеличаване на ръста на разводите, увеличаване броя на извънбрачно родените и изоставените от родителите си деца, нарастване на броя на малтретираните деца, спадане на желанието за встъпване в брак, нарастване на броя на самотните млади хора и на съжителстването на двойки без сключването на брак и т.н. Споделя се становището, че състоянието на съвременното семейство може да се определи като кризисно, а днешното време – като време на преход от общество, приемало доскоро само една форма на семейство, към общество с много алтернативни семейни форми. Това обстоятелство откроява извода, че независимо какъв вид или видове семейни форми ще се появят, всяка една от тях следва да продължи да се развива като важен компонент на обществото и да осъществява във връзка с това, последователно и цялостно, всички свои социални функции, като особено внимание отделя на възпитателната. Оттук произтича и необходимостта от обръщане на по-сериозно внимание към подготовката на основния компонент в семейната структура –

родителите, за достойно реализиране на тази значима социална роля. Аргументира се убеждението, че подготовката за семеен живот и особено за отговорно родителство, трябва да започне, по подходящ начин, от цикъла на "първоначално натрупване на личността", т.е. в периода от 2 до 5 години. Период, в който детето усвоява най-голяма по обем информация, която под влиянието на средата и социалните фактори се превръща в основа, върху която израства неговата личност. Открояват се и направленията, в които следва да се усвояват необходимите за тази цел знания, умения, навици, съобразно възрастовите особености и равнището на подготвеност на младото поколение. Не случайно редица учени твърдят, че изградените през тази възраст навици и привички остават за цял живот. Подчертава се ролята на училището, като основен фактор, свързан с решаването на този проблем. Привеждат се резултати от представително социологическо проучване, проведено в края на 2006 година, на тема "Профили и реализация на младите варненци", което е осъществено от центъра за социологически и икономически изследвания и консултиране – Варна, по поръчка на Община Варна, дирекция "Младежки дейности спорт." При изграждане профила на младите варненци се открояват следните показатели: влияние на образователно равнище на родителите (при създаването на родителско семейство, обикновено се търси адекватност на интелектуалното равнище на партньорите); силна зависимост от трудовата реализация на родителите; влияние на материалния статус на семейството върху формирането на младия човек като личност, а, от друга страна, като критерий за стандарта на живот на младия човек, докато живее с родителите си, а и в бъдеще, след като предприеме стъпки за самостоятелен начин на живот. Като сериозен проблем, в доклада се разглежда и въпросът за подготовката на младите хора за осъществяване на приемна грижа. Откроява се ролята на средствата за масова комуникация, на неправителствените организации, на други институции, които имат пряко или косвено отношение към проблема "Приемна грижа," в процеса на подготовка на младото поколение за семеен живот и приемна грижа.

Ключови думи: *семейство, отговорно родителство, приемна грижа, млад човек*

Abstract:

The article discusses the challenges and the problem of preparing the young person for family life and foster care. Emphasis is placed on the family as an important component in the structure of each society and its responsible social functions. Stand out developments in recent years, processes of changing the traditional look and appearance of the family. It underlines the existence of trends to reduce fertility, increase divorces growth, increase the number of non-marital children born and abandoned by their parents, increase in the number of abused children, a fall in the desire to intervene in the number of single young people and cohabitation of couples without marriage, etc. It is said that the state of the modern family can be defined as crisis, and today's time – as a time of transition from a society that only accepted one form of family until recently, to a society with many alternative family forms. This circumstance highlights the conclusion that no matter what type or types of family forms will emerge, each of them should continue to develop as an important component of society and, in this context, to do so, consistently and comprehensively, all its social functions, with particular attention paid to educational. Hence the need to pay more attention to the preparation of the basic component in the family structure – the parents, for the dignified realization of this significant social role. It is argued that preparation for family life and especially for responsible parenting should be initiated, in an appropriate manner, by the cycle of "initial accumulation of personality", i.e. in the period from 2 to 5 years, a period in which the child learns the greatest amount of information, which, under the influence of the environment and social factors, becomes the basis on which his personality grows. The directions in which the necessary knowledge, skills, habits, according to the age characteristics and the level of preparedness of the younger generation are to be mastered. It is not accidental that a number of scholars claim that built through this age habits and habit remain for life. The role of the school is underlined as a key factor in addressing this problem. The results of a representative sociological survey, conducted at the end of 2006 year, on the topic "Profiles and realization of the young locals", which was carried out by the Center for Sociological and Economic Research and consulting-Varna, order of the municipality of Varna, Department "Youth activities Sport." When constructing the profile of young locals, the following indicators stand out: influence of the educational level of parents (in the creation of a

parent family, usually the relevance of the intellectual level of the partners is sought); strong dependence on the employment of parents; Influence of the material status of the family on the formation of the young person as a person, and, on the other hand, as a criterion for the standard of living of the young man, while living with his parents, and in the future, after taking steps for an independent way of life. As a serious problem, the report also examines the issue of preparing young people for foster care. It highlights the role of mass media, NGOs, other institutions that have a direct or indirect attitude to the problem of "foster care", in the process of preparing the young generation for family life and foster care.

Key words: *family, responsible parenting, foster care, young man*

- 4. Грудева, М. (2008).** Кое родителство е отговорно и кой е отговорен за него (основен доклад). /Обществена дискусия – втора част „Отговорното родителство – знак на благоденствието на децата ни“. ISBN 978-954-92159-6-0. Изд.Община Варна, с. 5 - 16, **общо 16 стр.**

Резюме:

В доклада се търси отговор на поставените в заглавието основни въпроси, въз основа на анализ на избрани моменти от на книгата на Монтагю „Разочарование“ и книгата на Хенри Плакроуз „Училището място за деца.“ Сравнявайки предизвикателствата на нашето време (началото на новото столетие), свързани с ролята на по-възрастното поколение (родители, учители, духовенство, политици, държавници, журналисти и др.), по отношение на младежта, с тези, представени от Плакроуз се стига до извода, че не няма съществена разлика. Промяната се констатира само в условията, в които те трябва да бъдат решавани. Споделя се убеждението, че всеки народ, всяка общество създава свои собствени пътища за решаване на политическите и социалните си проблеми, отразявайки спецификата на своята народностна култура. Открояват се значимите проблеми на ХХІ век, в световен мащаб, които се открояват като своеобразни предизвикателства пред човечеството. Прави се връзка между глобалните проблеми на човечеството и тези на съвременното семейство, което в най-общ аспект на разглеждане се определя като обществена формация, основаваща се на брачни връзки между мъжа и жената, ангажирана с изпълнението на определени функции. Подчертава се фактът, че семейството не само отразява съществуващите проблеми, но ги и мултиплицира в своите отношения, в начина си на живот, в поведението на поколението, което създава и отглежда. Привеждат се като доказателства идентифицираните от учените промени в семейството, още през 70-години на миналия век, които го водят към тотална криза и дори към изчезване. Като една от най-дълбоките промени в съвременното семейство се откроява замяната на институционалния, законово установен съюз между мъжа и жената – брака, с неформалното съжителстване между тях и дори прояви на еднополово съжителстване. Друга промяна в семейството, на която също се обръща внимание е спецификата на отношенията в него – утвърждаване на нов подход в разпределение на ролята между мъжа и жената в семейството и нова роля на родителя - „добър родител“. Сред съществените промени се откроява и начинът на живот на съвременното семейство. Подчертава се влиянието и на демографските и териториалните фактори върху семейството (намаление на раждаемостта; силно изразени процеси на миграция на населението от малките населени места към големите градове, засилена емиграция и имиграция и др.). Привеждат се примери от състоянието на съвременното българско семейство, които открояват необходимостта от обръщане на сериозно внимание за тяхното преодоляване: социални норми, регулиращи семейните отношения, включително и основните семейни отношения „родители – деца“ и „деца – родители“; основните функции на семейството и особено: репродуктивната (възпроизвеждащата); възпитателната . и социалната; отговорното отношение към майчинството и др. Стига се до извода, че за да изпълни своите функции, по отношение на обществената цел на възпитание на младото поколение, семейството се нуждае и от подкрепа и от помощ на първо място от държавата и органите на местната власт, на второ място и най-вече от училището, църквата, медиите, неправителствения сектор, въз основа на изграждане на ефективно взаимодействие между тях.

Ключови думи: *семейство, родителство, отговорно родителство, предизвикателства*

Abstract:

The article seeks answers to the main questions put in the title, based on an analysis of selected moments from the book of Montague "Disappointment" and the book by Henry Plakrose "The school place for children". Comparing the challenges of our time (the beginning of the new century), related to the role of the older generation (parents, teachers, clergy, politicians, statesmen, journalists, etc.), in terms of youth, with those presented by Plakrose concludes that there is no significant difference. The change is found only in the conditions in which they are to be decided. It is believed that every nation, every society, creates its own ways to solve its political and social problems, reflecting the specificity of its national culture. The significant problems of the XXI century, worldwide, which stand out as peculiar challenges for mankind, stand out. There is a connection between the global problems of mankind and those of the modern family, which in the most general aspect of consideration is defined as a public formation based on marital relations between a man and a woman, committed to fulfilling certain features. The fact that the family not only reflects the existing problems is underlined, but it also multiplies them in their relations, in their way of life, in the behavior of the offspring they represent and cultivate. As evidence, the changes in the family were identified by the scientists, already in 70-years of the last century, which led him to a total crisis and even to extinction. As one of the deepest changes in the modern family stands out the replacement of the institutional, legally established union between man and woman – marriage, with the informal convenience between them and even manifestations of the same-sex convenience. Another change in the family, which is also addressed is the specificity of the relationship in it – affirmation of a new approach in the distribution of roles between man and woman in the family and a new role of the parent - "good parent". Among the significant changes stands out the way of life of the modern family. The impact of demographic and territorial factors on the family is underlined (the incidence of birth rates; highly pronounced migration processes of the population from small settlements to major cities, increased emigration and immigration, etc.). There are examples of the state of the modern Bulgarian family, which highlight the need to pay serious attention to their overcoming: social norms regulating family relations, including the basic family relations" parents – children and children – parents; the main functions of the family and especially: the reproductive (reproducing); youth and social; responsible attitude towards motherhood, etc. It comes to the conclusion that in order to fulfill its functions, in terms of the public objective of educating the young generation, the family also needs support and help first of all from the state and local authorities, secondly and especially from the school, the church, the media, the NGO sector, based on building effective interaction between them.

Key words: *family, parenting, responsible parenting, challenges*

5. **Грудева, М. (2008).** Аспекти на промяна на основните фактори в процеса на хуманизация и демократизация на съвременното училище. /Сборник с научни статии по проблема „Хуманизация и демократизация на университетското образование”– трета книга. ISBN 978-954-8606-80-6. Изд. ЕКС – ПИЕС – Габрово, София., с. 462 – 464, **общо 3 стр.**

Резюме:

В този доклад се представят резултати от преобразуващ експеримент, като част от проведено изследване на проблема за хуманизация и демократизация на съвременното училище. Основавайки се на един от основните изводи на това изследване, че водещ субект във взаимоотношенията в училището е учителят и неговата общност, преобразователната дейност се насочва към реализирането в единство на всички негови функции, но най-вече на възпитателната. Поставя се акцент върху подготовката на учителите, по отношение на овладяването на тази функция. Подбират се разнообразни методи и форми: лекции, семинари, дискусии, кръгли маси, самоподготовка и др. Заедно с това се прилагат и различни подходи за допълнително мотивиране и стимулиране на учителите за системно реализиране на практика на придобитите от тях знания и умения. Специално внимание се обръща на трайното овладяване на механизмите за планиране и организиране на конкретна възпитателна дейност с учениците, тъй като процесът на формиране и развитие на младата личност е изключително сложен и отговорен. От друга

страна, вниманието на учителите се насочва към необходимостта от постоянно отчитане на степента на овладяната от учащите се хуманност и степента на хуманизация на отношенията в училищната общност като цяло. Аспект на промяната на учителите е изграждането на умения за успешно планиране и реализиране на педагогическото взаимодействие в процеса на хуманното формиране на личността. Акцент в преобразуващата дейност се поставя и върху усъвършенстването на уменията на учителите за целесъобразно използване на учебното съдържание и овладяването на знания и понятия, свързани с хуманизма и хуманността; умения за подбор на адекватни методи и форми за обучение и възпитание, отново с цел: ефективно формиране на хуманността като личностно качество; създаване на атмосфера за творческа реализация на различните компоненти на урока, свързани с овладяването на хуманността; утвърждаване на диалоговото общуване като основа на процеса на формирането на хуманни отношения и т.н. Резултат от преобразуващата дейност е разработването на единни критерии за оценка на училищните постижения; обединяване на учителите около идеи за поемане на различни инициативи, свързани с поддържане и обновяване на училищната база; въвличане на ученическата общност в живота на училището като цяло и др. В доклада се обръща внимание и на аспектите на преобразуване на дейността на директора на училището, тъй като той е фактор, от когото зависи в най-голяма степен посоката на каквато и да е промяна в училищната общност. В заключение се подчертава още веднъж водещата роля на учителя и училището, като цяло, за качествената образователна подготовка и за доброто възпитание на подрастващото поколение. Отчитайки трудността и динамиката на условията, в които учителят осъществява своята възпитателна роля, неизбежно се стига и до извода, че и той и училището, в което работи се нуждаят от особено внимание и грижа, за да могат да отговорят адекватно на предизвикателствата на времето.

Ключови думи: фактори, процес на хуманизация, процес на демократизация, съвременно училище, учители

Abstract:

This article presents the results of a pre-trial experiment as part of a study on the problem of humanisation and democratisation of modern school. Based on one of the main findings of this study, that a leading entity in the school's relationship is the teacher and its community, преобразуващата дейност е насочена към реализирането на всички функции, но особено на младите. Акцент се поставя на обучение на учителите, в термини за овладяване на тази функция. Различни методи и форми са избрани: лекции, семинари, дискусии, кръгли маси, самообучение, е.т.п. Заедно с това, различни подходи са приложени за по-нататъчно мотивиране и стимулиране на учителите да систематично реализират своите придобити знания и умения. Особено внимание е обърнато на постоянното овладяване на механизмите за планиране и организиране на конкретна образователна дейност с учениците, тъй като процесът на формиране и развитие на младия човек е изключително сложен и отговорен. От друга страна, вниманието на учителите е насочено към необходимостта от постоянно отчитане на степента на овладяната от учащите се хуманност и степента на хуманизация на отношенията в училищната общност като цяло. Аспект на промяната на учителите е изграждането на умения за успешно планиране и реализиране на педагогическото взаимодействие в процеса на хуманното формиране на личността. Акцент в преобразуващата дейност се поставя и върху усъвършенстването на уменията на учителите за целесъобразно използване на учебното съдържание и овладяването на знания и понятия, свързани с хуманизма и хуманността; умения за подбор на адекватни методи и форми за обучение и възпитание, отново с цел: ефективно формиране на хуманността като личностно качество; създаване на атмосфера за творческа реализация на различните компоненти на урока, свързани с овладяването на хуманността; утвърждаване на диалоговото общуване като основа на процеса на формирането на хуманни отношения и т.н. Резултат от преобразуващата дейност е разработването на единни критерии за оценка на училищните постижения; обединяване на учителите около идеи за поемане на различни инициативи, свързани с поддържане и обновяване на училищната база; въвличане на ученическата общност в живота на училището като цяло и др. В доклада се обръща внимание и на аспектите на преобразуване на дейността на директора на училището, тъй като той е фактор, от когото зависи в най-голяма степен посоката на каквато и да е промяна в училищната общност. В заключение се подчертава още веднъж водещата роля на учителя и училището, като цяло, за качествената образователна подготовка и за доброто възпитание на подрастващото поколение. Отчитайки трудността и динамиката на условията, в които учителят осъществява своята възпитателна роля, неизбежно се стига и до извода, че и той и училището, в което работи се нуждаят от особено внимание и грижа, за да могат да отговорят адекватно на предизвикателствата на времето.

the difficulty and dynamics of the conditions in which the teacher carries out his educational role, it is inevitable that he and the school in which he works need special attention and care to be able to respond adequately to the challenges of time.

Key words: *factors, a process of humanisation, a process of democratisation, a modern school, teachers*

6. Грудева, М. (2008). Проблемът за контрола и оценяването в условията на извънучилищната дейност. /Национална конференция с международно участие: Хуманизъм и прагматизъм в образованието на XXI век". ISBN 978- 954-18-0670-8. Изд. „БУЛВЕСТ 2000”, Варна., с. 309-313, общо 5 стр.

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за контрола и оценяването на знанията, уменията и навиците на децата, в условията на извънучилищната дейност. Обосноваването на авторския интерес към неговото проучване се обосновава, чрез открояване на потребността от по-цялостното и задълбоченото му разработване както в съдържателен, така и в технологичен аспект. Обстоятелство, което създава известни затруднения по отношение на оценяването и стимулирането на постиженията на децата, участващи в различни извънучилищни форми на дейност, още повече, че тук става въпрос не само за оценка на познавателната им дейност, но и на тяхната активност, интереси, желание за участие, емоционално състояние, умение за общуване, степен на проявление на положителни навици, на самостоятелност, инициативност и др. Особено внимание се отделя на въпроса за изясняването на обекта на контрол и оценка, в условията на извънучилищната дейност, който най-често се определя от редица учени като качество на знанията, уменията и навиците, придобити от децата в разнообразните й форми на организиране. За по-задълбоченото изясняване на въпроса се обръща внимание както на основните функции на контрола, така и на общите и специфичните характеристики и изискванията към него в условията на училищната и на извънучилищната дейности. Разкрива се огромното психологическо и педагогическо значение на самооценяването. Представя се система за качествено оценяване, въз основа на разработени от автора критерии и показатели. Обосновават се подробно възможностите за приложимост на системата във всички направления на извънучилищната дейност, от една страна, а от друга страна - за нейното творческо допълване, разширяване и изменение.

Ключови думи: *извънучилищна дейност, контрол, оценяване, самооценяване, качествено оценяване*

Abstract:

The article examines the problem of controlling and evaluating children's knowledge, skills and habits, in the context of extracurricular activities. The justification of the author's interest in its study is justified by the findings for its insufficient and complete development in both meaningful and technological aspects. A circumstance which creates some difficulties with regard to the assessment and stimulation of the achievements of children involved in different extracurricular activities, particularly since this is not only an assessment of their cognitive activity, but also of their activity, interests, willingness to participate, emotional status, communication skills, degree of manifestation of positive habits, autonomy, initiative, etc. Particular attention is paid to the issue of clarifying the subject of control and evaluation, in the context of extracurricular activities, which is most often defined by a number of scientists, such as the quality of knowledge, skills and habits acquired by children in its diverse forms of organizing. For a more depth clarification of the issue, attention is paid to both the main functions of control and the general and specific characteristics and requirements of it in the context of school and extracurricular activities. The enormous psychological and pedagogical significance of self-evaluation is revealed. A quality assessment system is presented, based on criteria and indicators developed by the author. In detail, the feasibility of the system in all non-school areas is justified, on the one hand, and, on the other hand, its creative complementarity, extension and modification.

Key words: *extracurricular activities, control, evaluation, self-evaluation, qualitative assessment*

7. Грудева, М. (2009). Взаимодействието между детската градина и другите фактори от социалната среда в процеса на утвърждаване на здраве. /Научна конференция с международно участие“Предучилищното детство и отговорностите на съвременното общество“/ ISBN 978 – 954-471-095-8. Изд. „ЛИБРА СКОРП“, Бургас.,с.116 - 121, общо 6 стр.

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за взаимодействието между детската градина и другите фактори от социалната среда, в процеса на утвърждаване на здраве. Обосновава се неговата значимост за развитието на детето. Разкрива се подробно комплексният характер на проблемите и предизвикателствата, пред които е изправено днес младото поколение. Откроява се значимостта на опазването на здравето на децата, в неговия широк аспект на разбиране – физическо, психическо, социално. Подчертава се влиянието върху детския организъм на Слънцето, Луната, Земята, на атмосферните изменения и енергийните пулсации, в сравнение с това на възрастните. Акцентира се върху ролята на възрастните, като пример за поведението и отношението на децата към здравето и по-конкретно към здравословния начин на живот. Обосновава се необходимостта от прилагането на нов подход към здравето - подходът за утвърждаване на здраве, който да ангажира всяка личност, всяка общност, всеки регион, всяка държава; да мотивира хората да вземат своето здраве в своите ръце, „подход ориентиран към средата,” в която хората работят, живеят, учат се, общуват. Подчертава се необходимостта, от утвърждаването на тази идея на Световната здравна организация, не само като отговорност на здравния сектор, но и като лична отговорност на индивида, което от своя страна дава основание здравето да се определя по-скоро като ресурс за всекидневния живот, а не като цел на живота; като относително и динамично състояние на всеки човек, т.е. човек, който е повече или по-малко болен, а не човек, който е напълно здрав или напълно болен. Затова и здравното образование и възпитание, в посока на прилагане на подхода утвърждаване на здраве се ориентира към постигане на следната цел: развитие на физическия, психическия и социалния потенциал на всички, които съставят дадена общност. Това обстоятелство дава основание, утвърждаването на здраве да се разглежда като вид възпитателен процес, тъй като той притежава всички негови характеристики, като: сложност, целенасоченост, организираност, противоречивост, скокообразност, продължителност по време, управляемост (ръководство). По отношение на свързването на проблема с детската градина, като компонент на системата за образование у нас се ползва като опора за разсъждения фактът, че тя се нарежда сред важните образователни и възпитателни фактори, по отношение на цялостното формиране и развитие на личността, тъй като в нея се обучават и възпитават деца от 3 до 6 годишна възраст. Въз основа на задълбочения анализ на различни литературни източници се стига до извода, че когато се говори за организиране и реализиране на процес на утвърждаване на здраве в детската градина, следва да обръща внимание на всички нейни компоненти: физическа структура; психологическа структура; социална структура. Отчита се и връзката на детската градина със семейството и другите социални фактори, в процеса на решаването на този проблем.

Ключови думи: *детска градина, взаимодействие, социална среда, социални фактори, утвърждаване на здраве*

Abstract:

The article examines the problem of the interaction between kindergarten and other factors in the social environment in the process of health promotion. It justifies its importance for the development of the child. It reveals in detail the complex nature of the problems and the challenges facing the young generation today. The importance of preserving the health of children is highlighted, in its broad aspect of understanding – physical, mental, social. The influence on the child organism of the sun, Moon, Earth, atmospheric changes and energy ripple is distinguished, compared to that of adults. Emphasis is placed on the role of adults as an example of children's behaviour and attitudes towards health and, in particular, healthy lifestyle. There is a need to implement a new approach to health-the approach of health promotion, which engages every person, every community, every region, every country; To motivate people to take their health into their hands, "approach

oriented towards the environment", in which people work, live, learn, communicate. It underlines the need to promote this idea of the world-wide equal organization not only as a responsibility of the public sector, but also as the personal responsibility of the individual, which warrants health as a resource for everyday life and not as a goal of life; as a relative and dynamic state of each person, that is, a person who is more or less sick, not a person who is completely healthy or completely ill. Therefore, health education and education, in the direction of applying the affirmation of health approach, is oriented towards achieving the following goal: developing the physical, mental and social potential of all those who make up a community. This circumstance justifies the affirmation of health as a kind of educative process, since it has all its characteristics, such as: complexity, purposefulness, organisation, contradiction, scopicity, duration of time, driveability (manual). With regard to the connection of the problem with the kindergarten, a component of the education system in our country is used as a support for reasoning that it ranks among the important educational and educational factors in terms of the overall formation and development of the individual, as they educate and educate children from 3 to 6 years of age. Based on the in-depth analysis of various literary sources, it is concluded that when talking about organizing and implementing a health promotion process in the kindergarten, it should pay attention to all its components: physical structure, psychological structure; social structure. Account is taken of the relationship of the kindergarten with family and other official factors in the process of solving this problem.

Key words: *kindergarten, interaction, social environment, social factors, affirmation of health*

8. Грудева, М., В. Димитрова (2010). Връзка и взаимозависимост между педагогическата подготовка и реалната клинична практика. /Научна конференция по дидактика „Съвременното обучение между теорията и практиката“/. ISBN 978-954-07-3003-5. Изд. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София., с.290- 297, **общо 8 стр.**

Резюме:

В доклада се разкриват новите обществени изисквания и очаквания от подготовката на специалисти, обучаващи се по специалност „Медицинска сестра“, „Акушерка“ и „Управление на здравните грижи“ в контекста на съвременното смислово значение на термина „компетентност.“ В този аспект на разбиране се представя в разгърнат вид тяхната професионална компетентност. Откроява се като съставен компонент професионалната им компетентност - педагогическата, тъй като студентите от посочените специалности я придобиват в процеса на обучение във висшето медицинско училище, чрез изучаването на различни учебни дисциплини: „Педагогика“, „Андрагогия“, „Детска педагогика“, „Принципи и методика на обучението“, „Медицинска педагогика“ и „Методика на обучението по практика на специалистите по управление на здравните грижи.“ Прави се задълбочен анализ на тематичното съдържание на учебните програми по посочените дисциплини. Като специфична особеност в подготовката на студентите, обучаващи се в специалност „Управление на здравните грижи“ се откроява преддипломния педагогически стаж, който подлежи на защита, в два аспекта: разработване на методика на учебно-практическо занятие или клинична практика и реално осъществяване на занятие с аудитория от студенти, обучаващи се в специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“. За да се открие степента на приложимост на придобитата от завършващите специалността педагогическа компетентност, в реална болнична среда се провежда проучване сред студенти, завършващи специалност „Акушерка“ с ОКС „Бакалавър“ и студенти, вече реализирали се като акушерки в МБАЛ „Св.Анна“ АД - Варна. Респондентската група включва общо 45 души, от които 22 студентки от IV курс на специалността и 23 акушерки от посоченото болнично заведение. Основен метод на проучването е анкетният. Основните акценти на проучването са поставят върху: отношението на обучаващите се в момента студенти, в специалност „Акушерка“ и вече работещите по специалността, към педагогическата подготовка; степента на педагогическата подготовка (определена от всеки представител на двете групи анкетирани); приложимостта на педагогическите знания, умения и навици в процеса на обучение на пациентите; приложимостта на изучаваните методи, форми и средства за обучение, в реалната предклинична и клинична практика; приложимостта на изучаваните методи и форми за контрол и оценка в практиката;

тематичната насоченост на обучението на пациентите, в зависимост от тяхната специфика; трудностите, които най-често се срещат в реалната практика на акушерката, при обучението на пациентите; необходимостта от допълнителна педагогическа подготовка на студентите и работещите, с цел повишаване качеството на труда на акушерката и др. Анализът на обобщените резултати, от двете групи респонденти показва, че педагогическата подготовка се приема като значима по отношение на професионалната компетентност на здравните кадри, от специалност „Акушерка”. Прави впечатление близостта на позициите на студентите и работещите акушерките по отговорите на почти всички въпроси, независимо от различията в социалния им статус, професионалния и личния опит.

Ключови думи: компетентност, професионална компетентност, педагогическа компетентност

Abstract:

The article reveals the new public requirements and expectations from the preparation of specialists, trained in specialty "Nurse", "Midwife" and "Management of health care" in the context of the modern meaning of the term "competence". This aspect of understanding is presented in an unfolded form of their professional competence. It stands out as a constituent component of their professional competence-pedagogical, since students of these specialties acquire it in the process of training in higher medical school, through the study of different subjects: "Pedagogy", "Andragogy", "Children's Pedagogy", "Principles and methodology of training", "Medical pedagogy" and "Methodology of training in practice of specialists in health care management". An in-depth analysis of the thematic content of the curricula is made in these disciplines. As a specific activity in the preparation of students, trainees in the specialty "Health care education" stands out the pre-graduate pedagogical internship, which is subject to protection, in two aspects: development of a methodology of a training practice or clinical practice and a real occupation with an audience of students who are learners in the specialties "Nurse" and "Midwife". In order to highlight the degree of applicability of the pedagogical competence acquired by the graduates, a study is carried out in a real hospital environment among students graduating from the specialty of "Midwife" with the "Bachelor" and students who have already realized as midwives in General hospital for active treatment "St. Anna" in Varna. The respondent group included a total of 45 people, of which 22 students from the IV course and 23 midwives from that hospital. The main method of the survey is the questionnaire. The main focus of the study is on: the attitudes of students at the moment, in the specialty "Midwife" and already working in the specialty, to the pedagogical training; the degree of pedagogical training (defined by each representative of the two groups of respondents); the applicability of pedagogical knowledge, skills and habits in the patient training process; the feasibility of study methods, forms and means of training in real pre-clinical and clinical practice; the feasibility of the studied methods and forms for control and evaluation in practice; the thematic focus of patient training, depending on their specificity; the difficulties that most often occur in the real practice of midwives, in the training of patients; the need for additional pedagogical training of students and workers in order to increase the quality of work of the midwife, etc. The analysis of the aggregate results from the two groups of respondents shows that pedagogical training is considered to be significant in terms of professional competence of health professionals, from the specialty of "Midwife". The proximity of the positions of the students and the working midwives is noticeable in answering almost all questions, regardless of the differences in their social status, professional and personal experience.

Key words: competency, professional competency, pedagogical competency

9. Грудева, М., С. Танева. (2010). Необходимост от следдипломна квалификация на медицинската сестра, работеща в детска ясла. /Международна конференция: „Предизвикателства пред висшето образование и научните изследвания в условията на криза“. Том първи. ISBN 978-954-9370-72-0. Изд. „ИРИТА ПРИНТ“ ООД, Бургас., с. 152-157, **общо 6 стр.**

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за необходимостта от следдипломна квалификация на медицинската сестра, работеща в детска ясла, в контекста на съвременното разбиране на термина „компетентност” и

спецификата на професията, която упражнява, в условията на детската ясла. Отчитайки тази специфика, най-вече по отношение на осъществяването от медицинската сестра педагогически функции се оформи идеята за осъществяване на локално изследване, с цел да се определи степента на отношенията и нагласите на медицинските сестри, работещи в детска ясла към следдипломната квалификация. Обект на изследването са отношенията и нагласите на медицинската сестра към следдипломна педагогическа квалификация. Респондентската група включи: 41 медицински сестри, от детски ясли: №4 "Приказен свят", №11 "Иглика", №13 "Русалка" и №14 "Звънче" в град Варна. В изследването вземат участие директорите на четирите ясли, четиримата педагози и един 4 директори на детски ясли, 4 педагози, работещи в тях и 1 експерт от общинска администрация, който отговаря за работата на детските ясли. Предметът на изследването включва процесът на установяване на степента на отношенията и нагласите на медицинската сестра, работеща в детска ясла, към следдипломната квалификация. За постигане на формулираната от нас цел се прилагат следните методи: документален, проучване и анализ на достъпна по проблема научна литература; проучване и анализ на нормативни документи във връзка с организиране на дейността в детската ясла; анкетен метод; интервю с директорите на детски ясли, педагозите и експерта; статистически метод – извеждане на честотата на поява на даден отговор и графичен метод – онагледяване на резултатите с таблици и фигури. В теоретичен аспект се изяснява понятието „педагогическа дейност“, в неговия тесен и широк аспект на разглеждане. Във връзка с основната цел на изследването, дейността на медицинската страна се определя като общопедагогическа, а самата медицинската сестра се идентифицира като „основен педагогически субект,“ който организира и реализира педагогическа дейност. Обръща се внимание на педагогическата подготовка, която получава медицинската сестра във висшето медицинско училище, чрез изучаването на учебните дисциплини: „Детска педагогика“ и „Принципи и методика на обучението.“ Установява се, че тази подготовка не е достатъчна за ефективното изпълнение на педагогическите ѝ функции, в условията на детската ясла. Факт, който се потвърждава от проведените интервюта с директорите на детските ясли, въпреки, че като цяло те определят професионалната подготовка на сестрите като добра. Всички директори, без изключение, изразяват мнение за необходимост от повишаване на педагогическите знания, умения и навици на персонала в яслите, в т.ч. и на медицинските сестри, чрез включването им в различни форми за следдипломна квалификация. Според директорите, медицинските сестри, работещи в поверените им детски заведения проявяват положително отношение и нагласа към следдипломното обучение. Анализът на обобщените резултати от проведеното изследване дава основание за следните изводи: сравнително голяма част от медицинските сестри, работещи в изследваните от нас четири детски ясли, притежават педагогическа подготовка от базовото си образование, която се определя като качество на средно равнище; срещаните в практическата дейност трудности се отнасят с предимство до педагогическата дейност на медицинската сестра; медицинските сестри получават, макар и в известна степен, специализирана помощ от страна на педагозите в детските ясли; в по голямата си част, сестрите се включват в процеса на планиране на педагогическата дейност в яслата; налице е положително отношение и нагласа за следдипломно обучение в различни форми и по конкретни проблеми, отнасящи се до педагогическата подготовка на сестрите и др. Наред с положителните изводи се открояват и редица проблеми, като: липса на система за оценяване качеството на педагогическата дейност на медицинската сестра; голяма част от медицинските сестри не са участвали във форми за следдипломна квалификация, след приключване на базовото си образование, особено що се отнася до педагогическата им дейност; значителна част от родителите изказват неудовлетвореност от дейността на медицинската сестра като цяло; в детските ясли не е изградена система за вътрешна квалификация и контрол на педагогическата дейност на медицинската сестра; базовата педагогическа подготовка не е достатъчна за ефективна педагогическа дейност и др. Проведеното изследване откроява необходимостта от следдипломна квалификация на медицинската сестра, работеща в детска ясла, във връзка с нейната педагогическа дейност.

Ключови думи: следдипломна квалификация, медицинска сестра, детска ясла, компетентност, професионална компетентност, педагогическа дейност

Abstract:

The article addressed the problem of the need for a postgraduate diploma of the nurse working in the children's nursery in the context of the modern understanding of the term "competence" and the specificity of the profession she pursues, in the conditions of Children's Nursery. Taking into account this specificity, in particular with regard to the pedagogical functions carried out by the nurse, the idea of carrying out a local study was established in order to determine the extent of the relations and attitudes of nurses working in Children's Nursery to postgraduate qualification. The subject of the study is the relations and attitudes of the nurse towards postgraduate pedagogical qualification. The respondent group included: 41 nurses, of the following nurseries: No4 "Fairy World", №11 "Iglia", №13 "Rusalka" and No14 "Bell" in the city of Varna. The survey includes the directors of the four clearmen, the four pedagogues and one expert from the municipal administration responsible for the work of the nursery. The subject of the study includes the process of establishing the degree of relations and attitudes of the nurse working in the children's nursery to the postgraduate qualification. The following methods are applied to achieve the objective formulated by us: documentary, research and analysis of the scientific literature available on the issue; research and analysis of normative documents in connection with organizing the activity in the children's nursery; a method of inquiry; interview with the directors of nurseries, educators and experts; statistical method – displaying the frequency of occurrence of a response and graphical method – displaying the results with tables and figures. The theoretical aspect clarifies the concept of 'pedagogical activity', in its narrow and broad aspect of consideration. In connection with the main purpose of the study, the activity of the medical party is defined as a general option, and the nurse itself identifies itself as a "main pedagogical entity", which organizes and implements pedagogical activity. Attention is paid to the pedagogical preparation, which receives the nurse in higher medical school, through the study of the educational disciplines: "Child pedagogy" and "Principles and methodology of training". It is established that this preparation is not sufficient for the effective performance of its pedagogical functions, in the context of the children's nursery. A fact, which is confirmed by the interviews with the directors of the nursery, although in general they determine the professional training of the nurses as good. All directors, without exception, express an opinion on the need to increase the pedagogical knowledge, skills and habits of the staff in the manger, including the nurses, by including them in various forms for postgraduate studies. According to the directors, the nurses working in their children's institutions show positive attitude and attitude towards postgraduate education. The analysis of the summarized results of the study warrants the following conclusions: a relatively large part of the nurses working in the four nursery schools we have studied have a pedagogical background of their basic education, which is defined as medium-level quality; the difficulties encountered in the practical activity are given priority to the pedagogical activity of the nurse; nurses receive, albeit to some extent, specialist assistance from educators in nursery; for the most part, the sisters are involved in the process of planning the pedagogical activity in the nursery; there is a positive attitude and attitude for postgraduate education in various forms and on specific problems concerning the pedagogical training of nurses, etc. Along with the positive conclusions, a number of problems also stand out, such as: lack of a system for evaluating the quality of the pedagogical activity of the nurse; a large part of the nurses did not participate in post-graduate forms after the completion of their basic education, especially as regards their pedagogical activities; a significant proportion of parents dissatisfaction with the activity of the nurse as a whole; a system for internal qualification and control of the pedagogical activity of the nurse is not established in the nursery; basic pedagogical training is not sufficient for an effective pedagogical activity, etc. The survey highlighted the need for postgraduate qualification of the nurse working in the children's nursery in connection with her pedagogical activities.

Keywords: *postgraduate studies, nurse, child nursery, competence, professional competence, pedagogical activity*

10.Грудева, М. (2010). Учебно - практическото занятие като среда, благоприятстваща формирането на субектна позиция у здравния специалист. /Сборник с научни статии на тема: „Педагогическата среда в университета като пространство за професионално-личностно развитие на бъдещия специалист. ISBN 978-954- 490-161-5. Изд. „ЕКС – ПРЕС” - Габрово, София., с. 371-375, **общо 5 стр.**

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за открояване ролята на образователната среда, в условията на учебно - практическото занятие за формиране на субектна позиция у студентите, бъдещи здравни специалисти. Мотивът за изследването и изясняването на този проблем е пореден от значителното увеличаване на обществените потребности от специализирани и качествени здравни грижи, които през последните години предизвика съществени промени в световната и националната философия по отношение на съдържателните параметри на професионалната компетентност на кадрите, които ги осъществяват. Отправна точка и основна опора на анализа е съвременната интерпретация на термина компетентност, а от там и на професионалната компетентност, като неин структурен компонент. Поради сложността на разглеждания проблем се откроява наличието на многообразие от становища за основните характеристики на съвременния специалист, които се представят в обобщен и систематизиран вид. Посочва се, че придобиването на посочените характеристики, от съвременния специалист е възможно чрез правилно планиране, организиране и реализиране на процеса обучение във висшето училище, като процес на ефективно взаимодействие между обучаващ и обучаван, между преподавател и студент. Затова и една от най-важните задачи, които се открояват в този процес е формирането и развитието на субектната позиция на студента. В този аспект на разсъждения се разглежда и значението на думата “субект” - като личност, която е носител на предметно-практическа активност и познание, водещи в своята съвкупност както до изменение на другите, така и на самата себе си, тъй като субектността се проявява именно в условията на конкретна дейност, процес на общуване, самосъзнание. Самото възприемане на студента като субект на процеса обучение предполага придобиване от него на такива знания и умения, които да му бредоставят възможност за самостоятелност по отношение на планирането и организирането на своята дейност, за самоконтрол и самооценяване, за самокоригиране и саморазвиване. Поради обстоятелството, че студентът като личност, представлява сложна съвкупност от физически, психически и социални образувания се налага изясняването на това определение от биологическа, психологическа, социологическа, гл.т. Това обстоятелство насочва изследователският интерес към разкриването в подробност на онези специфични характеристики на този субект, които го съотнасят и към категорията „възрастен обучаващ се.“ В тази връзка, като най-благоприятна среда, в която протича процес на формиране и развитие на субектната позиция на студента се откроява учебно - практическото занятие. Като доказателства за това твърдение се привеждат конкретни примери, които разкриват основните характеристики на средата, гарантиращи формирането на субектна позиция у студентите. Особно внимание се отделя на педагогическото взаимодействие, което се изгражда и осъществява в рамките на практическото обучение.

Ключови думи: образователна среда, учебно-практическо занятие, субект, субектна позиция, взаимодействие.

Abstract:

The article examines the problem of highlighting the role of the educational environment, in the context of the training session to form the subjective position of students, future health professionals. The motive for the research and clarification of this problem is the significant increase in the societal needs of specialised and quality health care, which in recent years has caused significant changes in the world and national philosophy with regard to the content parameters of the professional competence of the personnel which carry them out. The starting point and the main support of the analysis is the modern interpretation of the term competence and, from there, professional competence as its structural component. Because of the complexity of the problem in

question, there is a variety of opinions on the main characteristics of the contemporary professional, which are presented in a summarised and systematic form. It is pointed out that the acquisition of these characteristics by the modern specialist is possible through proper planning, organization and realization of the process of training in the Higher school, as a process of effective interaction between the learner and the trainee, between a teacher and a student. Therefore, one of the most important tasks that stand out in this process is the formation and development of the student's subjective position. In this aspect of reasoning is also considered the meaning of the word "entity"- as a person who is a bearer of object-practical activity and knowledge, leading in its totality both to change the others and to itself, as the subjudity is manifested in the context of a specific activity, a process of communication, self-awareness. The more perception of the student as a subject of the training process implies the acquisition by him of such knowledge and skills, which would enable him to autonomy in terms of planning and organisation of his activities, for self-control and Self-assessment, self-correction and self-development. Due to the fact that the student as a person is a complex body of physical, psychological and social entities, clarification of this definition from biological, psychological, sociological, from the point of view, is required. That circumstance directs the research interest in disclosing in detail the specific characteristics of that entity which also relate it to the category of 'adult learner'. In this regard, as the most favourable environment in which the process of formation and development of the student's subjective position stands out the academic-practical occupation. As evidence of this claim, concrete examples are given which reveal the main characteristics of the environment, guaranteeing the formation of a subjective position in the students. Special attention is paid to the pedagogical interaction that is being built and implemented in the framework of practical training.

Key words: *educational environment, practical training, subject, subject position, interaction*

11.Грудева, М. (2010). Взаимодействието между извънучилищните педагогически учреждения и неправителствените организации в процеса на социализация на детската личност. /Научни трудове „Педагогика и психология, история, етнография и фолклор” - Русенски университет „Ангел Кънчев. Том 49, Серия 6.2., ISSN 1311-3321. Изд. Русенски университет „Ангел Кънчев, Русе, с. 23- 27, общо 5 стр.

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за взаимодействието между извънучилищните педагогически учреждения и неправителствените организации, в процеса на социализация на детската личност. Взаимодействието се разкрива като вид социално явление, а неговият социален характер се определя от съзнателно установената и съзнателно протичащата връзка между активни субекти, благодарение на която се постига по-голяма ефективност от извършваната от тях дейност. Същността и състоянието на процеса взаимодействие се изяснява от гледна точка на философията, като процес, който протича в определено време и предизвиква съществени изменения в състоянието на взаимодействащите си системи, като тези изменения се приемат за взаимнообслужени. Откроява се сложността на факторите, които участват в процеса на социализация на детската личност и на тяхната класификация. В многообразието от класификации на факторите се откроява по безспорен начин водещата позиция на семейството, следвано от училището, извънучилищните педагогически учреждения, средствата за масова информация, църквата, а в по-ново време и на неправителствените организации. Ярко отражение на този извод се открива в класификацията на факторите, предложена от П. Жирякова. Основавайки се нейното и на други подобни становища, изследването се насочва към изясняването на проблема за взаимодействието между извънучилищните педагогически учреждения (в частност Общински детски комплекс (ОДК) – Варна) и Неправителствените организации (в частност три активни организации във Варна: Морски клуб „Приятел на морето” Фондация „Мейдей”, Обществен център по околна среда и устойчиво развитие (ОЦОСУР). Акцентът се поставя върху разкриването на специфичните особености на осъществяваната от тях дейност (целполагане, планиране, организиране, отчитане, насоченост, ресурсна обезпеченост, обхват) и открояването на онези параметри, които благоприятстват осъществяването на ефективното им взаимодействие в процеса на социализация на детската личност. Въз

основа на близо едногодишно изследване на проблема се стига до открояването и обосноваването на основополагащи взаимодействия, параметри: основен предмет на дейност; нормативна регламентираност; целеполагане; направления и обхват на дейности в годишния план; реален брой участници в дейностите; ефект от дейностите; ресурсите. Анализът на откритите параметри, доказва, че включените в изследването структури се открояват като важни, социализиращи детската личност фактори. Те имат потенциал за осъществяване на ефективно взаимодействие в тази насока. Разполагат с достатъчен ресурс за осъществяване на ефективна дейност. Между техните цели, задачи, методи на дейност, инициативи и подходи съществува обективна близост. ОДК и НПО притежават гъвкава структура и възможности за адаптиране към съвременните изисквания на младото поколение. И двата фактора имат натрупан достатъчно опит в областта на социалната дейност. Взаимодействието между тях може да се осъществява по естествен път, въз основа на обща кауза - „детето“. Наред с положителните изводи се открояват и някои нерешени проблеми, като: недостатъчна работа от страна на извънучилищните структури в посока на изработване на единни критерии при реализиране на процеса социализация на детската личност; недостатъчна нормативна освободеност на извънучилищните педагогически учреждения (изобщо) за самостоятелно развитие и реализиране, като съвременна образователна и възпитателна институция, в условията на пазарна икономика; недостатъчна работа на извънучилищните структури с най-важния социализиращ фактор – семейството; негативно влияние на външни условия и фактори като: задълбочаваща се икономическа и социална криза; подтискаща бюрократичност и консерватизъм на образователната система; липса на знания и разбиране у голяма част от обществото за същността на третия сектор и т.н.

Ключови думи: взаимодействие, социализация, формиране и развитие на детската личност, извънучилищно педагогическо учреждение, общински детски комплекс, неправителствена организация

Abstract:

The article examines the problem of interaction between non-school pedagogical institutions and non-governmental organisations in the process of socialization of children's personality. The interaction is revealed as a type of social phenomenon, and its social character is determined by the consciously established and conscious relationship between active entities, which achieves greater effectiveness than their own activity. The essence and state of the process interaction is clarified in terms of philosophy, as a process that takes place at a certain time and causes substantial changes in the state of its interacting systems, and these amendments are considered. The complexity of the factors involved in the process of socialization of the child's personality and their classification is highlighted. The diversity of factors classifications distinguishes the leading position of the family in an indisputable way, followed by the school, the extracurricular pedagogical institutions, the mass media, the church, and in more recent times and non-governmental organisations. A vivid reflection of this conclusion is found in the classification of the factors proposed by P. Jirekova. Based on its other similar opinions, the study focuses on clarifying the problem of the interaction between the extracurricular pedagogical studies (in particular the municipal children's complex) and the non-governmental organisations (in particular, three active organisations in Varna: Seaside Club "Friends of the Sea", "Mayday" foundation, Social Centre for Environment and Sustainable development. The focus is on revealing the specificities of the activities they carry out (definition, planning, organisation, reporting, targeting, resource availability, scope) and the highlighting of those parameters that are conducive to effective interaction in the process of socialization of the child's personality. On the basis of a close one-year study of the problem, the identification and justification of founding interactions, parameters: main subject of activity; normative regularity; goal setting scope of activities in the annual plan; a real number of participants in the activities; effect of the activities; resources. The analysis of the highlighted parameters proves that the structures included in the study stand out as important, socialising children's personality factors. They have the potential to achieve effective interaction in this regard. Have sufficient resources to carry out effective activities. Between their objectives, tasks, methods of activity, initiatives and approaches there is an objective closeness. The Municipal Children's complex and non-governmental organisations have a flexible structure and opportunities for adapting to the modern requirements

of the young generation. Both factors have gained sufficient experience in the field of social activity. The interaction between them can be carried out naturally, based on a common cause - "the child". Among the positive conclusions are some unresolved problems, such as: insufficient work on the part of the extra-curricular structures in the direction of elaboration of uniform criteria in the realization of the process socialization of the child's personality; insufficient normative liberation of non-school pedagogical institutions (in general) for self development and realization, as a modern educational and educative institution, in a market economy; insufficient work of extra-curricular structures with the most important socialising factor – the family; negative impact of external conditions and factors such as: deepening economic and social crisis; oppressive bureaucracy and conservatism of the education system; lack of knowledge and understanding in a large part of society about the nature of the third sector, etc.

Key words: *interaction, socialization, formation and development of children's personality, non-school pedagogical institution, municipal children's complex, non-governmental organization*

12.Грудева, М. (2011). Връзката на процеса стареене със съвременните идеи за образование на възрастните. /Научна конференция с международно участие „Взаимодействието теория и практика: ключови проблеми и решения“. Том 4. ISBN 978-954-9370-81-2., Изд. ЕКС-ПРЕС ООД-Габрово, Бургас, с. 287-291, **общо 5 стр.**

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за връзката на процеса стареене със съвременните идеи за образование на възрастните. Разбирането на обучението, в качеството му на основно средство за образование и като целенасочено информационно взаимодействие на човека с другите хора, със заобикалящия го свят, със самия себе си, очевидно налага тезата за неговата продължителност през целия живот. Въз основа на това разбиране се подчертава, че както в теорията, така и в практиката на образованието, следва винаги да се отчитат неговите специфични особености, през различните цикли на човешкия живот. Това означава да се обърне внимание на факта, че образователната информация носи на човека, в различните възрастови периоди, различно смислово натоварване, което от своя страна се дължи на разликата в осъзнаването на потребността от обучение (учене). В контекста на тези разбирания, стареенето се откроява като специфично качество на жизнената дейност на всеки човек, което се придобива във времето и му предоставя възможност за пълноценно и цялостно развитие и реализация. Подчертава се, че това не е обикновено, а особено състояние на човека, което се характеризира с две много важни и специфични особености – осъзнатост и отговорност за своето поведение. В този аспект на разглеждане на проблема, като изключително навременна и приложима се приема международно приетата концепция за “Образование през целия живот.” В доклада се изяснява смисълът на употребата на думата „старост,” чрез анализ на различни становища по този въпрос. Чрез открояването на различията в разгледаните определения се дава яснота по въпроса за наличието на многообразие от възрастови периодизации. Обръща с внимание на една от най-съществените периодизации, по отношение на разглеждания в доклада проблем, периодизацията на А.Кейл. "Андрогогия– изкуството на обучението на възрастните" възрастните" на В.Гюрова, във връзка с допълнителното изясняване на този контекст на разглеждане на проблема. Стига се до потвърждаване на научнообоснованото определение, според което човекът е сложно многоизмерно социално същество. За открояването на това определение допринася и самото понятие “възрастен човек” (“стар човек”) да се разглежда като мащабно и многоизмерно. Откроява се фактът, че самият преход на възрастния човек към категорията “старост” е много индивидуален. Без да се игнорират физиологическите промени, периодът на старостта често се характеризира с непреходна мъдрост, която може да се използва като реална основа за образованието на възрастните. Акцентира се върху две специфични характеристики на възрастния като обучаващ се, а именно: включвайки се в каквото и да е процес на обучение, възрастният човек се стреми да заеме активна позиция; явявайки се потребител на образователна услуга, той повече от всичко е заинтересован да я получи качествено. Затова се подчертава, че самото съдържание на образованието за възрастните има

открит характер. Развива се на базата на привнесения от всеки участващ в него субект опит. Отчита както общностните, така и личностните информационни потребности от нови знания, умения и навици. Всичко това дава основание да се подчертае, че проблемът за връзката и взаимозависимостта между процеса на стареене и съвременните концепции за образование на възрастните хора е изключително актуален. Основава се на водещата за новото столетие идея – идеята за непрекъснато образование на хората. На фона на направения анализ и изводи се открояват и основните задачи пред съвременното образование на възрастните.

Ключови думи: старост, процес на стареене, възрастен човек, образование на възрастните

Abstract:

The article examines the problem of the relationship of the ageing process with the modern ideas of adult education. The modern understanding of learning, as a primary means of education, such as the targeted information interaction of man with other people, with the surrounding world itself, clearly imposes the thesis of its duration throughout his life. Based on this understanding, it is stressed that both in theory and in the practice of education, it should always take into account its specific features, through the different cycles of human life. That means taking into account the fact that educational information brings to the person, at different times, different meaningful workload, which in turn is due to the difference in awareness of the need for training. In the context of these understandings, aging stands out as a specific quality of the vital activity of each person, which is acquired over time and gives him the opportunity for full and complete development and realization. It is stressed that this is not usually, but a particular condition of man, which is characterised by two very important and specific features – awareness and responsibility for its behaviour. In this aspect of addressing the problem, the internationally accepted concept of "lifelong learning" is adopted as a highly timely and enforceable approach. The report clarifies the meaning of the use of the word "old age" by analysing various opinions on this issue. By highlighting differences in the definitions considered, there is clarity on the question of the existence of a variety of age periodizations. Draws attention to one of the most significant periodicals regarding the issue in the report, the periodization of A. Keil. There is an analysis of the basic content accents of the book "Andragogia – The art of train the adults" of V. Gyurova, in a discussion with the further clarification of this context of the examination of the problem. It comes to confirming the scientifically justifiable definition, according to which man is a complex multi-dimensional social being. In order to highlight this definition, the very notion of an "old person" is seen as a large and multidimensional concept. It stands out that the very transition of the adult person to the "old age" category is very individual. Without ignoring physiological changes, the period of old age is often characterized by a timeless wisdom that can be used as a real basis for adult education. It focuses on two specific characteristics of the adult as a learner, namely: by engaging in any process of training, the elderly person strives to take an active position; as a user of an educational service, he is more than anything interested in obtaining it qualitatively. It is therefore stressed that the very content of adult education is of an open nature. It is developed on the basis of the experience of each participating entity. It takes into account both community and personal information needs of new knowledge, skills and habits. All this gives reason to emphasize that the problem of the relationship and the interdependence between the aging process and the modern concepts of education of the elderly is extremely topical. It is based on the leading for the new century idea – the idea of continuous education of people. Against the background of the analysis and conclusions, the main tasks of the modern adult education are also highlighted.

Key words: aging, ageing, elderly person, adult education

13. Грудева, М. (2011). Педагогическото взаимодействие във висшето училище като детерминанта на процеса на формиране на съвременния специалист. /Международна научно-практическа конференция на тема: „Педагогическата среда в университета като пространство за професионално-личностно развитие на бъдещия специалист.// Сб.статии. Втора книга., ISBN 978-954-490-245-2. Изд. „ЕКС – ПРЕС“ – Габрово, София., с.58-62, общо 5 стр.

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за педагогическото взаимодействие във висшето училище като детерминанта на процеса на формиране на съвременния специалист. Изяснява се смисловото значение на думата „взаимодействие“ и се разкрива социалният характер на феномена. Очертават се многостранни му-измерения, особено в сферата на висшето образование. Изтъкват се аргументи, чрез които се доказва, че в условията на висшето училище, то също има целенасочен, преднамерен и организиран характер, което дава основание да се определи като педагогическо. В това си качество, то се идентифицира обективно като детерминанта на процеса на формиране на съвременните специалисти и като гарант за тяхната пълноценна професионална реализация. Разглеждат се подробно и някои близки по смисъл на взаимодействието понятия, като: „педагогическо отношение“, „педагогическо въздействие“, „педагогическо взаимоотношение“. Осъществява се анализ на някои съвременни схващания за същността на понятието „отношение.“ Доказва се неговото присъствие във всички видове дейност - познавателна, трудова, творческа. Разкрива се, че в основата му стои сътрудничеството между субектите на процеса обучение и възпитание, което от своя страна предполага гарантирането на равенство във взаимоотношенията им (между обучаващ – обучаван, възпитаващ – възпитаван). Откроява се значението на педагогическото взаимодействие, като особен вид взаимодействие както за изграждането и развитието на личността на обучавания и възпитавания, така и за творческото израстване на обучаващия и възпитаващия. Особеност, която признава и подчертава двустранния характер на педагогическото влияние. Посочва се, че в условията на висшето училище, педагогическото взаимодействие отразява особеностите на изградената в него педагогическа система. Идентифицира се най-вече като съвместна дейност (взаимодействие) на преподаватели и студенти за постигане на обща образователна цел. Обуславя се от съвременното схващане за процеса на обучение като взаимодействие между преподаване и учене, като в рамките на това взаимодействие, студентът следва се проявява в активна роля - ролята на субект, на партньор на преподавателя. Посочват се новите измерения, които придобива ролята на преподавателя, като организиране, координиране, модерирание, инструктиране, консултиране и т.н. Въз основа на анализа на различни становища се стига основателно до извода, че в основата на ефективното педагогическо взаимодействие стои умението да се общува и че създаващото се в процеса на обучение отношение между преподавател и студент, като отношение между равноправни субекти, не отменя водещата роля на преподавателя. За ефективното реализиране на тази роля, обаче, от преподавателя изисква не само добра професионална подготовка, но и овладяване на умения да се владее, да се разбира хората, с които общува, да е съпричастен с техните проблеми, да умее да разговаря. Специално внимание се обръща на креативните качества, като: гъвкавост на ума, комбинативно мислене, нестандартност и оригиналност, богатство и яркост на въображението. Отчитайки факта, че преподавателят заема водещо място в педагогическата система, към комплекса от качества се добавя и умението да прилага системен подход, тъй като именно този подход позволява да се разкрият основните компоненти и взаимовръзките на системата на педагогическото взаимодействие във висшето училище като функционално цяло. Педагогическият опит показва, че най-ефективни за развитието на педагогическото взаимодействие във висшето медицинско училище са практическите форми за обучение, тъй като именно в тях студентите придобиват и затвърждават знанията си за общуване и взаимодействие с пациентите. У студентите се формират трайни практически умения, навици и значими личностни качества, които са необходими за тяхната по-нататъшна професионална реализация. В крайна сметка, педагогическото взаимодействие във висшето медицинско се откроява като една от основните детерминанти на процеса на формиране на съвременния специалист. Обстоятелство, което изисква обръщането на сериозно внимание върху неговото перманентно проучване, анализиране и умело коригиране.

Ключови думи: *взаимодействие, педагогическо взаимодействие, отношение, педагогическо отношение, преподаватели, студенти*

Abstract:

The article examines the problem of pedagogical interaction in higher education as the determinant of the process of shaping modern professionals. It begins with the clarification of the word "interaction". It reveals its social character. It outlines its multi-faceted dimensions, especially in the field of higher education, because there are arguments that the pedagogical interaction is a determinable process for the formation of modern professionals and ensures their complete professional realization. It also examines some similar concepts, such as: "pedagogical attitude", "pedagogical impact", "pedagogical relationship". Some modern notions of the nature of the term "attitude" are analysed. It is proved that it is present in all types of activity-cognitive, labor, creative. At its core is the cooperation between the subjects of the process training and upbringing, which in turn implies the guarantee of equality in their relations (between the learner – trainee, educating – educated). The importance of pedagogical interaction is highlighted, as a particular type of interaction both for the construction and development of the personality of the trainees and educators, as well as for the creative growth of the learner and the educator. A feature that recognizes and emphasizes the bilateral nature of pedagogical influence. It is pointed out that in the conditions of the Higher school, the pedagogical interaction reflects the peculiarities of the pedagogical system built in it. It is primarily identified as a joint activity (interaction) of teachers and students to achieve a common educational goal. It is determined by the modern perception of the learning process as an interaction between teaching and learning, and in the framework of this interaction, the student should be manifested in an active role – the role of an entity of a partner of teacher. The role of the teacher also acquires new dimensions. It is increasingly expressed in organizing, coordinating, moderating, instructing, consulting, etc. Based on the analysis of such opinions, it is reasonably concluded that the ability to communicate is at the heart of effective pedagogical interaction. The training relationship between a teacher and a student, as a relationship between subjects, does not override the leading role of the teacher. To effectively realise this role, the teacher must possess, however, not only good professional competence but also skills to be proficient, to understand the people he communicates with, to be sympathetic to their problems, to be able to converse. Special attention is paid to its creative qualities, such as: flexibility of the mind, combined thinking, non-standardisation and originality, richness and brightness of imagination. Taking into account the fact that the teacher occupies a leading position in the pedagogical system, the ability to apply a systematic approach to the complex of qualities is added, as it is this approach that allows to reveal the main components and interfaces of the system of the pedagogical interaction of the Higher school as a functional whole. The pedagogical experience shows that the practical forms of training are the most effective for the development of pedagogical interaction in higher medical school, as it is in them that students acquire and reinforce their knowledge of communication and Interaction with patients. In the students are formed long-term practical skills, habits and significant personal qualities, which are necessary for their further professional realization. After all, the pedagogical interaction in higher medical is highlighted as one of the main determinants of the process of formation of the modern specialist. This circumstance requires a serious attention to be paid to his permanent study, analysis and skillful correction.

Key words: *collaboration, pedagogical interaction, attitudes, pedagogical attitudes, teachers, students and*

14. Грудева М., Й. Димитрова. (2011). Иновационната компетентност като съставна част на професионалната компетентност на съвременните педагогическите кадри. /Национална конференция с международно участие „Хуманизъм и прагматизъм в образованието на XXI век“, на тема: „Иновации в педагогическата практика“ ISSN 1314-474 X. Изд. Булвест – 2000., София, с. 60-62, общо 3 стр.

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за иновационната компетентност, като съставна част на професионалната компетентност на съвременните педагогическите кадри. Обосновката на избора на изследователския проблем се обуславя от наличието в научната литература на многообразие от подходи по отношение на дефинирането на понятието „професионална компетентност“. Обръща се внимание на

факта, че една част от авторите акцентират върху общите и специалните знания, които притежава водещият педагогически субект. Друга част - подчертават личностните му качества, а трета част – отнасят определението на понятието „професионална компетентност“ към професионалната готовност. Четвърта част автори, определят „професионалната компетентност“ като равнище на образование на специалиста и на неговата обща култура и т.н. Всичко това показва, че проблемът за открояването на иновационната компетентност, като съставна част на професионалната компетентност на съвременните педагогическите кадри, не е достатъчно задълбочено и обширно изследван и обоснован. Този извод обосновава и изследователския интерес към него. По-нататък в доклада, въз основа на анализ на различни научни становища се стига до обобщението, че професионалната компетентност е всъщност комплексна характеристика на човешката дейност. Основание, което се обяснява с факта, че всяка една промяна в общественото съзнание дава отражение върху състоянието на този вид компетентност. В този аспект на разсъждения се стига до открояване на необходимостта от разглеждането и обосноваването на иновационната компетентност като неразделна част от професионалната. Изборът на този подход подпомага разкриването на значението на когнитивния компонент на иновационната компетентност по отношение формиране у обучаващите се на система от професионални знания, необходими за реализиране на педагогическия процес в иновационен режим. В случая се налага открояването и същността на понятието „иновация“ – в най-общия смисъл на нововъведение и изменение. В заключение се обобщава, че именно иновационният процес притежава възможността да предизвиква качествени изменения на системите и способите за тяхната ефективност, стабилност и жизнена способност. А това, от своя страна, изисква всяка иновационна дейност, в системата на образованието, да отчита състоянието на равнището на иновационната компетентност на педагогическите кадри, в рамките на тяхната професионална компетентност, като цялост, както и условията на средата, в която тя се реализира или ще се реализира.

Ключови думи: иновация, иновационна компетентност, професионална компетентност, професионална готовност

Abstract:

The article examines the problem of innovation competence as a constituent part of the professional competence of modern pedagogical staff. The justification for the choice of the research problem is predicated on the existence of a variety of approaches to the definition of the concept of 'professional competence' in the scientific context. Attention is drawn to the fact that a part of the authors focus on the general and special knowledge that the leading pedagogical entity possesses. Another part-emphasize its personal qualities and part three – they relate the definition of "professional competence" to professional readiness. Part Four authors define "professional competence" as a level of education of the specialist and of his general culture, etc. All this shows that the problem of highlighting innovation competence as a constituent part of the professional competence of modern pedagogical staff is not sufficiently thorough and extensively investigated and substantiated. That conclusion also justifies the research interest in it. In the report, on the basis of an analysis of the various scientific opinions, the summary concludes that professional competence is in fact a complex characteristic of human activity. A ground which is explained by the fact that any change in the public mind affects the state of this type of competence. This aspect of reasoning leads to the highlighting of the need to examine and justify the innovation competence as an integral part of the professional. The choice of this approach helps to uncover the importance of the cognitive component of the innovation competence with regard to the formation in the learners of a system of professional knowledge needed to implement the pedagogical process in an innovative mode. In this case, it is necessary to highlight the concept of 'innovation' in the most general sense of novelty and amendment. In conclusion, it is summarized that the innovation process has the opportunity to induce qualitative changes of the systems and remedies for their effectiveness, stability and vitality. This, in turn, requires that any innovative activity in the education system should take into account the state of innovation competence of the pedagogical staff, within the limits of their professional competence, as a whole, and conditions of the environment in which it is realised or will be realised.

Key words: education, quality education, educational strategies, choice of university

15.Грудева, М., Д. Димитрова, Л. Гоцева (2012). Специфични особености на бременната жена като обучаваща се. /Международна научна конференция "Образование, наука, икономика и технологии". /Академично списание „Управление и образование“, Том VIII (2), ISSN 13126121. Изд. Университет „Проф. Асен Златаров“, Бургас, с.136-139, **общо 5 стр.**

Резюме:

В доклада се разкриват специфичните особености на бременната жена като обучаваща се, въз основа на теоретичен анализ на различни литературни източници и резултати от емпирично изследване. Откроява се необходимостта от пренатално образование, което се разбира и определя като система от методи и средства (предимно педагогически и психологически), с цел адекватен отговор на обществената потребност от навременно информиране и ефективно обучение както по отношение на бременността и раждането, така и по отношение на следродовите родителски грижи. Откроява се ролята на педагогическото взаимодействие в процеса на обучение на бременните жени, което се основава на общотеоретични и общопедагогически принципи, тъй като все още няма разработени специфични принципи и методи за обучение на бременните и техните семейства. За да се открият особеностите на бременната жена, като обучаваща се осъществява локално изследване на участието на 152 бременни жени от град Варна, с нормална бременност, участващи доброволно в курсове по пренатално образование, в периода 02.02. 2012 – 15.03.2012г. Прилагат се следните изследователски методи: документален, структуриран и сравнителен анализ и обобщение. Резултатите се обработват с помощта на програма SPSS.V.9. За целта на изследването, бременната жена се приема и разглежда като сложен субект на обучение, като възрастен обучаващ се. Спецификата на групата обучаващи се бременни жени се определя въз основа на SWOT – анализ, по показателите пол, възраст, вид и степен образование, семеен статус, социално обкръжение. Открояват се и качества, отличаващи бременната като възрастен обучаващ се. Обосновава се необходимостта от задължителното открояване на трите основни етапа на процеса: планиране, организиране и провеждане на курс с възрастни. Въз основа на задълбочен анализ се стига до следните изводи: бременните са изключително специфична група обучаващи се, по отношение на жизнен опит и стил на живот; бременността е временно състояние, което ограничава търсенето на определени знания, за определен период от време; психическото състояние също е особено в този период и изисква по-голямо внимание към обучаващите се както в предродовия, така и в следродовия период; образованието при тази група обучаващи се може да се определи като неформално, подчинено на принципните и методическите изисквания за обучение на възрастни.

Ключови думи: бременна жена, сложен субект, пренатално образование, възрастен обучаващ се

Abstract:

The article reveals the specific characteristics of the pregnant woman as a trainee, based on a theoretical analysis of various literary eastern literature and results of empirical research. The need for prenatal education is highlighted and defined as a system of methods and tools (mainly pedagogical and psychological) in order to adequately respond to the public need for timely information and effective training both in terms of pregnancy and childbirth, and on the deprivation of postpartum parenting. The role of pedagogical interaction in the training process of pregnant women is highlighted, which is based on obšoteoretični and general principles, as there are no specific principles and methods of training for pregnant and their families. To highlight the peculiarities of the pregnant woman, a local study of the participation of 152 pregnant women from the city of Varna, with a normal pregnancy, participating voluntarily in prenatal education courses, was carried out in the period 02.02. 2012 –15.03.2012 year. The following research methods are applied: documentary, structured and comparative analysis and summary. The results are processed using the SPSS program. V. 9. For the purpose of the study, the pregnant woman is accepted and regarded as a complex subject of training as an adult learner. The specificity of the group of pregnant women is determined on the basis of a SWOT-analysis, gender, age, type and degree of

training, family status, social environment. It also highlights the qualities featuring the pregnant as an adult learner. It justifies the necessity of the obligatory highlighting of the three main stages of the process: planning, organising and conducting a course with adults. Based on an in-depth analysis, the following conclusions are reached: pregnant women are a very specific group of learners in terms of life experience and lifestyle; pregnancy is a temporary condition that limits the demand for certain knowledge for a certain period of time; the mental state is also particularly in this period and requires greater attention to learners both in the pre-natal and postpartum periods; education in this group of learners can be defined as non-formal and informal, subject to basic and methodological requirements for adult education.

Key words: *education, quality education, educational strategies, choice of university*

16.Грудева, М. (2012). Теоретични аспекти на проблема за ефективността на процеса хуманизация във висшето училище. /Международна научна конференция по проблема: «Формиране на гражданина и професионалиста в условията на университетското образование». Сборник с научни статии. Първа книга, Том Първи. ISBN 978-954-490-335-0. Изд. „ЕКС – ПРЕС“ – Габрово, София., с. 328 – 332, **общо 4 стр.**

Резюме:

В доклада се разглеждат теоретичните аспекти на проблема за ефективността на процеса хуманизация във висшето училище. Подчертава се, че процесът на хуманизация предполага специфично взаимодействие между хората, тъй като е насочен към организирането и ръководенето на човешка дейност, в посока изграждането на желаните качества у нея. От начина, по който ще бъде реализиран този процес зависи и хуманизацията на отношенията в дадена общност. Отбелязва се, че процесът на хуманизация на отношенията има свои специфични черти и особености, тъй като основният показател за хуманизацията са изградените отношения на различни плоскости: личност-личност, личност-социално обединение – личност и т.н. В съдържателен аспект, тези отношения се отличават с прояви на доброта и доброжелателност, умение да се споделят свои и чужди преживявания, изява на безкористна помощ и милосърдие и т.н. Затвърждава се авторската позиция, че когато става въпрос за процес на хуманизация на отношенията в дадена общност /организация/ следва да се има предвид задължителното наличие на няколко основни компонента: хуманно насочена цел, способност за съпреживяване на хуманните прояви на другите и личностна хуманна изява; формиране на базата на хуманността на придобити умения и навици; потребност от хуманна изява в ежедневните отношения; устойчивост на хуманните проявления. Приема се становището на Е.Рангелова, че тези компоненти се открояват и приемат като основни показатели и критерии, по които може да се съди за наличието или отсъствието на хуманността в отношенията на дадена общност. Спецификата на процеса на хуманизация на отношенията се търси и в съдържателен аспект. Разглеждат се последователно и задълбочено относително самостоятелните етапи на процеса на формиране на хуманността, като трайно качество на личността. Анализът на педагогическата литература, по проблема, дава основание да се направи извод, че хуманизацията на отношенията е по същество процес на овладяване на хуманни идеи и превръщането им в убеждения, в мотиви за поведение. На базата на обобщените научни становища и възгледи по този проблем се откроява и друг извод, че този процес не протича гладко и равномерно и не може да се сведе до резултат от биологичния растеж или като резултат от механично движение. Необходимо е да се разглежда като сложен и неравномерен процес, със спираловидно движение при което да се разграничават и различни цикли в хуманното формиране на личността. В този аспект на разсъждения, като обект на хуманизацията се откроява другият човек /отношенията между два субекта/. Затова и ефективността на процеса на хуманизация зависи изцяло от това как се изгражда и как се възпитава хуманността като личностно качество, от една страна. От друга страна се обуславя възможността на съответната социална общност да стимулира индивидуалната изява на хуманност и развитието на хуманните отношения на учащите, отношенията между тях и възрастните. Оттук следва и друг извод, че процесът на хуманизация във всяка общност, включително и в академичната, съдържа в себе си усвояването и развитието на отношения на

отговорна зависимост, като основа на формирането на хуманни отношения между студенти и преподаватели. Успешното протичане на този процес зависи от това доколко преподавателската общност може да реализира необходимите механизми, да установи връзките между тях и да ги включи в процеса на обучение. Самото развитието на хуманна личност, в условията на висшето училище е краен резултат на процеса на хуманизация на отношенията в него. По същество, това е процес на постоянно развитие на съзнанието на всеки член на общността. Управлението на процеса на хуманизация във висшето училище, разбирано като взаимодействие, включва комплекс от знания, умения и компетентности. Неговата същност се изразява в общоприетите норми на морал от цялата общност и от всеки неин член, като субектните критерии за хуманна оценка и самооценка се превръщат във вътрешни регулатори на общността. Въз основа на задълбочения теоретичен анализ, свързан с изясняването на проблема се откроява изводът, че ефективността на процеса на хуманизация в дадена общност, в случая в условията на висшето училище, зависи от всестранното и задълбочено познаване на личността на студента, на нейната същност и структура, на възрастовите и индивидуалните ѝ особености, на законите, факторите и механизмите оказали предишно (до постъпването във висшето училище) формиращо влияние върху нея, както и от степента на нейните възможности за самопознаване, самовъзпитание, саморегулиране и самоконтрол.

Ключови думи: хуманизъм, хуманност, процес на хуманизация, хуманни отношения

Abstract:

The article examines the theoretical aspects of the problem of the effectiveness of the process of humanisation in higher education. It is stressed that the process of humanisation implies a specific interaction between people, as it is aimed at the organization and management of human activity, in the direction of building the desired qualities in it. From the way this process will be implemented depends on the humanisation of relations in a community. It is noted that the process of humanization of relations has its own specific features and peculiarities, since the main indicator of humanisation is the built relations of different planes: personality-personality, personality-social, unity-personality, etc. In meaningful terms, they are distinguished by manifestations of kindness and benevolence, the ability to share their own and foreign experiences, the manifestation of selfless help and charity, etc. Solidified the author's position that when it comes to a process of humanisation of the relationship within a community/organisation/should be taken into account the obligatory presence of several basic components: humane target, ability to experience the human manifestations of others and personal expression; formation based on the humanity of acquired skills and habits; need for human expression in the daily relationship; resistance to human manifestations. It is accepted that the opinion of E.Rangelova that these components stand out and accept as the main indicators and criteria by which the existence or absence of humanity in the relations of a community can be judged. The specificity of the process of humanisation of relations is also sought in a meaningful aspect. The relatively autonomous stages of the humane formation process, such as the lasting quality of the individual, are considered in a consistent and thorough manner. The analysis of pedagogical literature, on the problem, gives reason to conclude that the humanization of relations is essentially a process of mastering humane ideas and transforming them into beliefs, in motives for behavior. On the basis of the summarized scientific opinions and views on this problem, another conclusion is drawn that this process does not go smoothly and evenly and cannot be reduced to the result of biological growth or as a result of mechanical movement. It is necessary to be considered as a complex and uneven process, with a spiral movement in which to distinguish and different cycles in the humane formation of the person. In this aspect of reasoning, the object of humanisation stands out the other person/relationship between two entities/. Therefore, the effectiveness of the process of humanisation depends entirely on how it is built and how the humanity is brings up as a personal quality of the one. On the other hand, the possibility of the respective social community to stimulate the individual manifestation of humanity and the development of the humane relations of the learners, the relations between them and the adults is predicated. Hence, another conclusion is that the process of humanisation in every community, including academic, contains in itself the uptake and development of a relationship of responsible dependence, as the basis for the formation of humane relations between students

and lecturers . The successful course of this process depends on the extent to which the teaching community can implement the necessary mechanisms, establish the steps between them and involve them in the learning process. The mere development of a human personality, in the conditions of higher school is the final result of the process of humanization of relations in it. In essence, it is a process of constant development of the consciousness of every member of the community. The management of the humanisation process in the Higher school, understood as an interaction, includes a complex of knowledge, skills and competences. Its essence is expressed in the generally accepted norms of morality by the whole community and by each member, and the subjective criteria for human assessment and self-assessment are transformed into internal community regulators. Based on the in-depth theoretical analysis related to the clarification of the problem, it is concluded that the effectiveness of the humanisation process in a given community, in the case of the higher school conditions, depends on a comprehensive and thorough knowledge of the personality of the student, its nature and structure, its age and individual characteristics, the laws, factors and mechanisms that have previously (until admission to the Higher school) a formative influence on it, as well as the degree of its opportunities for self-knowledge, self-education, self-regulation and self-control.

Keywords: *humanism, humanitarianism, humanisation process, humane relations*

17.Грудева, М. (2013). Педагогическото взаимодействие в организационно обособените структури за деца в ранна възраст. /Е-сп. „Педагогически форум“. бр.2., ISSN 1314-7986, Изд. ДИПКУ Ст.Загора, с.44-50, общо 6 стр.

Резюме:

В статията се разглежда проблемът за педагогическото взаимодействие в организационно обособените структури за деца в ранна възраст. Отбелязва се, че той не е нов за педагогическата теория и практика. Изследван е и е изучаван задълбочено, през различни етапи от общественото развитие. Като доказателство за това се разкриват подробно неговите теоретични основи в исторически, философски и социален аспект. Самата специфика на педагогическото взаимодействие, в организационно обособените структури за отглеждане на деца в ранна възраст се очертава въз основа на нормативната му обусловеност, базисните му характеристики, психическата съвместимост на членовете на екипа, работещ в детските ясли, състоянието на отношенията в общността. Специално внимание се отделя на проблема за открояването на взаимодействието в детската ясла като вид социално общуване. Стига се до заключението, че взаимодействието, като цяло и педагогическото взаимодействие, в частност се открояват и като условие и като фактор за ефективно реализиране на възпитателната система в организационно обособените структури за отглеждане на деца в ранна възраст. Като вид социално общуване, то се проявява като носител както на общи характеристики на феномена, така и на свои специфични. При задълбоченото теоретично изследване и изучаване педагогическото общуване, в тези структури се очертават ясно най-малко четири равнище: индивидуално (между отделни личности: педагог – дете; медицинска сестра (акушерка) – дете; педагог – медицинска сестра; директор-педагог и де; фронтално (педагог – група деца; медицинска сестра – група деца; дете – група деца; групово (вътре в групата (подгрупи по професионална ангажираност; подгрупи по интереси и др.); междугрупово (между отделни групи на възрастни и деца). Изхождайки от факта, че в организационно обособените структури за отглеждане на деца в ранна възраст се осъществява целенасочен, организиран и управляем процес на формиране и развитие на детската личност, от подготвени за тази цел специалисти, може да се приеме твърдението, че по своята същност той е педагогически. А в самата структура са налични благоприятни условия за ефективното му организиране и осъществяване.

Ключови думи: *взаимодействие, педагогическо взаимодействие, общуване, организационно обособена структура*

Abstract:

This article discusses the problem of pedagogical interaction in organisational structures for children at an early age. It is noted that it is not new to pedagogical theory and practice. It has been studied and studied in depth through various stages of public development. As proof of this, his theoretical foundations are revealed in detail in the historical, philosophical and social aspect. The very specificity of pedagogical interaction, in organisational arrangements for childcare at an early age, is emerging based on its normative modality, its basic characteristics, the psychological compatibility of members of the team working in the nursery, the state of the community relations. Special attention is paid to the problem of highlighting the interaction in children's nursery as a type of social interaction. It is concluded that the interaction, as a whole, and the pedagogical interaction, in particular, also stand out as a condition and as a factor for the effective implementation of the educational system in the organisational structures for childcare in early age. As a type of social interaction, it manifests itself as a bearer of both the common characteristics of the phenomenon and its specific. In the depth theoretical study and study of pedagogical communication, at least four levels are clearly defined in these structures: individual (between individuals: pedagogue – child; nurse (midwife) – child; educator – nurse ; director-pedagogue, etc.; Frontal (pedagogue – a group of children; nurse – group of children; child – group of children; groups (within the group (subgroups) of professional commitment; interest subgroups, etc.); between groups (between individual adult and child populations). Proceeding from the fact that in the organizationally separated structures for raising children at an early age is carried out a focused, organized and manageable process of formation and development of the child's personality, prepared for this purpose specialists, can be accepted the statement that it is a pedagogical nature. And in the structure itself, favorable conditions are available for its effective organization and realization.

Key words: *interaction, pedagogical interaction, communication, organisational structure*

18. Грудева, М., Д. Гроздева. (2013). Състояние на хуманизацията и демократизацията на учебния процес в медицински университет – Варна от гледна точка на студентите от специалност „Медицинска сестра.“ Международна научна конференция по проблема: «Формиране на гражданина и професионалиста в условията на университетското образование». Сборник с научни статии. Втора книга, Том Втори. ISBN 978-954-490-403-6. София., Изд. ЕКС-ПРЕС – Габрово, с. 86-91, общо 6 стр.

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за хуманизацията и демократизацията на учебния процес в Медицински университет – Варна, в контекста на съвременното разбиране за мястото и ролята на образованието в демократичните общества, от една страна, а от друга, въз основа на отчитането на неговото значение за цялостното формиране и развитие на съвременна автономна личност. Състоянието на процеса се установява, от гледна точка на студенти, обучаващи се в специалност „Медицинска сестра.“ Респондентската група включва общо 120 студенти от първи, втори, трети и четвърти курс на специалността. Основният метод за осъществяване на проучването е анкетният. Въз основа на задълбочен анализ на резултатите от анкетното проучване се открояват следните изводи: хуманизацията на учебния процес в Медицински университет – Варна, като цяло е на високо равнище, по мнение на студентите от специалност „Медицинска сестра“; като водещи субекти в процеса на обучение, преподавателите предоставят възможност на студентите свободно и демократично да изразяват своята активна позиция в процеса на обучение; в учебния процес се прилагат демократичните принципи в отношенията между основните субекти. Независимо от констатираните положителни резултати, в осъществяването на процеса се открояват и някои нерешени проблеми: първокурсниците, в т.ч. и в специалност „Медицинска сестра“ постъпват в Университета с недостатъчни познания за хуманизма и нямат ясно изразено отношение към процеса на неговото осъществяване в академична среда, поради това те се затрудняват при идентифицирането на елементарни белези на проявление на хуманността в отношенията им с преподавателите; като цяло, студентите не изразяват нагласа за хуманно отношение към техните „различни“ колеги, а по – скоро са готови да ги неутрализират.

Направените изводи дават основание да се открият и няколко препоръки: да се проведе по – задълбочено и всеобхватно проучване на проблема за хуманизацията на учебния процес на територията на Медицински университет – Варна; да се организират дейности за стимулиране на по – тясното и ефективно общуване между студенти и преподаватели; да се стимулират прояви на толерантност и емпатия на студентите, за преодоляване на бариерата в общуването с категорията „различни“.

Ключови думи: хуманизъм, хуманизация, демократизация, учебен процес

Abstract:

The article examines the problem of humanisation and democratisation of the educational process at the Medical University – Varna, in the context of the contemporary understanding of the place and role of education in democratic societies on the one hand, and on the other, on the basis of taking into account its importance for the overall formation and development of a modern autonomous person. The status of the process is established from the perspective of students who are trainees in the specialty "Nurse". The respondent group includes a total of 120 students from the first, second, third and fourth courses of the specialty. The main method of carrying out the survey is the questionnaire. Based on a thorough analysis of the results of the survey, the following conclusions stand out: the humanization of the educational process at the Medical University – Varna, is generally high level, in the opinion of the students of specialty "Nurse"; as lead actors in the learning process, teachers provide an opportunity for students to freely and democratically express their active position in the learning process; in the learning process, democratic principles are applied in relations between the main actors. Despite the positive results, there are some unresolved problems in the process: freshmen, including a specialty "Nurse", are entering the university with insufficient knowledge of humanism and have no clear expressed attitude towards the process of its implementation in an academic environment, therefore they have difficulty in identifying elementary signs of manifestation of humanity in their relations with teachers; generally, students do not express a humane attitude towards their "different" colleagues, but rather are ready to neutralize them. The conclusions also justify a number of recommendations: to conduct a more thorough and comprehensive study of the problem of the humanisation of the learning process on the territory of the Medical University – Varna; to organise activities to stimulate closer and more effective communication between students and teachers; to stimulate the manifestations of tolerance and empathy of students, to overcome the barrier in communicating with the category "different".

Keywords: humanism, humanization, democratisation, learning process

19. Грудева, М., М. Йорданова. (2013). Оценка за качеството на обучение в Медицински колеж - Варна. / Научна конференция с международно участие «Знанието – традиции, иновации, перспективи» Том първи. ISBN 978 – 954-9370-95-9. Изд. «ЕКС ЕКСПРЕС» ООД – Габрово, Бургас, с. 400 - 410, **общо 11 стр.**

Резюме:

В доклада се представя оценката за качеството на обучение в Медицински колеж – Варна, въз основа на теоретичен анализ и резултати от емпирично изследване. Още в началото се подчертава, че генералната цел на образователната реформа днес е ориентиране на висшето образование към резултатите от обучението, представени като знания, умения и компетенции. Според Комюникето от срещата на министрите, отговарящи за висшето образование, на страните участнички в процеса Болоня, от срещата им в Лондон през май 2007 год., постигнатите резултати на изхода на обучението са основните, които изграждат блокове на Болонския пакет от образователни реформи. Този нов методологически подход променя образователния модел, отмествайки вниманието от преподавателя и насочването му към конкретните резултати на обучаемия. Възприетото в Европейското пространство за висшето образование определение за резултати от обучението става: съвкупност от знания, умения и компетенции, придобити от индивида, които той е способен да демонстрира след завършване на своето обучение. Това означава, че в съвременната образователна среда е важно как обучаваният учи и по какъв начин се проектира нейната ефективност. В Лондонското комюнике, за първи път се споменава за новия образователен модел - обучение, ориентирано към студента и базирано на постигнатите резултати. Това е категорична

промяна на образователната парадигма от „обучение, насочено към преподавателя“ към „обучение, ориентирано към студента,“ тъй като поставя развитието на процесите в Европейското пространство за висше образование по съвършено нов начин. В рамките за сътрудничество в областта на образованието и обучението, като стратегическо предизвикателство е дефинирано както подобряването на качеството и ефикасността на предлагането на образователни услуги, така и резултатите тях. Процесът на обучение във висшето медицинско училище, според М. Митова решава ясно заявена, социално обусловена обществена поръчка да подготвя специалисти, годни за успешна професионална дейност, носители на утвърдени в медицинската професия и обществото добродетели. Авторката посочва още, че този процес, по своята същност е двустранен, целенасочен, познавателен, информационен, управляем, ръководен, контролируем и продължителен по време. Процес, при който обучаваните се придвижват с помощта на система от педагогически мероприятия към реализиране на предварително набелязаната цел. Подобно становище споделя и Кр. Митева. Въз основа на подобни научни становища се приема като реалистично съотношението качество на обучението и равнище на професионалната компетентност и готовност, която следва да придобие всеки студент. Всичко това мотивира организирането и провеждането на локално анкетно проучване на проблема за качеството на учебния процес в Медицински колеж – Варна, с цел да се определи състоянието на качеството на обучението в Медицински колеж – Варна, въз основа на проучване мнението на студенти – дипломанти. Обект на изследването е качеството на обучението в Медицински колеж – Варна. Предмет на изследването е определянето на качеството на обучението в Медицински колеж – Варна. За постигането на така формулираната цел се прилага анкетен метод. Анкетната карта съдържа 20 въпроса, със закрит и открит характер. В изследването се включват общо 71 студенти от 6 специалности в Медицински колеж – Варна, завършващи обучението си, които съставляват 96% от всички дипломанти за 2013 год.. Въз основа на задълбочен анализ се стига до извода, че оценката за качеството на преподаване и организацията на учебния процес е относително нова категория и практика. Тя е сложно педагогическо явление и полезна обратна връзка в процеса на обучение. Проучването на мнението на дипломантите за качеството на обучение в Медицински колеж – Варна е важна крачка към усъвършенстване системата за качество на учебния процес и набелязване на конкретни действия в тази посока за постигане на европейски стандарти в обучението. Като цяло резултатите от проучването показват удовлетвореност на студентите - дипломанти от обучението, както от теоретическото, така и от практическото и разкриват възможността за директно включване в пазара на труда, след дипломирането им.

Ключови думи: *качеството на преподаване, оценяване на студентите, резултатите от анкетиране, европейски стандарти*

Abstract:

The article presents the assessment of the quality of training in Medical College – Varna, based on theoretical analysis and results of empirical research. At the outset, it was stressed that the general objective of educational reform today is to orient higher education into the learning outcomes presented as knowledge, skills and competencies. According to the communiqué of the ministers responsible for higher education, the countries participating in the Bologna process, from their meeting in London in May 2007, the results achieved at the outcome of the training are the main building blocks of the Bologna Package of educational reforms. This new methodological approach changes the educational model, shifting the attention away from the teacher and directing it to the specific results of the learner. The definition of learning outcomes in the European Higher Education Area is: a set of knowledge, skills and competencies acquired by the individual, which he is able to demonstrate after completing his studies. This means that in the modern educational environment it is important how the trainee learns and how its effectiveness is designed. In the London communiqué, for the first time was mentioned the new educational model-student-centred and performance-based learning. This is a definite shift in the educational paradigm from "teacher-oriented learning" to "student-centred learning," as it puts the development of processes in the European higher education area in a completely new way. Within the framework of cooperation in the field of education and training, the strategic challenge is defined as improving

the quality and efficiency of the provision of educational services and their results. The process of training in higher medical school, according to M. Mitova solves clearly stated, socially determined contract to prepare specialists fit for successful professional activity, winners of established in the medical profession and society virtues. The author also points out that this process, by its very nature, is both bilateral, purposeful, cognitive, informative, manageable, guiding, controllable and lengthy in time. A process in which the trainees move through a system of pedagogical events to achieve the pre-identified objective. A similar opinion is shared by the Kr. Miteva. On the basis of such scientific advice, it is considered as realistically the quality of learning ratio and the level of professional competence and readiness that each student should acquire all this motivates the organization and conduct of local Survey of the problem of the quality of the educational process in the Medical college – Varna, in order to determine the state of the quality of the training in the Medical college – Varna, based on the study of the opinion of students – graduates. The object of the study is the quality of the training in Varna medical college. The purpose of the study is to determine the quality of the training in Medical college – Varna. A method of inquiry shall be applied to achieve the objective thus formulated. The questionnaire contains 20 questions, with an open and closed character. The study includes a total of 71 students from 6 specialties in the Medical college – Varna, finishing their studies, which make up 96% of all graduates for 2013 year. On the basis of a thorough analysis, it is concluded that the assessment of the quality of teaching and the organisation of the learning process is a relatively new category and practice. It is a complex pedagogical phenomenon and useful feedback in the learning process. The study of the opinion of the graduates of the quality of study in Medical college – Varna is an important step towards improving the quality of the learning process and identifying concrete actions in this direction to achieve European standards in training. In general, the results of the study show the satisfaction of students-graduates from training, both theoretical and practical, and reveal the possibility of direct inclusion in the labour market after graduation.

Key words: *quality of teaching, student assessment, survey results, European standards*

- 20.Грудева, М. (2013).** Извънучилищната възпитателна дейност като условие и фактор за формиране и развитие на личността. /Конференция с международно участие „Детето във фокуса на педагогическото взаимодействие и социалната работа“.София., ISBN 978-954 -07-3522-1. УИ „Св. Кл. Охридски“, с.334-340, **общо 6 стр.**

Резюме:

В доклада се разкрива същността на извънучилищната възпитателна дейност, като условие и фактор за формиране и развитие на детската личност. Акцентира се върху научно доказаните факт, че дейността е заложена в самата същност на човешкото битие. Позиция, която се явява резултат от авторско единомислие по въпроса, че човекът не може да живее, без да произвежда необходимите за неговото развитие материални блага. Извършваната от него предметна дейност създава предпоставки за съчетаване в единство на материалното и идеалното, на обективното и субективното. Нещо повече, разкрива се, че тази дейност подпомага човека в процеса на формиране и развитие на собствените му способности и качества. Това обстоятелство затвърждава убеждението, че нормалното развитие на човека, независимо от обществото и извън него е не само немислимо, но и недопустимо. И това е така, защото човекът е и постоянна предпоставка, и резултат от историята, а в неговата социална природа се пречувват всички закономерности и условности на обществените отношения. По подобен начин, понятието дейност се интерпретира и във философията. Определя се като процес, в хода на който човек възпроизвежда и творчески преобразува природата, правейки себе си, заедно с това, деен субект в усвояваните природни явления – обект на неговата дейност. Вниквайки в същността на това разбиране се стига до извода, че дейността е не само градивен елемент на основата на човешкото първоначално формиране, но и допринася за запазването и развитието и на всички негови качества в хода на историческия процес. За по-задълбоченото изясняване на същността на понятието „дейност“ допринася и нейното разглеждане в психологически аспект. Това помага за определянето на конкретната функция на индивида в процеса на взаимодействието му с околния свят. Дейността се откроява като система от

процеси, които съответстват на особена потребност и служат за реализиране на жизнено необходимо отношение на човека към света. Подобни разбирания, обуславят определянето на дейността като форма за активно отношение на човека към света, който го заобикаля. Отношение, което е дълбоко мотивирано от определена цел, свързана с преобразуването на съществуващата вече действителност. С подобна характеристика се откроява възпитателната дейност, която има задължително целенасочен характер. Нещо повече, тя се разглежда като процес, което я откроява и като сложен педагогически модел. Непрекъснатостта на възпитателния процес дава отражение върху неговата ефективност. Това означава, че той следва да се реализира не само в рамките на образователна институция, но и извън нея, в свободното от учебни занятия време. Именно в тази връзка, в педагогическата литература се говори и за извънкласна, извънурочна и извънучилищна дейност. Обект на изследователския интерес, в случая е именно извънучилищната дейност, която се осъществява от различни учебно – възпитателни, обществени и частни организации. По своята същност, тя е уникална и неповторима. Уникалността се чрез специфични, принадлежащи само на нея особености. Главна особеност на тази дейност, като фактор и условие за формиране на детската личност са нейните основни принципи, въз основа на които се разкрива формиращият ѝ потенциал. Самият процес на формиране на детето се представя като система от последователно свързани звена. В заключение се подчертава, че разбирането на извънучилищната възпитателна дейност като формиращ фактор, изисква наличието в нея на хармония от хуманни взаимоотношения.

Ключови думи: дейност, възпитателна дейност, извънучилищна дейност, формиране на детската личност

Abstract:

The article reveals the essence of extracurricular activity as a condition and factor for the formation and development of the child's personality. It focuses on the scientifically proven fact that the activity is embedded in the very essence of human existence. A position which is the result of an author's consensus on the issue that man cannot live without producing material goods necessary for its development. Its activity creates prerequisites for combining in the unity of the material and the ideal, the objective and the subjective. Moreover, it is revealed that this activity assists man in the process of formation and development of his own abilities and qualities. This circumstance solidified the belief that the normal development of man, regardless of society and beyond is not only unthinkable, but also inadmissible. And this is because man is a constant prerequisite and a result of history, and in his social nature are broken all the regularities and conditionalities of social relations. Similarly, the notion of activity is also interpreted in philosophy. It is defined as a process in the course of which a person reproduces and creatively transforms nature, making himself, along with this, an active subject in the mastered natural phenomena-the object of its activity. In penetrating the essence of this understanding, it is concluded that the activity is not only a building block based on human initial formation, but also contributes to the preservation and development of all its qualities in the course of the historical process. For a more depth clarification of the nature of the term "activity" contributes to its psychological consideration. This helps to define the specific function of the individual in the process of its interaction with the surrounding world. The activity stands out as a system of processes that correspond to a particular need and serve to realize the vital human attitude to the world. Such understandings determine the definition of activity as a form for an active attitude of man to the world that surrounds him. An attitude that is deeply motivated by a particular goal, related to the development of the existing reality. With such a characteristic stands out the educational activity, which has a necessarily purposeful character. Moreover, it is seen as a process that also distinguishes it as a complex pedagogical model. The continuity of the educatory process affects its effectiveness. This means that it should be implemented not only within an educational institution, but also outside it, in the time-free training sessions. It is in this regard that the pedagogical literature also speaks of extracurricular, non-curricular and extracurricular activities. The object of the research interest is, in this case, the extracurricular activity, which is carried out by various educational, public and private organizations. In its essence, it is unique and incomparable. The uniqueness is through specific, belonging to her only peculiarities. The main feature of this activity, as a factor

and condition for the formation of the children's personality are its basic principles, based on the coites reveals its formative potential. The very process of forming the child is presented as a system of sequentially connected units. In conclusion, it is stressed that the understanding of extracurricular activities as a formative factor requires the presence of harmony humane relationships.

Key words: *activity, extracurricular activity, formation of the child's personality*

21.Йорданова, М., М. Грудева. (2013). Преддипломният стаж – важна стъпка за придобиване на професионална компетентност от студентите рентгенови лаборанти. /Е – списание „Педагогически форум“, брой 3., ISSN 1314-7986. Ст.Загора. Изд. ДИПКУ Ст.Загора, с. 87-93. общо 7 стр.

Резюме :

В статията се разкрива значението на преддипломния стаж за придобиване на професионална компетентност от студентите рентгенови лаборанти. Преддипломният стаж се откроява като една от основните организационни форми за практическо обучение на студентите в Медицинските университети и колежи. Чрез тази форма, студентите имат възможност да приложат на практика самостоятелно усвоените, по време на обучението си, теоретични знания, да затвърдят и развият придобитите практически умения и навици, и да се подготвят за пълноценна бъдеща реализация като здравни специалисти. В настоящата статия се разкриват нормативните изисквания към организирането и провеждането на стажа, както и резултати от локално тригодишно изследване на проблема във връзка с изискването за коректно планиране, организиране, провеждане и отчитане на преддипломния стаж на студенти, обучаващи се в специалност „Рентгенов лаборант“ в Медицински колеж – Варна. Основната цел на изследването е: установяване равнището на удовлетвореност на студентите рентгенови лаборанти от възможностите за самостоятелна работа (в реална клинична среда) под ръководството на наставник, продължителността и условията в базите за преддипломен стаж. Обект на изследването е: удовлетвореност на студентите рентгенови лаборанти от възможностите за самостоятелна работа (в реална клинична среда) под ръководството на наставник, продължителността и условията в базите за преддипломен стаж. Предметът включва установяването на удовлетвореност на студентите рентгенови лаборанти от възможностите за самостоятелна работа (в реална клинична среда) под ръководството на наставник, продължителността и условията в базите за преддипломен стаж, Общ обхват: 45 студенти от трети курс, в рамките на три последователни години (по 15 студента на година). Основни изследователски методи: документален, статистически, социологически, анализ и обобщение. Отбелязва се фактът, че по време на тригодишния период на изследване, всички студенти са провеждали преддипломен стаж в клинични бази на град Варна. Анализът на получените резултати дава основание за следните изводи: голяма част от студентите – стажанти са удовлетворени от провеждането на преддипломния стаж; на студентите се предоставя възможност за самостоятелна работа, под ръководството на наставници; стажантите изразяват удовлетвореност и от условията на труд в клиничните бази, като на първо място поставят университетската болница „Св.Марина“. Студентите и от трите випуска дават много добра оценка на практическото обучение в Медицински колеж. Открояват се препоръки по отношение разширяване списъка от бази за преддипломен стаж и увеличаване времето за провеждането му.

Ключови думи: *преддипломен стаж, самостоятелна работа, наставник, знания, умения, навици, професионална компетентност.*

Abstract:

The article reveals the importance of the pre-graduate internship for acquiring professional competence by the students X-ray laboratory assistants. The pre-graduate internship stands out as one of the main organizational forms for practical training of students in medical universities and colleges. Through this form, students have the opportunity to put into practice the self-mastered, during their studies, theoretical knowledge, to consolidate and develop the acquired practical skills and habits, and to prepare for a complete future realization as healthcare

professionals. This article reveals the normative requirements for organizing and conducting the internship, as well as the results of a local three-year study of the problem in relation to the requirement for correct planning, organizing, conducting and reporting of internship of students, trainees in the specialty "X-ray technician" at the Medical college – Varna. The main objective of the study is: establishing the level of student satisfaction with X-ray technicians from self-employment opportunities (in real clinical settings) under the guidance of a mentor, duration and conditions in the bases for Internship. The object of the study is: student satisfaction X-ray assistants from self-employment opportunities (in a real clinical environment) under the guidance of a mentor, the duration and conditions in the bases for pre-graduate internship. The subject includes the establishment of students' satisfaction of X-ray technicians from self-employment opportunities (in a real clinical environment) under the guidance of a mentor, the duration and conditions in the bases for prethesis, general range: 45 students from the third course, within three consecutive years (15 students per year). Basic research methods: documentary, statistical, sociological, analysis and generalization. It is noted that during the three-year period of study, all students have conducted a prethesis internship in clinical bases of the city of Varna. The analysis of the results obtained warrants the following conclusions: a large part of the students – trainees are satisfied with the conducting of the pre-graduate internship; students are given the opportunity for independent work, under the guidance of mentors; trainees also express satisfaction with the working conditions in the clinical bases and first place the University Hospital "St. Marina". Students from all three of them give a very good assessment of the practical training in Medical college. There are recommendations regarding the expansion of the list of bases for pregraduate internship and increasing the time for its implementation.

Key words: *internship, self-employment, mentor, knowledge, skills, habits, professional competence.*

22. Грудева, М. (2014). Оценка на педагогическата подготовка и педагогическата дейност на здравните специалисти, работещи в детските ясли на територията на община Варна. /Международна научна конференция „Образование, наука, икономика и технологии“. /Академично списание „Управление и образование, Том X (3). ISSN 13126121. Изд. Университет „Проф. Асен Златаров“, Бургас., с.120 -129, общо 10 стр.

Резюме:

В доклада се проблемът за оценяването на педагогическата подготовка и педагогическата дейност на здравните специалисти, работещи в детските ясли на територията на община Варна. Още в началото се подчертава, че този проблем не е нов за педагогическата теория и практика, но за сметка на това е изключително актуален, тъй като все още не е придобил достатъчна публичност и не е обект на активна изследователска дейност. Изхождайки от обстоятелството, че детските ясли се създават „за подпомагане на семейството при отглеждане на деца до тригодишна възраст и за осигуряване на тяхното нормално физическо и психическо развитие“ както и че те „са организационно обособени структури, в които медицински и други специалисти осъществяват отглеждане, възпитание и обучение на деца от тримесечна до тригодишна възраст“, напълно основателно е да се приеме фактът, че в тях протича педагогически процес, осъществява се педагогическа дейност. Именно това обстоятелство откроява проблема за професионална компетентност и правоспособност на медицинската сестра и акушерката да извършват такава дейност. **Целта на изследването** е да се установи и оцени състоянието на педагогическата подготовка и педагогическата дейност на здравните специалисти (медицинска сестра или акушерка), работещи в самостоятелните детски ясли на територията на община Варна и да се открият потребностите от следдипломно обучение, от гледна точка на педагозите и директорите във включените в проучването детски ясли. Обект на изследването е педагогическата подготовка и педагогическата дейност на здравните специалисти, работещи в самостоятелните детски ясли на територията на община Варна. Предмет на изследването е проучване мнението на педагозите и директорите в самостоятелните детски ясли в гр. Варна за установяване и оценяване на състоянието на педагогическата подготовка и педагогическата дейност на здравните специалисти, работещи в тях и открояване на потребностите от базова педагогическа подготовка на студентите и следдипломно

обучение на работещите здравни специалисти. **Обхват на изследването:** 19 души, от които 9 педагози и 10 директори, от общо 11 самостоятелни детски ясли в община Варна. **Основни методи** на изследване: документален; социологически; статистически; анализ и обобщение. Въз основа на анализа на резултатите от анкетното проучване сред педагозите и директорите на детските ясли в град Варна се стигна до формулирането на следните изводи: Оценката на значителна част от педагозите и директорите на педагогическата подготовка и педагогическите умения на здравните специалисти е висока и много висока; на подобно равнище е оценката и на уменията на здравните специалисти да се справят с трудностите в изпълнението на педагогическите си функции. Въпреки позитивността на оценките на включените в проучването респонденти се споделя и неудовлетвореност от все още преобладаващия висок процент специалисти с полувисше образование. Тези от тях, които са със специалност „Акушерка“ не притежават педагогически знания и умения от базовото си образование, поради факта, че в тази специалност не се изучава дисциплина „Детска педагогика.“ Негативен знак е и оценката за следдипломната квалификация на здравните специалисти. В заключение се откроява необходимостта от по-задълбочена базова педагогическа подготовка на студентите, обучаващи се в Медицински университет – Варна, по специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“, с цел разширяване на техните педагогически знания, умения и навици за работа в условията на детските ясли, както и да се организират специализирани форми за следдипломно обучение на вече работещите в яслите специалисти.

***Ключови думи:** педагогическо обучение, педагогическа дейност, детска ясла*

Abstract:

The article is about the problem of evaluating the pedagogical training and pedagogical activities of the health professionals working in the nursery in the municipality of Varna. At the outset, it is stressed that this problem is not new to pedagogical theory and practice, but it is extremely topical, as it has not yet acquired sufficient publicity and is not subject to active research. Proceeding from the fact that crèches are created "to support the family in raising children up to three years age and to ensure their normal physical and psychological development" and that they "are organisational separate structures, in which medical and other professionals carry out the cultivation, education and training of children from quarterly to three years age", it is entirely reasonable to accept the fact that there is a pedagogical process, a pedagogical activity is carried out. It is this fact that identifies the problem of professional competence and capacity of the nurse and midwife to carry out such activity. The purpose of the study is to establish and assess the state of the pedagogical training and pedagogical activities of the health professionals (Nurse or Midwife) working in the private children's nursery on the territory of Varna municipality and to stand out the needs of postgraduate studies, from the point of view of educators and directors in the nursery schools. The subject of the study is the pedagogical training and pedagogical activities of the health professionals working in the private nursery in the municipality of Varna. The subject of the study is the opinion of the educators and the directors in the private nursery in town. Varna for establishing and evaluating the state of the pedagogical training and pedagogical activities of the health professionals working in them and highlighting the needs of basic pedagogical training of students and postgraduate training of healthcare professionals. Scope of study: 19 people, of whom 9 pedagogues and 10 directors, out of 11 separate nurseries in Varna municipality. Basic methods of research: documentary; sociological; statistical analysis and summary. Based on the analysis of the results of the survey of the educators and the directors of the nursery in Varna, the following conclusions were reached: the evaluation of a significant part of the educators and directors of pedagogical training and the pedagogical skills of health professionals is high and very high; at a similar level is the assessment and skills of healthcare professionals to cope with the difficulties in carrying out their pedagogical functions. Despite the positivity of the evaluations of the survey respondents, it is also shared frustration with the still prevailing high percentage of specialists with college education. Those who are majoring in the Midwife do not possess pedagogical knowledge and skills from their basic education because of the fact that in this specialty is not studied discipline "Children's pedagogy." A negative sign is the assessment of the postgraduate qualification of health professionals. In conclusion, the need

for deeper basic pedagogical training of students, trained at the Medical University of Varna, in the specialties "Nurse" and "Midwife", is highlighted, in order to broaden their pedagogical knowledge, Skills and habits to work in the conditions of crèches, as well as to organize specialized forms for postgraduate training of professionals already working in the manger.

Key words: *pedagogical training, pedagogical activities, children's nursery*

23.Грудева, М. (2014). Равнище на мотивацията за учене на студенти във втори курс от специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ на медицински университет – Варна ./Е-списание „Педагогически форум“ бр.1., ISSN 1314-7986. Изд. ДИПКУ Ст.Загора, с.31- 37, **общо 7 стр.**

Резюме:

В доклада се представя анализ от локално проучване за установяване равнището на мотивацията за учене на студенти във втори курс от специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ на Медицински университет – Варна. Въз основа на проучване на състоянието на проблема в научната литература се установява, че в най-общ аспект, под мотив се разбира „нещо, което определя, стимулира, подбужда човека към извършването на някакви действия, включително и за определянето на мотивите за дейност,“ а мотивацията се разглежда като сложна, многоструктурна и нееднородна система на подбудители, включваща в себе си потребности, мотиви, интереси, идеали, стремежи, убеждения, емоции, норми, ценности и т.н. Обръща се внимание на факта, че една част от изследователите на проблема, приема, че мотивите са вътрешните подбуди на личността към един или друг вид активност, свързани с удовлетворяването на определени потребности, а друга част - твърдят, че в качеството на мотиви могат да се разглеждат и външни предмети, думи, изобщо всичко, в което може да намери възплъщение дадена потребност. Отчитайки факта, че обучението във висшите училища е един от важните етапи в процеса на професионалното изграждане на младата личност, в който се формират както нейните представи за същността на овладяваната специалност, така и отношението към нея (възприемането ѝ като ценност се осъществи локално изследване на проблема. **Цел** на изследването: да се установи равнището на мотивацията за учене на студентите от втори курс, обучаващи се в специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ на Медицински университет – Варна. **Обект** на изследването е вътрешната и външната мотивация за учене на студенти във втори курс от двете специалности. **Предметът** включва проучването и установяването на равнището на мотивацията за учене на студентите второкурсници от посочените специалности. **Общ обхват:** 64 студенти от втори курс, от които 45 от специалност „Медицинска сестра“ и 19 от специалност „Акушерка“. **Методи на проучването:** анкетен (адаптиран вариант на методика, под авторството на С.А.Пакулина и С.М.Кетко (www.psyedu.ru), анализ и обобщение. Анкетното проучване е насочено към открояването на три групи мотиви: постъпване във висшето училище, реално действащи професионални мотиви и тяхното доминиране, както и да се определи равнището на развитие на мотивацията за учене. Анализът на резултатите анкетното проучване показва, че при отчитане на равнището на вътрешната мотивация на студентите от специалност „Медицинска сестра“ нито един от студентите не е постигнал максимума от 35 точки. Едва 33% от студентите са постигнали резултат между 30 и 34 точки. При втората група, реално действащите мотиви за учене, само 13 % от студентите са постигнали максимума от 35 точки. Що се отнася до определянето на професионалните мотиви и тук се забелязва същата тенденция, както и при първите две групи мотиви. Сравнително малка част съставляват студентите, които са постигнали максимален показател от 35 точки (37%), определен от максималната оценка от по пет точки на твърденията: да получавам интелектуална удовлетвореност; гаранция за стабилност; получаване на желаната работа; получаване на високозаплатена работа; работа в държавни болници и институции; работа в чужбина; самоусъвършенстване. При определяне равнището на външната мотивация се наблюдава движение на най-висок брой от точки - между 70 и 87, без да се постига максимума от 105, като показател за определяне равнището на външната мотивация. Налични са и единични случаи, в които общата сума се намира под 60 и под 50 точки. Анализът на резултатите от

анкетата за определяне равнището на вътрешната мотивация на студентите от специалност „Акушерка“ показва, че по първата група методи само 21% от студентите са постигнали максимума от 25 точки. По втората група методи, 37% от студентите са постигнали максимума от 25 точки, а 52% се движат от 20 до 24. При третата група методи, 15% студенти са постигнали максимума от 25 точки, 64% са с резултат от 20 до 24 точки, а 21% са с резултат под 20 точки. При анализа на резултатите за определяне равнището на външната мотивация се наблюдава същият феномен както и при медицинските сестри, т.е. няма студент, който да постигнал максималният показател от 105 точки. В най-голяма степен резултатите се движат също в диапазона от 70 до 87 точки (т.е. и при групата на студентите от специалност „Акушерка“ външната мотивация се движи в средно равнище на значимост на мотивите). Единични са случаите на резултати под 60 и под 50 точки. От проведеното проучване става ясно, че вътрешната и външната мотивация на студентите от втори курс, обучаващи в специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ се намира на относително средно равнище. В по-голямата си част, вътрешните мотиви се основават не на ясно изразени и осъзнати вътрешни потребности за избора на висше училище и специалност, на реални потребности от овладяването на професионални компетентности и възможности за реализация. Една от причините за това е етапът, на който се намират студентите в процеса на своето обучение - втори курс, което до голяма степен може да обясни констатираното положение. Това обстоятелство дава основание да се помисли сериозно върху възможностите за стимулиране мотивацията на студентите, имайки предвид добрите резултати, които те показват при проверката на техните знания, умения и навици.

Ключови думи: мотив, вътрешна мотивация, външна мотивация.

Abstract:

The article presents an analysis from a local study to establish the level of motivation for learning students in the second course of the specialties "Nurse" and "Midwife" of the Medical University – Varna. On the basis of an examination of the state of the problem in the scientific literature, it is established that, in the most general context, it is understood to mean "something that defines, stimulates, incites the person to perform any action, including the determination of the reasons for activity, "and motivation is seen as a complex, multi-structure and heterogeneous system of incinators, including necessities, motives, interests, ideals, aspirations, beliefs, emotions, norms, values, etc. Attention is drawn to the fact that a part of the investigators of the problem accepts that the reasoning is the internal motives of the individual to one or other kind of activity related to satisfying certain needs, and another part-claiming that, as motives can also be considered external objects, words, in general, anything in which an embodiment of a need can be found. Taking into account the fact that teaching in higher education institutions is one of the important stages in the career development of the young person, which forms both her ideas for the nature of the controlled specialty and the attitude towards it (the perception a local study of the problem was carried out as a value. Purpose of the study: to establish the level of motivation for learning of the students from the second course, trainees in the specialties "Nurse" and "Midwife" of the Medical University – Varna. The object of the study is the internal and external motivation to study students in the second course of the two specialties. The subject matter includes the study and establishment of the level of motivation to study students sophomores by these specialties. Total range: 64 students from the second course, of which 45 from specialty "Nurse" and 19 from the specialty "Midwife". Survey methods: questionnaire (adapted variant of the methodology, under the authorship of S. Pakulina and M. Ketko (www.psyedu.ru), analysis and summary. The survey focuses on the highlighting of three sets of motives: admission to the Higher school, real professional motives and their dominance, as well as to determine the level of development of the motivation to learn. The analysis of the survey results shows that in taking into account the level of intrinsic motivation of students of specialty "Nurse". None of the students has achieved the maximum of 35 points. Only 33% of the students achieved a score between 30 and 34 points. In the second group, the actual motives for learning, only 13% of students achieved the maximum of 35 points. As regards the definition of professional motives, the same trend is noted here and in the first two sets of reasons. A relatively small part comprise students who achieved a maximum score of 35 points (37%), determined by the maximum rating of five points of the allegations: to

receive intellectual satisfaction; guarantee of stability; obtain the the desired work; receiving high paid employment; Work in government hospitals and institutions; work abroad; self-improvement. In determining the level of external motivation, there is a movement of the highest number of points-between 70 and 87, without achieving the maximum of 105, as an indicator for determining the level of external motivation. There are also isolated cases where the total amount is below 60 and below 50 points. The analysis of the poll results to determine the level of intrinsic motivation of the midwife students shows that by the first group of methods only 21% of students achieved the maximum of 25 points. In the second group of methods, 37% of students achieved the maximum of 25 points, and 52% move from 20 to 24. In the third group of methods, 15% students achieved the maximum of 25 points, 64% resulted from 20 to 24 points and 21% resulted in less than 20 points. When analysing the results for determining the level of external motivation, the same phenomenon as in nurses is observed, i.e. there is no student to achieve the maximum score of 105 points. The results also move in the range from 70 to 87 points (i.e. also for the group of midwife students, the external motivation moves to the average level of significance of the reasoning). The cases of results below 60 and below 50 points are single. From the survey it becomes clear that the internal and external motivation of the students from the second course, trainers in the specialties "Nurse" and "Midwife" is located at a relatively average level. For the most part, the internal motives are based not on clearly expressed and conscious internal needs for the choice of higher school and specialty, of real needs of mastering professional competencies and opportunities for realization. One of the reasons for this is the stage at which students are located in the course of their training-a second course, which can greatly explain the situation. This circumstance gives reason to seriously consider the possibilities of stimulating students' motivation, given the good results they show when checking their knowledge, skills and habits.

Key words: *motivation, internal motivation, external motivation.*

24.Димитрова, Д., М. Грудева. (2015). Пубертетни кризи. Специализирано списание, бр.14. ISSN 1314-9709. Изд. Medical Magazine, София, с 52 - 53, общо 2 стр.

Резюме:

В статията се разглеждат най-честите прояви на кризите в пубертетната възраст, в контекста на здравните грижи, както и трудностите в социалната адаптация, половата идентификация, его-концепцията и проблемите в междуличностното функциониране. Пубертетът се откроява период, от индивидуалното развитие на човека, през който той достига физическа и психическа готовност да има свое собствено потомство. В науката все още не е достатъчно задълбочено изяснен въпросът кога точно започва и кога завършва пубертетът. Смята се, че днес е нормално момчетата да навлизат в пубертет между 8 и 12 години, а момчетата – към 10-12 години. Тези граници се приемат по-скоро за насочващи, отколкото за категорично определени, тъй като в различни страни по света началната и крайната възраст на този период са различни. Откроява се становището на Ерик Ериксон, че по време на половото съзряване детето се превръща във възрастен с цената на физически и емоционални промени, които са съпътствани от кризи. Една от тези кризи, на които се обръща внимание е половото влечение, което в този период е неоформено, неопределено и неидентифицирано. Доказано е научно, че кризите на пълнолетието водят до трудна социализация на индивида. Тези криза се изразяват най-често в търсенето на преживявания и емоции извън семейството. Промяна в разбиранията за морала. Липса на заинтересованост, често пренебрежение, игнориране и омаловажаване на контактите с най-близките хора. Физическото израстване през пубертета също предизвиква кризи поради това, че понякога е доста неритмично и несъразмерно. Това състояние се свързва с прояви на натрапчив страх от настъпващите промени. Често отразява плахост, желаниа за изолация и самота. Увеличава се честота на стереотипните движения или тикове. У детето липсва интерес към заобикалящия го свят. То често отказва социални задължения, в рамките на семейството и училището. При по-малките деца, но най-често в пубертетната възраст се проявяват и хистерични прояви. Имайки в предвид, че тинейджърите са разнородна група пациенти, в научната литература се отбелязва, че те могат да бъдат и изключително разкрепостени,

манипулативни и неуравновесени. Това поведение често се изразява под формата на необезопасени полови контакти, които могат да станат причина както за непланирана бременност, така и за застрашаващи живота им заболявания. Кризите през пубертета често се изразяват в девиантно поведение. Всичко това откроява проблема с изучаването на пубертетните кризи като изключително актуален и изисква неговото перманентно изучаване и изясняване. Заедно с това се откроява потребността от целенасочена и системна възпитателна и здравнооздравителна дейност с тази категория подрастващи.

Ключови думи: *пубертет, криза, здравни грижи*

Abstract:

The article discusses the most frequent manifestations of puberty crises, in the context of health care, as well as difficulties in social adaptation, gender identity, ego-concept and problems in interpersonal functioning. Puberty stands out period, from the individual development of the person through which he reaches the physical and mental readiness to have his own offspring. In science, the question of when exactly begins and when puberty ends is not yet sufficiently thoroughly clarified. It is believed that today it is normal for girls to enter puberty between 8 and 12 years, and boys - to 10-12 years. These limits are accepted rather as guiding rather than categorically determined, since in different countries of the world the starting and ending age of this period is different. The opinion of Erik Erickson stands out that during the gender maturation the child becomes an adult with the cost of physical and emotional changes that are accompanied by crises. One of those crises that is being addressed is the gender drive that in this period is neoformeno, undefined and unidentified. It is scientifically proven that the crises of the full-time lead to difficult socialization of the individual. These crises are most often expressed in the search for experiences and emotions outside the family. A change in understanding of morality. Lack of interest, often neglect, ignoring and minimizing contacts with the closest people. Physical growth during puberty also triggers crises because it is sometimes quite irregular and disproportionate. This condition is associated with manifestations of compulsive fear of the advancing changes. Often reflects the timidity, desires for isolation and loneliness. The frequency of the stereotyped movements or the tics increases. In the child there is no interest in the surrounding world. It often refuses social duties within the family and school. In younger children, but most often in puberty, hysterotic manifestations are manifested. Considering that teenagers are a heterogeneous group of patients, it is noted in the scientific literature that they can be extremely loose, manipulative and lopsided. This behavior is often expressed in the form of unprotected sexual contacts, which can become the cause of both unplanned pregnancy and life-threatening illnesses. The puberty crisis is often expressed in deviant behavior. All this highlights the problem of studying puberty crises as extremely topical and requires its permanent study and clarification. In addition, the need for targeted and systematic educational and health-healing activities with this category of adolescents is highlighted.

Keywords: *puberty, crisis, health care*

25.Грудева, М. (2015). Необходимост от педагогическа подготовка на здравните специалисти, работещи в детска ясла. /XV Юбилейна международна научно-практическа конференция на тема: „Теория и практика на психолого-педагогическата подготовка на специалиста в университета“. Том първи. ISBN 978-954-490-476-0. Изд. ЕКС – ПРЕС Габрово., София, с.225-228, **общо 4 стр.**

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за необходимостта от задълбочена педагогическа подготовка на здравните специалисти, работещи в детска ясла. Интересът към проблема се обосновава въз основа на открояването на насочеността на педагогическата дейност към предаването на натрупания от човечеството опит, традиции и култура, от по-възрастното към по-младото поколение. Това обстоятелство я откроява като изключително сложна дейност, което налага да се разглежда най-малко в два аспекта: тесен и широк. В тесния аспект на разглеждане, педагогическата дейност се приема и определя като професионална педагогическа дейност, която се осъществява предимно в образователни

институции. В широкия аспект на разглеждане се определя като общопедагогическа. Като дейност, която се извършва и от други специалисти. Основавайки се на тези и други становища за спецификата на педагогическата дейност се приема, че голяма част от нея, в условията на детските ясли се осъществява от здравни специалисти : медицински сестри и акушерки. Подчертава се, че педагогическата дейност на тези специалисти е строго специфична, което откроява с още по-голяма острота проблема за тяхната педагогическа компетентност. Педагогическата компетентност се разглежда като вид професионална компетентност. Твърдението се подкрепя с конкретни научно обосновани примери. Откроява се фактът, че основите на педагогическата компетентност на здравните специалисти се изгражда в условията на висшето училище. Разкрива се подробно многообразието от функции и роли, които те изпълняват в детската ясла. Открояват се и основните качества, които следва да притежава и проявява всеки здравен специалист, работещ в детска ясла. Подчертава се водещата роля на емпатията, като професионално-личностно качество, тъй като нейното наличие в поведението на здравния специалист показва дали той съпреживява чувствата на децата или не. Акцентира се и върху стремежа на здравните специалисти да овладеят педагогическото майсторство. В заключение се подчертава, че необходимостта от сериозна педагогическа подготовка на здравните специалисти, работещи в детска ясла, остава актуална независимо от ефективността на извършваната от тях педагогическа дейност.

Ключови понятия: педагогическа дейност, професионална компетентност, здравен специалист

Abstract:

The article examines the problem of the need for a thorough pedagogical training of health professionals working in children's nursery. The interest in the problem is justified on the basis of highlighting the focus of the pedagogical activity towards the transmission of the accumulated experience of mankind, traditions and culture, from the older to the younger generation. This circumstance distinguishes it as a very complex activity, which requires to be considered in at least two aspects: narrow and wide. In the narrow aspect of the examination, the pedagogical activity is adopted and defined as a professional pedagogical activity, which is carried out mainly in educational institutions. In the broad aspect of the examination, it is defined as a general option. As an activity carried out by other specialists. Based on these and other opinions about the specifics of the pedagogical activity, it is assumed that it is a part of it, in the conditions of the nursery is carried out by health professionals: nurses and midwives. It is stressed that the pedagogical activities of these specialists are strictly specific, which distinguishes the problem of their pedagogical competence with even greater sharpness. Pedagogical competence is regarded as a type of professional competence. A statement supported by specific scientifically justifiable examples. It stands out that the foundations of the pedagogical competence of health professionals are built in the conditions of the Higher school. It reveals in detail the variety of functions and roles that they perform in the children's nursery. The main qualities that should possess and exhibit every health professional working in the children's nursery stand out. It underlines the leading role of empathy as a professional-personal quality, since its presence in the behaviour of the health care professional shows whether it experiences the sensual children or not. Emphasis is also on the aspiration of health professionals to master the pedagogical mastery. In conclusion, it is stressed that the need for a serious pedagogical training of health professionals working in children's nursery remains up to date, regardless of the effectiveness of their pedagogical activity.

Key words: motivation, internal motivation, external motivation.

26.Грудева, М. (2015). Връзка и зависимост между изкуството и качеството на преподаване във висшето медицинско училище. /Академично списание „Управление и образование Том XI (3). ISSN 13126121. Изд. Университет „Проф. Асен Златаров“, Бургас., с. 214 – 219, общо 6 стр.

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за връзката и зависимостта между изкуството и качеството на преподаване във висшето медицинско училище. Обосновката на изследователския интерес към избора на проблема се основава от динамиката на процесите, които протичат в световен мащаб и предизвикват

модернизация във всички сфери на обществения живот, но особено в сферата на образованието. Още в началото се пристъпва към изясняване на ключовите понятия „изкуство“ и „творчество“, които се идентифицират като изключително сложни, с не еднозначни определения в научната литература. Съотнасянето на понятията към процеса на обучение във висшето училище, дава основание изкуството да се разглежда и като организация (като ръководство) на учебната дейност, и на взаимоотношенията с учащите се, в съответствие с андрагогическия процес, с цел - не просто усъвършенстване на знания и умения, а по-пълноценно развитие на личността, т.е. да се разбира и определя като педагогическо изкуство, в широкия смисъл на думата. Обръща се внимание на факта, че в своята дейност всеки преподавател прилага нови начини и подходи за решаване на различни педагогически задачи, което дава основание да се говори и за наличие на „педагогическо творчество“ в образователната практика. Следва извод, че педагогическото творчество винаги съдържа елементи на педагогическо изкуство и обратно, че педагогическото творчество и/или педагогическото изкуство следва да се разбират като непрекъснат стремеж на преподавателя да извършва разнообразна, но адекватна на постоянно променящите се условия дейност. Въз основа на този извод се оформят логически три въпроса: Може ли да се учи на творчество?; Как да се учим на творчество? и „Владее ли преподавателите, в достатъчна степен, изкуството (педагогическото майсторство) да преподават?“. Въз основа на задълбочен теоретичен анализ и наличен практически опит се стига до утвърждаване на становището, че всеки преподавател е способен да осъществява творческа дейност, при условие, че притежава и проявява на практика необходимите за това качества. Проявата на едни или други качества в педагогическата дейност дават основание за открояването в научната литература на три качествени равнища на творческа активност: пасивна или стимулно-продуктивна дейност (преподавателят работи само в рамките на нормативно определеното, с първоначално създадени навици за работа, без проява на каквато и да е инициатива); евристична дейност (прояви, насочени към усъвършенстване на методите и подходите на собствената дейност, независимо, че като цяло характерът на дейността не се променя); креативна дейност (отличава се с наличие на ясно изразена вътрешно мотивирана (преобразуваща/иновативна) цел, свързана с откриването на нови начини за решаване на възникващите ситуации). Констатира се, че днес все по-често се проявява третият вид творческа активност - креативната, провокирана от социално-икономическите промени в обществото, изискващи промяна в методологията и технологията на организиране на образователния процес; хуманизиране и демократизиране на съдържанието на образованието (по отношение на обема, състава на учебните дисциплини, въвеждането на нови учебни предмети и т.н.); създаването на по-добри условия за изучаване и анализ на водещия опит на обучаващите, по отношение на педагогическите иновации и т.н. Анализът на различни становища проблема води до извода, че педагогическото изкуство (педагогическото майсторство) да се преподава е немислимо без наличието на педагогическа култура. Най-често педагогическата култура се разглежда и определя, от изследователите на проблема, като съвкупност от психолого-педагогически и методически знания, умения, навици, ценностни ориентации на преподавателя. Подчертава се фактът, че в Медицински университет – Варна са създадени благоприятни условия за творческа дейност на преподавателите и че определянето на преподавателската дейност като педагогическо творчество, иновация или педагогическо изкуство не е самоцел. Тя се откроява с всички свои същностни и съдържателни измерения. За нейното овладяване и ефективно осъществяване се изисква, обаче, както добра научна и професионална, така и задълбочена педагогическа, андрагогическа и психологическа подготовка, която може да се придобие, чрез получаване на второ висше образование (педагогическо), чрез включването на педагогически учебни дисциплини в учебните планове на различните специалности и чрез провеждането на разнообразие от форми за следдипломно обучение.

Ключови думи: *висше медицинско училище, иновация, изкуство и качество на преподаване, педагогическо творчество, педагогическа култура*

Abstract

The article examines the problem of relationship and dependence between art and the quality of teaching in higher medical school. The rationale behind the research interest in the choice of the problem is based on the dynamics of the processes that take place globally and cause modernisation in all spheres of public life, but especially in the field of education. Already at the beginning we have clarified the key notions of "art" and "creativity", which are identified as extremely complex, with ambiguous definitions in the scientific literature. Mapping the concepts to the learning process in the higher school warrants the art to be considered as an organisation (as a guide) of the learning activity, and the relationship with the learners, in accordance with the andragogian process, in order to learning and skills, and a better development of personality, i.e. to be understood and defined as a pedagogical art, in the broad sense of the word. Attention is drawn to the fact that in its activities each teacher applies new ways and approaches to solving various pedagogical tasks, which also gives reason to speak about the existence of "pedagogical creativity" in educational practice. It follows that pedagogical creativity always contains elements of pedagogical art and vice versa, that pedagogical creativity and/or pedagogical art should be understood as a continuous aspiration of the teacher to carry out diverse, But adequate to the ever-changing operating conditions. On the basis of this conclusion, three questions are formed: "Can you learn creativity? "; "How to learn creativity?" and "Do teachers have sufficient knowledge of art (pedagogical mastery) to teach?". On the basis of a thorough theoretical analysis and available practical experience, it is possible to validate the opinion that each teacher is capable of carrying out creative work, provided that he possesses and demonstrates in practice the necessary qualities. The manifestation of some or other qualities in the pedagogical activities give reasons for the highlighting in the scientific architecture of three qualitative levels of creative activity: passive or stimulo-productive activity (the trainer works only within the framework of the statutory defined, with initially created work habits, without any initiative whatsoever); heuristic activity (events aimed at improving the methods and approaches of own activities, although in general the nature of the activity does not change); creative activity (characterized by a pronounced internally motivated (transformative/innovative) objective related to the discovery of new ways of resolving emerging situations). It was found that today the third type of creative activity is becoming more and more common – the creative, provoked by the socio-economic changes in society, requiring a change in the methodology and technology of organizing the educational process; humanizing and democratizing the content of education (in terms of volume, composition of subjects, introduction of new subjects, etc.); the creation of better conditions for studying and analysing the learner's experience, in terms of pedagogical innovations, etc. The analysis of different opinions leads to the conclusion that pedagogical art (pedagogical mastery) should be teaches is unthinkable without the presence of a pedagogical culture. Most often the pedagogical culture is seen and determined by the researchers of the problem, as a set of psychologos-pedagogical and methodical knowledge, skills, habits, value orientations of the teacher. The fact is that in the Medical University of Varna there are favorable conditions for the creative work of the teachers and that the definition of teaching activities as pedagogical creativity, innovation or pedagogical art is not an end in itself . It stands out with all its essential and meaningful dimensions. However, for its mastering and effective implementation, it is required, as well as good scientific and professional as well as in-depth pedagogical, andragogological and psychological preparation, which can be acquired by obtaining a second higher education (pedagogical), through the inclusion of pedagogical subjects in the curricula of the various specialties and through the implementation of a variety of forms for postgraduate studies.

Key words: *higher medical school, innovation, art and quality of teaching, pedagogical creativity, pedagogical culture*

27.Грудева, М. Ж. Рангелова, Т.Костадинова. (2015). Връзка и зависимост между кариерното развитие и квалификацията на преподавателите във висшите училища. /Академично списание „Управление и образование“, Том XI (3). ISSN 13126121. Изд. Университет „Проф. Асен Златаров“, Бургас., с.220-225, общо 6 стр.

Резюме:

В доклада се разкрива връзката и зависимостта между кариерното развитие и квалификацията на преподавателите във висшите училища. Насочването на изследователския интерес към проблема се основава на обективната констатация, че той се откроява като изключително актуален. Актуалността се обуславя най-вече от динамиката в развитието на световните икономики, което само по себе си създава естествена потребност от модернизиране на образованието във всички страни. Самата категория „кариера“ се превръща в едно от ключовите понятия на процеса на професионално формиране във всички негови проявления. Поради неговата сложност, обаче, то се разглежда най-често в широк и тесен смисъл. За по-задълбоченото му изясняване, във връзка с целта на научната статия, понятието се разглежда и в контекста на образованието на възрастните и на концепцията за учене през целия живот. Това авторско решение дава основание да се обърне внимание и на понятията „вертикална“ и „хоризонтална“ кариера, при което се разкрива схващането за «хоризонталната кариера» като „професионална кариера“, като натрупване на професионален опит, като процес на професионализация. И това е така, защото именно този вид кариера, способства за самоопределянето на преподавателя, за развитието на неговите рефлексивни качества, докато „вертикалната кариера“ се свързва най-вече с промяната в научните степени и звания, в степените на академичните и административните длъжности и др. В мащабите на Европейския съюз, модернизацията на висшето образование се насочва към създаването на Общоевропейско пространство за висше образование, в параметри, очертани от един от основните стратегически документи, приет в рамките на Болонския процес (Стратегията „Европа 2020“). У нас, тези параметри на модернизацията се конкретизират от Националната програма за развитие „България 2020“. Посочва се, че ученето през целия живот, като предпоставка за непрекъснато повишаване на професионалната квалификация се идентифицира и като основна доминанта на развития свят. Акцентира се върху разглеждането на проблема за релацията компетенции - кариерно развитие. Обръща се внимание на ясното дефиниране на компетенциите в Европейската квалификационна рамка за учене през целия живот. Самото придобиване на компетенции се разбира и разглежда като непрекъснат и преднамерен процес на учене, на актуализиране на знания и усъвършенстване на умения, като процес на кариерно развитие и израстване. Конкретните ползи от кариерното развитие на академичните преподаватели, като ресурс за формиране на качеството на обучението във висшите училища, а оттам и на нивото на подготовка на завършващите студенти се извежда от съдържанието на Европейската квалификационна рамка за учене през целия живот. Подчертава се, че ползите от това развитие са многоизмерни, но с най-голяма тежест се откроява овладяването на ключови компетентности, които позволява на преподавателите във висшите училища да се ориентират бързо в новите тенденции и да оказват адекватна подкрепа на учащите се в процеса на адаптиране към тях. Особено внимание се отделя на разглеждането на нормативната обусловеност на кариерното развитие у нас. Очертават се три основни идейни проекции за решаването на проблема. В крайна сметка се откроява изводът, че ефективността на кариерното развитие зависи до голяма степен и от мотивацията на преподавателите да повишават постоянно своята квалификация, при ясно очертаване на възможностите за развитие както по хоризонтала, така и по вертикала. Подчертава се зависимостта между процесите на планиране и организиране на кариерното развитие на преподавателите и тяхната квалификация, професионални и личностни качества. Разглеждането на проблема за кариерата и кариерното развитие на преподавателите във висшите училища, във връзка и зависимост с тяхната постоянна квалификация, доказва своята актуалност и значимост. Нещо повече, той се очертава като реално предизвикателство пред компетентността и отговорността на академичните ръководства и академичните общности да осигуряват качествено образование, съобразено с динамиката на обществените процеси, като развиват и усъвършенстват постоянно компетентностите на преподавателския състав.

Ключови думи: *кариера, кариерно развитие, кариерно израстване, учене през целия живот, компетентност, компетенции*

Abstract

The article reveals the link and the relationship between the career development and qualification of teachers in higher schools. The targeting of the research interest in the problem is based on the objective finding that it stands out as extremely topical. The actuality is determined mainly by the dynamics of the development of the world's economies, which in itself creates a natural need to modernise education in all countries. The "career" category itself becomes one of the key concepts of the process of professional formation in all its manifestations. The study and analysis of this concept, in the field of humanities, has increasingly solidified the conviction that it is actively involved and becomes an integral part of their categorical-conceptual apparatus. It underlines the fact that in most scientific studies, on the problem and in modern literary sources, a "career" is usually understood as moving to a higher post, with higher material remuneration and with more prestige and responsibilities. Because of its complexity, however, it is considered most often in a broad and narrow sense. For its more depth clarification, in relation to the purpose of the scientific article, the concept is also seen in the context of adult education and the concept of lifelong learning. This author's decision also gives reason to pay attention to the notions of "vertical" and "horizontal" careers, which reveals the notion of "horizontal careers" as a "professional career", such as accumulation of professional experience, as a process of professionalisation. And this is because it is this kind of career that contributes to self-determination of teacher, to the development of its reflexive qualities, while the "vertical career" is mainly associated with the change in scientific degrees and ranks, in the degrees of Academic and administrative positions, etc. On the scale of the European Union, the modernisation of higher education focuses on the creation of a pan-European higher education area, in parameters outlined by one of the key strategic documents adopted under the Bologna process (The Europe 2020 strategy). In our country, these parameters of modernization are specified by the National development programme "Bulgaria 2020". It is pointed out that lifelong learning as a prerequisite for continuous improvement of professional qualification is also identified as the main dominant of the developed world. Emphasis is placed on addressing the problem of relationship competencies-career development. Attention is drawn to the clear definition of competences in the European qualifications framework for lifelong learning. The acquisition of competencies is understood and regarded as a continuous and deliberate process of learning, updating knowledge and improving skills, as a process of career development and advancement. The concrete benefits of the career development of academic teachers as a resource for forming the quality of the training in higher schools and thus the level of preparation of graduates is derived from the content of the European framework for lifelong learning. It is stressed that the benefits of this development are multidimensional, but with the greatest weight stands out the mastery of key competences that allows teachers in higher schools to quickly orient themselves into new trends and to have adequate support learners in their adaptation process. Particular attention is paid to the consideration of the normative development of the career in Bulgaria. Three main conceptual actions are outlined for solving the problem. Ultimately, it is concluded that the effectiveness of career development depends to a large extent on the motivation of teachers to constantly increase their qualifications, with a clear delineation of development opportunities both in horizontal and in Vertical. The relationship between the planning processes and the organization of the career development of teachers and their qualifications, professional and personal qualities is underlined. The examination of the problem of career and career development of teachers in higher schools, in relation to and dependence on their constant qualification, proves its relevance and importance. Moreover, it emerges as a real challenge to the competence and responsibility of academic guides and academic communities to provide quality education tailored to the dynamics of societal processes, developing and competences of the teaching staff.

Key words: *career, career development, career advancement, lifelong learning, competence, competencies*

28.Грудева, М., Д.Димитрова. (2016). Готовност на студентите обучаващи се в направление «Здравни грижи» за овладяване на професиите «Медицинска сестра» и «Акушерка» в Медицински университет «Проф. д-р Параскев Стоянов» - Варна. /Академично списание „Управление и образование“, Том XII (3). ISSN 13126121. Изд. Университет „Проф. Асен Златаров“, Бургас., с.73-77, общо 5 стр.

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за готовността на студентите, обучаващи се в направление «Здравни грижи» за овладяване на професиите «Медицинска сестра» и «Акушерка» в Медицински университет «Проф. д-р Параскев Стоянов» - Варна. В теоретичен аспект се откроява сложността на избора, по отношение на факта, че той до голяма степен определя насоката на по-нататъшно развитие на личността. Изхождайки от спецификата на професиите «Медицинска сестра» и «Акушерка» се изразява известна убеденост, че студентите които са ги избрали са се водили както от познаването на техните съдържателни аспекти, така и от начина на тяхното овладяване и възможностите за професионална реализация след това. За да се провери обективността на това убеждение се осъществи локално проучване с цел установяване равнището на готовност на студентите от специалност «Медицинска сестра» и «Акушерка» - втори курс (общо 32) и студентите от същите специалности, обучаващи се във филиала на Медицински университет – Варна в гр. Велико Търново – първи курс (общо 26). За постигането на целта на проучването се приложи методиката за измерване на професионалната готовност на А.П.Чернявская, която включва общо пет показателя. В доклада, понятието се ползва със значението на „активно-действено състояние на личността, което отразява съдържанието на стоящите пред нея задачи и условия, обуславящи предстоящо вземане решение и създаване на условия за успешно изпълнение на всяка една дейност.“ Заедно с това се акцентира върху компонентите, които, според използваната методика, изграждат готовността: *мотивационни; ориентационни; операционни; волеви; оценъчни*. Въз основа на анализа на получените резултати се прави обобщение, че поради сложността на момента за избор на професия и ситуационно възникващите обстоятелства, често младата личност изпитва затруднения и колебания, поради което изборът не съвпада с предварителната нагласа и изразено желание. Тези обстоятелства намират отражение в отношението и поведението на студентите към учебния процес, особено в първи курс. Натрупването на личен и професионален опит се отразява благоприятно върху студентите в по-горен курс на обучение (в случая втори), когато става много по-ясна перспективата за професионалната реализация и развитие. Всичко това налага, обръщането на сериозно внимание върху професионалното ориентиране на зрелостниците, чрез различни форми за тяхното информиране и диагностициране, по отношение на професионалната им пригодност. Много добра възможност за предварително запознаване с условията за обучение и възможностите за реализация предоставя университетската инициатива „Дни на отворените врати“.

Ключови думи: *готовност за избор на професия, готовност за овладяване на професия, професионална реализация*

Abstract:

The report examines the problem of the readiness of students in the "Health care" Department for mastering the professions "Nurse" and "Midwife" at the Medical University "Prof. Dr. Paraskev Stoyanov"-Varna. The theoretical aspect is the complexity of the choice, in terms of the fact that it largely determines the direction of the further development of the individual. Proceeding from the specifics of the professions "Nurse" and "Midwife" is a certain conviction that the students who have chosen them have been guided both by the knowledge of their meaningful aspects and by the way of their mastery and the possibilities for professional realization afterwards. In order to verify the objectivity of this conviction, a local study was carried out to establish the level of readiness of students of specialty "Nurse" and "Midwife"-second course (total 32) and students of the same specialties, trainees in Business unit of the Medical University – Varna in the town of Veliko Turnovo – first course (total 26). To achieve the objective of the study, the methodology for measuring the professional readiness of A. Chernyvskaia was applied, which includes a total of five indicators. In the report, the concept enjoys the meaning of an "active-acting state of the individual, reflecting the content of the tasks and conditions standing before it, justifying the forthcoming decision making and creating the conditions for the successful execution of each activity". In addition, the emphasis is placed on the components which, according to the methodology used, build readiness: *motivational; orientation operational; volitional evaluation*. Based on the analysis of the results obtained, a summary is made that, due to the complexity of the moment for

the choice of occupation and situational emerging circumstances, often the young person is experiencing difficulties and fluctuations, therefore the choice does not coincide with the preliminary attitude and expressed desire. These circumstances are reflected in the attitudes and behaviour of students towards the learning process, especially in the first course. The accumulation of personal and professional experience has a positive effect on students in higher education (in this case second), when the prospect of professional realization and development becomes much clearer. All this entails paying serious attention to the career guidance of academics, through various forms of information and diagnosis, in terms of their professional suitability. The University initiative "Days of open doors" is a very good opportunity for a preliminary acquaintance with the training conditions and opportunities for realization.

Key words: *willingness to choose a profession, willingness to master a profession, professional realization*

29. Георгиева, А., М. Грудева. (2016). Адаптация на децата в ранна възраст към условията на детската ясла. /Е-списание „Педагогически форум“, бр. 2 ISSN-1314-7986, DOI: 10.15547/PF.2015.051, Изд. ДИПКУ Ст.Загора, общо 19 стр.

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за адаптацията на децата в ранна възраст към условията на детската ясла, въз основа на задълбочен теоретичен анализ на различни литературни източници. Откроява се многообразие от определения на понятието «адаптация», които се срещат в научната литература. Търси се и се открива общото между тях, а именно, че адаптацията е процес на постигане на равновесие между компонентите на реалните системи. Съвременното значение на понятието, обаче, дава възможност за открояване и по-широкия му смисъл, въз основа на отчитането на факта, че генетическата предопределеност на детето (израстване и развитие) се намира постоянно под непосредственото въздействие и влияние на различни социални фактори. Разгледаните определения на понятието, най-вече в широкия аспект на неговото разбиране, дават основание да се потвърди извода, че адаптацията е действително е сложно, многофакторно обусловено и многозначно понятие, което се разглежда и изяснява най-често във физиологичен, биологичен, психолого-педагогически и социален аспект. Това обстоятелство предполага разглеждането ѝ като изключително сложен социално-педагогически и психологически процес, който води към състояние на адаптираност на личността. Очертаният проблем се разглежда в условията на институционална среда, в случая детска ясла. Проучват се и се анализират различни становища във връзка с конкретизацията на проблема. Адаптацията се откроява като сложен процес, тъй като е строго индивидуален и многофакторно обусловен. Анализът на проучените литературни източници откроява съществуването на три основни форми на адаптация: лека, средна тежка. Към разгледаните общоприети форми се добавя и разглежда и още една – четвърта: „изключително тежка.“ Това налага обръщане на внимание на дейностите на екипите на детските ясли, които те организират за улесняване на този процес. Подчертава се особеното значение на доброто планиране и организиране на дейностите, включени в адаптационния процес. Отчитайки факта, че децата започват да посещават детска ясла преобладаващо след втората година от живота си, което съвпада с т.нар. „първа възрастова криза,“ в доклада се разглеждат и анализират и техните специфични възрастови особености, които оказват влияние върху адаптацията им. Въз основа на задълбочения теоретичен анализ на проблема се обобщава изводът, че адаптацията е действително сложно и многофакторно обусловено явление, което се разглежда и изяснява най-често във физиологичен, биологичен, психолого-педагогически и социален аспект. Тя осигурява развитието на личността във всякакви, дори и в крайно неблагоприятни условия. Самото развитие на личността е нейна основна цел. За да бъде разбрана нейната същност в условията на детската ясла, адаптацията се разглежда като сложен процес. Подходът се обуславя и от интензивността на физическото и психическото развитие на детето, в този възрастов период. Обстоятелство, което следва да се отчита при всяка една промяна на условията на средата, в която то се поставя, за да се предпази от резки и тежки нарушения в емоционалното му състояние. Установява се и наличието на многофакторна детерминираност на адаптационния процес,

чието състояние е необходимо да се отчита също при планирането, организирането и провеждането на адаптационния процес в детската ясла.

Ключови думи: *готовност за избор на професия, готовност за овладяване на професия, професионална реализация*

Abstract:

The article examines the problem of adapting children at an early age to the conditions of child nursery, based on a thorough theoretical analysis of various literary sources. There is a variety of definitions of the concept of "adaptation", which are found in the scientific literature. It is sought and common between them, namely that adaptation is a process of balancing the components of real systems. The modern meaning of the concept, however, makes it possible to highlight and its broader meaning, based on the consideration of the fact that the genetic predetermination of the child (growth and development) is constantly under the direct influence and influence different social factors. The definitions considered, notably in the broad aspect of its understanding, give rise to the conclusion that adaptation is indeed a complex, multi-factorial and multi-valued concept that is most commonly seen and clarified in physiological, biological, psychologo-pedagogical and social aspect. This circumstance is considered as a highly complex socio-pedagogical and psychological process that leads to a state of adaptability of the individual. The problem outlined is considered in the context of an institutional environment, in this case children's nursery. Various opinions are being investigated and analysed in relation to the specification of the problem. The adaptation stands out as a complex process, as it is strictly individual and multi-factorial conditioned. The analysis of the literary sources studied identifies the existence of three main forms of adaptation: mild, medium-heavy. Another one-fourth: "extremely heavy" is added to the commonly accepted forms considered. This calls for attention to the activities of the nursery teams that they organize to facilitate this process. The particular importance of good planning and organisation of the activities included in the adaptation process is underlined. Recognising the fact that children begin to visit children's nursery predominantly after the second year of life, which coincides with the so-called "first age crisis," the report also examines and analyses their specific age characteristics that affect their adaptation. Based on the in-depth theoretical analysis of the problem, the conclusion is summarized that adaptation is a truly complex and multi-factorial phenomenon, which is discussed and clarified most often in physiological, biological, psychologo-pedagogical and social aspect. It ensures the development of personality in any, even in extremely unfavorable conditions. The very development of personality is its main objective. To understand its nature in the context of child nursery, adaptation is seen as a complex process. The approach is also conditioned by the intensity of the physical and mental development of the child in this age period. A circumstance to be taken into account in any change in the conditions of the environment in which it is placed in order to protect itself from abrupt and serious disturbances in its emotional state. It also establishes the presence of multi-factor determinarity of the adaptive process, the condition of which must be taken into account in the planning, organisation and implementation of the adaptation process in the children's nursery.

Key words: *willingness to choose a profession, willingness to master a profession, professional realization*

30.Грудева, М., Д.Димитрова, Й.Димитрова. (2017). Равнище на познавателната активност на студентите от специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“. /Академично списание „Управление и образование Том XIII (3). ISSN 13126121. Изд. Университет „Проф. Асен Златаров“, Бургас., с.78-82, общо 5 стр.

Резюме:

В доклада се разглежда задълбочено проблемът за определяне равнище на познавателната активност на студенти от специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“. Изяснява се етимологията на думата „активност,“ в тясна връзка с познавателните и творческите възможности на личността. Поради това обстоятелство, в условията на образователните институции, тя най-често се съотнася към качеството на познавателната дейност на обучаващите се в процеса на тяхното обучение и учене. От своя страна,

качеството се изразява чрез равнището на отношението на студентите към учебното съдържание, към резултатите от самостоятелната или съвместната с другите участници в процеса на обучение дейност. Осъзнаването на значимостта на проблема води до идеята за осъществяване на неговото локално изследване. Основната цел е да се определи равнището на познавателната активност на студенти второкурсници, обучаващи се по специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – град Варна. **Обектът** е познавателната активност на студенти от специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка.“ **Предметът** включва проучването и анализа на познавателната активност на студентите. **Извадката** включва общо 118 студенти, от които 70 обучаващи се по специалност „Медицинска сестра“ и 48 - по специалност „Акушерка.“ **Методи на изследване:** документален; попълване на тест по адаптирана методика на Б.К.Пашнев, статистически, анализ и обобщение. Адаптираната методика за проучване на познавателната активност включва тест, съдържащ общо 52 въпроса. 10 от въпросите са свързани с отчитане по показател „неискреност“ или „некоректност“ на дадения отговор, а останалите 42 – с показател „искреност“ или „достоверност“ на отговора). Резултатите се сравняват с «ключ». От анализа на резултатите става ясно, че проблемът за познавателната активност е поставен като акцент в нормативната база на университета и намира отражение в основните документи за съдържанието на образованието. Все още, обаче, той не е достатъчно разпознаваем в дълбочина както съдържателно, така и структурно сред преподавателската общност като цяло. Не са открити ясно и управленските аспекти на проблема. В по-голямата си част, участващите в изследването студенти демонстрират поведение на самоориентиране или самоналучкване на проблема, свързан с осъзнаването на своята субектна роля в процеса на обучение, като проявяват подчертан интерес към дейности, които доказват реална необходимост от нейното усвояване и развитие. От гледна точка на авторската позиция, по отношение на възможностите за решаването на очертаните в изводите проблеми се открояват следните препоръки: създаване на условия за развитие на познавателната активност на студентите по всяка учебна дисциплина и в рамките на всяко занятие, особено на тези с практически характер; поощряване на познавателната активност с различни форми и средства; разширяване на възможностите за формиране на познавателна активност на студентите, чрез съобразяване на задачите за самостоятелна работа с познавателните им интереси и потребности; формулиране на ясни цели, по отношение на овладяването на компетентности на различни етапи в процеса на обучение.

Ключови думи: *активност, познавателна активност, познавателна дейност, качество на познавателната дейност, студенти*

Abstract:

The article examines in depth the problem of determining the level of cognitive activity of students of the specialties "Nurse" and "Midwife". The etymology of the word "activism" is clarified, in close connection with the cognitive and creative abilities of the individual. Therefore, in the context of educational institutions, it is most often related to the quality of the cognitive activity of learners in the course of their learning and learning. For its part, the quality is expressed by the level of students' attitudes towards the curriculum content, to the results of the self-employed or collaborative with other participants in the learning process. Awareness of the importance of the problem leads to the idea of carrying out its local research. The main objective is to determine the level of cognitive activity of students sophomores, trainees in the specialties "Nurse" and "Midwife" at the Medical University "Prof. Dr. Paraskev Stoyanov" – Varna. The object is the cognitive activity of students of the specialties "Nurse" and "Midwife." The subject matter includes the study and analysis of the cognitive activity of the students. The sample includes a total of 118 students, of which 70 trainees in specialty "Nurse" and 48-in specialty "Midwife." Methods of research: documentary; completion of a test by adapted methodology of B.Pasnev, statistical, analysis and generalization. The adapted methodology for the study of cognitive activity includes a test containing a total of 52 questions. 10 of the questions relate to the 'insincerity' or 'incorrectness' reporting of the response and the remaining 42 with the 'sincerity' or 'credibility' indicator of the answer. The results are compared with a "key". From the analysis of the results it becomes clear that the problem of cognitive

activity is placed as an accent in the normative basis of the university and is reflected in the basic documents about the content of education. Yet, however, it is not sufficiently recognizable in its depth, both meaningful and structurally, among the teaching community as a whole. The management aspects of the problem are not clearly highlighted. For the most part, participating students demonstrate self-guidance or self-awareness of the problem of being aware of their subjective role in the learning process, showing a marked interest in activities that To prove a real need for its absorption and development. From the standpoint of the author's position, the following recommendations stand out as regards the possibilities for resolving the problems outlined in the conclusions: creating the conditions for the development of the cognitive activity of students in each academic discipline and in the framework of each occupation, especially those of a practical nature; promotion of cognitive activity of various forms and means; expanding the possibilities for formation of cognitive activity of students, by aligning the tasks for self-work with their cognitive interests and needs; formulating clear objectives as regards the mastery of competences at different stages in the learning process.

Key words: *activity, cognitive activity, research activities, quality of cognitive activity, students*

- 31.Николова, Д., М. Грудева. (2018). Специфика на самостоятелната работа като средство за формиране на професионална компетентност у студентите от специалност „Рехабилитатор“./Е-списание „Педагогически форум“ бр. 2, ISSN-1314-7986. Изд. ДИПКУ Ст.Загора, **общо 7 стр.**

Резюме:

В статията се представя теоретичен анализ и анализ на резултати от емпирично изследване на проблема за открояване на спецификата на самостоятелната работа като средство за формиране на професионална компетентност у студентите от специалност „Рехабилитатор“ в Медицински колеж – Варна. Изяснява се понятието „самостоятелна работа“ в неговата тясна връзка с личностното качество „самостоятелност“. Стига се до обобщаване на многообразието от тълкувания на понятието, около определението, че в условията на висшето образование, самостоятелната работа е предварително планирана работа на студентите, която се изпълнява въз основа на конкретно задание и под методическото ръководство на преподавател, но без неговото непосредствено участие. Конкретизира се нейната основна цел: повишаване равнището на професионалната подготовка на студентите, чрез усвояване на система от фундаментални и професионални знания, умения и навици, които те да могат прилагат самостоятелно в практическата си дейност. Разглежда се проблема за изясняването на самостоятелната работа като комплексен и многопластов процес, който включва в себе си възпроизвеждащи творчески процеси, което дава основание, в научната литература, тя се разглежда и като метод и като форма на обучение. В този аспект се откроява спецификата на самостоятелната работа във висшето медицинско училище с акцент върху формирането на професионални компетентности. Конкретизира се нейната роля и място в този процес. Открояват се задълженията и отговорностите на преподавателите, като водещи субекти в процеса на обучение. Акцентира се върху планирането, организирането и провеждането на индивидуалната и груповата самостоятелна работа. Определя се ясно целта на емпиричното проучване на проблема - да се открие ролята и мястото на самостоятелната работа, като средство за формиране на професионална компетентност у студентите от специалност „Рехабилитатор“. Като обект на проучването се определя самостоятелната работа на студентите, обучаващи се по специалност „Рехабилитатор“ в Медицински колеж– Варна, а като предмет: открояване на мястото и ролята на самостоятелната работа на студентите, обучаващи се в посочената в обекта специалност. Извадката включва 75 души, от които 60 студента (по 20 от първи, втори и трети курс) и 15 преподаватели водещи основните дисциплини в специалност „Рехабилитатор.“ Изработва се инструментариум за провеждане на изследването – две анкетни карти. Анализът на резултатите от проучването позволява да се открие разбирането на студентите за същността на самостоятелната работа. Тя действително се откроява като специфично средство за формиране на професионалната компетентност на студентите от специалност „Рехабилитатор.“ Откроява се разбирането ѝ като значим елемент в цялостния процес на обучение. Заедно с това се очертава необходимостта от повишаване мотивацията на студентите за активното им

участие в творческа и изследователска самостоятелна работа, чрез подкрепата и партньорството на преподавателите. Разкриват се предпочитанията и на двата субекта по отношение на организирането ѝ в малка група, особено в условията на практическото обучение.

Ключови думи: *студент, самостоятелност, самостоятелна работа, професионална компетентност*

Abstract:

The article presents a theoretical analysis and analysis of the results of an empirical study of the problem of highlighting the specificity of self-employment as a means of forming professional competence in the students of the Rehabilitation specialty at Medical College - Varna. It clarifies the concept of "self-employment" in its close connection with the personal quality of "autonomy". It comes to summarizing the diversity of interpretations of the concept, around the definition that in the conditions of higher education, the independent work is a pre-planned work of the students, which is performed on the basis of a specific assignment and under the methodological guidance of a teacher but without his immediate participation. Its main objective is to raise the level of professional training of students through the use of a system of fundamental and professional knowledge, skills and habits that they can apply independently in their practical activities. Its main objective is to raise the level of professional training of students through the use of a system of fundamental and professional knowledge, skills and habits that they can apply independently in their practical activities. The problem of clarifying self-employment is considered as a complex and multi-layered process that involves reproductive creative processes, which, in scientific literature, justifies it as both a method and a form of learning. In this aspect, the specificity of the individual work in the higher medical school is highlighted with a focus on the formation of professional competencies. Its role and place in this process is specified. The lecturers' duties and lectures are highlighted as leading subjects in the learning process. Emphasis on planning, organizing and conducting individual and group independent work. The purpose of the empirical study of the problem is clearly defined - to highlight the role and the place of the independent work as a means of forming professional competence in the students of the specialty "Rehabilitator". The subject of the study was to determine the independent work of the students rehabilitating in the Medical college - Varna, as an object: to highlight the place and the role of the independent work of the students, trained in the specialty specified in the subject. The sample includes 75 people, including 60 students (20 of the first, second and third courses) and 15 lecturers leading the main disciplines in the Rehabilitator specialty. It has produced its own tools for conducting the study in two groups of respondents - questionnaires. The analysis of the survey results makes it possible to highlight students' understanding of the essence of self-employment. Indeed, the independent work stands out as a specific means of forming the professional competence of the students of the specialty "Rehabilitator". It stands out as understanding it as an element in the whole process of education. At the same time, there is a need to increase the motivation of students for their active participation in creative and research independent work, through the support and partnership of the teachers. The preferences of both subjects regarding their organization in a small group, especially in the context of practical training, are revealed

Key words: *student, autonomy, self-employment, professional competence*

32. Станчева, Г., М. Грудева. (2018). Формираност на студента като субект на процеса обучение във висшето медицинско училище. /Е-списание „Педагогически форум“ бр.3 ISSN-1314-7986. Изд. ДИПКУ Ст.Загора, общо 6 стр.

Резюме:

В доклада се изяснява въпросът за равнището на формираност на студента като субект на процеса обучение във висшето медицинско училище, въз основа на теоретичен анализ на съществуваща по проблема литература и емпирично изследване. В теоретичния анализ се акцентира върху разкриването и изясняването на специфичните особености на процеса обучение в условията на висшето медицинско училище. Подобен подход се прилага към изясняването и понятията "субект", „субектност,“ „студент.“ Приема се разбирането, че участието на студента като субект в процеса на обучение не е даденост, а

резултат от целенасочена и продължителна формираща дейност на преподавателя, който следва да създаде условия за осъществяването на ефективно педагогическо взаимодействие, основаващо се на ефективно педагогическо общуване между него и студентите. **Целта** на емпиричното проучване е да се установи степента на формираност и проявление на студента като субект на процеса обучение във висшето медицинско училище. **Обект** на проучването е проявлението на субектността на студентите от специалност „Медицинска сестра“ на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов – Варна – втори и четвърти курс. **Предмет** на проучването е процесът на формиране и проявление на субектността на студентите в процеса на обучение в специалност „Медицинска сестра“ на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов – Варна – втори и четвърти курс. Проучването обхваща общо 89 респонденти, от които: 45 студенти от II курс, специалност „Медицинска сестра“ и 44 студенти от IV курс, специалност „Медицинска сестра.“ Основен метод на проучването – анкетен. От направения анализ на резултатите, получени от проведеното анкетно проучване и теоретичния анализ на проблема се открояват следните изводи: студентите притежават силна вътрешна мотивация, която се определя от ясно изразен интерес към професията; наблюдава се висока равнище на предварителна представа за специалността, която предстои да бъде овладяна. Над половината от бъдещите медицински сестри са на мнение, че са направили правилен избор на професия, която съответства на техните способности и интереси. Най-голяма роля, като външен мотиватор, има преподавателят и то още в началния етап на обучението. В Медицински университет – Варна, във висока и много висока степен се отчита наличието на условия за активното участие на студентите в учебния процес както в теоретичните така и в практическите занятия. В по-горните курсове се наблюдава тенденция към повишаване активността на студентите. Те оценяват своята активност по отношение участието си в научно – изследователската работа, в диапазона от средна (в началото) до много висока степен (към края на обучението си). Що се отнася до участието на студентите в планирането, организирането и провеждането на учебния процес се отчита от ниска до средна степен активност. Подобен резултат се констатира по отношението на предоставяната възможност на студентите да участват при определяне на правилата на взаимодействие между тях и преподавателите, както и за изграждане на ефективно взаимодействие. Ефективността на общуването между преподаватели и студенти, по време на учебния процес се определя в границите между средна и много висока степен. Удовлетвореността от обучението си в университета, студентите определят във висока и средна степен. Те се чувстват подготвени за бъдещата си професионална реализация. Имайки предвид, че учебният процес във висшите медицински училища решава ясно заявена и социалнообусловена обществена поръчка да подготвя специалисти, годни за успешна професионална дейност, следва субектността, от основна и специфична характеристика на процеса обучение в тях, да се превърне в основен принцип на взаимоотношенията между преподавател - студент - пациент, при активното участие в този процес и на здравните специалисти. Все по – голям акцент следва да се поставя и върху открояването на специфичните особености на студента, като активен субект и партньор в съвременния образователен процес. Неговата активност следва да се формира, повишава и развива в процеса на обучение, чрез активната намеса на преподавателя.

Ключови думи: студент, преподавател, субект, субектност

Abstract:

The article clarifies the question of the level of formation of the student as a subject of the training process in higher medical school, based on a theoretical analysis of the aliteration and empirical research. The theoretical analysis focuses on the detection and clarification of the specifics of the training process in the conditions of higher medical school. Such an approach applies to the clarification and terms "subject", "subjectness", "student". It is understood that the participation of the student as an entity in the learning process is not a given, but a result of purposeful and continuous formative activity of the teacher, which should create the conditions for the implementation of effective pedagogical interaction, based on effective pedagogical communication between him and the students. The purpose of the empirical study is to establish the degree of formateness and manifestation of the student as a subject of the training process in higher medical school. The object of the study is the

manifestation of the subjection of the students of the specialty "Nurse" of the Medical University "Prof. Dr. Paraskev Stoyanov" – Varna – second and fourth course. The subject of the study is the process of formation and manifestation of the subjection of students in the course of training in the specialty "Nurse" of the Medical University "Prof. Dr. Paraskev Stoyanov" – Varna – second and fourth course. The study covers a total of 89 respondents, of which: 45 students of the II course, specialty "Nurse" and 44 students from IV course, specialty "Nurse". Main method of the survey – questionnaire. From the analysis of the results obtained from the survey conducted and the theoretical analysis of the problem the following conclusions stand out: students possess a strong intrinsic motivation, which is defined by a pronounced interest in the profession; there is a high level of preliminary perception of the specialty to be contained. Over half of future nurses are of the opinion that they have made the right choice of occupation that corresponds to their abilities and interests. The greatest role, as an external motivator, has the teacher in the initial stage of the training. In the Medical University of Varna, in high and very high degree, the presence of conditions for the active participation of students in the educational process is recorded in both theoretical and practical exercises. In the above courses there is a tendency to increase the activity of students. They assess their activity in terms of their participation in scientific research, ranging from an average (initially) to a very high degree (towards the end of their studies). As for the participation of students in planning, organizing and conducting the learning process is counted from low to medium degree activity. Such a result is found in the treatment of the ability of students to participate in the determination of the rules of interaction between them and teachers, as well as for building effective interaction. The effectiveness of communication between teachers and students during the learning process is determined in the boundaries between the average and very high degree. The satisfaction of his studies at the university, students determine in high and middle degree. They feel prepared for their future professional realization. Considering that the curriculum process in higher medical schools solves a clearly stated and socially determined contract to prepare professionals fit for a successful professional activity, the subjudity, the main and specific characteristic of The learning process in them, to become a basic principle of the relationship between the student-patient teacher, the active participation in this process and the health professionals. A growing emphasis should also be placed on highlighting the specific characteristics of the student as an active entity and partner in the modern educational process. Its activity should be formed, increased and developed in the learning process, through the active intervention of the lecturer.

Key words: *student, lecturer, entity, subjectness*

33.Тодорова, Г., М. Грудева. (2019). Общуването в обучението като важен социален и педагогически фактор /Е-списание „Педагогически форум“ бр.3. ISSN-1314-7986. Изд. ДИПКУ Ст.Загора, **общо 11 стр.**

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за общуването в обучението, като важен социален и педагогически фактор, въз основа на теоретичен анализ и емпирично изследване. Чрез теоретичния анализ, общуването се разкрива като сложен социален и педагогически феномен. Това създава затруднения по отношение на неговото еднозначно дефиниране. Най-често различията в дефинициите се отнасят до разкриването на връзките на общуването с категориите дейност и обществени отношения. Според някои автори, връзката на общуването с категорията дейност, дава основание то да се разглежда като „важна съставна част на човешката дейност“ тъй като в процеса на общуване, хората обменят мисли и идеи, съгласуват действията си. По отношение на връзката на общуването с обществените отношения, може да се приеме определението на Б.Д.Пиригин, според което общуването се проявява и като лично и като обществено отношение, което дава основание всички тези отношения да се разглеждат като цяло в структурата на обществените отношения. Единство на становища се среща при определянето на основната форма, чрез която то се осъществява - диалогът, тъй като тази форма позволява на личността да се изявява и като негов обект, и като негов субект. В условията на образователните институции, общуването придобива определена специфика и дава основание да се определя като педагогическо и

като такава да се отличава със свои специфични особености. Във висшето училище, в хода на педагогическото общуване между преподавател и обучаващи се открояват най-често два негови вида: социално – ориентирано /асиметрично (лекция, доклад, ораторска реч, телевизионен коментар и др.) и лично – ориентирано / симетрично (делово, насочено към съвместна дейност или свързано с лични взаимоотношения, нямащи отношение към дейността). В педагогическото общуване се открояват и относително самостоятелни етапи: прогностичен етап; начален период на общуване; управление на общуването в развиващия се педагогически процес; анализ на съществената система за общуване и моделиране на общуването в предстоящата дейност. При осъществяването на оптимално педагогическо общуване обикновено се открояват шест негови основни функции на взаимодействието между основните субекти на процеса на обучение: конструктивна, организационна, комуникативна – стимулираща, информационно обучаваща, емоционално коригираща, контролна – оценъчна, като в някои литературни източници се посочват и други функции. В условията на медицинското образование, ефективното организиране на педагогическото взаимодействие се усложнява от наличието на ред допълнителни обстоятелства: наличие на трети субект – пациент; провеждане на учебен процес в болнична среда; взаимоотношения с близки на пациенти; взаимоотношения с медицински персонал и др. В този смисъл се усложнява и ролята на преподавателя, като водещ субект в този процес, тъй като той е длъжен да осъществява взаимоотношения не само със студентите, на които преподава, но и с колегите си, с медицинския персонал в болничните заведения, с болните и техните близки, с различни институции и организации. Всичко това дава основание за осъществяване на емпирично проучване на проблема. **Цел:** да се проучи мнението на студенти от специалност „Медицинска сестра“ и да се открие спецификата на проявление на педагогическото общуване в Медицински университет – Варна. **Обект** на изследването е педагогическото общуване **Обхват:** включва 67 студенти от специалност „Медицинска сестра“ - от втори и трети курс. **Предмет** - установяване мнението на студентите по отношение спецификата на проявление на педагогическото общуване. **Основни методи:** документален метод; социологически метод; провеждане на анонимна анкета статистически методи. Анализът на резултатите от емпиричното изследване показва, че: студентите разпознават специфичните особености на педагогическото общуване; свързват логически и обективно професионализма на преподавателя и стила му на преподаване с ефективността на общуването; оценяват аргументирано влиянието на ефективността на педагогическото общуване върху мотивацията си за активно учене; идентифицират влиянието на интерактивните методи върху ефективността на общуването в обучението. В заключение се прави обобщение, че общуването е действително сложен и многофакторно детерминиран феномен. То придобива изключителна значимост в процеса на обучение, като значим мотивационен и формиращ студентската личност фактор, тъй като чрез реализирането на комуникативния, интерактивния и перцептивния му компонент могат да се постигнат изключително високи резултати по овладяване на професионалните знания, умения и компетентности. Всичко това дава основание да се твърди, че общуването, особено педагогическото общуване, следва да се изучава и изследва перманентно в условията на професионалното образование.

Ключови думи: общуване, общуване в обучението, дейност, обществени отношения

Abstract:

The article examines the problem of communication in training as an important social and pedagogical factor based on theoretical analysis and empirical research. Through the analysis, communication is revealed as a complex social and pedagogical phenomenon, creating difficulties in terms of its unambiguous definition. The most common differences in definitions relate to the disclosure of communication links with the categories of activity and social relations. According to some authors, the relationship of communication with the category of activity gives reason to consider it as an "important constituent of human activity" because in the process of communication, people exchange thoughts and ideas, coordinate their actions. With regard to the relationship of communication with the public relations, the definition of B.Pirigin can be adopted, according to which communication is manifested as personal and as a social attitude, which warrants all these relations to be considered as general in the structure of public relations. Unity of opinions is found in determining the basic form by which it takes place-the dialogue, as

this form allows the person to manifest as his object and as his subject. In the conditions of educational institutions, communication acquires a certain specificity and gives reason to be defined as pedagogical and as such to be distinguished by its own specific characteristics. In the Higher school, in the course of pedagogical communication between the teacher and the trainees, two of his types are distinguished: socially-oriented/asymmetric (lecture, report, speech, TV commentary, etc.) and personal-oriented/ is symmetrical (business-oriented, cooperative or related to a personal relationship unrelated to the activity). In the pedagogical communication stand out relatively individual stages: prognostic stage; initial period of communication; management of communication in the developing pedagogical process; analysis of the implemented system for communication and modeling of communication in the forthcoming activity. In the implementation of optimal pedagogical communication there are usually six main functions of the interaction between the main subjects of the learning process: constructive, organisational, communicative-stimulating, informational training, emotionally corrective, control-evaluating, and in some literary sources other functions are indicated. In the conditions of medical education, the effective organization of pedagogical interaction is complicated by the presence of a number of additional circumstances: the presence of a third entity-a patient; conducting a learning process in a hospital environment; relationships with relatives of patients; relationships with medical personnel, etc. In this sense, the role of teacher as a leading entity in this process is compounded, as it is obliged to conduct relationships not only with the students he teaches, but also with his colleagues, with the medical staff in the hospitals, with the sick and their relatives, with different institutions and organizations. All this warrants an empirical study of the problem. **Purpose:** to study the opinion of students of specialty "nurse" and to highlight the specifics of manifestation of pedagogical communication at the Medical University – Varna. **The object** of the study is the pedagogical outreach scope: includes 67 students of specialty,, Nurse "- from second and third courses. **Subject-**establishment of the opinion of the students regarding the specifics of manifestation of pedagogical communication. **Basic methods:** documentary method; sociological method; conduct anonymous survey statistical methods. The analysis of the results of the empirical study shows that: students recognise the specific features of pedagogical communication; connect logically and objectively the professionalism of the teacher and its style of teaching with the effectiveness of communication; assess in a substantiated manner the impact of the effectiveness of pedagogical communication on their motivation for active learning; to identify the impact of interactive methods on the effectiveness of learning communication. In conclusion, a summary is made that communication is a truly complex and multifactorial deterministic phenomenon. It acquires an exceptional significance in the learning process, as a significant motivational and formative student's personality factor, as through the realization of its communicative, interactive and perceptive component can be achieved extremely high professional knowledge, skills and competences. All this warrants the claim that communication, especially pedagogical communication, should be studied and investigated in a permanent manner in the context of vocational education.

Key words: *communication, communication in training, activity, social relations*

34. Тошева, Я., Ст. Павлова, М. Грудева (2019). Професионалното общуване на инспектора по общественото здраве, при осъществяване на професионален контрол. /Академично списание „Управление и образование“, Том XV (4). ISSN 13126121. Изд. Университет „Проф. Асен Златаров“, Бургас., с.51-57., общо 7 стр.

Резюме:

В статията се разглежда проблемът за същността и спецификата на професионалното общуване на инспектора по общественото здраве, при осъществяване на професионален контрол. Приема се, че общуването е главно средство за постигането на широкообхватен социален процес, изразяващ се в създаването на взаимоотношения за обмен на информация. Подчертава се, че професионалната дейност на инспектора по общественото здраве, като здравен специалист е съсредоточена върху профилактиката и превенцията на общественото здраве. Поставя се акцент върху разкриването на неговите функции и свързаните с тях правомощия, които му се предоставят от държавата. Очертават се параметрите на професионално общуване, в реална професионална среда. Формулира се целта на теоретичното

изследване – да се открият особеностите в професионалното общуване на инспектора по общественото здраве, при осъществяване на официален контрол. Основни методи на теоретичното изследване са: проучване на достъпна литература, национални нормативни документи, стратегии и програми, анализ, обобщение. С помощта на анализа се разкрива, че дейността на инспектора по общественото здраве се базира върху професионалното общуване, уменията за осъществяването на което се формират още в условията на учебния процес във висшето училище, а в условията на трудовата дейност те се усъвършенстват. Открояват се основните и специфичните характеристики на общуването и се идентифицират критериите, свързани с определянето на неговата ефективност. Извеждат се дефинициите за професионално общуване и професионална комуникация. Подробно се изяснява и очертава спецификата на комуникацията на инспектора по общественото здраве, която се изгражда и осъществява въз основа на система от правила и принципи. В заключение се подчертава, че професионалното общуване на инспектора по общественото здраве, при осъществяване на професионален контрол е действително важен елемент в неговата дейност. Знанията за същността на общуването и основните комуникативни умения се формират в процеса на обучение във висшето медицинско училище. Това дава основание да се подкрепи следването на стратегическата насока за развитие и модернизация на висшето образование, отнасяща се до формирането не само на компетентност, но и на готовност у съвременните специалисти за бърза и адекватна реализация в практиката.

Ключови думи: инспектор по общественото здраве, общуване, професионално общуване, професионална комуникация, обучение.

Abstract:

The article discusses the problem of the nature and specificity of the professional communication of the inspector in public health, in carrying out professional control. Communication is considered to be a major means of achieving a broader social process, which is the creation of a relationship for the exchange of information. It is stressed that the professional activity of the inspector in public health, as a health professional, focuses on the prevention and Prevention of public health. Emphasis is placed on the disclosure of its functions and the related powers conferred on it by the state. It outlines the parameters of professional communication in a real professional environment. The purpose of the theoretical study is to highlight the peculiarities of the professional communication of the inspector in public health, in carrying out official controls. Basic methods of theoretical research are: study of accessible literature, national normative documents, strategies and programs, analysis, summary. The analysis reveals that the activity of the public health inspector is based on professional communication, the skills to be carried out in the context of the learning process in the Higher school, and in the working conditions they be improved. The main and specific characteristics of communication stand out and identify the criteria related to determining its effectiveness. The definitions of professional communication and professional communication are displayed. It clarifies in detail and outlines the specifics of the public health inspector's communication, which is built and implemented on the basis of a system of rules and principles. In conclusion, it is stressed that the professional communication of the inspector in public health, in carrying out professional supervision, is an essential element in its activities. Knowledge of the essence of communication and basic communication skills are formed in the process of training in higher medical school. This gives reason to support the strategic direction for the development and modernisation of higher education related to the formation not only of competence but also of readiness of modern specialists for rapid and adequate realization in practice.

Keywords: public health inspector, communication, professional communication, professional communication, training.

35.Грудева, М., Н.Донева. (2019). Връзка и зависимост между училищното здравно възпитание и здравословния начин на живот. /Е-списание „Педагогически форум.“ ISSN-1314-7986, Изд. ДИПКУ Ст.Загора (служебна бележка), общо 19 стр.

Резюме:

В доклада се разкрива връзката и зависимостта между училищното здравно възпитание и здравословния начин на живот, въз основа на задълбочен теоретичен анализ. Открояват се основните характеристики на възпитанието като сложно явление и също толкова сложен процес. Поставя се акцент върху неговата формираща функция, по отношение на подрастващата личност. Сложността на възпитанието създава предпоставка, да се разгледа по-подробно и неговото съдържание, като се постави акцент върху едни от структуроформиращите го компоненти - здравното възпитание, което се разглежда и като относително самостоятелен процес. Процес, който е също изключително сложен и многофакторно обусловен. Притежава всички основни характеристики на процеса възпитание: сложност, целенасоченост, организираност, продължителност по време, противоречивост и педагогическо ръководство, но притежава и свои специфични. За да се разкрие по-добре неговата същност, като фактор за формиране на здравното възпитание на учениците се прави опит за изясняване на понятието „здравно възпитание,“ въз основа на двете съставляващи го думи: „здравно“ и „възпитание“. Разглеждат се подробно неговите етапи, форми и методи. Установявайки, че в научната литература и в педагогическа практиката се открояват множество модели за реализиране на процеса на здравно възпитание се приема за необходимо да се разгледат някои от тях: традиционен модел; модел на сътрудничество; промотивен модел. В крайна сметка се стига до обобщението, че здравното възпитание, като относително самостоятелен възпитателен процес, представлява съвкупност от целенасочени и организирани дейности, осъществявани най-вече от училищната институция, семейството и общността, за постигане на конкретни предварително набелязани цели. Поради това то следва да се приема и разглежда като необходим компонент от обществения живот, осигуряващ повишаване здравната култура на населението, тъй като е неделима част от процеса на формиране на личността и като такава дава посока за по-нататъшната интеграция на индивида в обществото. Подчертава се фактът, че процесът на здравно възпитание е нормативно обусловен. Това налага разглеждането на някои основни закони и наредби, които регламентират изискванията по неговата приложимост в училищна среда. Взема се под внимание факта, че здравословният начин на живот не е само здраве в смисъл „липса на болест“, не е само стил на хранене, не е само двигателна култура, не е само режим в учебно време, а съвкупност от множество компоненти, които се влияят от различни фактори. Поради това се приема, че същността на понятието „здравословен начин на живот“ включва следните четири основни аспекта на разглеждане (Ишев & Костова, 2000): работа и почивка; рационално хранене; избягване на вредни навици; предпазване от заболявания, което налага изясняването и на всеки един от тях. Особено внимание се отделя на обосноваването и разглеждането на училището като среда за утвърждаване на ЗНЖ. Идея, която се обсъжда още през 1990г на световната конференция „Здраве за всички,“ а през 1991г. на Женевската конференция се стига до създаването на проект „Училища, утвърждаващи здраве,“ съвместна инициатива на Световната здравна организация (СЗО), Регионалното бюро на Европа, Съвета на европейската общност и Съвета на Европа. Според теоретичната обосновка на проекта: „здравето на учениците, учителите, както и техните семейства е ключов фактор, повлияващ ученето.“ Това е основата за изграждането на смислова и последователна връзка между здравното състояние на учениците и техните учебни резултати, което от своя страна обвързва училищната институция с ангажимент към подобряване здравето на своите възпитаници. Оттук следва изводът, че здравето и образованието са неразривно свързани и взаимно се допълват. Реализирането на подобна идея говори за пряка ангажираност на училището, като институция, със здравното възпитание на учениците, както и за поемането на голяма отговорност към процес на формиране на здравословен начин на живот.

Ключови думи: *здраве, здравно възпитание, здравно образование, здравна култура, здравословен начин на живот.*

Abstract:

The article reveals the link between school health education and healthy lifestyles based on a thorough theoretical analysis. Highlights are the main characteristics of upbringing as a complex phenomenon and an

equally complex process. Emphasis is placed on its formative function, in terms of podrastvašata personality. The complexity of upbringing creates a prerequisite, to examine in more detail and its content, focusing on some of the strukturoformirašite IT components-health education, which is also considered as a relatively self-contained process. A process that is also complex and multi-factorial conditioned. It has all the main characteristics of the process of upbringing: complexity, purposefulness, organization, duration of time, contradiction and pedagogical guidance, etc. possesses its own specific. In order to better reveal its essence, as a factor in the formation of the health education of the students is attempted to clarify the notion of "health education", based on the two words composing it: "health" and "upbringing". Its stages, forms and methods are examined in detail. Establishing that in the scientific literature and in pedagogical practice there are many models for the realization of the process of health education it is considered necessary to consider some of them: a traditional model; collaborative model; promotion model. Ultimately, it comes to the summary that health education, as a relatively self-contained educative process, is a collection of targeted and organised activities, mostly carried out by the school institution, the family and the community, to achieve specific pre-identified targets. Therefore, it should be adopted and considered as a necessary component of public life, providing an increase in the health culture of the population, as it is an integral part of the process of personality formation and, as such, gives direction to further Integration of the individual into society. It underlines the fact that the process of health education is legally conditioned. This requires consideration of certain basic laws and regulations that govern the requirements of its applicability in a school environment. It is taken into account the fact that a healthy lifestyle is not only health in the sense of "absence of disease", it is not only a style of eating, it is not only a motor culture, it is not only a regime in class time, but a set of multiple components that are influenced by various factors. It is therefore considered that the essence of the concept of 'healthy lifestyles' includes the following four main aspects of consideration (Ishev & Kostova, 2000): work and rest; rational nutrition; avoidance of harmful habits; prevention of diseases, which requires clarification of each and every one of them. Particular attention is paid to the justification and the cutting of the school as an environment for the validation of the healthy lifestyle. An idea that was discussed back in 1990 at the World Conference "Health for all," and in 1991 of the Geneva conference comes to the establishment of the project "Schools, affirming health," a joint initiative of the World Health Organization (WHO), the Regional Bureau of Europe, the Council of the European Community and the Council of Europe. According to the theoretical justification of the project: "The health of students, teachers, and their families is a key factor influencing learning". This is the basis for building a meaningful and coherent relationship between the health status of students and their results, which in turn binds the school institution with a commitment to improve the health of its graduates. Hence the conclusion that health and education are inextricably linked and complementary. The realization of such an idea speaks of the direct involvement of the school, as an institution, with the health education of the students, as well as for taking a great responsibility to the process of forming a healthy lifestyle.

Key words: *healthcare, health education, health care, health culture, healthy lifestyle.*

ПЪЛНОТЕКСТОВИ ПУБЛИКАЦИИ НА ЧУЖД ЕЗИК

36. Грудева, М. (2010). Воспитывать вместе /Сп. Современный детский сад №7. Свидетельство: ПИ № ФС 77-26501, 07.12.2006г. Изд. 000 „АРКТИ” и МГО Профсоюз аработников образования и науки. Москва, Россия, с.11-14, **общо 4 стр.**

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за взаимодействието на два основни социални фактора – семейство и детска градина, по отношение правилното възпитание на децата в предучилищна възраст. Основни опори на анализа са потърсени в педагогическата теория и практика, по отношение изясняването на отговорностите на тези фактори. Аргументирано се изяснява фактът, че тежестта на отговорността, в този процес, пада върху семейството, тъй като именно в семейството децата получават първите си уроци по организираност, дисциплина, отговорност, уважение, трудолюбие, взаимопомощ и др. Семейната

среда се явява определяща по отношение формирането и на социалната насоченост на детето, чиято реализация зависи от отношенията между семейството и обществото. Поради доказаната от педагогическата наука уникалност на детето, възпитателната дейност на семейството се откроява като изключително сложен ангажимент, който семейството трудно може да изпълни самостоятелно. Подчертава се необходимостта от оказване на професионална помощ. В периода на предучилищна възраст, в ролята на такъв помощник се откроява детската градина, която през последните години се утвърждава и като образователен и като възпитателен фактор, по отношение цялостното формиране и развитие на детската личност от 3 до 6 годишна възраст. Затова при разглеждането на проблема се обръща особено внимание на развитието на педагогическите функции на детската градина. С цел осъществяване на активен и ефективен възпитателен процес се обръща внимание на необходимостта от тясна връзка и взаимодействие между детската градина и семейството. Взаимодействието се разкрива като специфичен процес, който се осъществява главно на ниво междуличностни контакти: директор на детската градина – семейство, възпитатели-семейство, медицинска сестра – семейство и т.н. При обобщаването на резултатите от разглеждания правят препоръки по отношение на привличането на семейството и като активен участник в дейностите, организирани от детската градина.

Ключови думи: *дете, семейство, детска градина, взаимодействие, социални фактори*

Abstract:

The article examines the problem of the interaction between two main social factors – family and kindergarten, with regard to the proper education of preschool children. Basic supports of the analysis are sought in pedagogical theories and practice regarding the clarification of the responsibilities of these factors. Justified, the burden of responsibility in this process falls on the family, because it is in the family that children receive their first lessons in organizing, discipline, responsibility, respect, diligence, mutual assistance, etc. The family environment is decisive in terms of the formation and social orientation of the child, whose realization depends on the relationship between family and society. Due to the uniqueness of the child's educational science, the family's educational activity stands out as a highly complex commitment that the family can hardly fulfill independently. The need for professional assistance is emphasised. In the period of preschool age, in the role of such an assistant stands out the kindergarten, which in recent years has established itself as an educational and as a crucial factor in terms of overall formation and development of the child's personality from 3 to 6 age. This is why the examination of the problem pays particular attention to the development of the pedagogical functions of the kindergarten. In order to achieve an active and effective educative process, attention is paid to the need for close connection and interaction between kindergarten and family. The interaction is revealed as a specific process that takes place mainly at the level of interpersonal contacts: director of the kindergarten – family, educators-family, nurse-family, etc. When summarizing the results of the The recommendations regarding the involvement of the family and as an active participant in the activities organised by the kindergarten are being considered.

Key words: *child, family, kindergarten, interaction, social factors*

37.Грудева, М., М. Йорданова (2011). Андрагогическият подход при формирането на професионална компетентност у студентите в медицинските колежи. /VI-я Международная научно - практическая конференция "Непрерывное образование учителя технологии: интегрированный подход". ISBN 978 -5- 7432 – 0712-1. Изд.ИПЦ „Гарт“ ИП Качалин А.В., Уляновск,Россия, с.108 – 113, **общо 6 стр.**

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за приложимостта на андрагогическия подход при формирането на професионална компетентност у студентите в медицинските колежи. В съдържателен план, понятието „андрагогия“ се определя като наука за образованието (обучението) и на възрастните. Тя изследва особеностите и закономерностите на учебно- възпитателния процес с тях и разработва принципите, изискванията, подходите, формите, методите и средствата за ефективното им образование. Най-често,

когато се говори за възрастен се има предвид зрелия период в развитието на човека (когато вече е постигната психо – социална и интелектуална зрялост), отличаваща го съществено от подрастващите, в т.ч. и неговото образование, което се отличава с някои специфични особености. Факт е, че през този период от живота на човека доминираща роля има трудът. А самият той изпълнява роли и функции в различните области на живота. Именно тези особености са в основата на андрагогическия статус на възрастния човек и определят необходимостта от специфични подходи, организация и методики за неговото обучение. Изяснявайки теоретичните основи на андрагогията, нейните цели и задачи се търси отражението им във висшето образование и в частност в медицинското образование. Обучението във висшето училище се характеризира с особеностите на андрагогическия процес, който, разглеждан в контекста на модела на Нотингамската група притежава три взаимно свързани компонента: базови допускания (основни положения) за възрастния като учащ в процеса на учене; андрагогически процес, проявяващ се чрез взаимодействието на 12 „очевидни особености”, наблюдавани в поведението на преподавателите и студентите и теоретичният модел. Всеизвестно е в теорията и практиката, че за да може учащият да извършва определени дейности е необходимо да притежава определено ниво на компетентност /както обща, така и за конкретни дейности, професионални области и социални сфери/. Според съвременните схващания, компетентността е сложен синтез на когнитивни, предметно-практически системи и личен опит. В по-общ план би могло да се каже, че компетентността на завършващите висшето си образование специалисти, представлява съвкупност от способности, качества и свойства, които са необходими за успешна професионална дейност в определена сфера на социалната практика. Следователно се налага изводът, че подготовката на студентите трябва да бъде ориентирана към техните бъдещи образователни и професионални приоритети. При търсенето на пътища за постигане на такива образователни резултати и на критерии за оценяването им се стига до разработването на нова методика на съвременното образование, заложена в компетентностния подход. Затова целите на съвременното образование са свързани не толкова с придобиването на знания, умения и навици в определена област, отколкото с развитието на кръгзор от хуманни ценности за интегрално (междудисциплинарно) възприемане на действителността. В съответствие със съвременните изисквания на медицинските професии, формирането на професионалната компетентност се откроява като творческо предизвикателство и специфична научно-техническа провокация. Елемент на тази компетентност е формираната професионална ценностна система.

Ключови думи: андрагогически подход, професионална компетентност, базови допускания

Abstract:

The article examines the issue of the applicability of the andragogical approach to the formation of professional competence in students in medical colleges. In a meaningful plan, the term "andragogia" is defined as the science of education (teaching) and of adults. It examines the peculiarities and regularities of the educational process with them and develops the principles, requirements, approaches, forms, methods and means for their effective education. Most often, when talking about an adult is given the mature period in human development (when a psycho-social and intellectual maturity has already been achieved), distinguishing it significantly from adolescents, including his education, which is distinguished by some specific features. It is a fact that labour has a dominant role during this period of human life. And he himself performs roles and functions in different areas of life. It is these peculiarities that underlie the andragogic status of the adult man and determine the need for specific approaches, organization and methodologies for his training. By clarifying the theoretical foundations of andragogy, its objectives and tasks are sought their reflection in higher education and in particular in medical education. The training in the higher school is characterised by the peculiarities of the andragogian process, which, considered in the context of the Nottingham group model, has three interrelated components: basic assumptions (basics) of adult as a learner in the learning process; the andragogical approach, manifested by the interaction of 12 "obvious features" observed in the behaviour of teachers and students and the theoretical model. It is well known in theory and practice that in order for the learner to perform certain activities it is necessary to possess a certain level of competence (both general and specific activities, professional fields and

social spheres). According to modern conceptions, competence is a complex synthesis of cognitive, object-practical systems and personal experience. More generally, it could be said that the competence of graduates of higher education professionals is a combination of abilities, qualities and properties that are necessary for a successful professional activity in a particular field of social practice. It is therefore concluded that the preparation of students must be oriented towards their future educational and professional priorities. When looking for pathways to achieve such educational outcomes and criteria for their evaluation, the development of a new methodology of modern education, set in the competency approach, is achieved. Therefore, the objectives of modern education relate not so much to the acquisition of knowledge, skills and habits in a particular field, rather than to the development of a circular of humane values for integral (interdisciplinary) perception of reality. In accordance with the modern requirements of the medical professions, the formation of professional competence stands out as a creative challenge and a specific scientific and technical provocation. An element of this competence is the formed professional value system.

Key words: *andragogical approach, professional competence, underlying assumptions*

38.Грудева, М., Т. Цветкова. (2011). Связь и зависимость между мнением потребителя образовательных услуг и совершенствованием образования во высших училищах. /XII Международную научно-практическую конференцию «Технологическое образование: достижения, инновации, перспективы» (том 2). ISBN 978-5-87954-546-3. Изд. ТГПУ им. Л.Н. Толстого, Тула, Россия, с.216-220, **общо 5 стр.**

Резюме:

В доклада се разкрива връзката и зависимостта между мнението на потребителите на образователни услуги и усъвършенстването на образованието във висшите училища. Обосноваването на избора на проблема се основава на наличието на многообразие от исторически факти, които доказват по безспорен начин, че именно образованието е това, което дава на хората шанс да се ползват от богатата съкровищница на познанието. Като се има предвид динамиката на развитие на съвременното общество, следва да се предположи, че всяка образователна квалификация има кратък живот. Анализът на съществуващата практика показва, че за да се справи със съществуващите предизвикателства, всяко висше училище разработва своя стратегия, която увеличава възможностите за избор пред студентите във всички сфери на университетското образование. При тези обстоятелства се приема за важно да се отчете отношението на студентите към проблема за усъвършенстване на висшето образование. Целта на изследването е: да се установи отношението на студентите от специалност „Медицинска сестра“ в Медицински университет - Варна към този проблем. **Обект** е отношението на студентите. **Предмет:** установяване на отношението на студентите към усъвършенстването на процеса обучение в Медицински университет – Варна. **Обхват:** 55 студенти втори курс, специалност „Медицинска сестра.“ Основни методи на изследване: документален, социологически статистически, анализ и обобщение. метод на изследване е анкетният. Съображенията да се избере респондентска група с такава специфика са свързани с убеждението, че у тях е натрупан достатъчен социален опит, който може да послужи като основа за по-реално оценяване на вече направения избор на висше училище. Основен метод на проучването е анкетният. Въз основа на приложените изследователски методи се открояват следните резултати: сравнително голяма част от анкетиранияте студенти (81%) споделят, че още при завършване на средното си образование са имали ясна представа как ще продължат развитието си, а именно чрез обучение във висше училище. Малко повече от половината студенти (75%) потвърждават тезата, че за по-добра ориентация за по-нататъшното си развитие, завършващите средно образование имат потребност от по-изчерпателна и навременна информация за наличните възможности както на системата на висшето образование, така и на пазара на труда. Мнозинството от анкетиранияте (89%) споделят, че информацията за висшите училища в България е все още непълно и недостатъчно достъпна, за да осигури правилен избор. Най-вероятно, поради това обстоятелство, по-голяма част от студентите смятат, че за по-лесна ориентация на кандидатстудентите е необходимо установяването на по-тясна връзка

между средните и висшите училища, за да могат те да се ориентират още преди завършване на обучението си в средното училище (89%). Осъществяването на подобна връзка между висше и средно училище, анкетираният виждат в реализацията на различни по съдържание дейности, от страна най-вече на висшите училища. В крайна сметка се стига до извода, че за правилния избор на висше училище, след завършване на средно образование е необходимо: навременна и достоверна информация за възможностите на висшите училища в страната и чужбина, която да бъде предоставяна на абитуриентите както в процеса на тяхното обучение, така и след това, чрез въвеждането на нови и атрактивни форми. Заедно с това да се подобри връзката между средното и висшето училище. Като необходимост се откроява и перманентното проучване, анализиране и вземане под внимание на мнението на обучаващите се, които вече са направили своя избор.

Ключови думи: образование, висше образование, образователни услуги, усъвършенстване на образованието във висшите училища, избор на висше училище

Abstract:

The article reveals the link between the opinion of the users of educational services and the improvement of education in higher schools. The justification for the choice of the problem is based on the existence of a variety of historical facts that prove in an indisputable way that it is education that gives people the chance to enjoy the rich treasure trove of knowledge. Given the dynamics of the development of modern society, it should be assumed that any educational qualification has a short life. The analysis of the existing practice shows that in order to cope with the existing challenges, each higher school develops its own strategy, which increases the possibilities of choice for students in all fields of university education. In these circumstances, it is important to take into account the student's relationship to the problem of improving higher education. **The purpose** of the study is: to establish the attitude of the students from the specialty "Nurse" at the Medical university-Varna to this problem. An object is the attitude of the students. **Subject:** establishing the attitude of the students to the improvement of the training process at the Medical University – Varna. **Scope:** 55 Second course students, specialty "Nurse". Basic methods of research: documentary, sociological statistical, analysis and generalization. **The survey method** is the questionnaire. The considerations for selecting a respondent group with such specificity are related to the conviction that they have gained sufficient social experience, which can serve as a basis for a more effective evaluation of the already made choice of higher school. The main method of the survey is the questionnaire. Based on the research methods applied, the following results are highlighted: a relatively large proportion of students surveyed (81%) Share that they had a clear understanding of how they will continue their development at the completion of their secondary school, namely through higher education training. Slightly more than half of the students (75%) affirm that, for a better orientation for their further development, secondary education graduates need more comprehensive and timely information on the opportunities available to both the higher education system and the labour. A majority of respondents (89%) That information about higher education institutions in Bulgaria is still incomplete and insufficiently accessible to ensure the right choice. Most likely, because of this circumstance, the majority of students think that for an easier orientation of the candidate students it is necessary to establish a closer connection between the secondary and higher schools, so that they can be oriented even before the completion training in secondary school (89%). The realization of such a connection between higher and secondary school, the respondents see in the realization of various activities in the content, from the part of the higher schools. In the end, it is concluded that for the right choice of a higher school, after completion of secondary education, it is necessary: timely and reliable information about the opportunities of higher schools in the country and abroad to be provided to the seniors both in the process of their training and beyond, through the introduction of new and attractive forms. Along with this to improve the relationship between secondary and higher school. As a necessity there is a permanent study, analysis and consideration of the opinion of the trainees who have already made their choice.

Key words: education, higher education, educational services, improvement of education in higher schools, choice of higher school

39.Грудева М., В.Вичкова, П.Стоянова, М.Иванова, Й.Тодорова, Г.Романова, М.Димитрова, Р.Димитрова. (2011). Проблемна о подготовка на пациента как трети субект в процеса на обучение на студентите в висшите медицински училища. /VI –я Международна научно-практическа конференция „Роль образовательных музеев в научно - исследовательской, просветительской, воспитательной работе учебных заведений“. ISBN978-5-87954-644-6. Изд. ТГПУ им.Л.Н.Толстого., Тула, Россия, с.321-325, общо 5 стр.

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за подготовката на пациента като трети субект в процеса на обучение на студентите във висшите медицински училища, въз основа на задълбочен теоретичен анализ и практически опит. Разкрива се спецификата на процеса обучение във висшето медицинско училище, като се откроява една от най-характерните му особености - наличието на трети субект. За да се вникне в същността на разработвания проблем се изяснява смисловото значение на думите „пациент“ и „субект.“ Приема се разбирането, че пациентът е човек с нарушено здравословно състояние, което му причинява болка и страдание; човек, който се нуждае от специализирана медицинска помощ, за да се възстанови; човек, който е излязъл от типичната среда, в която живее и се развива и е попаднал в нова, нетипична, непозната за него (болнична среда); човек, който е придобил нов социален статус – статусът на болен. Що се отнася до значението на думата „субект“ се приема нейното тълкуване от педагогическа гледна точка, а именно: личност, която извършва активна дейност в процеса на взаимодействие с други личности. Съотнесено към разглеждането на проблема за пациента, като субект на процеса обучение, най-общото разбиране на понятието субект, предполага наличието у него на такива умения, които да му предоставят възможност за самостоятелност на вземане на решения, самоконтрол, самооценяване на собственото отношение и поведение и самокоригиране. В качеството на субект на процеса обучение във висшето медицинско училище, пациентът се приема и разглежда като личност, която представлява съвкупност от физически, психически и социални образувания и която участва активно в него, взаимодействайки доброволно и осъзнато с преподаватели, студенти и здравни специалисти; личност, която притежава умения за самостоятелно вземане на решения, за самоконтрол, самооценяване и самокоригиране. Съчетаването на многообразието от характеристики на пациента със здравословното му състояние води до открояването на различни типове поведение в болнична среда, които следва да се вземат под внимание не само при лечението, но и при подготовката му като активен субект в процеса на обучение. За постигането на съществена промяна в поведението на пациента, като цяло и в частност за подготовката му като субект в процеса обучение е необходимо наличието на висока професионална компетентност, особено у такива здравни кадри, като медицинската сестра и акушерката. Като най-значими за постигането на тази цел се открояват знанията и уменията им за: формулиране на ясни, близки и достижими цели; точно и пълно идентифициране на типа личност на пациента; правилен подбор на методи и подходи за неговото информиране и обучение; изграждане на доверие и взаимодействие; правилен подбор на пациенти и подготовка за придобиване на статус „субект на процеса обучение“ и др. Работейки ежедневно с различни пациенти, здравните кадри добиват умения за разпознаване на отделните типове личности, въз основа на тяхното поведение. Това подпомага изготвянето на правилна преценка на типа пациент и правилен избор на най-подходящите подходи към него, особено що се отнася до подготовката и привличането му като активен субект в процеса на обучение на студентите. Най-значимият резултат от техните професионални действия, в тази насока е изграждането на устойчиво доверие между себе си и пациента, тъй като доверието е предпоставка за постигане на „информирано съгласие“ на пациента за доброволно включване в процеса на обучение на студентите. Самото постигане на информирано съгласие е сложен процес, който изисква от медицинската сестра и акушерката овладяването и реализирането в практиката на многообразие от роли. Обстоятелство, което налага задължително предварително уточняване на целите и хода на занятието между медицинските сестри, акушерките и преподавателя по практика, така и предоставяне на предварителна информация за специфичните особености на пациента на студентите, с което да се

гарантира ефективността от процеса на обучение. Съобразяването с посочените обстоятелства, по отношение на изискването за привличането на пациента като активен субект в процеса на обучение, откроява необходимостта не само придобиване на висока професионална компетентност от медицинските сестри и акушерките, но и обръщането на по-голямо внимание за практическото овладяване на повече професионални роли, в тази насока. Всичко това би допринесло за по-ефективна работа с пациентите, от една страна, а от друга - за повишаване качеството на практическото обучение на студентите.

Ключови думи: пациент, субект, процес на обучение, студент, здравен специалист

Abstract:

The article examines the problem of preparing the patient as a third entity in the process of training students in higher medical schools, based on a thorough theoretical analysis and practical experience. The specificity of the training process in higher medical school is revealed, highlighting one of its most characteristic features-the presence of a third entity. In order to understand the nature of the problem developed, it clarifies the meaningful meaning of the words "patient" and "subject". It is understood that the patient is a person with a disturbed state of health, which causes him pain and suffering; a person who needs specialized medical care to recover; a person who has come out of a typical environment in which he lives and develops and has fallen into a new, atypical, unknown to him (hospital environment); person who has acquired a new social status – the status of the sick. As far as the meaning of the word 'subject' is concerned, its interpretation is accepted from a pedagogical point of view, namely: a person who is active in the process of interacting with other personalities. Relative to the examination of the problem of the patient as a subject of the training process, the most common understanding of the notion of an entity implies the existence of such skills, which gives it the possibility of autonomy of decision, self-assessment of own attitude and behaviour and self-correction. As a subject of the training process in higher medical school, the patient is accepted and regarded as a person who is a body of physical, mental and social entities and who actively participates in it, interacting voluntarily and consciously with teachers, students and health professionals; person who possesses self-decision-making skills, self-control, self-evaluation and self-correction. Combining the variety of characteristics of the patient with his state of health leads to the identification of different types of behaviour in a hospital environment, which should be taken into account not only in the treatment, but also in preparing it as an active in the learning process. In order to achieve a substantial change in the behaviour of the patient, in general and in particular for his preparation as a training subject, it is necessary to have a high degree of professional competence, especially in such health-care professionals, such as the nurse and midwife. The knowledge and skills of: formulating clear, close and achievable goals are the most important for achieving this goal; accurate and complete identification of the patient's personality type; correct selection of methods and approaches for its information and training; building trust and interaction; correct selection of patients and preparation for acquiring the status "subject to the learning process", etc. Working on a daily basis with different patients, health professionals acquire skills to identify individual types of personalities based on their behavior. This helps to prepare a proper assessment of the type of patient and the correct choice of the most appropriate approaches to it, especially as regards preparing and attracting it as an active entity in the student training process. The most significant result of their professional actions is to build a sustained trust between themselves and the patient, as trust is a prerequisite for achieving "informed consent" of the patient for voluntary inclusion in the process of students' training. The mere attainment of informed consent is a complex process that requires the nurse and midwife to master and realize in practice a variety of roles. A circumstance requiring prior clarification of the aims and course of exercise between nurses, midwives and teacher in practice and providing preliminary information on the patient's specific characteristics students to ensure the effectiveness of the learning process. Compliance with those circumstances, as regards the requirement to attract the patient as an active entity in the course of training, requires not only the acquisition of high professional competence by nurses and midwives, but also more attention to the practical mastery of more professional roles in this direction. All this would contribute to more effective work with patients, on the one hand, and on the other-to increase the quality of practical training of students.

Key words: *patient, subject, training process, student, healthcare professional*

40.Тончева, С., М. Грудева. (2011). Компетенции медсестры с университетским образованием в утверждение промотированние здоровья. /VII Международная научно - практическая конференция „Актуальные проблемы современного образования: развитие, здоровье, эффективность. ISBN-878-5-94051-072-7. Изд. Отдель оперативной полиграфии МГ ППУ, Москва, Россия, с. 266-269, общо 4 стр.

Резюме:

В доклада се разглежда и откроява приносът на медицинската сестра, с университетско образование, за утвърждаване на промоцията на здраве. Обосноваването на проблема се основава на факта, че съвременното образование на медицинските сестри у нас е стъпка към хармонизирането му с европейското, тъй като създава възможности за запознаване с нови технологии, усвояване на умения и специфично професионално поведение за да дадат адекватен отговор на нарастващите очаквания на обществото, изискванията на националната социална и здравна политика и да изпълняват стандартите за качество на здравните грижи. Основна цел на изследването е да се докаже, че университетското медицинско образование действително разширява компетенциите на медицинските сестри и създава възможност за изясняване мястото и функциите им в промоцията на здравето. Обект на изследването е процесът на обучение на студенти от специалност „медицинска сестра“ в Медицински университет – Варна. Предмет на изследването е установяването на реалните предпоставки за осъществяване на ефективен процес на обучение на медицинските сестри в Медицински университет – Варна. Основни методи на изследване са: документален, наблюдение, анализ, обобщение. Изясняването на проблема се основава на разкриването на същността на понятието «сестринска грижа», в неговата широта и пълнота. Открояват се основните професионални изисквания към медицинската сестра. Особено внимание се отделя на мисията, функциите и професионалното поведение на сестрата. Разкрива се съвременното схващане за сестринството, според което, то е не само техника, изпълнение на манипулации и дейности по предписание на лекаря, а широко хуманна професия, свързана с грижите за човека – болен или здрав, за запазване или възстановяване на неговото здраве. Особено внимание се отделя на вътрешноуниверситетската нормативна база, която определя насоката и обема на професионалната подготовка на студентите, избрали да изучават тази специалност. Открояват се и съществените промени, настъпили в квалификационната характеристика на специалността. Разглеждат се в широта и законодателната рамка по отношение на развитието на специалността „Медицинска сестра“ в България. Представят се и резултати от собствено наблюдение върху уменията медицинските сестри, с университетско образование. В резултат, на което се прави извод, че тя може да бъде и успешен учител (педагог). За да се осъществи тази нейна дейност е необходимо да получи по-специална подготовка, в процеса на университетското образование на медицинските сестри. Въз основа на приложените изследователски методи и направения анализ се стига до формулирането на следните изводи: Обучението на медицинските сестри в Медицински университет повишава компетенциите им за по – активно включване в промоцията на здравето; Изясняване на мястото и функциите на медицинската сестра в промоцията на здраве допълва качеството на здравно обслужване и създава възможност за относително самостоятелна (автономна) дейност; Като част от мултидисциплинарния екип медицинска сестра има ключова роля в промоцията на здраве и може да има принос за увеличаване на собствения ресурс на личността за поддържане и възстановяване на здравето. Освен това, формираните знания, умения и нагласи, създават възможност на медицинската сестра да заеме важно място в промоцията на здравето при: изграждане на училища за родителство; училища за промоция на здраве; болници за промоция на здравето и др.

Ключови думи: *здраве, здравословен начин на живот, компетенции, промоция на здравето, медицинска сестра, университетско образование*

Abstract:

The article examines and highlights the contribution of the nurse, with university education, to promoting health promotion. The justification of the problem is based on the fact that modern education of nurses in the country is a step towards its harmonization with the European, because it creates opportunities for acquaintance with new technologies, mastering skills and specific professional conduct to give an adequate response to the growing expectations of society, the requirements of national social and health policy and to fulfil the quality standards of care. The main purpose of the study is to prove that university medical education actually extends the competencies of nurses and creates an opportunity to clarify their place and functions in health promotion. The subject of the study is the process of training of students of specialty "Nurse" at the Medical University – Varna. The subject of the research is the establishment of the real prerequisites for effective training of nurses at the Medical University – Varna. Basic methods of research are: documentary, observation, analysis, generalization. Clarifying the problem is based on revealing the essence of the concept of «Sister Care», in its breadth and completeness. The main professional requirements of the nurse stand out. Particular attention is paid to the mission, functions and professional behavior of the nurse. It reveals the modern conception of sisterhood, according to which it is not only a technique, the execution of manipulations and activities according to the doctor's prescription, but a broad human profession, related to human care – sick or healthy, for the preservation or restoration of health. Particular attention is paid to the internal university normative basis, which determines the direction and volume of professional training of students who have chosen to study this specialty. Notable changes have occurred in the qualification characteristic of the specialty. They are discussed in the breadth and the legislative framework regarding the development of the specialty "Nurse" in Bulgaria. Results from own observation on the skills of nurses with university education are also presented. As a result, it is concluded that it can also be a successful trainer (educator). In order to carry out this activity it is necessary to obtain a special preparation, in the process of university education of nurses. Based on the research methods applied and the analysis made, the following conclusions are drawn: the training of nurses at the Medical university increases their competencies for more active inclusion in health promotion; clarification of the place and functions of the nurse in health promotion complements the quality of health care and creates the possibility of a relatively autonomous activity; as part of the multidisciplinary team, a nurse has a key role in health promotion and can contribute to increasing the personal resource of the individual to maintain and restore health. Moreover, the formed knowledge, skills and attitudes make it possible for the nurse to take an important place in the health promotion of: building schools for parenting; schools for health promotion; hospitals for health promotion, etc.

Key words: *health, healthy lifestyle, competencies, health promotion, nurse, university education*

41. Грудева, М., Ст. Павлова. (2011). Об ошибках методическими разработками студентов специальностей „Управления здравесбережения“./V-той Региональной научно-практической конференции аспирантов, соискателей и молодых ученых: „Исследовательский потенциал молодых ученых: взгляд в будущее“. ISBN 978-5-87954-613-2. Изд. ТГПУ имени Л.Н.Толстого, Тула, Россия, с. 66 – 72, **общо 7 стр.**

Резюме:

Особено място в педагогическата подготовка на бъдещите специалисти по здравни грижи заема преддипломният стаж. С помощта на наставници, студентите затвърждават, развиват и задълбочават своите педагогически знания, умения и навици. Особено място в подготовката на бъдещите преподаватели по практика заемат учебните дисциплини: „Педагогика“, „Медицинска педагогика“, „Анрагогия“ и „Методика на обучението по практика“. И това не случайно, тъй като завършващите специалност „Управление на здравните грижи“ ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“, получават правоспособност на „преподавател по практика“. Заедно с теоретичната подготовка, тези студенти получават и солидна практическа подготовка, в която се откроява с особена значимост „преддипломният педагогически стаж“. Стажът завършва с комплексен изпит, който включва: защита на самостоятелно подготовена методическа разработка на учебно-практическо занятия и/или клинична практика. Откроява

се необходимостта от качествената подготовка, особено на методическата разработка. Във връзка с това се осъществи изследване с цел: да се установи броя и вида на най-често допусканите грешки от студентите и да се набележат ефективни мерки за тяхното преодоляване. За постигането на целта се формулират няколко групи задачи: първа група: да се изберат на случаен принцип разработки от провеждан семестриален контрол и преддипломен стаж студенти от двете ОКС; да се изследват разработките и да се направи сравнителен анализ на констатираните грешки, по три показателя: „вид“, „честота на срещане“ и „същност;“ да се разработят адекватни мерки за тяхното преодоляване. **Обект на изследването** са методическите разработки за семестриален контрол и преддипломен педагогически стаж. **Обхват:** 40 методически разработки (20 на студенти с ОКС „Бакалавър,” по 10 от семестриален контрол преддипломен стаж) и 20 разработки на студенти с ОКС „Магистър”(разпределени на същия принцип като при бакалаврите). **Предметът** включва открояването на грешки в методическите разработки на студенти от специалност „Управление на здравните грижи“ ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър.“ Анализът на резултатите от изследването показва, че като цяло, студентите усвояват учебното съдържание по педагогическите дисциплини на високо равнище. Притежават умения за неговото прилагане на практика. Заедно с това, в разработките се допускат съществени грешки: при формулирането на основната цел на занятието; при прилагането на таксономичния подход, при декомпозирането на основата цел в специфични цели; при подбора на методите за обучение; при разработването на тестове за контрол на знанията. Една от най-типичните грешки и в двата вида разработки е определянето на съществените операции след типова или проблемноориентирани задачи. За съжаление и проявата на творчество, при съдържателното описание на предварителната подготовка на преподавателите и студентите за практическите занятия е епизодична или отсъства изобщо. В заключение се отбелязва, че констатираните грешки и техният анализ се приема като основен ориентир за усъвършенстване на теоретическата и практическата подготовка на студентите от специалност „Управление на здравните грижи“ и за двете образователно-квалификационни степени, с цел тяхното свеждане до минимум.

Ключови думи: педагогическа подготовка, специалисти по здравни грижи, преддипломен стаж, наставници, качествена подготовка, методическа разработка

Abstract:

A special place in the pedagogical preparation of the future specialists in health care takes the pre-graduate internship. With the help of mentors, students reinforce, develop and deepen their pedagogical knowledge, skills and habits. A special place in the preparation of the future teachers in practice occupy the academic disciplines: "Pedagogy", "Medical pedagogy", "Andragogy" and "Methodology of training in practice". And this is not accidental, as the graduates in the specialty "Management of health care", "Bachelor" and "Master", receive the legal capacity of "teacher in practice". Together with the theoretical training, these students also received a solid practical training, which highlighted the "pre-graduate pedagogical experience". The internship concludes with a complex exam, which includes: protection of self-podgotovena methodological development of training-practical exercises and/or clinical practice. The need for quality preparation, especially for methodological development, is highlighted. In this context, a study was carried out in order to: identify the number and type of errors most frequently made by students and identify effective measures to overcome them. In order to achieve this goal, several groups of tasks are formulated: First group: to choose randomly from semester and graduate students from both educational and qualification degrees; to examine the developments and to draw up a comparative analysis of the errors detected by three pocoator: "type", "frequency of occurrence" and "essence;" to develop adequate measures to overcome them. The survey is subject to methodological developments for semester control and pre-graduate pedagogical experience. Scope: 40 methodological developments (20 of students with "Bachelor," 10 of the semester control graduate internship) and 20 students' studies with "Magastra" educational and qualification degrees (distributed on the same principle as in order). The subject includes the highlighting of errors in the methodological developments of the students of the specialty "Management of health care", "Bachelor" and "Master" educational and qualification degrees. Analysis of the

results of the study shows that in general students assimilate the educational content of high-level pedagogical disciplines. They have the skills to implement it in practice. In addition, substantial errors are allowed in the developments: in formulating the main objective of the case; in the application of the taxonomic approach, in the deconcompositional of the objective in specific objectives; in the selection of training methods; in the development of knowledge control tests. One of the most typical mistakes and both types of developments is the identification of essential operations after type or problem-oriented tasks. Unfortunately, the provision of creativity, on the part of the meaningful description of the pre-training of teachers and students for practical exercises, is episodic or absent at all. In conclusion, it is noted that the errors and their analysis are considered as a key landmark for improving the theoretical and practical preparation of the students in the specialty "Health care management" for both degrees in order to minimise them.

Key words: *pedagogical training, specialists in health care, diploma internship, mentors, quality training, methodological development*

42.Grudeva, M. (2011). The role of nurses and midwives in the process of attracting patients as an active subject in educating students. /International character prakticheskoy scientific conferences temu: "Neprevrivenoe tehnologicheskoe esteticheskoe and education: trends, achievements, problemy". ISBN 978-985-498-486-5. Изд. РИО Баргу. Baranovich, Belarus, p. 191-194, **общо 4 стр.**

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за ролята на медицинските сестри и акушерките в процеса на привличане на пациента, като активен субект в обучението на студентите. Акцентира се върху същността на обучението като цялостен процес, изграден от различни компоненти. Въз основа на това разбиране се откроява неговата специфика в условията на висшето медицинско училище. Като една от специфичните особености на процеса обучение във висшето медицинско училище се определя съдържателната му насоченост - придобиване на професионална компетентност в областта на здравеопазването. Друга особеност е наличието на трети субект в процеса на обучение – пациент. Третата особеност се свързва с осъществяването на процеса обучение както в академична, така и в реална клинична среда. Четвъртата особеност се отнася до поставянето на акцент върху формирането на практически/професионални умения и навици у студентите. Петата особеност се свързва с формирането на умения за общуване, работа в екип, разрешаване на конфликти. Не на последно място, като специфична особеност се откроява осигуряването на условия за формирането на комплекс от качества у студентите, който включва: хуманизъм, милосърдие, емпатия, алтруизъм, отговорност и др. За да се изясни по-задълбочено проблемът се разглежда и същността на думите "пациент," "индивид", "болен." Изяснява се ролята на пациента като субект на процеса обучение, от гледна точка на педагогическото тълкуване на термина "субект," както и ролята на здравните специалисти по отношение на неговата подготовка за успешно изпълнение на тази роля. Сред знанията и уменията на здравните специалисти, необходими за реализиране на основните образователни цели на процеса обучение и ефективното изпълнение на тяхната посредническа роля във връзка с подготовката на пациентите за активно включване в процеса на обучение се откроява педагогическа и андрагогическа подготовка.

Ключови думи: *медицинска сестра, акушерка, пациент, студент, субект на процеса обучение*

Abstract:

The article examines the problem of the role of nurses and midwives in the process of attracting the patient, as an active entity in student training. Emphasis is placed on the essence of learning as a complete process, built from different components. Based on this understanding stands out its specificity in the conditions of higher medical school. One of the specific features of the training process in higher medical school determines its meaningful focus-acquiring professional competence in the field of healthcare. Another feature is the presence of a third entity in the patient-training process. The third feature is associated with the realization of the training process in both an academic and a real clinical environment. The fourth feature refers to the emphasis on the formation of

practical/professional skills and habits in students. The fifth feature is associated with the formation of communication skills, teamwork, conflict resolution. Last but not least, as a specific feature stands out the provision of conditions for the formation of a complex of qualities in students, which includes: humanism, charity, empathy, altruism, responsibility, etc. To clarify in more depth the problem is also considered the essence of the words "patient", "individual", "sick". The role of the patient as a subject of the learning process is clarified, in terms of the pedagogical interpretation of the term "entity", as well as the role of Health professionals with regard to its preparation for the successful implementation of this role. Among the knowledge and skills of the health professionals needed to realize the main educational objectives of the learning process and the effective implementation of their mediating role in the preparation of patients for active involvement in the process of training stands out pedagogical and andragogical preparation.

Key words: *nurse, midwife, patient, student, process subject training*

43. Vigerova, A., M. Grudeva. (2011). The health pedagogy as a scientific discipline for health upbringing and training /Jubilee scientific session of the Public Health Faculty, Medical University "Prof. d-r P. Stojanov". Scripta Scientifica Medica. Vol. 43 (7) 2011. ISSN 0582-3250. Medical University-Varna., pp. 347-348, **общо 2 стр.**

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за здравната педагогика като научна дисциплина за здравно обучение и възпитание. Прави се задълбочен анализ на етапа на общественото развитие, който се откроява като период на изграждане на нова култура и стил на живот, при който образованието и информацията се превръщат все повече в едни от важните предимства за това. Самите промени във възпитанието и образованието на младото поколение се обуславят от множество нови фактори: икономически, географски, демографски и други. Трансформирането на училищната система се обособява като неделима част от живота на обществото. Важно място, в този процес на преобразуване, заема проблемът за подкрепата на здравето на човека, който днес е все още въпрос, по-скоро на теоретични предположения, отколкото на ефективни практически решения. Не трябва да се омаловажават усилията на значими международни организации, като СЗО, ЮНЕСКО ООН, които с основателна тревога обръщат внимание върху здравното състояние на населението и апелират за разработването на стратегии, отнасящи се най-вече до промяна в стила на живот на хората. Всичко това превръща проблема за здравното образование и възпитание на младото поколение, в сериозно предизвикателство за съвременната наука. Като неразделна част от глобалната наука и педагогиката не прави изключение от тази тенденция. Затова именно голяма част от нейните съвременни представители поставят въпроса за разширяване на предмета на педагогиката, чрез включване в него на научни анализи на знанията и обективните потребности на хората, както и на разработването на реалистични прогнози. Здравната педагогика се определя като млада научна дисциплина. Нейното начало се отнася към 70-те години на миналия век, макар че при по-задълбочен ретроспективен преглед на процеса на нейното възникване и развитие, могат да се установят факти, които говорят за наличието на богат исторически опит. Опитът на европейските страни, особено през последните десетилетия показва, че здравното образование и възпитание в училище може да окаже силно влияние върху формирането на здравословен начин на живот. В заключение следва да се отбележи, че определянето на предмета, целите и задачите на здравната педагогика, като млада научна дисциплина е предизвикателство за научните работници и университетските преподаватели. Заедно с това, все по-убедително се откроява нейното призвание и отговорност за изработване на ясна концепция за здравно образование и възпитание, с цел формиране на знания и умения за здравословен начин на живот, в отговор на предизвикателствата на Световната здравна организация и ЮНЕСКО, с акцент върху оздравяването на училищната среда.

Ключови думи: *здравна педагогика, здравна психология, здравна подкрепа*

Abstract:

The article examines the issue of health pedagogy as a scientific discipline for health education and training. There is an in-depth analysis of the stage of public development, which stands out as a period of building a new culture and lifestyle, where education and information are increasingly becoming one of the important advantages for this. The very changes in the upbringing and education of the young generation are justified by many new factors: economic, geographic, demographic and others. Transforming the school system is an integral part of society's life. An important place, in this process of transformation, occupies the problem of the support of human health, which today is still a matter of theoretical assumptions rather than effective practical solutions. It is not necessary to belittle the efforts of significant international organisations, such as the WHO, UNESCO, OUN, which, with good concern, pay attention to the health situation of the population and call for the development of strategies concerning, in particular, the change in people's lifestyle. All this transforms the problem of health education and upbringing of the young generation into a serious challenge for modern science. Being an integral part of global science and pedagogy is no exception to this trend. That is why a large part of its contemporary representatives pose the issue of expanding the subject of pedagogy, by including scientific analyses of the knowledge and objective needs of people, as well as the development of realistic forecasts. Health pedagogy is defined as a young scientific discipline. Its beginning refers to the 70 years of the last century, although in a deeper retrospective review of the process of its emergence and development, facts can be established that talk about the existence of a rich historical experience. The experience of European countries, especially in recent decades, shows that health education and school education can have a strong influence on the formation of a healthy lifestyle. In conclusion, it should be noted that the definition of the subject, objectives and tasks of health pedagogy, such as young scientific discipline, is a challenge for researchers and academics. Along with this, its vocation and responsibility is increasingly convincing, in order to develop a clear concept of health education and training, in order to form knowledge and skills for a healthy lifestyle, in response to the challenges of the world Health Organisation and UNESCO, with a focus on the recovery of the school environment.

Key words: *health pedagogy, health psychology, health support*

44.Грудева, М., Л. Гоцева. (2013). Педагогическая компетентность современной акушерки как элемент профессиональной подготовки. Грудева М.И. /IX Международная научно-практическая конференция «Образование-личность-профессия». ISBN 978-5-91070-054-7. Изд. Типографии ООО „Файв Принт“, Москва, Россия, с. 130-133, **общо 4 стр.**

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за педагогическата компетентност на съвременната акушерка, като елемент от професионалната ѝ компетентност, в контекста на съвременните изисквания на Европейския съюз в сферата на висшето образование, в т.ч. и в медицинското. Акцентира се върху значимостта на специалността, която през последните години придобива все по-големи възможности за практическа приложимост, поради широкия спектър на обща и професионална компетентност, които се придобиват. Всичко това мотивира организацията и провеждането на локално изследване с цел да се установи състоянието и равнището на педагогическата компетентност на акушерката, която се формира в условията на професионалната ѝ подготовка в Медицински университет – Варна. За успешното постигане на формулираната цел се разработват два вида анкетни карти и едно стандартно интервю. При формулирането на въпросите в трите форми за събиране на информация се съблюдава открояването на следните проблеми: степен на педагогическа подготовка (определена от всеки представител на групата респонденти); най-често използвани методи и средства в процеса на усвояване на практически педагогически умения и навици; съвместимост на прилаганите методи и средства на обучение в аудиторна среда с тези, прилагани в реална клинична среда. Респондентската група включва общо 90 души, от които: 35 акушерки - абсолвентки, които завършват обучението си по специалността „Акушерка“ през учебната 2012/2013 год.; 43 акушерки, които практикуват в сферата на

здравеопазването на майката в гр. Варна и 12 акушерки, които условно се наричат „педагози“, тъй като в една или друга степен осъществяват ежедневно или сравнително често педагогически функции. Анализът на резултатите от проучването позволява да се направи изводът, че педагогическата подготовка, която получават студентите, обучаващи се в специалност „Акушерка“, в рамките на професионалната им подготовка е недостатъчна по отношение на реалните потребности на практиката (често получените знания и умения в академична среда и тяхното практическо приложение се различават значително), независимо, че по-голямата част от студентите определят равнището си на педагогическа компетентност като високо. При значителна част от работещите в момента акушерки се откроява отсъствие на педагогическа подготовка от времето на обучението им в медицинско училище. Независимо то това, в ежедневната си практическа дейност, всяка една от тях изпълнява и педагогически функции, т.е. обучава. Голяма част от акушерките – педагози и тези с ръководни функции споделят, че притежават педагогическа компетентност формирана в условията на университетското образование и от различни форми следдипломно обучение. Буди тревога споделеното от респондентите от тази група, че все повече факторът време ограничава възможностите им за повишаване на квалификацията, а това неминуемо дава негативно отражение върху професионалната им компетентност.

Ключови думи: компетентност, професионална компетентност, педагогическа компетентност, акушерка

Abstract:

The article examines the problem of the pedagogical competence of the modern midwife as an element of its professional competence, in the context of modern European Union requirements in the field of higher education, including in medical. It is valued on the importance of the specialty, which has gained increasing opportunities for practical applicability in recent years, because of the wide range of general and professional competences that are acquired. All this motivates the organization and conduct of local research in order to establish the status and level of pedagogical competence of the midwife, which is formed in the conditions of her professional training at the Medical University – Varna. Two types of survey cards and one standard interview are being developed for the successful achievement of the formulated goal. The formulation of the questions in the three forms of information collection shall respect the highlighting of the following problems: the degree of pedagogical training (defined by each representative of the respondent group); the most frequently used methods and means in the process of mastering practical pedagogical skills and habits; compatibility of the methods and means of training in the lecture-environment with those applied in a real clinical environment. The respondent group includes a total of 90 people, of whom: 35 graduate midwives who complete their studies in the specialty "Midwife" during the academical 2012/2013 year; 43 midwives who practice in the field of health of the mother in the city Varna and 12 midwives, who are conventionally called "educators", because in one degree or another they perform daily or relatively often pedagogical functions. The analysis of the results of the study makes it possible to conclude that the pedagogical training received by students majoring in the midwife in the framework of their professional training is insufficient in relation to the actual needs of the practice (often the knowledge and skills gained in an academic environment and their practical application differ significantly), although the majority of students determine their level of pedagogical competence as high. For a significant part of the currently working midwives stands out the lack of pedagogical training from the time of their training in medical school. However, in their daily practical activity, each of them also performs pedagogical functions, i.e. training. A large number of midwives – educators and those with managerial functions share that they possess pedagogical competence formed in the conditions of university education and from various forms of postgraduate education. The respondents in this group are alarmed that more and more time is limiting their ability to increase their skills, which inevitably negatively affects their professional competence.

Key words: competence, professional competence, pedagogical competence, midwife.

45. Варнева, М., М. Грудева. (2013). Академическая мотивация студентов, обучающихся в специальности „Зубной техники“ в медицинском келедже Варны./ Материалы научной конференции профессорско преподавательского состава, аспирантов, магистрантов и слушателей ТГПУ им. Л.Н.Толстого „Университет XXI-го века, исследования в рамках научных школ“. ISBN 978-5-9222-0742-3. Изд. ТГПУ, с.26-31, **общо 6 стр.**

Резюме:

В доклада се представят и анализират резултати от локално изследване на проблема за академичната мотивация на студентите, обучаващи се в специалност „Зъботехника“ на Медицински колеж – Варна. Основната цел на изследването е разкриване на особеностите на академичната мотивация на студентите, по скала за измерване на академичната мотивация - Academic motivation skale, College version, Robert J. Vallerand, Luc G. Pelletier, et all, 1992). Посочени са характеристиките на основната респондентска група от 39 студенти (по пол и по възраст), обучаващи се през учебната 2010/2011г. Резултатите са обработени с пакет за математико-статистическа обработка SPSS.15.0. Анализът на резултатите показва, че като приоритетен компонент на мотивационното самоопределение на студентите се включват занятията, свързани с обучението по зъботехника. Публикувани са резултати и анализ от проведено проучване, с цел разкриване на особеностите на академичната мотивация на студенти, обучаващи се в специалност „Зъботехника“ в Медицински колеж - Варна. Основната респондентска група включва 39 студенти, обучаващи се през учебната 2010/2011г., на възраст от 19 до 36 години. Резултатите са изчислени по скала за измерване на академичната мотивация - Academic motivation skale, College version, Robert J. Vallerand, Luc G. Pelletier, et all, 1992), а данните са обработени с пакет за математико-статистическа обработка SPSS.15.0. Анализът на резултатите показва, че при студентите от специалност «Зъботехника» превес има външната мотивация, като елемент на мотивационното самоопределение, която е в сравнително ниски граници ($M=1,39$; $SD=0,78$) и не оказва отрицателно влияние върху процеса на обучение. По-скоро се проявява като предпоставка за успешна професионална реализация и гарантира качествено здравеопазване. качествено здравеопазване. Сред приоритетите на студентите, във връзка с мотивацията за активна академична дейност се откроява външната мотивация за осъзнато отъждествяване ($M=4,05$; $SD=0,57$), външна мотивация за регулиране на социума ($M=3,76$; $SD=0,83$) и вътрешна мотивация за прилагане на знанията ($M=3,73$; $SD=0,75$). В доклада са поместени и някои съществени изводи, свързани с необходимостта от поддържането на оптимален баланс между мотивацията и мотивация е необходимо периодично модернизиране на материалната база, учебните програми и методите на обучение. Освен това, преподавателите по зъботехника е необходимо да работят системно за повишаване устойчивостта на вътрешната мотивация, като елемент на мотивационното самоопределение на студентите. В доклада се прави и теоретична обосновка на мотивацията като сложен психологически процес, който активира (поражда енергия), насочват (ръководи, управлява) и подкрепя поведението на личността. Разкрива се нейната обусловеност от множество фактори. Отбелязват се различни научни опити за нейното класифициране. Акцентира се върху пирамидата на Маслоу. Анализира се съвременната теория за самоопределянето, като съвременна теория за мотивацията. Стига се до извода, че мотивацията в обучението е важна предпоставка за успешна професионална реализация на студентите, в т.ч. и на тези от специалност „Зъботехника.“

Ключови думи: академична мотивация, студенти, специалност „Зъботехника,“ професионална реализация, мотивационно самоопределяне

Abstract:

The article presents and analyses results from local research on the problem of the academic motivation of the students, who are trainees in "Dental technician" at the Medical College – Varna. The main purpose of the study is to uncover the peculiarities of academic motivation of students on a scale to measure academic motivation- Academic motivation Skale, College version, Robert J. Vallerand, Luc G. Pelletier, et all, 1992). The characteristics of the main respondent group of 39 students (by gender and by age), training in the academic year

2010/2011 are indicated. The results are processed with a package for the numerical statistical processing SPSS. 15.0. The analysis of the results shows that, as a priority component of the motivational self-determination, students include classes related to dental training. Results and analysis from a survey were published in order to reveal the peculiarities of the academic motivation of students who are trainees in the dental technician in Medical college-Varna. The main respondent group included 39 students who were trained in the academic 2010/2011 year, aged 19 to 36. The results were calculated on a scale to measure academic motivation-Academic motivation Skale, College version, Robert J. Vallerand, Luc G. Pelletier, et al, 1992), and the data was processed with the package for the numerical-statistical processing SPSS. 15.0. The analysis of the results shows that the students of the specialty "Dental technician," prevail the external motivation as an element of the motivational self-determination, which is in relatively low limits ($M = 1,39$; $SD = 0,78$) and does not adversely affect the learning process. Rather, it manifests itself as a prerequisite for successful professional realization and guarantees quality healthcare. Among the priorities of the students, in connection with the motivation for active academic activity stands out the external motivation for conscious identification ($M = 4,05$; $SD = 0,57$), external motivation to regulate the socium ($M = 3,76$; $SD = 0,83$) and intrinsic motivation for applying knowledge ($M = 3,73$; $SD = 0,75$). The report also has some significant conclusions about the need to maintain an optimal balance between motivation and amperation, and it is necessary to periodically modernise the facilities, curricula and training methods. In addition, dental trainers need to work systematically to increase the resilience of intrinsic motivation, as an element in the students' motivational self-determination. The report also makes a theoretical justification of motivation as a complex psychological process that activates (generates energy), directs (manages, controls) and supports the behavior of the individual. Its modality is revealed by many factors. Various scientific experiments are noted for its classification. It focuses on Maslow's pyramid. It analyzes modern theory of self-determination as a modern theory of motivation. It is concluded that motivation in training is an important prerequisite for successful professional realization of students, including those from the specialty "Dental technician."

Keywords: *academic motivation, students, specialty "dental technician," professional realization, motivational self-determination*

46.Грудева, М., А.Димова. (2013). Проблемы формирования поликультурной личности в современном образовательном пространстве. /Международная научно-практическая конференция „Поликультурное образовательное пространство поволжья: пути и формы интеграции. ISBN 978-5-9222-0742-3. Изд. ЦИТ., Казань, Татарстан, с. 190 – 196, **общо 7 стр.**

Резюме:

В доклада се изяснява въпросът за връзката на процеса на формиране на поликултурна личност в съвременното образователно пространство, въз основа на теоретичен анализ на различни научни източници. Откроява се смислово значение на термина „поликултурен“, определящо се от два други съставлящи го термина „поли“ (със значение „много“) и „културен“ (представен с трите му значения: „който се отнася до достиженията в материалния или духовния живот“, „който е предназначен за създаване и разпространение на култура“, който обладава висока духовна култура“). Обръща се внимание на термина „мултикултурен“, поради неговото близко, почти еднакво значение с термина „поликултурен“, а именно формиране и развитие на личност, която съчетава в себе си повече от една култура; личност, която притежава не само характеристиките на собствената си култура, с която се идентифицира, личност, различна от монокултурната. Прави се предположение, че за осъществяването на ефективен процес на формиране на мултикултурна (поликултурна) личност е необходимо да се създава подходяща среда. Във връзка с темата и целта на теоретичното изследване, вниманието се насочва към разглеждането на средата, в широкия аспект на нейното разбиране, в т.ч. и като образователна среда. Приема се становището, според което съвременната образователна среда формира такава социокултурна ситуация, която позволява на човека да види културата в единството на нейното многообразие и да открие всичко онова в нея, което може да допринесе за формирането на неговото

собствено етническо и общонационално съзнание. В крайна сметка се стига до извода, че съвременната образователна среда следва да се превръща все повече в поликултурна, т.е. в среда, в която хората да могат да водят равноправен диалог; да се разбират един друг като представители на различни култури, да се приемат такива, каквито са; да се подкрепят в трудни ситуации и т.н. Разкриват се и някои негативни явления, които съпътстват процеса. Изходът по отношение на тяхното преодоляване се вижда в разработването на ясни концепции за формиране на поликултурна личност в съвременното образователно пространство както на национално, така и на международно равнище.

Ключови думи: *поликултурен, мултукултурен, образователна среда, образователно пространство*

Abstract:

The article clarifies the question of the relationship of the process of forming a polycultural personality in the modern educational space, based on a theoretical analysis of various scientific sources. A meaningful meaning of the term "polycultured," which is decisive for two other constituent terms "poly" (meaning "many") and "cultural" (presented with its three meanings: "which refers to the achievements in the material or the spiritual life", "which is designed to create and disseminate a culture "that possesses a high spiritual culture"). Attention is drawn to the term "multicultural", because of its close, almost equal meaning with the term "polycultured", namely the formation and development of a person who combines more than one culture; a person who possesses not only the characteristics of his own culture with which he identifies, a person other than the monocultural. It is assumed that for the realization of an effective process of formation of a multicultural (polycultural) personality it is necessary to create a suitable environment. In relation to the topic and purpose of the theoretical research, attention is focused on examining the environment, in the broad aspect of its understanding, including as an educational environment. The opinion is taken that the modern educational environment forms such a sociocultural situation, which allows a person to see culture in the unity of its diversity and to highlight everything in it, which can contribute to the formation of its own ethnic and national consciousness. In the end, it is concluded that the modern educational environment should become increasingly polycultural, i.e. in an environment where people can lead an equal dialogue; to understand each other as representatives of different cultures, to be accepted as they are; to be supported in difficult situations, etc. Some negative phenomena that accompany the process are also revealed. The outcome in terms of their overcoming is evident in the development of clear concepts for the formation of a polycultural person in the modern educational space at both national and international level.

Key words: *cultural, multicultural, educational environment, educational space*

47.Грудева, М., П. Стоянова. (2013). Системний подход в обучение – предпосылка ефективной профессиональной деятельности. /Метериалы VIII-ой международной заочной научно-практической конференции „Непрерывное образование учителя. Технологии“. ISBN 978-5-906007-63-6. Уляновск, Россия, с. 61-63, **общо 3 стр.**

Резюме:

В доклада се разкрива системният подход, като предпоставка за професионална дейност, въз основа на идентификацията на предизвикателствата, които поставя пред човечеството новият ХХІ век. Като едно от тези предизвикателства се откроява необходимостта от качествена подготовка на съвременните специалисти, в т.ч. и специалистите по здравни грижи. В потвърждение на това твърдение се цитират думите на американския учен М. Ноулс, че днес са необходими подготвени и компетентни хора, които умеят да използват своите знания, в условията на промяна. Това са кадри, които не само да притежават висока базова компетентност, но и чувстват постоянна необходимост от самообразование. В този смисъл, обучението на работещите в различни медицински структури се определя като системен процес за обогатяване на вече придобити знания и умения, както и за създаването на отношения, които гарантират ефективно изпълнение на професионалните задължения. В този аспект на разглеждане, обучението на персонала в болничното заведение се възприема като съвкупност от няколко обособени и

взаимосвързани етапи. Основната цел на първия етап е да се определят потребностите от обучение. Това налага изготвянето на задълбочен анализ на възрастовите особености, трудовия стаж, професионалния опит и мотивацията на всички, които се нуждаят от обучение. Заедно с това се определя наличието и равнището на миналите им постижения. Разработването на програмата се идентифицира като процедура, която позволява свързването в единство на откритите чрез анализа групи потребности, с конкретния замисъл на курса. Тази дейност се осъществява конкретно в отделението по химиотерапия и палиативни грижи. Основната група обучаващи се е съставена от медицински сестри. При формулирането на целите на програмата се спазва изискването за близост с констатираните потребности. Подборът на съдържанието се осъществява в тясна връзка с целта и подцелите на курса. Неговият обем и форма се съобразяват с времевата продължителност на курса като цяло и на всяко занятие, по отделно. Изхождайки от научнообоснованото становище, че ефективността на обучението зависи от правилния подбор на методите и средствата на обучение се пристъпва към техния подбор и разработване. Подчертава се, че при планирането се отчита фактът, че курсът е предназначен за възрастни. Основните форми на обучение се определят по следните признаци: време на провеждане (без откъсване от работа - инструктиране, наставничество, обогатяване и разширяване на трудовите задължения и с откъсване от работа - семинари, конференции, курсове); брой участници в курса; групова работа. За развитието на технически умения за изпълнение на различни манипулации се прилагат методите: ролята на кадрите (изпълняват се различни длъжности) и наставничество (работи се под методическото ръководство и наблюдение на висококвалифициран специалист). Обръща се внимание и на оценяването на резултатите от обучението. Практическото му осъществяване доказва, че неговата обективност изисква определена периодичност - най-малко в три етапа на процеса: в процеса на осъществяване на обучението, в неговия край и след известен период от време (последващо оценяване). Въз основа на това се прави обобщение, че осъзнатата потребност от ефективно и качествено перманентно обучение на кадрите от системата на здравеопазването, води до постигането на по-добри резултати в дейността на всеки лечебен екип, звено, организация и до усъвършенстване на професионалната компетентност на специалистите.

Ключови думи: *системен подход, професионална дейност, професионална квалификация, обучение на възрастни, здравни специалисти.*

Abstract:

The article reveals a systematic approach as a prerequisite for a professional activity, based on the identification of the challenges posed to humanity by the new XXI century. One of these challenges highlights the need for quality training of modern specialists, including health care professionals. In confirming this statement, the words of the American scientist M. Noulis are cited that today we need prepared and competent people who are able to use their knowledge, in terms of change. These are people that not only possess high basic competence, but also feel a constant need for self-education. In this sense, the training of workers in various medical structures is defined as a system process for enrichment of already acquired knowledge and skills, as well as for the creation of relations that ensure effective implementation of the professional duties. In this aspect of consideration, the training of staff in the hospital establishment is perceived as a set of several distinct and interrelated stages. The main objective of the first stage is to identify training needs. This requires the elaboration of an in-depth analysis of age characteristics, seniority, professional experience and motivation of all those who need training. It also determines the existence and level of past achievements. The development of the program is identified as a procedure that allows the connection in unity of the groups identified by the analysis with the specific intent of the course. This activity is carried out specifically in the Department of chemotherapy and Palliative care. The main group of trainees is made up of nurses. In formulating the objectives of the programme, the requirement of proximity to identified needs is respected. The selection of the content is carried out in close connection with the purpose and objectives of the course. Its volume and shape comply with the time duration of the course as a whole and each occupation separately. Proceeding from the scientifically justified opinion that the effectiveness of the training depends on the correct selection of methods and means of training shall be selected and developed. It is stressed that the planning takes into account the fact that the course

is intended for adults. The main forms of training are determined by the following signs: time of conducting (no detachment from work-instruction, mentoring, enrichment and expansion of labor duties and with detachment from work - seminars, conferences, courses); number of participants in the course; group work. For the development of technical skills to perform various manipulations, methods are applied: rotation of frames (perform different positions) and mentoring (work under the methodological guidance and supervision of a highly qualified specialist). Attention shall also be paid to evaluating the learning outcomes. Its practical implementation proves that its objectivity requires a certain periodicity – at least in three stages of the process: In the course of the training, at its end and after a certain period of time (ex-post evaluation). On this basis, a summary is made that the conscious need for effective and quality permanent training of the personnel of the healthcare system leads to better results in the activities of each treatment team, unit, organisation and professional competence of professionals.

Keywords: *system approach, professional activity, professional qualification, adult education, health professionals.*

48.Грудева, М. (2014). Characteristics of style of teaching activities and nervous system of doctors – lecturers. /XI International scientific conference "Education in modern reality - seats and restraints". vol. 1. ISBN 978-83-62160-22-8. Publishers UPH – Siedlcach., Siedlce, Polish, p. 73-77, **общо 5 стр.**

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за състоянието на стила на педагогическата дейност и особеностите на нервната система на преподавателите в медицински колеж – Варна. Проблемът за формирането у преподавателя на ефективни способности за осъществяване на педагогическа дейност се свързва с решаването на проблема за формирането на негов собствен стил на работа. Разкрива се същността на понятието „стил“ във връзка с обозначаването на устойчива система от способности, които се проявяват в разни условия на нейното съществуване. Спецификата на това проявление се обуславя от индивидуалните психологически особености на преподавателя, който се явява и носител на тази система (носител на конкретен стил на педагогическа дейност). **Цели на изследването:** да се открият и систематизират особеностите в стила на педагогическата дейност на преподавателите в Медицински колеж - Варна и да се открият особеностите на тяхната нервна система. **Обект на изследването** е преподавателският стил и особеностите на нервната система на преподавателя. Целевата група включва 42 преподаватели, от които 3 хабилитирани лица, 9 асистенти, 2 старши преподаватели и 28 преподаватели. Предметът включва процесът на изследване и проява на особеностите на стила на преподавателската дейност на преподавателите, работещи в Медицински колеж - Варна и особеностите на тяхната нервна система. Методологията и методите на изследване включват: теоретичен анализ на проблема; тест за самостоятелна оценка, анализ и обобщение. Тестът е съставен от 46 въпроса. Към всеки въпрос има по три варианта за отговор, от които може да се избира само един. При обобщаването на резултатите и анализа се откроява фактът, че голяма част от преподавателите съобразяват своята дейност с интересите и потребностите на студентите. Общуването с тях се приема като духовна потребност, а не като формално задължение. Заедно с това се стига до извода, че нервната система у повечето преподаватели се намира в добър баланс, относително стабилна и устойчива е. Повечето преподаватели владеят и прилагат демократичен стил в преподавателската си дейност. Това обстоятелство се приема като добър показател за качеството на преподавателската дейност в медицинския колеж и за наличието на благоприятна емоционално-психологическа атмосфера, която предразполага към изграждането на партньорски отношения между преподаватели и студенти.

Ключови думи: *педагогическа дейност, нервна система, стил на преподаване, стил на педагогическа дейност.*

Abstract:

The article examines the problem of the state of the style of pedagogical activity and the peculiarities of the nervous system of teachers in Medical college – Varna. The problem of the formation in the teacher of effective methods for carrying out pedagogical activity is associated with solving the problem of the formation of his own style of work. It reveals the essence of the concept of 'style' in relation to the designation of a sustainable system of methods that manifest itself in various conditions of its existence. The specificity of this manifestation is determined by the individual psychological peculiarities of the teacher/ lecturer, which appears to be the bearer of this system (the medium of a particular style of pedagogical activity). Objectives of the study: to identify and systematise the peculiarities of the pedagogical activities of the teachers in the Medical college-Varna and to highlight the peculiarities of their nervous system. The object of the study is the teaching style and peculiarities of the nervous system of the teacher. The target group includes 42 teachers, of which 3 habilitated persons, 9 assistants, 2 senior professors and 28 lecturers. The subject includes the process of research and manifestation of the peculiarities of the style of teaching activities of the lecturers working in the Medical college-Varna and the peculiarities of their nervous system. The methodology and methods of research include: a theoretical analysis of the problem; assessment, analysis and summary. The test is made up of 46 questions. To each question there are three options to answer, from which you can choose only one. The synthesis of results and analysis highlights the fact that a large number of lecturers comply with their activities with the interests and needs of students. Communicating with them is considered a spiritual need, not a formal obligation. Along with this it is concluded that the nervous system in most teachers is in good balance, relatively stable and sustainable. Most lecturers possess and apply democratic style in their propodavatelskata activities. This circumstance is considered as a good indicator of the quality of teaching in the medical college and of the existence of a favorable emotional and psychological atmosphere, which predisposes to the building of partnership relations between lecturers and students.

Keywords: *pedagogical activity, nervous system, style of teaching, style of pedagogical activity*

- 49.Грудева, М. (2015).** Communicative competence of students studying in the specialty "management of health care". /XIII-я Международная научная конференция «Коммуникация в образовании – сегодня и завтра». ISBN 978-83-62-160-29-7. Publishers UPH – Siedlcach., Siedlce, Polish, с. 265-270., **общо 6 стр.**

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за комуникативните компетенции на студентите, обучаващи се в специалност „Управление на здравните грижи.“ Откроява се историческият факт, че не съществува човешка дейност, която да не се основава на комуникацията между хората, тъй като именно комуникацията /общуването/ е в основата на социализацията на човека. Поради това обстоятелство, придобиването на комуникативни умения заема важно място в европейската рамка на ключовите компетентности, които следва да придобива всеки млад специалист. С цел определяне равнището на комуникативната компетентност и основните комуникативни умения на студентите се провежда адаптиран тест на Л. Михелсон, с общо 75 души, обучаващи се по специалност „Управление на здравните грижи“ в Медицински университет – Варна, както следва: ОКС „Бакалавър“ първи курс – 16 души; ОКС „Бакалавър“ втори курс – 17 души; ОКС „Магистър“ след ОКС „Бакалавър“ по същата специалност – 14 души; ОКС „Магистър“ след ОКС „Бакалавър“ по друга специалност – 26 души. Тестът е съставен от типови задачи, които съдържат групи правилни отговори. Всяка група включва еталонни варианти на поведение, които съответстват на компетентностния (партньорския) стил на поведение. Степента на доближаване до еталона се определя от числото на правилните отговори. Неправилните отговори се подразделят на две групи: неправилни «под средното равнище» (зависимост от чуждо поведение) и неправилни «над средното равнище» (склонност към проява на агресия). Тестът съдържа 27 комуникативни ситуации. Във всяка ситуация се предлагат 5 възможни варианта на поведение. Основното изискване към решаващите теста е да се избере един отговор. Авторът на теста предлага

ключ, с помощта на който да се определи към кой тип на реагиране се отнася избраният вариант на отговор: уверен, зависим или агресивен. Всички въпроси са разделени в 5 типа комуникативни ситуации. След обобщаването на получените резултати и тяхното групиране, спрямо определените десет вида умения, става ясно, че 100% от включените в теста студенти притежават умения да оказват и приемат жестове на внимание от свои близки и приятели. У 50% е изградено умението за приемане на справедлива критика и умението да се реагира на несправедлива критика. Останалите 50% от студентите не са избрали отговори, които да доказват това. Голяма част от тестваните студенти се оказва, че притежават умения да реагират правилно на прояви на провокативно поведение от страна на събеседник (близо 65%). Останалата част (25%) не са изградили такова умение (техните отговори да под средното равнище), а 10% са склонни към проява на агресия. Що се отнася до овладяването на останалите видове умения: отправяне на молба към близък човек или приятел, отказ да се откликне на чужда молба, да се окаже подкрепа или да се изрази съчувствие, да се изгради контакт с друг човек и да се реагира на опита на друг човек да встъпи в контакт с него, според отговорите на студентите може да се съди, че такива са изградени у тях почти на 100%. Изградените умения у студентите дават основание да се приеме, че те биха се справили в различни ситуации на комуникация. Това твърдение намира основание и в следните резултати: с първата ситуация, която изисква реагиране на положителни изказвания на хората, с които се общува биха се справили безпроблемно 100% от включените в решаването на теста студенти. При втората ситуация, обаче, отнасяща се до реагиране на отрицателни изказвания отговорите на са така монолитни. Близо 65% от тестваните студенти биха се справили уверено с подобна ситуация. Голяма част от тестваните студенти се оказва, че притежават умения да реагират правилно на прояви на провокативно поведение от страна на събеседник (близо 65%). Останалата част (25%) не са изградили такова умение (техните отговори да под средното равнище), а 10% са склонни към проява на агресия. Що се отнася до овладяването на останалите видове умения: отправяне на молба към близък човек или приятел, отказ да се откликне на чужда молба, да се окаже подкрепа или да се изрази съчувствие, да се изгради контакт с друг човек и да се реагира на опита на друг човек да встъпи в контакт с него, според отговорите на студентите може да се съди, че такива са изградени у тях почти на 100%. Изградените умения у студентите дават основание да се приеме, че те биха се справили в различни ситуации на комуникация. Това твърдение намира основание и в следните резултати: с първата ситуация, която изисква реагиране на положителни изказвания на хората, с които се общува биха се справили безпроблемно 100% от включените в решаването на теста студенти. При втората ситуация, обаче, отнасяща се до реагиране на отрицателни изказвания отговорите на са така монолитни. Близо 65% от тестваните студенти биха се справили уверено с подобна ситуация.

Ключови думи: комуникация, комуникативна компетентност, студенти, комуникативни ситуации.

Abstract:

The article examines the problem of communication competencies of students who are learners with a specialty "Healthcare management". The historical fact that there is no human activity that is not based on communication between people, communication is at the heart of human socialization. Therefore, acquiring communication skills occupies an important place in the European framework of key competences that each young professional should acquire. In order to determine the level of communicative competence and basic communication skills of the students, an adapted test of L. Michelson, with a total of 75 people, trainees in the specialty "health care management" at the Medical University – Varna, is conducted as follows: qualification degree "Bachelor" first course – 16 people; qualification degree "Bachelor" second course – 17 people; qualification degree "Master" after the "Bachelor" in the same specialty – 14 people; qualification degree "Master" after "Bachelor" in another specialty – 26 people. The test is composed of typical tasks that contain groups of correct answers. Each group includes reference variants of behavior that correspond to the competency (partner) style of behavior. The degree of bringing to the reference is determined by the number of correct answers. Incorrect answers are subdivided into two groups: incorrect "below average" (dependence on foreign behaviour) and incorrect "above average" (propensity to be aggression). The test contains 27 communicative situations. In each situation, 5 possible

variants of behavior are offered. The main requirement for the decisive test is to choose one answer. The author of the test offers a key, with the help of which to determine to which type of response the chosen variant of answer refers: confident, dependent or aggressive. All questions are divided into 5 types of communicative situations. Following the synthesis of the results and their grouping, compared to the ten types of skills identified, it is clear that 100% of the students enrolled in the test have the skills to exert and accept gestures of attention from their relatives and friends. At 50%, the ability to accept fair criticism and the ability to react to unfair criticism is built. The remaining 50% of the students did not choose the answers to prove this. A large part of the test students appear to possess the skills to respond properly to manifestations of provocative behaviour on the part of the interlocutor (approximately 65%). The remainder (25%) haven't built such a skill (their answers to below average level), and 10% are prone to the manifestation of aggression. As for mastering other types of skills: asking a close person or friend, refusing to respond to someone else's request, supporting or expressing sympathy, To build contact with another person, to react to another person's experience, to come into contact with him, according to the answers of the students can be judged that such are built in them almost at 100%. The built skills in the students give reason to assume that they would have coped with different situations of communication. This claim is also based on the following results: with the first situation that requires a response to positive speeches of the people communicating would seamlessly handle 100% of the students enrolled in the test. In the second situation, however, concerning the response to negative speeches the answers are so monolithic. Nearly 65% of the students tested would be confident with a similar situation. 25% of them exhibit some volatility (dependency), 10% are prone to aggression. The situations in which an application has to be made would have hampered no more than 3% of the students. The conduct of an equal dialogue would also hinder a negligible part of the students involved in the testing – around 1%. The professional orientation of the specialized specialty has reflected the choice of answers related to the determination of behavior in a situation where empathy is required. This situation would make all students confidently, i.e. 100%. The analysis of the results of the test gives reason to conclude that the tested students possess, in large part, basic communication skills and a high degree of communicative competence. All this gives them the opportunity to orient and address different communicative situations.

Keywords: *communication, communicative competence, students, communication situations.*

50. Грудева, М., Д. Димитрова. (2015). Особенности учебной мотивации студентов обучающиеся в медицинском колледже Варны. /XI -я Международная научно - практическая конференция «Психология личностного и профессионального развития субъектов непрерывного образования» ISBN 978-5-4469-0651-2. Изд. «Нестор-История», Москва • Санкт-Петербург, с.325 – 329, **общо 6 стр.**

Резюме:

В доклада се представя анализ на резултати от изследване на учебната мотивация на студенти, обучаващи се в медицински колеж - Варна. **Основната цел** на изследването е да се установи равнището на мотивацията. **Обект** на изследването е мотивацията на студентите. **Предметът** включва процесът на установяване на равнището на мотивация. **Обхват** на изследването: 176 студенти от специалностите: „Рехабилитатор“ (10%), „Рентгенов лаборант“ (24%), „Помощник – фармацевт“ (23%), „Медицински лаборант“ и „Инспектор по общественото здраве“ – (общо 21,5%). Изследването се осъществява по методиката за диагностициране на учебната мотивация на А.А.Реан, модифицирана от Н.Ц.Бадмаева. Включва 23 твърдения, които всеки студент следва да оцени, както следва: с 1 точка за твърдение, което категорично не се отнася за него и с 5 точки, твърдение, което категорично се отнася за него. Отговорите се скалират по седем скали: комуникационни мотиви; мотиви за бягство от отговорност; мотиви за престижност; мотиви за професионална и творческа реализация; мотиви за учебно-познавателна дейност; социални мотиви. Получените резултати се представят като усреднени показатели (средно аритметични), по всички скали на въпросника. Обобщеният анализ по избраната методика, позволява да се направи следният извод: с най-висока средна оценка се отличава мотивацията на студентите от специалност

„Рехабилитатор,“ въпреки че тяхната учебна седмична натовареност е най-голяма. Отбелязва се фактът, че студентите от тази специалност показват висока стартова мотивация, още в първи курс, след приема си в Медицински колеж – Варна. При останалите специалности се отчита мотивация, с обратен на първоначалната знак. В сравнение с това обстоятелство, високите оценки, получени при тестирането се обясняват със спецификата на механизма за компенсиране на отсъствието на познавателен интерес.

Ключови думи: учебна мотивация, студенти, медицински колеж, непрекъснато образование.

Abstract:

The article presents an analysis of the results of studying the motivation of students in Medical college-Varna. The main purpose of the study is to establish the level of motivation. The object of the survey is the motivation of the students. The subject matter includes the process of establishing the level of motivation. Scope of study: 176 students from the specialties: "Rehabilitator" (10%), "X-ray Laboratory technician" (24%), "Assistant-Pharmacist" (23%), "Medical laboratory technician" and "Inspector of Public Health" – (total 21.5%). The study is carried out on the methodology for diagnosing the course motivation of A. Rean, modified by N. Badmaeva. Includes 23 statements that each student should evaluate as follows: with 1 point for the statement, which categorically does not apply to him and with 5 points, a statement that categorically refers to him. The answers are scaled on seven scales: communication motives; reasons for escaping from liability; motives for prestige; motives for professional and creative realization; motives for learning - cognitive activity; social motives. The results obtained are presented as average indicators (arithmetic), on all scales of the questionnaire. The summarized analysis of the chosen methodology allows the following conclusion to be drawn: with the highest average rating is distinguished the motivation of students from the specialty "Rehabilitator," although their weekly workload is the greatest. It is noted that the students of this specialty show a high starting motivation, already in the first course, after their reception at the Medical college – Varna. In other specialties the motivation is taken into account, with the opposite of the original sign. In comparison to this circumstance, the high ratings obtained during testing are explained by the specificity of the mechanism to compensate for the lack of cognitive interest.

Keywords: teaching motivation, students, medical college, continuous education.

51. Димитрова, Св., М. Грудева. (2016). Определение сущности и параметров творческого развития преподавателя в высшей медицинской школе. /XII –я Международная научно - практическая конференция «Психология личностно-профессионального развития: современные вызовы и риски». ISBN 978-5-906871-45-9. Изд. «Нестор-История», Москва • Санкт-Петербург, с. 204-207, **общо 4 стр.**

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за същността и параметрите на творческото развитие на преподавателя във висшето медицинско училище. Откроява се наличието на многообразие от становища в научната литература, по отношение определянето му като водещ субект в процеса на обучение. Значимостта на проблема се задълбочава от разглеждането му в специфична университетска среда, каквато е средата във висшето медицинско училище, тъй като преподавателят във висшето медицинско училище, в повечето случаи е и медицински специалист и преподавател. Поставя се акцент върху две водещи, във връзка с направената констатация, качества: комуникативност и творчество. Комуникативността се разглежда във връзка и с други качества, като: искреност, уважение, тактичност, обективност, дискретност и т.н. Творчеството се определя като по-всеобхватно качество, тъй като се отнася като цяло до всички дейности свързани с учебния процес. Мащабите на неговото проявление се определят от професионалната готовност на преподавателя да усъвършенства постоянно дейностите, които осъществява. Това творчество се определя от науката като педагогическо и се отличава със свои специфични характеристики. Способността на преподавателя да се възприема като творческа индивидуалност, да определя ясно степента на своите творчески способности, да оценява обективно

своите умения и да съчетава в едно своето научно и педагогическо творчество се определя като фундамент на неговото професионално развитие, самоусъвършенстване и самореализация. Откроява се и съвременното разбиране на творческата активност на преподавателя - като креативност и иновация, която се провокира от ред обективни обстоятелства. Разглеждането на иновацията, в аспекта на нейната динамика предоставя възможност за формулирането на два съществени въпроса: за обобщаването, изучаването и разпространяването на водещия педагогически опит и за внедряването на достиженията на педагогическата и психологическата науки в практиката. Представя се авторския аргументиран отговор и на двата въпроса. В заключение се прави извод, че определянето на преподавателската дейност във висшето медицинско училище като педагогическо творчество, иновация или педагогическо изкуство не е самоцел. Тя има своите съдържателни параметри и структурни особености. За нейното овладяване е нужна задълбочена андрагогическа, педагогическа и психологическа подготовка, която може да се получи по различен начин и форма.

Ключови думи: *субект, преподавател, педагогическо общуване, педагогическо творчество, иновация, изкуство.*

Abstract:

The article examines the problem of the nature and parameters of the creative development of teacher in higher medical school. The existence of a variety of opinions in the scientific literature is highlighted, with regard to its designation as a leading entity in the learning process. The significance of the problem is exacerbated by its examination in a specific university environment, which is the middle in higher medical school, since the trainer in the higher medical school is in most cases a medical specialist and a lecturer. Emphasis is placed on two leading, in connection with the findings, qualities: communication and creativity. The communication skills are considered in connection with other qualities such as: sincerity, respect, tact, objectivity, discretion, etc. creativity is defined as a more comprehensive quality as it generally refers to all activities related to the learning process. The scale of its manifestation is determined by the professional readiness of the teacher to constantly improve the activities it performs. This creativity is defined by science as pedagogical and is distinguished by its own specific characteristics. The ability of teacher to be perceived as a creative individuality, to clearly define the extent of their creative abilities, to objectively assess their skills and to combine in one's scientific and pedagogical creativity is defined as a foundation professional development, self-improvement and self-realization. The contemporary understanding of the creative activity of the teacher is also highlighted as creativity and innovation, which is provoked by a number of objective circumstances. The consideration of innovation, in the aspect of its dynamics, provides an opportunity to formulate two substantive issues: for the synthesis, study and dissemination of the leading pedagogical experience and for the implementation of the psychological sciences in practice. The author's reasoned answer to both questions is presented. In conclusion, it is concluded that the definition of teaching activity in higher medical school, such as pedagogical creativity, innovation or pedagogical art, is not an end in itself. It has its own content parameters and structural peculiarities. In order to master it, there is a need for profound andragogological, pedagogical and psychological preparation, which can be obtained in different ways and form.

Keywords: *lecturer, pedagogical communication, pedagogical creativity, innovation, art*

52. Grudeva, M., Y. Dimitrova. (2016). Special Features of education of the child in early age in a child's nursery. /XI international scientific conference „Knowledge in practice.“ ISSN 1857-92 // International Journal Scientific, Vol.15.2, (IMPF- 1.023), Bansko, Bulgaria, pp 739 – 745, **общо 6 стр.**

Резюме:

Обучението на детето в ранна възраст, в условията на организационно обособената структура, наричана по-често „детска ясла“ притежава както характерните особености на обучението изобщо, разглеждано като социален и педагогически феномен, така и свои специфични, които се определят най-вече от възрастовите особености на обучаемите: липса на осъзната активност за овладяване на знания и умения;

наличие на голяма емоционалност; ограничени възможности за извършване на физическа и умствена дейност, поради динамичното развитие на нервната система, което води до бърза умора, бързо разсейване, лесна раздразнителност и безпокойство; наличие на малък житейски опит; притежаване на непреодолим стремеж към двигателна активност. Тези специфични особености на обучението на детето в ранна възраст обуславят необходимостта от неговото разглеждане в тясна връзка и зависимост както от процеса на детското развитие, така също и в тясната връзка и зависимост от водещата роля на възрастния – като формиращ детската личност фактор. Имайки предвид всичко това, при разглеждането на проблема се обръща внимание на спецификата на планиране, организиране и осъществяване на обучението както и на спецификата на ролите, които изпълнява възрастният, в качеството си на здравен специалист.

Ключови думи: обучение, развитие, възрастен, организационно обособена структура, детска ясла, здравен специалист.

Abstract:

Teaching a child at an early age in a divisional organizational structure, more often called “Nursery“ has both the characteristics of education in general seen as a social and pedagogical phenomenon, and their specific, which are determined mostly by the age of the students: absence of conscious activity for acquiring knowledge and skills; manifestation of great emotion; limited opportunities to perform physical and mental activity, due to the dynamic development of the nervous system, leading to fatigue, quick distraction, easy irritability and anxiety; insufficient life experience; possession of irresistible desire for physical activity. These specific characteristics of training the child at an early age determine the need for its consideration a close relationship and dependence as the process of its development also in close relationship and dependence on reasoned leadership adult - as forming child's personality factor .With this in mind, when considering the problem should be paid attention to the specifics of planning, organizing and implementing training and the specific roles that perform adult as a health professional.

Keywords: training, development, adult, organisationally separate structure, nursery, health professional.

53.Grudeva, M., St.Pavlova (2016). Projections and european real opportunities for career development and growth of lecturers in the high schools./Ninth international scientific conference “The teacher of the future.”ISSN 1857 - 92.//Internacional Journal Scienific, Vol. 13.1 (IMPF-1,322). Durres, Republik Albania, pp.95-99,общо 5 стр.

Резюме:

Динамиката в развитието на науката и технологиите в световен мащаб, създават предпоставки за също толкова динамично модернизиране на висшето образование. Главната цел на модернизацията е създаването на Общоевропейско пространство за висше образование. Ръководно начало за осъществяването на тази дейност са стратегическите документи, приети в рамките на Болонския процес, Стратегия „Европа 2020“ и Националната програма за развитие „България 2020“. Поради това обстоятелство във всички висши училища у нас са изградени и функционират вътрешни системи за оценяване и поддържане както на качеството на обучението на студентите, така и на подготовката и кариерното развитие на академичния състав. Стремежът към модернизиране съвсем естествено и логично разкрива значимостта и на един друг проблем – проблемът за готовността, кариерното развитие и кариерното израстване на преподавателите във висшите училища, в условията на все по-разширяваща се академична автономия. В системата на висшето образование е налице видима активност в посока повишаване и развитие на компетентностите на всички членове на академичния състав. Все още, обаче, в редица европейски и национални документи се отчита наличието на незадоволителна подготвеност на университетските преподаватели в областта на педагогическата и андрагогията, както и недостатъчна информираност на обществото за предлаганите ефективни възможности за учене през целия живот. Всичко това налага по-задълбочено вникване и технологично разработване на проблема за перманентно

повишаване на квалификацията и кариерното развитие и израстване на преподавателите във висшите училища, чрез изграждането и реализирането на гъвкава и многофункционална вътрешноуниверситетска система.

Ключови думи: *висше образование, общоевропейско пространство, стратегически документи, готовност, кариерно развитие, кариерно израстване, преподаватели във висши училища, академична автономия.*

Abstract:

The dynamics in the development of science and technology in the world, created for equally dynamic modernization of higher education. The main objective of modernization is the creation of a Pan-European Higher Education Area. Guide the implementation of these activities are strategic documents adopted within the Bologna Process, Strategy „Europe 2020” and National Development Program „Bulgaria 2020”. Therefore in all universities in the country are built and operate internal systems to evaluate and maintain both the quality of students' education and the training and career development of faculty. The pursuit of modernization naturally and logically reveals the significance and another problem - the problem of readiness, career development and career advancement of lecturers in higher education institutions in terms of ever-expanding academic autonomy. In higher education there is visible activity towards upgrading and competence development of all members of the academic staff. Still, however, a number of European and national documents acknowledges the existence of inadequate preparedness of university lecturers in the field of teaching and andragogy and insufficient public awareness about the proposed effective opportunities for lifelong learning. All this requires in-depth insight and technological development of the problem of permanent training and career development and growth of lecturers in higher education institutions through the establishment and implementation of a flexible and versatile internal systems

Key words: *higher education, Pan-European space, strategic documents, readiness, career development, career advancement, teachers in higher schools, academic autonomy.*

54. Pavlova St., Grudeva, M. (2016). Teaching style as a stimulating academic activities factor. /IX International scientific conference “The teacher of the future” ISSN 1857 - 92. //Internacional Journal Scientific, Vol. 13.1 (IMPF-1,322) Durres, Republik Albania, pp.119-122, **общо 4 стр.**

Резюме:

Една от основните задачи на преподавателя в процеса на обучение е изграждане на ефективно взаимодействие с обучаваните, чрез създаването на подкрепяща среда, която оказва влияние върху когнитивното, физическото и социалното им развитие. Благоприятният психоклимат стимулира взаимодействието и между самите обучаващи се. Чрез системното прилагане на студент-центрирания подход най-активно се стимулира тяхната активност и иновативност. За постигането на високи учебни резултати е необходимо по-взискателно отношение към комуникацията, организацията и предоставянето на учебния материал. За определяне равнището на стила на преподавателската дейност, от гледна точка на обучаващите се бе проведено проучване сред студенти от специалност „Управление на здравните грижи“ – ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“. Анализът на резултатите от него показва, че стилът на преподаване е от основно значение за привличането на интереса на студентите към изучавания учебен материал. От множеството използвани учебни методи, най-голям интерес предизвиква методът „работа в малка група“, който позволява по – задълбоченото разбиране на учебното съдържание и подпомага овладяването на умения за работа в екип. Според участвалите в анкетирането студенти, преподавателите успяват да представят различни изучаваните теми от различни гледни точки, което е важно условие за формирането на професионалните им компетентности. При взаимодействието си с преподавателя, студентите оценяват високо междуличностните отношения, които се създават в процеса на обучение.

Най-високо са оценени такива професионално-личностни качества на преподавателя, като: сътрудничество, толерантност, емпатия, възискателност, като значими.

Ключови думи: *взаимодействие, подкрепяща среда, студент-центриран подход, стил на преподаване, професионално-личностни качества*

Abstract:

One of the main tasks of the teacher in the learning process is the creation of effective interaction with the students. By creating a supportive environment that affects the cognitive, physical and social development. The favorable psychological climate stimulate interaction between learners themselves. Through systematic application of student-centered approach most actively stimulate their activity and innovation. To achieve high quality educational outcomes is needed is a more demanding attitude towards communication, organization and delivery of educational material. To determine the level of style of teaching, in terms of students was conducted a local survey of students majoring in "Management of health care" - degree "Bachelor" and "Master". The analysis of its results showed that the style of teaching is essential to attract the interest of students to study teaching material. From the multiplicity of learning methods, the greatest interest method causes "work in a small group," which allows - depth understanding of content and support for skills acquisition and teamwork. According polled students, teachers fail to present different topics from different perspectives, which is essential for the formation of their professional competence. By interacting with the teacher, the students appreciate the interpersonal relationships that are created in the learning process. Top rated are such professional and personal qualities of the teacher, such as cooperation, tolerance, empathy, rigor as significant.

Ключови думи: *interaction, supportive environment, student-centered approach, teaching style, professional-personal qualities*

55.Dimitrova, Y., M. Grudeva. (2016). Healthy lifestyle – as a condition and factor for formation value of respect students to own health. /X International scientific conference „The power of knowledge“, ISSN 1857-92. //Internacional Journal Scientific, Vol.14.1 (IMPF-1,322) Agia Triada, Greece, pp 429 – 431, **общо 3 стр.**

Резюме:

Здравното образование и възпитание на децата и младите хора се свързва днес със съвременното разбиране за здравословния начин на живот - да се предоставят възможности за повече самостоятелни избори на начин на живот, което ясно да показва положително отношение към себе си и към собственото си здраве. Поради това обстоятелство здравното образование и възпитание в училище има подчертано хуманна цел, която преследва като краен резултат развитието на физическия, психическия и социалния потенциал на цялата общност, чрез поемането на отговорност за здравето на всеки един от нейни членове, при адекватно променена структура за управление, организация и контрол. Затова на училището все повече се гледа като на институция отговорна да покаже и да докаже, че здравето е важно и че то наистина има значение за всеки, който живее, работи и се учи в нея. За осъществяването на адекватни дейности, отнасящи се до постигане целите на процеса на утвърждаване на здравословен начин на живот е необходимо осъществяване на системна мониторингова дейност върху различни характеристики на здравословния начин на живот, сред които: здравословно хранене; баланс на умствената с физическата дейност; спазване на дневен режим; хуманни взаимоотношения между учениците, учителите, учениците и учители; взаимоотношения в семейството; състояние на материална база, грижа за собственото здраве и др.

Ключови думи: *здравно образование и възпитание, здравословен начин на живот, отговорност за здравето, утвърждаване на здравословен начин на живот*

Abstract:

Health education and upbringing of children and young people is associated today with the modern understanding of a healthy lifestyle - to provide opportunities for more individual choice of lifestyle that clearly shows a positive attitude towards themselves and towards their own health. Due to this circumstance education and training in schools has highlighted human purpose, pursued as an end result in the development of physical, mental and social potential of the whole community, by taking responsibility for the health of each of its members with adequate changed management structure, organization and control. So the school is increasingly seen as the institution responsible to show and prove, that health is important and that it really matters to anyone who lives, works and teaches in it. To adequate activities related to achieving the goals of the process of promoting a healthy lifestyle necessary carry out systematic monitoring activity on various characteristics of a healthy lifestyle, including: healthy eating; mental balance with physical activity; observing the daily routine; humane relationships between students, teachers, students and teachers; family relationships; the condition of facilities, caring for their own health and others.

Keywords: *health education and education, healthy lifestyle, health responsibility, affirmation of healthy lifestyles*

56. Grudeva, M., Y. Dimitrova. (2016). Current projections of the world health organization for pedagogical training of medical specialists – lecturers. /X International scientific conference „The power of knowledge“, ISSN 1857-92. //Internacional Journal Scientific, Vol.14.1, (IMPF-1,322), Agia Triada, Greece, pp 121 – 125, **общо 5 стр.**

Резюме:

Проблемите, свързани с педагогическата квалификация на лицата, занимаващи се с подготовката на кадри за здравеопазването са били обсъждани в продължение на много години. Независимо от факта, че Световната здравна организация е направила опит да ги реши методически още през 1969 г., чрез издаването на „Педагогическо помагало за преподаватели в медицинските учебни заведения“, за съжаление, те все още стоят открити и нерегламентирани. До голяма степен нерешаването на проблема се дължи най-вече на битувания в медицинските среди консерватизъм по отношение на педагогическото учение, като несъвместимо със спецификата на професионалната насоченост на медицинското образование. Казано по друг начин, битува убеждението, че медицинският специалист е достатъчно добре подготвен професионално, за да може да предаде своя опит и знания на други хора, без да са му нужни познания в областта на теорията и методиката на обучението, на мениджмънта на образователния процес, на педагогическото общуване и т.н. Реално доказателство за потребността от такава подготовка е огромният интерес към педагогическото помагало, което има своите девет издания (последното от 2000г.) и е преведено на 15 езика, в т.ч. и на български език още през 1976 г. Нещо повече, такава потребност се откроява и в основните европейски и национални документи, свързани с развитието на висшето образование. Посоченото обстоятелство ясно очертава необходимостта от по-широка дискусия на проблема както с участието на представители на държавните структури, занимаващи се с висшето образование, така и с представители на научните среди, академичните ръководства и редовите специалисти – преподаватели.

Ключови думи: *педагогическа квалификация, подготовка на здравни кадри, специфика на професионалната насоченост, теория и методика на обучението, мениджмънт на образователния процес*

Abstract:

Problems associated with teaching qualifications of the persons involved in the preparation of staff for health care have been discussed for many years. Despite the fact that the World Health Organization has attempted to solve them more methodical in 1969 by issuing "Pedagogic tool for specialists in medical school", unfortunately they still stand open and unregulated. Largely unsolved problem is due mainly to persist in medical circles

conservatism in terms of pedagogical teaching as incompatible with the specifics of the professional focus of medical education. In other words, the medical professional is well enough professionally trained to be able to transmit their experience and knowledge to others without his knowledge required in theory and methodology of training, the management of the educational process of pedagogical communication, etc. Real proof of the need for such training is enormous interest in the course material, which has its nine editions (the latter since 2000) and was translated into 15 languages, including Bulgarian language as early as 1976. Moreover, such a requirement stands in the main European and national documents related to the development of higher education. This fact clearly outlines the need for a broader discussion of the problem as well as with representatives of state structures dealing with higher education and representatives of academia, academic leaders and ordinary specialists – lecturers.

Keywords: *pedagogical qualification, training of health professionals, specifics of the professional orientation, theory and methodology of the training, management of the educational process*

57.Grudeva, M., Y. Dimitrova. (2018). The process of establishing effective interaction with students in the conditions of distance training and the role of the university lecturer in it. /XVII International scientific conference „The teacher of the future“. ISSN 2545-4439, ISSN 1857-923X // Internacional Journal Scientific, Vol.23.1 (IMPF – 1,822 за 2017 г.), Budva, Monte Negro, pp 101-107, **общо 7 стр.**

Резюме:

Разглеждането дистанционното обучение, като реален компонент на системата за непрекъснато образование предоставя възможност за открояването му като глобално явление на образователната и информационната култура на човечеството. Неговото развитие разкрива все повече тенденция за интернационализация, на образованието, чрез създаване на интернационални образователни структури с различно предназначение. Нещо повече, това развитие допринася за изясняване на неговата значимост по отношение на възможностите за разширяване на образователната мрежа във всяка страна, с цел най-пълно удовлетворяване на потребностите на човека в областта на образованието и на защитата на неговите права в тази област; предоставяне на образователни услуги на различни слоеве от населението, независимо от мястото където живее то и на капацитета на неговите образователни възможности. Като основна организационна форма за обучение, все повече се утвърждава дистанционната, което предполага използването на своеобразни средства, методи, способи на обучение, изграждане на специфично взаимодействие както между обучаващи и обучавани, така и между самите обучавани. Дистанционното обучение, в качеството си на съвременна форма за обучение от разстояние се характеризира с физическа отдалеченост на преподавателя и обучаващите се, както и с осъществяването на педагогическото взаимодействие между тях, чрез използването на медийна връзка. Следва да се подчертае, че възможностите за приложимост на един или друг модел за дистанционно обучение, като прецизно изградена педагогическа система се намират в пряка зависимост не само от ясното и точното целеполагане и оптималното му организиране и управление, но и от ефективното педагогическо взаимодействие, което ще се изгради между преподаватели и учащи се.

Ключови думи: *непрекъснато образование, дистанционно обучение, преподавател, обучаващи се, педагогическо взаимодействие*

Abstract:

The consideration of distance learning as a real component of the continuous education system provides an opportunity to highlight it as a global phenomenon of the educational and information culture of mankind. Its development reveals an increasing tendency for the internationalization of education through the creation of international educational structures of different purposes. Moreover, this development contributes to clarifying its importance in terms of the opportunities for enlargement and the education network in each country, in order to best meet the human needs of education and the protection of its rights in this field; providing educational services to different strata of the population, regardless of where it lives and the capacity of its educational

capabilities. As the main organizational form of training, the distance learning, which presupposes the use of some means, methods, training methods, building specific interaction between both trainees and trainees, as well as among the trainees themselves, is becoming more and more established. Distance learning, as a modern form of distance learning is characterized by physical remoteness of the university lecturer and students, as well as the realization of the pedagogical interaction between them through the use of a media connection. It should be stressed that the applicability of one or another distance learning model as a precisely constructed pedagogical system is in direct dependence not only on the clear and accurate purpose and optimal organization and management but also on the effective pedagogical interaction that will build between teachers and learners.

Keywords: *continuous education, distance learning, university lecturer, trainees, pedagogical interaction*

58.Dimitrova, Y., M. Grudeva. (2018). Role potential of the physical education and sport teacher in the process of the values of the scientists. /XVII International scientific conference „The teacher of the future“, ISSN 2545-4439, ISSN 1857-923X, // Internacional Journal Scienific.// Internacional Journal Scienific, Vol.23.2, (IMPF – 1,822 за 2017 г.), Budva, Monte Negro, pp 645- 652, **общо 8 стр.**

Резюме:

Като научно обоснована и динамична система, физическото възпитание се осъществява на практика под формата на целенасочен процес на обучение и възпитание в условията на образователна институция. Той има за цел формирането и развитието на ученическата личност, в т.ч и нейното ценностно формиране. Съществуващите в педагогическата наука безспорни доказателства, че физическото възпитание е структурообразуващ компонент на съдържанието на възпитателния процес дават основание да се твърди, че неговият педагогически модел в училище включва целенасоченото, систематическото и специално организираното взаимодействие между основните субекти на процеса и на тези субекти със средата (физическа, социална и организационна), която благоприятства или не неговата ефективност. При разглеждането на проблема за физическото възпитание като процес се има предвид и твърдението, че личността не е пасивен приемник на въздействията на възпитателните фактори. Напротив, тя оказва обратно влияние и въздействие върху тях, въз основа на формираните у нея ценностни отношения и ориентации. Въз основа на научнообосновани доказателства, че ценностната система на индивида притежава интегрални функции по отношение на другите личностни феномени и оказва влияние особено силно върху неговата поведенческа сфера се откроява водещата роля на учителя в процеса на формиране на ценности у учениците.

Ключови думи: *физическо възпитание, учител, ценност, ценностна система, процес на формиране на ценности*

Abstract:

It is known from scientific and pedagogical literature that physical education is the basic structure determining the formation and development of the personality educational component, which is always up to date, complex and multifactorial. In this capacity, it possesses all the main features of the process of education: complexity, purposefulness, organization, duration in time, contradictory and pedagogical guidance, and contributes to the transmission and acceptance between generations of social experience in its most diverse dimensions. At the same time, physical education stands out as a means of shaping the social qualities of the personality, of forming and developing its value system. As such, it possesses all the main features of the process of education: complexity, purposefulness, organization, time duration, contradictions and pedagogical leadership and contributes to the transmission and acceptance between generations of social experience in its most diverse dimensions. At the same time, physical education stands out as a means of shaping the social qualities of the personality, of forming and developing its value system. Considering that this process takes place as a priority in an educational institution-school, the role of the teacher in physical education and sport should be highlighted in terms of its proper planning, organization and leadership in the formation of values for students. In order to

better reveal the parameters for the development of this role potential, it is necessary to get a deeper insight into the content of the concept of "physical education".

Key words: *physical education, teacher, values, value system, process of formation of values*

59. Dimitrova, Y., M. Grudeva. Preventive activities – the teacher to prevent adolescent aggression.

//European Journal of Social & Behavioural Sciences (EJSBS). eISSN 2301-2218. (служебна бележка),

общо 10 стр.

Резюме:

В доклада се разглежда проблемът за агресията на учениците и ролята на класния ръководител за нейното ранно диагностициране и превенция. Разкрива се същността на агресията като явление, което не само се проявява, все по-често, в ежедневието, но и нараства с бързи темпове. Формите на агресия стават все повече и по-разнообразни. Тази негативна тенденция е обусловена от многообразие фактори, сред които се открояват: разрушаването на традиционните модели на възпитание и поведение на подрастващите; интензивността на информационното общуване; отсъствието на ефективен инструментариум за ранна диагностика и превенция на агресивното поведение и др. Всичко това основателно оформя мнението, че агресията все повече се превръща в модел на поведение на съвременната личност и основателно привлича изследователския интерес към по-задълбоченото проучване и изясняване на този проблем. С особено внимание се откроява проявата на агресията в условията на българското училище. Акцентира се върху задълженията на учителите и класните ръководители, по отношение на нейното диагностициране и превенция. **Основни цели** на изследването са: да се открият параметрите на оценяване на нивата на изразеност на агресивните тенденции в поведението на учениците от прогимназиален етап (пети клас) и да се разкрият склонностите на учениците към определен вид агресивно поведение; да се определят акцентите в превантивната дейност на класния ръководител за тяхното предотвратяване (универсални интервенции). **Обект** на изследването е поведението на учениците в прогимназиален етап, по отношение на склонността им към прояви на агресивност. **Предметът** на изследването включва открояването на параметрите на оценяване на нивата на изразеност на агресивните тенденции в поведението на учениците от прогимназиален етап и на склонностите им към определен вид агресивно поведение. **Обхват** на изследването: 23 ученици от пети клас, от които 12 момчета и 11 момичета, на възраст 11-12 години. **Основни методи** на изследване: теоретичен анализ на литературни източници по проблема; тестово изследване на параметрите на изразеност на агресивните тенденции в поведението на учениците (по К. Кунчев); тестово диагностициране на агресивното поведение (по П.А.Ковальов); анализ и обобщение на резултатите от тестовото изследване. Анализът на резултатите от теста показва, че преобладаващата част от учениците осъзнават негативния характер на агресивността и асоциалното поведение. Заедно с това, те успяват да идентифицират и причините, които провокират подобен вид поведение. Очертаните отговорности на класния ръководител, във връзка с ранното диагностициране и превенцията на този вид поведение, сред учениците се свързва с необходимостта от допълнителната му подготовка и подкрепа както от училищните специалисти (педагогически съветник и психолог), така и от представители на специализираните институции.

Ключови думи: *агресия, агресивно поведение, асоциално поведение, ученици, класен ръководител, диагностика, предотвратяване.*

Abstract:

The article examines the problem of student aggression and the role of the class leader in its early diagnosis and prevention. It reveals the essence of aggression as a phenomenon that not only manifests itself more and more frequently in everyday life, but also grows rapidly. The forms of aggression are becoming more and more diverse. This negative trend is driven by a variety of factors, among which stand out: the destruction of traditional patterns of upbringing and behaviour of adolescents; the intensity of information communication; an effective

toolkit for early diagnosis and prevention of aggressive behaviour, etc. All this rightly forms the opinion that aggression is increasingly becoming a model of behavior of the modern person and rightly attracts the research interest in a more depth study and clarification of this problem. With particular attention stands out the manifestation of aggression in the conditions of the Bulgarian school. Emphasis is placed on the duties of teachers and class leaders in terms of diagnosis and prevention. The main objectives of the study are: to identify the parameters of the assessment of the levels of expression of the aggressive tendencies in the behaviour of the students from lower secondary stage (fifth grade); To reveal the inclinations of students to a certain type of aggressive behaviour; To define the highlights of the preventive action of the class supervisor for their prevention (universal interventions). The object of the study is the behaviour of students at lower secondary level, in terms of their tendency to aggression. The subject of the study includes the determination of the parameters of the assessment of the levels of expression of aggressive tendencies in the behaviour of lower secondary students and their inclinations to a certain type of aggressive behaviour. Scope of study: 23 students from the fifth grade, of which 12 boys and 11 girls aged 11-12 years. Basic Research methods: theoretical analysis of literary sources on the problem; test examination of the parameters of expression of aggressive tendencies in the behavior of students (by K. Kunchev); test diagnosing aggressive behaviour (on A. Kovalev); analysis and a summary of the results of the test study. The analysis of the test results shows that the overwhelming majority of students are aware of the negative nature of aggressiveness and antisocial behaviour. Together with this they manage to identify and the reasons that cause this kind of behavior. Formed responsibilities of the class supervisor in relation to the early diagnosis and prevention of this type of behaviour, among the students, are linked to the need for further preparation and support from both school professionals (pedagogical adviser, school psychologist) and representatives of the specialized institutions.

Key words: *aggression, aggressive behavior, antisocial behavior, pupil, principal, diagnosis prevention*

60.Kostyunina, Nadezhda, Liliia A. Latypova, Anastasiya O. Luchinina, **Marinela I. Grudeva. (2019).** Students' Victim Behavior on The Internet: Motives and Features. /Europien Journal of Social & Behavioural Sciences (EJSBS). eISSN 2301-2218. (*служебна белешка*), **общо 10 стр.**

Резюме:

В доклада се разкрива необходимостта от решаване на задачи, свързани със социалната адаптация на младото поколение към съвременния ритъм и стил на живот, обществени норми и правила на поведение, които диктуват начина на живот в обществото, а също така и с нарастващата потребност от профилактика на рисковото поведение в Глобалната интернет мрежа. Това обстоятелство откроява нарастваща необходимост и от сериозно изследване както на психологическите особености на младите хора, така и на факторите и механизмите на проявлението на рисковото поведение. В доклада се представят резултати от комплексно теоретично и експериментално проучване на психологическите особености, факторите и механизмите на проявление на това поведение на студенти, обучаващи се в първи и втори курс на ВятГУ (Русия), КФУ (Русия), Медицински университет «Проф. д-р Параскев Стоянов» (България) в Глобалната интернет мрежа. Разглеждат се понятията: «риск», «жертва», «рисково поведение». Обосновават се изводи, с които се подчертава, че именно в периода на юношеството и ранната младост настъпват промени в равнището на проявление на рисковото поведение. Тази промяна се определя като дезадаптация на личността на студента, тъй като се проявява като конформно, жертвено, неосъзнато, невнимателно поведение и неспособност да се създават собствени стратегии на поведение, да се поема отговорност за случващото се. Водещ подход в изследването на това поведение е диференциално-психологическият, основан на анализа на личностните характеристики на студентите, проявяващи рисково поведение. Формулират се изводи, чрез които се откроява необходимостта от уточняване на факторната детерминираност на това поведение на личността в юношеска и ранна младежка възраст, както и необходимостта от разработването на специализирани профилактични корекционни програми, които да способстват за формирането на жезнеустойчивост и избирателност, по отношение на гъвкави и безопасни стратегии на поведение в трудни житейски

ситуации.

Ключови думи: *риск, рисковно поведение, глобална интернет мрежа, дезадаптация, характерни особености, студентска младеж.*

Abstract:

The article reveals the need to solve tasks related to the social adaptation of the young generation to the modern rhythm and lifestyle, social norms and rules of conduct that dictate the way of life in society, and also with the increasing need for prevention of risk behavior in the global Internet network. This circumstance highlights a growing need and a serious study of both the psychological characteristics of young people and the factors and mechanisms of manifestation of risk behaviour. The report presents results of a complex theoretical and experimental study of the psychological peculiarities, factors and mechanisms of manifestation of this behaviour of students, trainees in the first and second courses of ВятГУ (Russia), the KFU (Russia), Medical University "Prof. Dr. Paraskev Stoyanov" (Bulgaria) in the global Internet. The concepts are considered: «risk», «sacrifice», «conduct at risk». It is justified to draw conclusions which underline that during the period of adolescence and early youth there are changes in the level of manifestation of risk behavior. This change is defined as the deformation of the student's personality as it manifests itself as a continuum, sacrificial, unconscious, careless behavior and inability to create its own strategies of behavior, to take responsibility for what is happening. A leading approach in the study of this behavior is the differential-psychological, based on the analysis of the personality characteristics of students exhibiting risky behavior. Conclusions are drawn which highlight the need to specify the factor determinant of this behaviour of the adolescent and young age, as well as the need to develop specialized preventive corrective programmes to facilitate the formation of viability and selectivity, in terms of flexible and safe strategies of behaviour in difficult life situations.

Key words: *victimization, victim behavior, the Internet, disadaptation, characteristic features, students*

По група показатели Е

20. Публикувана книга, университетски учебник или учебник, който се използва в училищната мрежа

61.Грудева, М., Ив.Мерджанов. (2018). Съвременни предизвикателства пред висшето медицинско образование. /Теория и методика на образователния процес. Книга 2. Рецензенти: ISBN 978-619-221-123-3. Варна., Изд. МУ, Варна, общо 194 стр.

Резюме:

В книгата „Съвременни предизвикателства пред висшето медицинско образование (дистанционно и електронно обучение)“ от поредицата „Теория и методика на образователния процес“, (книга 2) се разкриват и анализират новите глобални проблеми и предизвикателства, пред които е изправено човечеството през XXI век, в областта на екологията, икономиката, здравето, разходването на природни богатства, постигането на енергиен баланс, ориентиране в информационното пространство и др. Откроява се влиянието на икономическите и социалните кризи и интензификацията и динамиката на информационните процеси върху психическото физическото равновесие на хората. Обосновава се обективната необходимост от постоянно овладяване на нови знания и умения, които не само да ориентират човека в сложната динамика на тези процеси, но и да го формират като по-адаптивна, по-мобилна и по-конкурентоспособна личност по отношение на постоянно изменящото се социално пространство. Разкрива се потребността от качествено образование, с непрекъснат характер. Книгата е разработена в три части: *Първата част* разкрива същността на обучението като социален и педагогически феномен и очертава спецификата на процеса обучение във висшето медицинско училище като процес за саморазвитие на личността на студента в условията на свободното и отговорно взаимодействие с преподавателите, чрез акцентирание върху неговата насоченост, съдържание и условията, в които се реализира. Очертава се връзката и зависимостта на качеството на процеса обучение с равнището формираност на педагогическата култура на преподавателите. Разгледат се

подробно някои съвременни модели и концепции на промяна в съвременното висше образование, разбирано и разглеждано като „сложна макросистема, цялостно и динамично единство на компоненти, която включва голямо число национални образователни системи и педагогически парадигми. Обосновава се приложимостта на някои съвременни подходи в образователния процес (личностноориентиран, компетентностен и проблемнобазиран), в контекста на концепцията за учене през целия живот. Открояват се съвременните ориентири за развитието на личността на професионалиста в Република България, въз основа на задълбочен анализ на Стратегията за развитие на Висшето образование в Република България за периода 2014 -2020 и Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020. Разглежда се основно обективният базис на Стратегията за непрекъснато образование, като основна образователна парадигма през XXI век. Втора част е посветена на разкриването на същността на дистанционното обучение като предизвикателство и реалност пред съвременното висше образование. Проблемът се разработва в исторически и научно-теоретичен аспект. Откроява се неговата сложност на феномен с изключително широки граници на приложение, обусловено най-вече от динамиката в усъвършенстването на информационните технологии. Дистанционното обучение се разглежда и като реален компонент на системата за непрекъснато образование, което дава възможност да се открие като глобално явление на образователната и информационната култура на човечеството. Разглеждат се и се анализират задълбочено системата и основните понятия на дистанционното обучение. Акцентира се върху разнообразието от методически изисквания, по отношение на осъществяването на адекватен избор и структуриране на модел на дистанционно обучение. Открояват се спецификата и стadiите на изграждане на ефективно взаимодействие между преподавател и студент, в тази форма на обучение. Третата част включва информация за възможностите на образованието, чрез електронно и дистанционно обучение. В нея се разглеждат допирните точки и разликите между дистанционното и електронното обучение. Открояват се основните характеристики и технологии на електронното обучение. Анализират се модерните (електронни) форми на преподаване и учене в световен мащаб. Акцентира се върху осъществяването на електронно обучение в академичен контекст. Открояват се неговите предимства и проблеми. Очертават се характеристиките на виртуалната учебна среда и видовете учебни платформи. В практико-приложен аспект се представя цялостна технология за разработване и мениджмънт на проект за електронен курс. Разглеждат се и аспекти на дидактиката на електронното изпитване. Посочват се възможности за включване в общодостъпни открити онлайн курсове или MOOCs.

Abstract:

In the book "Modern Challenges for higher medical education in the series" theory and methodology of the educational process ", book 2, reveals and analyses the new global problems and challenges that mankind faces in XXI century, in the field of ecology, economy, health, spending of natural resources, achieving energy balance, orientation in the information space, etc. The impact of economic and social crises and intensification and dynamics of information processes on the mental physical equilibrium of people is highlighted. It justifies the objective need to constantly master new knowledge and skills, not only to orient the person in the complex dynamics of these processes, but also to form it as a more adaptable, more mobile and more competitive person in terms of constantly changing social space. The need for quality education is revealed with a continuous character. The book was developed in three parts: the first part reveals the essence of learning as a social and pedagogical phenomenon and outlines the specifics of the training process in higher medical school as a process for self-development of the student's personality in terms of the free and responsible interaction with teachers, by focusing on its focus, content and the conditions in which it is implemented. It outlines the relationship and the dependence of the quality of the learning process with the level of formateness of teachers' pedagogical culture. Consider in detail some modern models and concepts of change in modern higher education, understood and considered as "complex macro-system, complete and dynamic unity of components, which includes a large number of national educational systems and pedagogical paradigms. The applicability of some modern approaches in the educational process (personality, competency and problem based) is justified in the context of the concept of lifelong learning. The contemporary landmarks for the development of the professional personality in the Republic of Bulgaria stand out, based on a thorough analysis of the strategy for the

development of higher education in the Republic of Bulgaria for the period 2014-2020 and the National Strategy for Life-long learning for the period 2014 – 2020. The objective basis of the strategy for continuous education is considered as the main educational paradigm in the XX-th century. Part Two is dedicated to revealing the essence of distance learning as a challenge and reality to contemporary higher education. The problem is developed in a historical and scientific-theoretical aspect. It stands out its complexity of a phenomenon with extremely wide application limits, mainly driven by the dynamics of the improvement of information technologies. Distance learning is also considered as a real component of the system of continuous education, which makes it possible to stand out as a global phenomenon of the educational and information culture of mankind. The system and basic concepts of distance learning are examined and thoroughly analyzed. The focus is on the variety of methodological requirements, regarding the realization of an adequate choice and structuring of a model of distance learning. The specifics and stages of building an effective interaction between a teacher and a student in this form of training stand out. The third part includes information about the opportunities of education through e-learning and distance education. It examines the points of contact and the differences between distance and e-learning. Highlights are the main features and technologies of e-learning. The modern (electronic) forms of teaching and learning are analysed globally. It focuses on the implementation of e-learning in an academic context. Its advantages and problems stand out. The characteristics of the virtual learning environment and the types of learning platforms are outlined. A comprehensive technology for the development and management of an electronic course project is presented in a practical-applied aspect. Aspects of the didactics of electronic testing are also considered. Indicate opportunities for inclusion in generally available open online courses or MOOCs.

62.Грудева, М., Ст. Павлова. (2018). Теория на обучението на студенти от професионално направление "Здравни грижи."/Теория и методика на образователния процес. Книга 3 ISBN ISBN 978-619-221-121-9 Варна., Изд. МУ – Варна, общо стр.179.

Резюме:

Учебникът „Теория на обучението на студенти от професионално направление „Здравни грижи“ има за цел да допринесе за формирането на общотеоретичната и специалната подготовка на бъдещия „ръководител на здравните грижи и преподавател по практика“, който се подготвя в едноименното направление. В неговото съдържание се поставя акцент върху обосноваването на статута на „Медицинската педагогика“ като относително самостоятелно направление в системата на педагогическите науки и очертаването на нормативната обусловеност на висшето медицинско образование в Република България. Разглеждат се подробно три съвременни подхода към процеса обучение в условията на висшето медицинско училище: личностноориентиран, проблемнобазиран и компетентностен) и се откроява тяхната значимост по отношение формирането и развитието на здравния специалист. Разкриват се задълбочено и подробно структурните и съдържателните особености на процеса обучение във висшето медицинско училище, като особено внимание се отделя на целеполагането, учебното съдържание, методите, принципите и формите на обучение, контролът и оценяването. Подробно се изяснява проблемът за същността, видовете, формите и функциите на самостоятелната работа на студентите. Предоставят се знания за същността, видовете и възможностите за прилагане на различни алгоритми в обучението на студентите от професионално направление „Здравни грижи.“ Специално внимание се отделя на изясняването на педагогическото взаимодействие в процеса на обучение между преподавател и студент във връзка с формирането на последния като субект. Подобаващо място се отделя на проблема за формирането на нравствената култура и клиничното мислене на здравния специалист. Книгата играе ролята на учебник по теория на обучението на студенти от професионално направление „Здравни грижи.“ Подпомага подготовката на студентите, обучаващи се по специалност „Управление на здравните грижи“ ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“ в Медицински университет – Варна. Тя се препоръчва и за преподаватели, с по-малък педагогически опит.

Abstract:

The textbook "Theory of training of students from the occupational strand" Health care" aims to contribute to the formation of a general theoretical and special preparation of the future" head of health care and teacher in practice", which is To be prepared in the eponymous direction. Its content focuses on justifying the status of "Medical pedagogy" as a relative self-direction in the system of pedagogical sciences and outlining the normative modality of higher medical education in the Republic of Bulgaria. Three detailed approaches to the process of education are considered in the conditions of the higher medical school: personally oriented, problem-based and competent) and their significance regarding the formation and development of the healthcare professional is highlighted. The structural and substantive features of the training process in the higher medical school are revealed in detail and in detail, with particular emphasis on the purpose, the content, the methods, the principles and the forms of training, the control and the evaluation. The problem of the essence, types, forms and functions of the students' own work is explained in detail. Knowledge of the nature, types and possibilities of applying different algorithms in the training of the students from the professional field "Health care" is provided. Special attention is paid to the clarification of the pedagogical interaction in the process of education between the lecturer and the student in connection with the formation of the latter as subject. An appropriate place is devoted to the problem of the formation of moral culture and the clinical thinking of the healthcare professional. The book plays the role of a textbook on the theory of the training of students from the professional field "Health Care". It supports the preparation of the students, who are trained under the specialty "Healthcare Management" Bachelor's Degree and Master's Degree in Medical University - Varna. It is also recommended for teachers with less pedagogical experience.

63.Грудева, М., Ст.Павлова, Д.Близнакова Хр. Групчева, Ан.Цветкова, Св. Пенева, В. Димитрова, Ел. Крайчева, Ем. Георгиева, М. Йорданова, Я. Христова, Д. Гешева. (2018). Методика на практическото обучение на студентите от професионално направление „Здравни грижи.“/Теория и методика на образователния процес. Книга 4. ISBN 978-619-221-122-6. Изд. МУ, Варна, **общо 310 стр.**

Резюме:

Учебникът „Методика на практическото обучение на студентите от професионално направление „Здравни грижи““ има за цел да допринесе за формирането на общотеоретична и специална подготовка на бъдещия „ръководител на здравните грижи и преподавател по практика“, който се подготвя в едноименното направление. В неговото съдържание се поставя акцент върху методическите изисквания за планиране, организиране и осъществяване на практическото обучение във висшето медицинско училище и по-конкретно на студентите, обучаващи се по специалностите от професионално направление "Здравни грижи", като цялостен процес, чрез отделяне на подобаващо внимание на спецификата на всеки един негов компонент. Подробно се изяснява проблемът за формулиране и декомпозиране на различните видове учебни цели, свързани с придобиване на професионална компетентност в условията на практическото обучение. Предоставят се знания за различни подходи и принципи към подбора и структурирането на адекватно на целите учебно съдържание. Особено внимание се обръща на подбора, разработването и прилагането на различни методи и техники за обучение. Задълбочено се разглеждат въпросите, отнасящи се до планирането, организирането и провеждането на основните организационни форми за практическо обучение, видовете контрол, както и на адекватните на тях оценъчни процедури. Поставя се акцент върху усвояването и прилагането на методическите изисквания за ефективно планиране и организиране на самостоятелната работа на студентите и особено на индивидуалната и груповата форма за нейното осъществяване. Придобитите знания в областта на методиката на обучението по практика на студентите по специалностите от професионално направление "Здравни грижи" намират и своето практическо приложение, чрез формирането на умения и навици за самостоятелно разработване и защита на методика на учебно практическо занятие и учебна /клинична/ практика. Поради спецификата на съдържанието си, учебникът „Методика на практическото обучение на студентите от професионално направление „Здравни грижи““ е

предназначен за подготовката на студенти, обучаващи се по специалност „Управление на здравните грижи“ ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“. Независимо от това, обаче, той би бил полезен и за студенти и млади преподаватели, които проявяват интерес към тази проблематика.

Abstract:

The textbook "Practical training methodology of students from the professional area "Health care" aims to contribute to the formation of general theoretical and special training of the future "health care manager and practical lecturer", which is being prepared in the same direction. In its content an emphasis is placed on the methodological requirements for planning, organization and implementation of the practical training in the Higher medical school and in particular of the students, trained in the specialties from the professional field "Health Care" as a whole process, by paying due attention of the specificity of each of its components. The problem of formulating and decomposing the different types of learning objectives related to acquiring professional competence in the context of practical training is clarified in detail. Knowledge is given on different approaches and principles for the selection and structuring of adequate learning content. Particular attention is paid to the selection, development and application of different training methods and techniques. The issues related to the planning, organization and implementation of the main organizational forms for practical training, the types of control, as well as the evaluation procedures, are adequate. Emphasis is placed on the implementation and application of the methodological requirements for effective planning and organization of the students' independent work and especially the individual and group form for their implementation. The acquired knowledge in the field of the practical training of the students in the specialties from the professional field "Health care" finds their practical application through the formation of skills and habits for self-development and protection of the methodology of the practical practical training and the teaching / clinical / practice. Due to the specifics of its contents, the textbook "Practical training methodology of the students in the professional area "Health Care" is designed for the preparation of students who are trained in the specialty "Health care management "Bachelor of education and Master's degree. Never the less, it would also be useful for students and young educators who are interested in this issue.

64.Грудева, М. (2019). Пренаталност и ранно детство (педагогически и психологически аспекти). /Е-учебник. ISBN 978-619-221-219-3.Изд. МУ – Варна, **общо 185 стр.**

Резюме:

Учебникът „Пренаталност и ранно детство (педагогически и психологически аспекти)“ има за цел да допринесе за формирането на общотеоретична подготовка на студентите, обучаващи се по специалност „Медицинска сестра“, във връзка с изучаваната от тях дисциплина „Детска педагогика“ и възможността за реализация в детска ясла, в качеството си на здравни специалисти. Разработен е в общ обем от 185 страници. Структуриран е в пет части. Огледен е с 2 таблици и 13 схеми. Съдържа задачи за самоподготовка и самоконтрол. Списъкът с използвана литература включва общо 190 източника. В първата част се разкриват общотеоретичните аспекти на проблема, свързани с изясняването на понятията „дете“ и „детство“; историческия аспект на процеса на обосноваване и обособяване на ранното детство като педагогически проблем; статута на педагогиката на ранното детство. Във втората част се разглежда подробно проблемът за развитието на детето, в широтата на спектъра на неговото разбиране. Откроява се съвременната интерпретация на ранното детско развитие, чрез включването на вътрешноутробния период (пренатален и перинатален), в съвременната периодизация на детското развитие. Представя се и се разглежда дейността на по-известни школи и методики за ранно детско развитие. Третата част е посветена на възпитателния процес, в периода на ранното детство. Разкриват се задълбочено и подробно неговата същност като педагогически и социален феномен, структура, съдържание и етапи. Подобен подход се прилага и при разглеждането на проблема за обучението и ученето на децата в ранна възраст, в четвъртата част на учебника. Разкрива се същността на играта като метод за възпитание и метод за обучение. Открояват се особеностите и параметрите на организирането занимание, като основна форма за обучение в детската ясла. Петата част е посветена

изцяло на детската ясла, като фактор за формиране и развитие на детето в ранна възраст. Акцентира се върху адаптацията на децата в ранна възраст към детската ясла и функциите и ролите на здравния специалист в цялостния учебно-възпитателен процес, както и в процеса на осъществяване на ефективно взаимодействие в детската ясла, с децата, с родител.

Abstract:

Textbook "Prenatal and Early childhood (pedagogical and psychological aspects)" aims to contribute to the formation of the general theoretical preparation of students, trainees in specialty "Nurse", in relation to the discipline they studied " Children's pedagogy "and the possibility of realization in children's nursery, as health professionals. It has been developed in a total volume of 206 pages. It's structured in five parts. It is illustrated with 2 tables and 13 schemes. Contains tasks for self-preparation and self-control. The list of used literature includes a total of 190 sources. In the first part the theoretical aspects of the problem related to the clarification of the concepts of "child" and "childhood" develop; the historical aspect of the process of justification and separation of early childhood as a pedagogical problem; the status of early childhood pedagogy. The second part examines in detail the problem of the development of the child, in the breadth of the spectrum of his understanding. It stands out the modern interpretation of early childhood development, through the inclusion of an internal uterine period (prenatal and perinatal), in the modern periodisation of child development. The activity of more famous schools and methods for early childhood development is presented and considered. The third part is devoted to the educatory process, in the period of early childhood. Reveal in depth and detail its nature as pedagogical and social phenomenon, structure, content and stages. This approach also applies to the examination of the problem of children's learning and learning at an early age, in the fourth part of the textbook. The essence of the game is revealed as a method of upbringing and training method. The peculiarities and parameters of the organizing occupation stand out as a basic form of training in the children's nursery. The fifth part is devoted entirely to the children's nursery, as a factor for the formation and development of the child at an early age. Emphasis is placed on the adaptation of children at an early age to the children's nursery and functions and roles of the health professional in the whole educational process, as well as in the process of effective interaction in the children's nursery, with the kids, with the parents.

По група показатели Е

21. Публикувано университетско учебно пособие или учебно пособие, което се използва в училищната мрежа

65.Грудева, М. (2010). Основни проблеми на педагогиката и андрагогията. /Учебно пособие. ISBN 978-954-8576-23-9. Варна., Изд.,„МООРЕА,“ общо 191 стр.

Резюме:

В съдържателно и структурно отношение, учебното пособие „Основни проблеми на педагогиката и андрагогията“, следва логиката на тематичните планове на учебните програми по дисциплините „Педагогика“ и „Андрогогия“, включени в обучението на студентите от специалност „Управление на здравните грижи“ – ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“, в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна. Пособието е разработено в две части: Първа част: „Основни проблеми на педагогиката“ съдържа информация по отношение теоретичното изясняване на същността на педагогиката като наука и нейните относително самостоятелни направления: теория на възпитанието и дидактика. Разкрива се научният статут на педагогиката. Обосновават се основни теоретични проблеми както на възпитанието и обучението, така и на възпитателния процес и процесът на обучение. Втора част: „Основни проблеми на андрагогията“ съдържа информация, по отношение изясняването на същността на андрагогията като наука и изкуство за обучението на възрастните. Разкрива същността на андрагогическия цикъл, андрагогическия процес и особеностите на възрастните като обучаващи се. Основополага се формирането на практически умения за планиране на курс за обучение на възрастни.

Към всяка тема от първа и втора част са формулирани въпроси за самоконтрол и самоподготовка на студентите. Учебното пособие има за цел да подпомогне студентите в подготовката им за упражнения и семестриални изпити, по посочените учебни дисциплини. То е предназначено и за обучението на студенти от специалностите „Медицинска сестра” и „Акушерка”, във връзка с разширяване спектъра на педагогическата им подготовка по учебна дисциплина „Принципи и методика на обучението”, както и от обучаващи се в други специалности в Медицински университет - Варна, които имат интереси в областта на педагогиката и андрагогията.

Abstract:

In meaningful and structural terms, the educational tool "Main problems of pedagogy and andragogy" follows the logic of the thematic plans of the curricula in the disciplines "Pedagogy" and "Andragogy", included in the training of students from specialty "Health Care Management" – "Bachelor" and "Master" qualification degree, at the Medical university "Prof. Dr. Paraskev Stoyanov – Varna. The tool has been developed in two parts: Part One: "Basic problems of the pedagogy" contains information regarding the theoretical clarification of the essence of the pedagogy as science and its relatively autonomous directions: Theory of upbringing and didactics. The scientific status of the pedagogy is revealed. Basic theoretical problems of education and training, as well as the educational process and the training process are justified. Part two: "Fundamental problems of andragogy" contains information regarding the clarification of the essence of andragogy as science and art for adult education. It reveals the essence of the andragological cycle, the andragological process and the peculiarities of adults as learners. The beginning of the formation of practical skills for planning an adult education course. To each topic of the first and second part are formulated questions about self-control and self-training of students. The educational tool aims to assist students in their preparation for exercises and semester exams, in the specified subjects. It is also intended for the training of students of the specialties "Nurse" and "Midwife", in connection with the expansion of the spectrum of their pedagogical training in the academic discipline "principles and methodology of training," as well as by learners in other specialties in the Medical university-Varna, which have interests in the field of pedagogy and andragogy.

66.Грудева, М., В.Гюрова.Т.Костадинова (2016). Методика на академичното преподаване във висшето медицинско училище./ Теория и методика на образователния процес. Книга 1, ISBN 978-619-221-001-4. Варна., Изд. МУ – Варна, общо 318 стр.

Резюме:

Методическото ръководство „Методика на академичното преподаване“ е разработено по проект: „Създаване на система за кариерно израстване на преподавателите в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов.“ То е своеобразно ръководство за тяхната педагогическа и андрагогическа дейност. Съдържателно включва сравнително широк кръг от проблеми, които разкриват световните, европейските, националните и локалните (университетските) тенденции и политики, свързани с развитието на висшето образование у нас и в частност – на висшето медицинско образование. Акцент в методиката е подготовката, реализацията и оценяването на процеса обучение във висшето медицинско училище. Отделено е място и за обосноваване на нормативно регламентирания характер на преподавателската дейност. За целта теоретичните постановки са онагледени с конкретни примери и полезни съвети относно целепологането, подбора на форми, методи на обучение и контрол, взаимодействие между основните субекти (студенти, преподаватели и пациенти), мениджмънт на процеса на обучение. Информацията има диференциран характер по отношение равнището на подготовка на преподавателите. За начинаещите преподаватели е представена информация както за планирането, така и за организацията и провеждането на лекционните, семинарните, лабораторните и практическите занятия. А преподавателите с по-голям опит са посочени научни аргументи за повишаване качеството на преподавателската работа и са открити възможности за иновирането ѝ. Всяка

тема се предхожда от анотация, която съдържа основната цел на нейното изясняване и основните акценти в съдържанието ѝ.

Abstract:

The methodology of the academic teaching was developed under the project "Creation of a career development system for the teachers of the Medical University" Prof. Dr. Paraskev Stoyanov "as a guide for their pedagogical and andragogical activities. In summary, it includes a relatively wide range of problems that reveal the global, European, national and local (university) trends and policies related to the development of higher education in our country and in particular the higher medical education. The accent in the methodology is the preparation, realization and evaluation of the training process at the Higher medical school. There is also a place for justifying the normative-regulated nature of the teaching activity. For this purpose the theoretical formulations are illustrated with concrete examples and useful advice on the purpose, form selection, training and control methods, interaction between the main subjects (students, lecturers and patients), management of the learning process. The information is differentiated in terms of the level of teacher training. For beginners, information is provided on both the planning and the organization and conduct of lectures, seminars, laboratory and practical classes. The more experienced teachers are given scientific arguments to improve the quality of teaching work and highlight opportunities for its innovation. Each theme is preceded by annotation, which contains the main purpose of its elucidation and the main accents in its content.

Критерий Г

9 Студии

67.Грудева, М., Д. Иванова, Л.Манева. (2008). Младите и местната власт в условията на демокрация – Част II. ISBN 978-954-92159-3-9. Варна., Изд. Община Варна - Дирекция „Младежки дейности и спорт”и“Младежки форум за партньорство с местната власт”, Варна, **общо 23 стр.**

Резюме:

Студията е втора част от поредица, свързана с предоставянето на образователна информация на децата и младите хора в град Варна за демократичните процеси, които протичат в нашата страна и ролята и мястото на държавните институции за тяхното успешно осъществяване. Включената в това издание информация е посветена на ролята и дейността на органите на местната власт и местното самоуправление. Акцент в съдържанието ѝ е възможността на гражданите да участват в избора и дейността на тези органи. Открояват се структурите на общинския съвет и общинската администрация в община Варна. Разкриват се предпоставките за изграждане на ефективно взаимодействие между младите хора и местната власт. Представят се модел на младежки форум за партньорство с местната власт в община Варна и Подробен статут на консултативен младежки съвет към кмета на общината. Очертават се целите, задачите, структурата, функциите и дейността на дирекция „Младежки дейности и спорт“ и отдел „Младежки дейности“. Идентифицира се възрастовият диапазон на целевата група на дейностите, осъществявани от тези две структурни звена в общината (от 6 – до 35 години), както и нормативните документи, акцентите, основните инициативи, ресурсите и проблемите на тези дейности.

Abstract:

The scientific publication is a second part of a series related to the provision of educational information to children and young people in the city of Varna for the democratic processes that are taking place in our country and the role and location of the State institutions for their successful realization. The information included in this publication is dedicated to the role and activity of local authorities and local government. The focus of the content is the ability of citizens to participate in the selection and operation of these bodies. The structures of the municipal council and the municipal administration in Varna municipality stand out. The prerequisites for building effective interaction between young people and local authorities are revealed. A model of a youth forum

for partnership with local government in Varna municipality and a detailed status of Consultative Youth Council to the mayor of the municipality are presented. Outline the objectives, tasks, structure, functions and activities of the Youth Activities and Sport Directorate and the Youth Activities Department. The age range of the target group of the activities carried out by these two structural units in the municipality (from 6 to 35 years) is identified, as well as the normative documents, the highlights, the main initiatives, the resources and the problems of these activities.

01.10.2019г.
Гр.Варна

Изготвила:

/Маринела Трудева/